

Г'ЮСТОНЕ,

У НАС ПРОБЛЕМИ

КАТАЖИНА ҐРОХОЛЯ

ҐЮСТОНЕ,

У НАС ПРОБЛЕМИ

З польської переклала
Наталка Сняданко

Львів
Видавництво Старого Лева
2020

УДК 821.162.1-31
Г 89

© Copyright by Katarzyna Grochola
© Copyright by Wydawnictwo Literackie, Kraków, 2012
All rights reserved

Катажина Грохоля

Г 89 Г'юстоне, у нас проблеми [Текст] : роман / Катажина Грохоля; переклад з пол. Наталки Сняданко. — Львів : Видавництво Старого Лева, 2020. — 744 с.

ISBN 978-617-679-745-6

«Г'юстоне, у нас проблеми» — захопливий і веселий роман Катажини Грохоль — відомої польської письменниці, авторки багатьох книжок-бестселерів, яку так люблять читачі у всьому світі за її неповторний стиль та тонкий гумор.

Життя Єремії годі назвати щасливим та успішним. Щогодини з ним трапляється якась халепа. Він у свої тридцять два роки — невдаха, безробітний кінооператор, який розійшовся з коханою, проте досі щодня думає про неї. Мати ненав'язливо, проте постійно втручається у синове життя, а ще материн собака люто його ненавидить. Проблеми — немов кадри у кінострічці, та змінити сценарій свого життя Єремія зможе лише сам.

Дотепні пригоди, трохи іронії та кумедних жартів, безліч життєвих ситуацій, коли уже не зрозуміло, чи то сумувати, чи то реготати — із цією книжкою нудно точно не буде.

УДК 821.162.1-31

Книжку видано за підтримки ©POLAND Translation Program

© Катажина Грохоля, текст, 2012
© Наталка Сняданко, переклад, 2020
© Іван Шкоропад, обкладинка, 2020
© Видавництво Старого Лева,
українське видання, 2020

ISBN 978-617-679-745-6 (укр.)
ISBN 978-83-08-05001-9 (пол.)

Усі права застережено

Присвячується моему братові, Владку.

З любов'ю

Западло — це наше все

Западло — це наше все. Мабуть, не для всіх, але опинитися у такій ситуації, як я зараз, без западла точно не вдасться. Блін, це ж треба, я ще зранку підозрював, що добром це не закінчиться. Наче передчував, як усе буде, і тому про всяк випадок поставив аж два будильники. Один — у телефоні, а інший — у сраному важкому годиннику, який колись подарувала мені мама, бо «твій тато так любив цей годинник». Це зовсім не аргумент, бо батько любив багато такого, від чого мене нудить, і я зовсім не мушу переборювати себе тільки для того, щоб «тато був задоволений».

Мені стає погано, коли слухаю, яким би я міг бути фантастичним чоловіком, якби хоч трохи удався в батька. Слава богу, що я — не він, бо вже би гнів у землі років двадцять.

День заповідався ще той: вранці була призначена перша за останні кілька місяців зустріч, мені могли

дати нову роботу, а точніше, повернути мене на мою справжню роботу. О сьомій ранку я був домовлений у кав'ярні «Мадлен» із представниками продюсерської фірми «VicViva», яка знімає документальний серіал про неповнолітніх дівчаток-убивць.

О восьмій уже мали би початися зйомки у в'язниці, але підвів оператор — він був жінкою, завагітнів і народив на два місяці раніше. На щастя для мене.

Продюсеру не вдалося знайти нікого на заміну в такі стислі терміни, а я, хоч уже два роки не працював за фахом — ще від тої нещасної нагороди на фестивалі, — але принаймні не вагітний, і тепер це несподівано виявилось аргументом «за», а не «проти».

У мене аж руки свербіли знову взятися за камеру. І то постійно. Тож коли зателефонував Грубий і сказав, що має для мене щось, я подумав: зараз або ніколи. А ще вирішив, що це напевно знак — бо ж саме на мої уродини у когось загорілася земля під ногами і про мене раптом згадали.

Я просто кров з носа повинен був встати о пів на шосту! А це непросто зробити, якщо лягаєш о першій після ідіотського і довгого дня, який завершився чотирма пляшками пива. Бо ж треба було зустрітися з Грубим і про все домовитися, а на сухо ми не звикли.

Я наставив будильник у телефоні на пів на п'яту. Про всяк випадок. Ну а татів годинник збирався поставити на п'яту. Дві години — це вічність, до того ж о цій порі ще немає заторів.

Будильник у мобільному я наставив відразу ж після зустрічі з Грубим — щоб потім не забути. Але, як виявилося, це була помилка. Татусевим годинником я зайнявся відразу після того, як прийшов додому. Він показував четверту відтоді, як матуся мені його подарувала. Уже не пригадую, з якого саме приводу вона мені віддала годинник, але це трапилося чомусь у день річниці Варшавського повстання.

— Щоб ти не забував, що, крім тебе, існують ще й інші важливі справи.

Ніхто не підтримає краще, ніж батьки.

— Твій дідусь боровся за свободу Польщі, — з пафосом промовила мама. — І ти повинен пам'ятати про це.

Наші дідусі боролися за різні речі, про це я не раз чув по телевізору, коли відбувався процес люстрації польських політиків. Але я не розумів, яким чином те, за що боровся саме мій дідусь, стосувалося доволі огидного годинника, який дуже голосно цокає, тому стоїть на шафці у кухні. Бо якщо його тримати у кімнаті, то фіг заснеш. Ну але що поробиш — я приніс цей антикваріат у спальню, завів механізм, покрутив ззаду за коліщатка, майже влучив маленькою стрілочкою приблизно посередині поміж п'ятою і шостою, поставив будильник біля ліжка і завалився спати. Заснув як убитий.

Але не встиг я заплющити очі, як уже зірвався на рівні ноги мов ошпарений.

У кімнаті так гриміло і дзвеніло, ніби хтось підпустив доньку сусідів до поламаної ударної стійки. Поки

я намагався вкурити, що сталося і звідки взявся цей страшний галас, почув стукіт об підлогу.

Поверхом нижче піді мною живе сусідка — справжня відьма. Глуха як пень, коли ти щось намагаєшся їй сказати, але коли, не дай боже, щось відбувається над її квартирою, під її квартирою чи біля її квартири, як у неї відразу ж з'являється абсолютний слух. Почувши найменший шурхіт, вона відразу ж тупо товче мітлю у стелю. Одного разу Марта пройшлася на підборах до ванни, і це стало причиною такого скандалу, що відтоді я знімаю взуття ще у коридорі, хоча і не ходжу на каблуках.

У Марти тоді мало панчохи не посповзали з ніг, вона вибачалася перед старою щоразу, коли зустрічала її біля ліфта. Якщо квартирою, що розташована поверхом вище від моєї, пробіжитья песик, який там живе, мітла відразу ж здіймається вгору і товче у стелю, і нікого не колише, що між сусідами наді мною і сусідкою піді мною є ще я. Я вже мовчу про музику чи гостей.

Я ненавиджу цю відьму.

Але загалом сусіди у мене нормальні. Той, що живе поверхом вище, навіть привітний — у грудні позичив мені дріт до акумулятора, коли я не міг завести авто. Хоча пес у нього, звичайно, дурнуватий. Могли би принаймні пазури йому пообрізати.

Отож будильник, якого ніколи не бачив мій покійний дід, який став батьком мого батька, а той, принаймні на думку моєї матері, став батьком цього будильника, так от, саме цей будильник розбудив і мітлу моєї сусідки.

Мабуть, вона спить із мітлою в руках, бо стукіт пролунав одночасно з дзвінком. Все ж таки жінки — збоченки!

Будильник я намацав одразу, але не зразу зміг його вимкнути. Бо хто б міг подумати, що це потрібно робити вручну, тобто буквально вхопитися за ту фігню, яка тарабанить у дзвінок, і тримати її пальцями! Але щойно я забрав палець, як знову почало дзвеніти! Потім я запхнув замість пальця шмату з кухні, але це не дуже допомогло, хоча звук і став трохи тихшим.

Я пішов до ванної і мало не розфігачив голову об унітаз, бо перечепився через штани. Далі намагався почистити зуби пінкою для гоління, смак у неї, скажу вам чесно, ніби тобі коти насцяли до рота! В чію тільки світлу голову прийшла думка розфасовувати пінку для гоління і зубну пасту в майже ідентичні тюбики! Я б цього розумника повісив за яйця! Ну чи за що вдасться, бо я сто відсотково переконаний, що це ідея якоїсь баби. Тільки жінки здатні вигадати тюбики однакового розміру, однакового кольору, зроблені з ідентичної пластмаси. Ну і що, що вони підписані? Підписані мікроскопічними буквами, ще й ззаду, ви серйозно?

Чоловіки — не придурки, вони вранці не читають написів на тюбиках, максимум — зазирають в інтернет, чи вночі часом ніде не вибухнула якась війна! Але кого це цікавить — зроблять тобі однаковісінькі тюбики, напишуть дрібненькими літерами, і перевіряй, як дурень, ніби не маєш чим більше зайнятися. Важко описати відчуття, які тебе охоплюють, коли ти розумієш, що твій

рот повний пінки для гоління, і вона вже навіть розмазана по різцях і кутніх зубах.

Через хвилин двадцять я намагався перебити огидний смак цієї пінної маси, яка побувала у мене на зубах, міцною кавою, але марно.

Потім я схопив ключі від машини і спустився з восьмого поверху пішки, бо ліфт не працює вже шість тижнів. Та мені пофіг. Ходити пішки — добре для здоров'я, щоб тримати себе в формі. Замість того щоб нарікати на зламаний ліфт, хай би люди краще частіше підіймалися пішки сходами, то й мали би здоровші серця. А жінки — кращі фігури.

На третьому поверсі я згадав, що забув мобільний, а до того ж усвідомив, що будильник у телефоні, зараза, не спрацював. Тож я побіг назад, догори, перестрибуючи через сходинку, але це вже не було так приємно.

На сьомому поверсі відчинилися двері, і з них висулулася мармиза старої у сірому халаті. Відьма закричала:

— Напишу на тебе скаргу! Хуліган!

Я показав їй жест міжнародної любові людей одне до одного, виставивши до неба середній палець, бо люди мають право бігати сходами, як собі хочуть, і влетів до дому.

Там довелося перевернути все догори дригом, але телефона я так і не знайшов. Не було його ні у ванній, ні у вітальні, якщо можна цим гучним словом назвати цю мою кімнатку, ні у кухні, на жодному з сорока семи

метрів квадратних, які дісталися мені у спадок разом із кредитом, що його я намагаюся виплачувати уже п'ять років. Ніде не було мобільного.

А час не стояв на місці. «Добре, заспокойся, — сказав я сам собі. — Сядь і спокійно подумай, коли востаннє...»

Згадав! Востаннє я тримав у руках мобільний, коли ставив будильник! Блін, то було в кнайпі «Весняний вечір», щоб тебе качка копнула! На годиннику було пів на першу. Ні, у кнайпі я тільки подумав про те, щоб поставити будильник, а коли вибирав у меню телефона іконку будильника, то вже сидів у машині. Точно у машині. Але чому у машині?

Тобто... тобто... треба зосередитися, я міг, міг... але не мусив — залишити мобільний у машині. Так, точно, але якщо в машині... У кнайпі я хотів поставити будильник, але нас вигнав офіціант, бо вони зачинилися пів години тому... Тож, напевно, я поставив той ідіотський будильник у машині! Пам'ятаю як нині!

Ну бо то і було нині.

І я знову кинувся донизу, перестрибуючи через дві сходинки. Час минав, на сьомому поверсі знову відчинилися двері, але я промчав повз них, як стріла, цього разу не зважаючи на потвору в сірому, яка зловісно попереджала:

— Ти ще пошкодуєш!

Подумаєш!

Я про стільки всіляких речей шкодую, що однією більше, однією менше — сальдо і так буде позитивне.

Проте якщо вже говоримо про шкодування, то в підсумку в моєму сраному житті сальдо таки виходить негативне. Бо я хоч і не президент, а теж маю плюси як додатні, так і від'ємні.*

Думаю, немає сенсу уточнювати, що я ніколи не переходив на «ти» з цією істеричкою. Просто теперішні бабці так уже виховані!

Я вибіг надвір, і серце у мене завмерло в грудях. Треба сказати, що я живу в одному з шістнадцяти однаковісінських будинків цієї дільниці.

У мене не було ні найменшого сумніву в тому, що я стою перед своїм, а не якимось іншим будинком, бачу свій, а не якийсь інший паркінг, зрештою, він ідентичний до всіх інших паркінгів на дільниці, смітник стоїть праворуч, як завжди. Снігові кучугури, подекуди розцяцьковані жовтими плямами сечі місцевих собак, лежать довкола уже два тижні, машини припарковані всюди, де тільки можна — але...

І в цьому полягало найбільше запаadlo. Жодна з цих машин не була моєю.

Від моєї машини не було ані сліду. Мені стало недобре і кинуло в піт, хоча надворі було приблизно мінус п'ятнадцять. Чорт із машиною, страховка мені поверне більше, ніж я би зміг отримати, якби вдалося впарити комусь цей брухт. Але мобільний!

.....
* Йдеться про відому цитату Леха Валенси про те, що «є плюси додатні та від'ємні», яка часто ставала предметом жартів над не дуже освіченим президентом.

Два роки тому я отримав у подарунок це чудо техніки від Марти — мабуть, так вона хотіла втішити мене після скандалу з «Липою». Мало того, що телефон був дуже недешевим, то ще і у ньому залишилася купа важливих контактів, які я з неабиякими труднощами збирав протягом довгих років. Це були номери телефонів Дуже Важливих Людей, цілий список актуальних клієнтів, доступ до електронної скриньки, блін, а також фото з трьох останніх поїздок із Мартою, які я ще не встиг перекинути на комп, — усе моє життя!!! А також Остання Фотка, яку мені надіслав Доброзичливець, і саме ця фотка, як і багато інших подій мого життя, змінила перебіг історії. Може, не світової, але принаймні моєї.

Блін! Тепер якийсь чувак розглядає собі це фото, бо випадково отримав доступ до мого мобільного, до всього мого життя, і регоче, а я не можу навіть подзвонити до Грубого і попередити, що запізнююся!

У мене там фотки Марти у костюмі, Марти у воді, фотки чорного лелеки над Віслою, фотка дроздів, які в'ють гніздо, хоч і не дуже виразна, фотка Марти на скутері, Марти всюди, Марти сонної... Марти з... Брр...

Нехай цей придурок тільки дочекається, поки я до нього доберуся, то буде збирати себе по шматках, відшкрябуючи їх від асфальту по цілому кварталі!!!

Це просто повна фігня! А час, безцінний час! Я мушу їхати у цю ідіотську «Мадлен», якщо хочу, щоб у моєму житті відбулися зміни на краще! Я два роки чекав, поки підступна доля припинить підсовувати мені колоди під

ноги, цілих два безнадійних роки! Єдиний шанс повернутися до роботи за фахом — єдиний, який впав мені з неба завдяки Грубому і чужій вагітності, — і тепер я підведу?

Нізащо!

Роззираюся по паркінгу, мороз такий нефіговий, всюди тихо, спокій, ранок, точніше, ще ніч, хоча люди вже потроху вислизають із під'їздів і пензлюють на Гурчевську, яка з'єднує наш район зі світом, бо там розташовані найближчі зупинки транспорту, який їде до центру. Але наразі все ще дуже спокійно. А що мені робити?

І тут я згадав! Ми ж напилися із Грубим! Телефон лишився у машині, тільки вона стоїть під кнайпою «Весняний вечір»!

От же ж блін!

З іншого боку, що це за назва для кнайпи, де подають здебільшого пиво? Це точно якась баба придумала, чувак ніколи би не назвав так бар. Чувак назвав би «Колиба», або «Під гальбою», чи хоч би «У Степана», бо власник — Степан. Але щоб «Весняний вечір»? Може, у власника якась сезонна коханка? Романтична, як і всі інші представниці бабського світу. Є таверна «Над озером Модро», але всім відомо, що її власниця — жінка. Зрозуміло, що розлучена, а чоловік був змушений залишити їй усе майно. «Корчма призахідного сонця» — її власник точно підкаблучник, аж тхне на кілометр.

А ми вчора з Грубим сиділи у кнайпі «Весняний вечір» і після першого пива обговорювали моє повернення

у сферу кінематографа, після другого — повернення до братства операторів, після третього — до кола найкращих кінооператорів, а після четвертого — до кола майбутніх лауреатів «Оскара».

І саме тому я сьогодні о п'ятій ранку стояв як пень у районі Воля, моя машина у цей час стояла недалеко від центру, а колона короля Сигізмунда III Вази стояла у самому центрі Варшави.

Я повертався додому на таксі, взяв із собою тільки сумку. Пам'ятаю, ще хвилин десять я просидів у машині, чекаючи на таксі, бо надворі був страшний дубак. Грубий пішов додому — він, хитрий, домовився зі мною про зустріч під своїм, а не моїм будинком. На моє нещастя!

Тож мій мобільний залишився у машині, щоб розбудити мене о пів на шосту. Я подумки поблагословив годинник і татуся й пішов назад, на свій, блін, восьмий поверх, щоб зі стаціонарного телефона замовити таксі в центр.

Перестрибуючи через дві сходинки, я задихано вибіг нагору, щоб їм попересихало все, сраний поламаний ліфт, щоб їм ноги повідпадали! Що вони собі думають? Думають, що кожен має мотор у задниці і може по шість тижнів фігачити пішки сходами?

На сьомому поверсі у дверях своєї квартири стояла Сіра Відьма. У мене не було шансів — ти не можеш захищатися, якщо не знаєш, якими підступними бувають жінки, навіть ті, які повинні вже сто років лежати у труні. Відьма вихлюпнула смердючу воду з-під квітів

просто мені в обличчя, а потім миттєво зникла за дверима, голосно гримнувши ними!

І тепер я стояв на сходах сьомого поверху в мокрій куртці, смердючий, а вода з запахом гівна скрапувала з мого обличчя на светр!

Я вбіг додому, кинувся до телефону, замовив таксі, добре хоч, воно приїде швидко, бо так рано ще немає замовлень. Я зняв куртку, светр, сорочку — весь мій одяг і рот обліпили мокрі гнилі зелені листки і стебла. Щоб ти здохла, стара потворо, щоб ти здохла, щоб ти здохла!

І як тільки люди можуть бути такими підлими? Ну що такого я їй зробив? Що незаконного в тому, що декому доводиться вставати на роботу о п'ятій тридцять, а потім бігати сходами? Це ж не я поламав той засраний ідіотський ліфт, який пофігачив кудись у космос?

Я позмивав із себе зелене гнилувате листя, а потім викинув на підлогу пів шафи, щоб знайти бодай щось, у чому матиму не гірший вигляд, ніж у старанно підібраному одязі, який тепер був геть мокрий і брудний.

Але багатого вибору шафа не пропонувала, бо я маю завезти прання до мами аж наступного четверга. А зараз тільки ранок безнадійно холодної п'ятниці. Тож залишається хіба що підпалити себе або гупнути молотком собі по голові! Непоганий початок уродин. І решти мого життя!

Я знову побіг донизу, ледь стримавшись від того, щоб не копнути ногою у двері Сірої Відьми.

Таксист подивився на мене у дзеркало і запитав:

— Вертаємося додому?

— Не вгадали, — відповів я з добре відчутним роздратуванням.

— А що з настроєм? — таксист повернув так різко, що я мало не гепнувся головою у двері.

Я вирішив із ним не конфліктувати, а контактувати.

— Вчора трохи випили з другом, тож я лишив машину в місті.

— А-а-а, — втішився таксист. — Дуже розумно. Дуже.

— Мені треба бути о сьомій у «Мадлен», — я намагався підтримувати розмову, хоч і не розумів навіщо.

— Тоді я можу завезти вас відразу до «Мадлен» без лічильника, — ще більше втішився таксист. — Я мав уже закінчити зміну, але можу ще вас підвезти.

Закінчити на мені? Тільки цього мені і бракувало. День ще навіть не почався, а я вже почувався кінченим дебілом.

— Дякую дуже, але у мене є машина.

— І ви сядете за кермо у такому стані? — таксист аж повернув до мене дзеркало — там я побачив очі, в яких поблискувала надія на вдалий початок цього зовсім невдалого для мене дня.

— В якому такому стані?

— Ну що ж ви? — захихотів таксист. — У вас вдома хіба немає дзеркала? За кілометр видно, що ви з бодуна.

Це правда, голова у мене мокра, бо довелося змити з себе все те свинство, яким мене ласкаво полила сусідка, але щоб відразу з бодуна?

— Дякую, — відповів я, — але я не багато випив.

— Послухайте, — захихотів таксист і поїхав на жовте. — Ми зі швагром теж колись небагато випили, але прокинулися під Вроцлавом, у швидкому потягу. Тому я знаю, про що говорю, я теж колись любив забави, поки був молодший. Тепер уже маю зависокий цукор, то мушу бути обережнішим, але своє відгуляв, тож усе розумію. Молодість — хто ж не знає.

— Я небагато випив, — повторив я і відчув себе так, наче водієм таксі була моя мама.

— Ну, то така річ... Вони візьмуть кров на аналіз і заберуть права на рік. Я до «Мадлен» можу завезти за сотню, це нижче за нічний тариф. То що?

— Ні, — відповів я і побачив, як суворішає його обличчя.

— Ні — то ні. Вмовляти не буду. Але подумайте добре. Добре подумайте. У швагра колись так забрали права. Перший раз забрали, коли він випив усього два пива, ну може, три. А потім забрали ще раз (що за другі права?), відразу після цього, під час облави у Воломіні. Випадково. От що називається не пощастило! Коли за один рік два рази забирають права.

— У нього що, був якийсь нелегальний бізнес в гаражі?

— Ну, знаєте, кожен виживає, як може. А ви що, з поліції?

— А схожий? — запитав я з ноткою примирення у голосі.

Водій засміявся.

— Та ні, зовсім не схожий. Більше скидається на пожежника, бо ще мокрий і якийсь не дуже показний. Я не наполягаю, але за вісімдесят завезу.

— Дякую, але не потрібно.

— Ну то як собі хочете. Я хотів як краще, — ображено відповів таксист і замовк, а тоді повернув дзеркало на місце, так, щоб бачити дорогу.

Рано-вранці Варшава ще порожня, тож я спер голову на сидіння і дивився у вікно. О цій порі все довкруз здавалося дивним — наче ще спало, але уже поволі прокидалося. У деяких вікнах загорялося світло, так, наче хтось випадково натискав на кнопки, трамваї їздили безлюдними вулицями, сніжинки іскрилися довкола ліхтаря. Я заплющив очі. Адреналін поволі відпускав, тож п'ять хвилин спокою не завадить.

Я розплющив очі аж тоді, коли таксі зупинилося.

— Приїхали, — почув я. — Тридцять два.

Я гмикнув.

— Нічний тариф, — буркнув водій.

Я дав йому сотню, — інших грошей у мене не було, — і чекав на решту.

— А дрібніших немає?

Я мав, та не у цій куртці. Вона мені не подобається, тож я її рідко вдягаю, хіба коли хтось обливає поміями іншу. Але знаю цей текст: немає дрібних із розрахунку на те, що ти даси себе обдурити або ж махнеш рукою на решту.

— Не маю.

Водій віддав мені п'ятдесятку і ще десять злотих, тож я продовжував чекати.

— Я не знаю, чи у мене є дрібні, — сказав він, але я уже розізлився, тож вирішив нагадати таксисту, що він цілу ніч був на зміні.

Той із ненавистю глянув на мене.

— Тоді зачекайте.

Таксист уже не намагався бути ні веселим, ні привітним. Витяг якусь коробку і почав порпатися в ній. Ліміт моєї великодушності на сьогодні уже був вичерпаний. Я терпляче чекав — не збирався дати себе дурити з самісінького ранку.

— Злотий, злотий п'ятдесят, два п'ятдесят, три, — водій рахував голосно, повільно, старанно, дріб'язково і марудно.

Моя люба старенька машина стояла собі тихенько за десять метрів, тож я стиснув зуби і чекав.

— От блін! Злотий, два, два п'ятдесят, три двадцять, чотири, чотири п'ятдесят, п'ять...

Я гмикнув.

— Через вас я збився, — таксист знову зсипав дрібні до коробки і почав повільно вираховувати. А мене так само повільно охоплювала лють. Але нічого, я витримаю.

— Два п'ятдесят, три, чотири...

Я продовжував чекати.

— П'ять, шість, шість п'ятдесят...

Я чекав, а час не стояв на місці.

— Сім....

Я все ще чекав.

— Вісім, прошу дуже!

Я простягнув руку, і водій висипав мені в жменю дрібні, наче вони були гарячі і пекли його в долоню. На мене він при цьому навіть не глянув.

— Дякую, — чемно процідив я крізь зуби і вийшов із машини.

Таксист рушив уперед, повернув ліворуч, у ворота, перетинаючи суцільну білу лінію, потім почав здавати назад, але тут під'їхала вантажна машина зі сміттям і заблокувала його.

Таксист іздалеку кинув на мене сповнений ненависті погляд, але я тільки ввічливо усміхнувся — мовляв, що ж, буває, таке життя, не треба було скорочувати шлях, перетинаючи суцільну лінію, можна було повернути на двісті метрів далі, так, як я це зроблю через кілька хвилин.

Я відчинив двері своєї машини і глянув, чи лежить на сидінні мій смартфон. Все ж таки у центрі Варшави можна розраховувати на людську чесність, телефон лежав собі на пасажирському місці і вивіряв долю протягом цілих п'яти годин! І нічого не трапилося! Є Бог на світі!

Я сів у машину.

Вставив ключі.

І почув тишу.

А тоді зауважив, що горить лампочка. І це не означає, що її не вимкнули.

Мій акумулятор здох.

Усе зрозуміло. Вчора, точніше, вже сьогодні, я тут сидів, світло угорі було ввімкнене, я чемно чекав на таксі, бо ж був не зовсім тверезий. А потім я вийшов із машини. І закрити її. І не перевірити, чи вимкнув світло.

Чорт!

Я миттю збагнув ситуацію.

Ще встигаю добігти до таксі, поки воно заблоковане машиною зі сміттям, за вісімдесят злотих водій мене уже не повезе, але поторгуватися можна. Я схопив телефон і вибіг надвір.

У цю мить машина зі сміттям зрушила з місця, за нею рушив і мій таксист, обігнав вантажівку і поїхав швидше, я вибіг на дорогу і замахав усім, чим міг — таксист пригальмував, зараз він уже захоче сотню. Сотні у мене не було, але виходу теж, тож доведеться шукати банкомат.

Я підбіг і всміхнувся так, як усміхаються один одному чуваки, що можуть порозумітися без слів, одним лише жестом, ледь помітною міною, в цю усмішку я вклав усе, що міг, щоб вибачитися за ту срану решту, якої він так не хотів мені давати. На моєму обличчі відбивалася уся багатовікова історія атавістичного чоловічого суголося мрій і вчинків.

Водій усе зрозумів.

Пригальмував.

Коли я намагався відчинити задні двері, то повернувся до мене і через передне сидіння показав міжнародний жест взаємоповаги, сконцентований у середньому пальці, що стримить у небо.

І натиснув на газ.

Перший подарунок

На годиннику було десять по шостій.

Мій телефон — майже розряджений, у кишені, — шістдесят вісім злотих, а до «Мадлен» аж сто злотих і двадцять кілометрів. Моя сіра речовина спрацювала миттєво — на щастя, я стояв під хатою Грубого. А у Грубого є машина, сам Грубий — мій друг, який знає, як багато залежить від сьогоднішніх зйомок, отже, Грубий мене вб'є, якщо я йому не передзвоню зараз. Як добре, що вчора він домовився зі мною про зустріч під своїм будинком!

Через п'ятнадцять хвилин у мене в руках уже були ключі від машини Грубого. Я сів. Машина була майже нова. Рушив. Коли у мене будуть гроші, я теж буду мати таку машину. Вона майже пливла, летіла містом, як птах, не кашляла, не шпорталася, не треба було з усіх сил тиснути на педаль газу, тачка рушала з місця, як біговий скакун, через сім секунд після старту я їхав уже

сотню, це просто мрія! Моя ледь жива тачка здавалася просто непорозумінням, ось я і отримав перший подарунок на свої сьогоднішні уродини! Хоча і ненадовго, але, блін, як же це було приємно!

Через сім хвилин я вже був на Пулавській і вирішив трохи сповільнити темп, бо геть не уявляв, чи так рано вже їздить поліція і ловить за перевищення швидкості. Але авто Грубого аж просилося, щоб я сильніше натиснув на газ.

І я вирішив, що виконаю це невисловлене прохання машини за Пясечним.

Так я плив собі містом, думав про фільм і про те, як буду його знімати. Уявляв усіх цих дівчат, обмірковував деталі, нігті на руках, мабуть, наманікюрені — дівчата у в'язниці дбають про свій зовнішній вигляд, у них чітко встановлена ієрархія, не така, як у чоловіків, бо родинна — вони розподіляють між собою усі ролі: батьків, матерів, тіток, дядьків, чоловіків.

Кажуть, що жінки гірші за чоловіків — жорстокіші, грубіші. Тож треба буде камерою наїжджати на них м'яко, ніжно, щоб створити контраст із тим, що вони зробили і що продовжують робити за ґратами.

Треба буде показати якусь несміливу усмішку, пасмо волосся, яке опускається на щоку — як у невинної школярки, — тоді образ відразу стане виразнішим.

Або ноги. Ноги зазвичай ніхто не зауважує — вони сховані під столом або під кріслом, ступні закриті диванною ніжкою, а ноги десь там далеко. Люди не

усвідомлюють, що їхні ноги видно, не знають, якими неспокійними бувають пальці, які то підіймаються, то опускаються.

Під час непростої розмови ми часто мимоволі переступаємо з боку на бік, раз так, раз сяк, хитаємо ногами чи несміливо тупцяємо на місці, а часом навіть ритмічно погойдуємося...

Тож, може, якраз ноги?

Звичайно, це треба буде обговорити з режисером, але завжди добре мати якусь власну ідею.

Руки... Спокійні чи неспокійні пальці потирають ніс або уста, особливо коли людина намагається щось приховати, коли вона заклопотана або відверто бреше. Тож, може, краще показати руки? А вже потім усе тіло? А на завершення — ґрати, скрегіт замків і скрип дверей? Відлуння глухих кроків у в'язничному коридорі — вже у самому кінці, під час згасання кадру?

А потім — небо, гамірна вулиця, сніг, птахи поміж хмарами, вільні і радісні?

Шкода, що це не мій фільм, бо я знаю, як його добре зняти. Про що потрібно питати цих дівчат. Перше кохання, перший поцілунок... Дівчата таке завжди пам'ятають. У них підгинаються коліна, коли пригадують це. І відразу очі стають вологими, наповненими приємними спогадами, лагіднішають...

А потім — бах! Ніж або куля. Одна з цих ув'язнених разом із подругою вбила хлопця. Три дні тримали його зв'язаним у неї в квартирі. Завдавали йому різних

тортур. Раніше вони його не знали. Цікаво, як трапилося, що дівчина стала такою жорстокою, за що і до кого мала претензії? Було би цікаво довідатися.

Ох, який би я зняв фільм! Я просто впевнений, що це були би геніальні кадри. Бо я завжди був хорошим оператором, справді хорошим. «Липа» отримала нагороду на кінофестивалі.

У мене, блін, була перспектива.

І де вона тепер?

За двадцять сьома, я полегшено зітхнув, бо розумів, що встигаю. День, який почався так нещасливо, продовжувався зовсім непогано.

Я їхав за кермом кльової тачки і в правильному напрямку, бо у бік Варшави вже почав створюватися затор, водії все частіше сигналізували одне одному, але я їхав по-панськи, тож оглядав вервицю машин із протилежного боку з теплим співчуттям. Треба знати, в якому напрямку їхати, тоді живеться легше!

Я почувався королем життя попри все, що сталося зі мною протягом останнього місяця, не кажучи вже про тридцять два попередні роки.

Почув сигнал телефона — надійшло повідомлення.

За двадцять сьома жодна притомна людина не надсилає тобі повідомлень, а тому це могло бути тільки від кількох людей:

а) від Грубого, якого я розбудив і який тепер змушений був терміново щось мені повідомити, хоча він би напевно подзвонив;

б) мама, і з нею щось сталося, але мама не писала би повідомлень, бо не вміє, до того ж, якби з нею щось трапилося, то вона б не встигла навіть подзвонити;

в) Джері, мій справжній друг, який може телефону-вати мені о будь-якій порі дня і ночі, але ніколи цього не робить, тому не бавився би в дурнувате писання повідомлень, тим паче до сьомої ранку;

г) Марта, яка іноді, коли ми ще не жили разом, писала повідомлення: «Ще спиш?» — і цим часто мене будила.

Але Марти вже не було.

Тож я взяв телефон і прочитав: «Телефонні розмови і надсилання повідомлень можуть спричинити до автокатастрофи, тож будь обережний на дорозі. Твій мережевий оператор разом із Мазовецьким відділенням до-ріг та поліцією».

І тут я почув ззаду звук сирени.

Автоматично з'їхав на узбіччя, бо машину швидкої треба пропускати. Але то була не швидка, а машина з ментами, які зупинилися переді мною, а я, як придурок, замість викинути з рук телефон, — викинути куди-небудь: під крісло, під куртку, на підлогу, — сидів і чекав.

Із машини вийшов мент і підійшов просто до мене:

— Сержант Понятовський, — представився чувак в уніформі. — Будь ласка, вимкніть мотор і покажіть документи.

Блін! Блін! Блін! Такого просто не може бути!

— Що я зробив не так? — покійно запитав я.

— Ви користувалися телефоном за кермом, а до того ж прошу подивитися на табло радара. Скажіть, будь ласка, ми з вами перебуваємо на забудованій території?

Я подивився на радар, там не було жодних будинків. Озирнувся довкола. Забудови теж не було, але ця ділянка точно належала до Пясечної.

— Звичайно, але...

— За це випишемо штраф. Машина не ваша?

— Друга, бо я...

— Ага... друга... — поліціант співчутливо кивнув. Зрозуміло — я не був схожий на людину, яка може дозволити собі таку машину. — А друг теж їздить дев'яносто на забудованій території?

— О боже! — вирвалося у мене. — Чесне слово, у мене сьогодні такий день, ви не повірите!

— Бачу, — сказав поліціант і подивився на мене з огидою. Він уважно оглянув мене з ніг до голови і зупинився на вухах.

Була за десять сьома.

Я провів рукою по волоссю, яке все ще не висохло, і відчув, що зараз голова моя відпаде на цьому морозі. Біля вуха моя долоня на щось наштовхнулася. Я подивився на неї і відчув глибоку огиду, настільки справжню, що поліціант подивився на мене з цікавістю. На пальцях у мене була якась зелена стеблина з води, яку вилила на мене Сіра Відьма. Яка господиня, такі і квіти.

— Вчора був веселий вечір? — запитав поліціант, але у його голосі не було розуміння.

— Присягаюся, чесне слово... — почав я, але він мене перебив.

— Не треба, я і так випишу штраф..

— Курва, — вирвалося у мене, і аж тепер поліціант подивився на мене лагідніше. — Тоді посадить мене відразу, — я вийшов із машини і наставив йому руки для наручників, як це роблять герої американських фільмів. — Спершу виявилось, що я забув телефон у машині, будильник розбудив сусідку, яка облила мене цим гівном, — я витер руку об штани, раз уже поліція не скористалася можливістю негайно одягнути на мене наручники. — Акумулятор здох, бо я не вимкнув світло, друг поспівчував мені і позичив машину, щоб я міг доїхати на зйомки до «Мадлен», бо на таксі у мене не залишилося грошей, я не говорив по телефону, але якийсь придурок надіслав мені повідомлення, тож я перелякався, що трапилося щось із мамою, а тут на тобі, поліція попереджає, — я прочитав повідомлення і показав йому телефон, — а у мене сьогодні уродини!

— Роберте, ходи сюди! — радісно крикнув сержант до колеги. — Не повіриш! Ото сміховисько!

Пан Понятовський і його колега Роберт прочитали повідомлення вголос, і це їх так розсмішило, що аж водії пригальмовували, щоб уважніше роздивитися радісні від самого ранку обличчя представників влади.

А мені було зовсім не до сміху.

Я стояв на узбіччі, як ідіот.

Час! Саме минула сьома!

Я запізнився.

— Весело день почався, — сказав сержант і віддав мені телефон. — А ви сміливо поводитися з представниками влади, правда, Роберте? — Роберт кивнув. — То не придурок якийсь надіслав вам повідомлення, а мазовецька поліція!

Ну все, тепер я точно пропав.

— Чесне слово, у мене просто вихопилося, — зізнався цілком щиро, але розумів, що це мене не врятує і навіть може все ще більше ускладнити. — Я не вас мав на увазі, а поліцію.

— Ну що ж, це мило з вашого боку, — усміхнувся сержант, а я подумки проклинав свою дурість. — Поліцію?

Я промовчав. Мені вже було досить всього на сьогодні.

Зараз вони випишуть мені п'ять штрафних пунктів, триста злотих до оплати, а це більше, ніж у мене є на банківському рахунку.

Тепер мені уже однаково. Я не збирався далі принижуватися.

— На цей раз я вас просто попереджаю, — почув я, не вірячи власним вухам. — Це вам подарунок на день народження. Їдьте і не ображайте владу.

З радості я мало не тріснувся головою об дверцята, коли сідав у машину.

Все ж таки день сьогодні починався дуже нестандартно! Віднині я ніколи більше не розповім жодного анекдоту про поліціантів, а я таких анекдотів знаю тисячі. Я пообіцяв собі це подумки, поки чекав, аж хтось змилюється і пустить мене назад, на дорогу.

У «Мадлен» я був сімнадцять по сьомій. Знімальна група була вже трохи рознервована, під кнайпою стояли дві машини і група чоловіків із цигарками, та я не побачив нікого знайомого. Дворічна перерва у роботі дала свої результати.

Усі дивилися на мене з осудом. Якби я приїхав своєю машиною, мабуть, справив би краще враження, але машина Грубого надто впадала у вічі.

— Я вже тут, — простягнув руку, щоб привітатися з найстаршим. — Сорі за запізнення, це ви — режисер?

Він не опустився до того, щоб оцчасливити мене відповіддю, тільки кивнув головою у бік якогось невисокого чувака, який сидів у іншій машині. Я підійшов ближче і постукав у вікно.

— Двадцять по сьомій, — повідомив мені цей портативний чувак.

— Перепрошую, я після вчорашнього, — спробував я почати дотепно, але його погляд змусив мене змінити тон. — Мене зупинила поліція.

— Бери все причандалля і заскакуй, у нас пропуск тільки на цю машину.

— Причандалля?

Причандалля завжди зі мною, як і з кожним чуваком, який себе поважає, а точніше, навіть незалежно від самоповаги.

— Причандалля? — повторив я, і мені потемніло в очах.

— Камеру, — сказав він, і я зрозумів, що тепер мені точно кінець.

УРОДИНИ

Якщо узагальнити, то згрубша можна назвати мене людиною нещасливою. Наприклад, уродини у мене бувають лише раз на чотири роки. Тож треба ще примудритися, щоб народитися 29 лютого! Тож нічого дивного, що я такий незрілий, просто дозріваю повільніше. Якби у Марти були уродини раз на чотири роки, вона теж була би трохи недорозвинута, бо такі люди не встигають за собою. Сьогодні тобі двадцять вісім, а на наступні уродини виявляється, що вже далеко за тридцять.

Так сталося і зі мною.

Але моїм батькам цього було замало, і за хресного вони вибрали брата моєї матері, який міг би виправити їхню помилку і завадити назвати мене саме так, як, на жаль, мене і назвали, мій хресний міг би стати для мене рятівним колом, але не тільки не став, а радше навпаки.

Мій хресний був дуже добрим чоловіком, але любив випити. Це кожен любить, але він любив особливо сильно.

Щоправда, мені би судилося називатися Юстинкою або Ядвісею, але, на щастя для мене, виявилось, що це відпадає, як тільки батьки побачили, з якими атрибутами я прийшов у цей світ. Кажуть, що подивитися на це чудо збіглися працівники з усього відділу лікарні, та це мене зовсім не дивує.

Звичайно, моя мати не могла стриматися від того, щоб не розповісти про це спершу моїй виховательці у садочку, а потім — вчителів географії у школі, який, як виявилось, у Ломжі був однокласником мого батька, ну а потім вона розповідала про це усім моїм дівчатам.

Так ніби ті самі не знали!

У кожному разі, у мене досі терпнуть яйця, коли мама промовляє: «Хоч я і ніколи не розповідаю нікому про подробиці життя мого сина, але дозвольте лише одну історію...».

Це у неї виходить майже автоматично. Мама, зрештою, завжди починає розповідь словами: «Хоч я і ніколи». Іноді це буває весело, надто ж коли вона нарікає на світ, який, на її думку, дуже перехвалили, а насправді це не надто приязне до людини місце. Але це не означає, що моя мама цілковито позбавлена ентузіазму.

Мама має пса. Мені соромно зізнаватися, якого саме, бо я від щирого серця ненавиджу цього сучого сина. Бриджуся навіть вимовляти назву його породи. Скажу

тільки, що він малий і галасливий. Дуже малий і дуже галасливий. Цей сучий син знає мене вже чотири роки, але щоразу, коли я приходжу до мами, він кусає мене за литки. Хоч як я намагався його підкупити, хоч би до чого вдавався — нічого не допомагає. Зрештою, чим ти його підкупиш, якщо мама щоденно дає йому сто грамів яловичої полядвиці? І плювати він хотів на різні там крекери, тістечка, ковбаски і схожі дурниці, за допомогою яких можна домовитися з кожним нормальним псом.

Називається це створіння Геракл (о господи!), ясна річ, на честь того самого Геракла, бо мама закохана у все грецьке.

— Ти знаєш, що я ніколи не належала до тих, хто прагне виділитися і підкреслювати власну оригінальність, але такий милий песик повинен мати бодай оригінальне ім'я, ти ж зі мною згоден?

Я зовсім не був згоден. Але мовчав і кивав, бо так був навчений за довгі роки спілкування з мамою. Я ж знаю, що вона питає не для того, щоб почути відповідь, а так, як зазвичай питають жінки.

Говорить сама до себе, але при цьому вдає, наче звертається до мене, тобто говорить лише для того, щоб почути власний голос, а оскільки самого питання їй недостатньо, то вона і відповідає сама собі, щоб пересвідчитися, що досі не втратила дар мови. А для матері дар мови — це те саме, що жити. У цьому і у багатьох інших питаннях вона схожа на усіх жінок.

Геракл був останнім із численних імен, які вона спершу пропонувала сама собі, потім відмовлялася, тоді пропонувала нові, а тоді питала, чи я згоден, я кивав, а вона продовжувала шукати.

Зевс, Буш, Генерал, Арні, Долар, Обломов (моя мати дуже любила і російську літературу також), Кмитич*, Аурелій, Колумб (хоча мама і вважає, що даремно він відкрив Америку), Тадеуш (як Костюшко) і так далі.

Я назвав би пса Блохою, але про це висловлювався лише подумки, ясна річ. Я навчився підтримувати з матір'ю хороші взаємини і часто її відвідую — коли привожу прання і коли забираю. Відтоді, як від мене пішла Марта, то щонайменше раз на тиждень.

Врешті мама зупинилася на Гераклі, бо:

— Ти ж знаєш, що я не дуже сентиментальна, але цей песик такий малесенький, але при цьому такий розумник! Мій песику, найрозумніший, найкращий, мое сонечко! — і вона кидалася цілувати огидного Геракла, який, звичайно ж, відразу в неї закохався.

Якщо порівняти те, що мама розповідає знайомим про Геракла, з дійсністю, то і її розповіді про мене у віці немовляти можуть видатися дуже перебільшеними, але тоді мама була молодшою і, я сподіваюся, більш спостережливою.

Іноді вона втрачає відчуття реальності, і тоді світ видається їй дуже непривітним.

.....
* Персонаж роману Генрика Сенкевича «Потоп».

— Ти тільки уяви собі, коханий, — каже мама, зручно вмощуючись у крісло і взявши на коліна живий доказ того, що Бог має почуття гумору, — стою я собі у нашому магазині, знаєш, про який я говорю?

Я киваю.

— Але то не той магазин, про який ти подумав...

Цікаво, звідки мама знає, про який саме магазин я подумав? Я взагалі не думав про жоден магазин, а просто з ввічливості кивнув.

— ...не той, у якому працює пані Галинка, яка, зрештою, вже померла, ну але в тому немає нічого дивного, якщо знати, який у неї чоловік, з таким чоловіком легше вмерти, ніж жити, ніякого порівняння з твоїм татом, який нехай з Богом спочиває, твій тато був людиною широкої душі, і дуже добре, що він не дожив до тих часів, коли молодь сама себе не шанує, Богу дякувати, що твій тато не бачить, як його син не може знайти собі місця у житті...

У цю мить я вже відключаюся зовсім, бо навчився мистецтва уважно дивитися на маму, але при цьому нічого не бачити і не чути. Думаю про те, як би підсунути мамине крісло до вікна, щоб сонце світило на її волосся — вона носить волосся зачесаним ззаду в дульку. Жодна з моїх знайомих жінок уже так не зачісується, тож якби я зняв її у такому ракурсі, як Сobotинський, то вийшло б непогано — символ минулого.

— ...і стою собі спокійно, а тут ззаду за мною раптом як закричить якась бабця: «Пані, купуйте швидше, бо

люди чекають!». А ти ж знаєш, що Геракл не буде їсти жилавого м'яса, правда, моя крихітко? Я вдала, що не почула, і прошу, щоб мені відрізали з іншого шматка, бо це для пса, який живиться тільки цим, тож не можна йому давати чогось неїстівного. І тут вона як крикне на мене! «Людям немає що їсти, а ви пса годуєте полядвицею?!» Ти взагалі мене слухаєш?

Ну от, не вдалося!

Цього разу їй не вдалося зловити мене на гарячому, але мама має таку неприємну звичку — говорить, говорить, а потім зненацька, коли ти вже зовсім розслабився і мало не задрімав під її монотонний голос, раптом питає, чи ти слухаєш.

Але цього разу їй не вдалося! Роки тренувань не були даремними!

— Мамо! Звичайно, що я тебе слухаю! Сподіваюся, ти їй відповіла як слід!

— Ти ж знаєш, що я ніколи... — починає мама нове речення, — ніколи не поведжуся агресивно і ненавиджу хамство, але вже при виході я повернулася і сказала: «Бажаю вам, шановна, гарних вихідних, і нехай ваша Торунська ковбаса стане вам поперек горла!». Бо бабця якраз купувала Торунську. І я пішла собі геть. Уявляєш, які тепер люди стали хамуваті?

Уявляю. Та, зрештою, і уявляти не довелося.

Ось приблизно така моя мама, якщо коротко.

У неї є брат. У багатьох є дядьки, і в цьому немає нічого поганого, але брат моєї мами — це мій хресний

батько, у цьому, зрештою, теж немає нічого дивного, хоча саме через цього її брата я досі маю купу проблем.

Мої старі почали думати, як мене назвати, вже аж тоді, коли я народився, але навіть це їх не вибачає. Знаю, що вони розглядали такі імена, як Йовініан, Йосафат, Йонаш і Йокаста. Від Юди відмовилися, хоч і невідомо, чому саме.

Обговорюючи варіант Йокасти, батьки дуже посварилися, бо тато не хотів повірити, що це жіноче ім'я, яке належало матері і дружині Едіпа в одній особі. Батько водив пальцем по словнику і вишукував імена на Й, бо мати вважала, що ім'я дитини повинно починатися лише з довгої літери, а Й — найдовша літера в алфавіті. Перед Йокастою батькові трапився Йом Кіпур, і це теж йому дуже сподобалося, тож усе могло би для мене закінчитися набагато гірше, якби вирішальне слово було за батьком. Але він щось остаточно вирішував тільки тоді, коли йшлося про техніку — був інженером, а його найбільшим захопленням (після радіо, звичайно ж) були військові літаки, а найбільше — «Спітфаєри», з яких і досі ще чотири штуки літають, хоча їм уже по сімдесят років. Ще йому подобалися побратими «Спітфаєрів» — «Мессершмітти».

Через Йокасту батько страшенно рознервувався, бо, по-перше, на його думку, це типово чоловіче ім'я, по-друге — ім'я цісарське (тепер мені здається, що він просто переплутав його з іменем Бокасса*), по-третє, він вважав,

.....
* Президент, а згодом самопроголошений імператор Центрально-Африканської республіки.

що моя мама його дурить, коли каже, що в Едіпа мама і дружина були однією особою, а для мого батька, людини порядної, такі речі були чимось геть незбагненим.

— Ну що ж, «спітфаєри» — це значно простіші конструкції, ніж жінки, — так він любив казати.

Словом, батько запропонував Голоферна і Генріха (він просто обожнював Генріха VIII, цікаво чому?), і на цьому його втручання у справу вичерпалося.

Він завжди слухався мами. До самої смерті. Щоправда, помер він від інфаркту, але суть не в тому.

*

Мене назвали Єремією.

*

Мені довелося багато років боротися з мамою за те, щоб вона перестала називати мене Горобчиком. А ще раніше я роками боровся за те, щоб вона не називала мене Цьомчиком. Тепер вона називає мене Єремцьо. І щоразу, коли я чую: «Єремцьо», — всередині у мене все терпне.

*

Якби не мій хресний, я міг би називати себе своїм другим іменем, яке мені, як і всім, дали під час хрещення. Але ним я нізащо, ніколи і за жодних умов називати

себе не буду, навіть під страхом смертної кари, бо мое друге ім'я — прости, Господи — Марія.

Саме брат моєї мами заподіяв мені таку кривду, тож через це я його і не люблю.

Я все розумію, кожен любить випити, я і сам за комір заливаю, коли пропонують, а надто з нагоди хрестин племінника. Але починати треба після того, як похрестили, а не до того. А дядько почав ще вранці, о десятій. Як стверджує родинна легенда, девізом мого хресного завжди було: «Сто грамів? Вранці? У неділю? Перед Службою Божою? Натще? Чому би й ні?».

Як казав Віткевич, пів літра — перед сніданком, пів — перед обідом, пів — перед вечерею...

Тож о першій дня мій хресний вже розмовляв дуже невиразно.

На той час батькові вдалося вибороти для мене нормальне друге ім'я. Ім'я було Мар'ян. І так було до години тринадцятої.

О тринадцятій десять, принаймні так я собі це уявляю, священник мав би запитати хресних, чи зрікаються вони Сатани, вони мали би підтвердити, що зрікаються, а потім священник мав би поцікавитися, яке ім'я дати дитині, а мій дядько, якого сестра мала би сильно штовхнути ліктем, мабуть, пробелькотів:

— Єрем'яс Марія.

Так і записали. Замість Єремії Мар'яна. Єрем'яса на Єрем'ю виправили відразу, ще у документі хрещення, а Марія залишилася.

Я нікому про це не розповідаю, бо соромлюся. Хоча з Єремією вони теж даремно...

Стільки нормальних імен починається на «й» — Єжи, Яцек, Ян. Але ні, їм конче треба було якесь оригінальне.

Чесне слово, я наче зараз бачу перед собою маму, яка нахилилася над моєю колискою, дивиться на мене, крихітного, і каже батькові:

— Ти ж знаєш, я ніколи не наполягаю, але Ян — це звучить так банально. Я ніколи тебе ні про що не прошу, але мені здається, що Єремія буде відповідним іменем для нашого Горобчика...

Колись давно я запитав батька: за що?

— За що? — батько лише розвів руками і сказав: — Ти ж знаєш, як важко переконати в чомусь твою маму.

Тут він якраз помилявся, бо мою маму взагалі неможливо ні в чому переконати.

І він був живим доказом цього.

До пори, до часу.

До того ж мама ще й не могла стриматися і зачекати з пологами хоча б до першого березня замість народжувати мене в останній день лютого у високосному році. Це вже справді чисте знущання!

Тому сьогодні у мене уродини.

Тридцять другі.

Або, якщо комусь так простіше, восьмі.

То вже як рахувати.

*

Сьогодні п'ятниця. Напевно придуть Джері, Бартек і Аська, а також Аліна, з якою ми дружимо, хоч вона і жінка. Грубий точно не прийде, бо все, що він зміг мені сказати, коли я віддавав йому машину, звучало приблизно так:

— Ну ти й підарас, а через тебе і я тепер в гівні, хоча звідки мені було знати, що ти навіть камеру не додумаєшся взяти. Іди в сраку, бо ти винен у тому, що я тепер виглядаю як придуток.

Тож я не дуже розраховую, що він прийде.

Додому я повернувся о першій, бо дорогою назад, із «Мадлен», довелося стояти у заторі. У тому самому, з якого я так зловтішався, коли їхав у протилежний бік. А потім мені ще й треба було заряджати акумулятор. І тільки тепер я маю час роздивитися по хаті.

*

Всюди срач.

Я не розумію, як може жінка, яка виїжджає, залишити після себе такий смітник. Це назавжди залишиться її таємницею. У мийниці купа посуду, на підлозі повно пилюки, дзеркало у ванній біле від пінки для гоління.

На постелі плями від кетчупу, бо я їв піцу. Ну їв і їв, але не пригадую, щоб ставив плями. А до того ж піцу

я їв давно, відразу після того, як ми розійшлися з Мартою. Приблизно шість тижнів тому.

Доведеться самому давати собі з усім цим раду. Як завжди.

Цікаво, що за чотири роки життя з Мартою в одному помешканні я не зауважив, що вона така неохайна! Мабуть, спритно приховувала це від мене. Зрештою, як і багато іншого.

Я вирішив прибрати.

Почав із ванної. Рушники — у брудне. Навіщо їх тут стільки? Штани — у брудне, светр, який облила Сіра Відьма, — у брудне, дзеркало не хотіло відмиватися, але я взяв засіб для миття унітаза — і все відмилось, рукомийник чистенький, унітаз чистенький, можна пускати гостей. Журнал, який ще Марта купувала, я не викинув, залишив, бо на обкладинці Анджеліна Джолі, і хоч вона худа, як китайський ієрогліф, але це не страшно, почитаю собі при нагоді. Боже, який старезний журнал, але нічого, поржу.

Старі плітки цікаві тим, що життя вже дописало продовження, про дещо я чув, бо час від часу почитую пресу. Наприклад, найкращим подружжям Голлівуду довго вважали Ванессу і Джонні Деппа. Власне, вони були найкращою парою, не подружжям. Але Джонні почав пити і кинув Ванессу.

Залишу це собі почитати у ванній, тепер уже ніхто не буде мені стукати у двері, бо «ти там уже годину сидиш, а мені теж треба».

Олійку для ванни я теж успадкував від Марти, але не викинув, бо чоловіки також можуть користуватися такими речами, якщо про це ніхто не довідається.

Крем для обличчя я викинув, бо коли Марта мене одного разу ним намазала, то мене пообсипало. Краще викинути, ніж щоб тебе знову пообкидало.

Я зняв брудну постіль і запакував її до мішка з іншими брудними речами — в суботу повезу до мами прати.

На підвіконні стояли два нещасні вазонки, їх я теж викинув. Вазонками це вже складно було назвати, це були радше спогади про квіти — засохле бадилля у горщиках.

Марта купила їх перед Різдвом, щоб створити затишок у квартирі. Але це бадилля у вазонках ніякого затишку не створювало — навпаки, виглядало потворно і ще й насмітило під підвіконням.

У смітник.

Я вийняв порохотяг і за три хвилини вичистив усю квартиру, поскладав книги, диски — теж, вони ще знадобляться, потім рушив у кухню.

Я не уявляю, чому у квартирі, де цілими днями нікого немає, так швидко поширюється бруд, наче розростається і займає дедалі більшу площу.

Чавунна сковорідка — у смітник, бо до неї щось пристало і на це було бридко дивитися, я помив усі горнята, які були у мийниці, а там були всі. Помив тарілки, які також усі були брудні.

У холодильнику лежав сир, який, мабуть, пам'ятав ще Марту, на ньому розрісся пеніцилін. А на якого мені пеніцилін?

Пачка з молоком смерділа, але з неї нічого не витікало, бо молоко загусло.

На апельсиновому соку утворилася сіра плівка, на якій можна було намалювати сусідку знизу, таку саму сіру.

У смітник, у смітник, у смітник.

Порожні полиці я витер паперовим рушником.

У кухні завжди чомусь виходить так, що як тільки візьмешся хоча б за щось, то відразу на споді виявляться Авгієві стайні.

Смітник переповнений, берешся за смітник, а під ним — бруд, прибираєш цей бруд — бачиш, що підлога нічим не краща, миєш підлогу, а тоді дивишся, які заляпані дверцята шафок, протираєш шафки і бачиш, що стільницю теж треба мити.

Після того як я помив стільницю, побачив, що електрочайник виглядає так, наче його вийняли зі смітника, збоку якісь плями невідомо від чого, бо ж у чайнику нічого, крім води, не готується, і він стоїть собі окремо, тому не мав би бути брудним. Принаймні раніше ніколи не був.

Помивши чайник, я вирішив винести сміття, але згадав, що на балконі стоять ще два повні мішки, які вже давно треба було викинути. Добре, що надворі мороз, тож сміття не смердить.

Виходжу на балкон, щоб винести все одним махом, хоча сраний ліфт і досі не працює. Але однаково треба купити якесь пиво, замовити їжу у в'єтнамців, бо до них тут найближче. Потім доварю рис і нагодую всю компанію п'ятьма порціями свинини у кисло-солодкому соусі.

Марта завжди протестувала проти цієї їжі, бо вважала, що в'єтнамці у своїй будці готують собак і щурів. Приїжджають із санепідемстанції і питають:

— А що ви там готуєте?

— Так свининку, яловичину, куйочку, телятинку.

Санепідстанція дивиться, а по кутах бігають щури.

— А це що?

— Куйочки, куйочки!

Але Марти немає.

Тож і проблеми немає.

Я вийшов на балкон і схопився за мішки. І це була велика помилка.

Нехай би собі стояли, поки мороз не спаде. На жаль, мішки примерзли, і то самим дном. Решта досить легко відірвалася, і сміття порозсипалося. Щоб тобі, знову халепа.

Я позбирав, що зміг, але на примерзле сміття аж гидко дивитися. Відколупати не вдається, хіба що дрелькою. І якого милого я поліз до того сміття?

А тепер що робити? Хлопці вип'ють, хтось вийде на балкон покурити, от запаadlo.

Сусіди поверхом вище не повинні нарікати на мене за це сміття, бо їхній пес сцяє на балконі, а все летить

до мене. Щоправда, тільки вечорами, бо коли сусіда немає, — а він іноді працює у нічну зміну, — то сусідка боїться виходити надвір; тому вони привчили пса, що вечорами він іде на прогулянку на балкон. Псяче гівно теж там лежить, але мене це не колише, бо то сусід зверху. Коли йдеться про сцяки, то краще мати сусіда внизу, а коли про гівно — то сусіда вгорі, бо сморід улітку підіймається догори.

Поверхом нижче живе Сіра Відьма, яка кричить, але вже не раз на власні очі переконалася, що це не від мене їй на балкон іноді течуть собачі сцяки, тож сусіда згорі вона ненавидить ще більше, ніж мене. Це не може не тішити.

А якщо спробувати молотком — може, вдасться? Я взяв молоток, підставив ударну викрутку — стукнув як слід, і шматок льоду відірвався разом із примерзлим до нього чорним пластиком, у якому було щось дивне, і це щось полетіло донизу. Блін! Я визирнув, але, на щастя, під балконом нікого не було. І балкон Відьми теж не зачепило.

Це ж треба, щоб я мусив займатися відрубуванням сміття, і все тільки тому, що живу в такому кліматі?

Поскидав усе сміття у подвійний чорний мішок, змерз як пес, у квартирі десять градусів, бо встигло добре провітритися, поки я прибирав на балконі, а це не так швидко робиться.

Я увімкнув духовку, щоб нагріти квартиру, а тут — дзвінок у двері.

За дверима стоїть Збишек, сусід із квартири праворуч, він подає мені шматок льоду, в якому замерзло все-редині щось незрозуміле.

— Я побачив, що у тебе щось впало, бо ти на балконі працював, тож приніс тобі, — сказав сусід і з цікавістю подивився на той кусок льоду.

— Дякую, — кажу, бо не знаю, що маю сказати.

— А що це таке? — питає сусід.

Не можу ж я йому сказати, що не маю поняття. Теж приглядаюся до льоду, здається, це рештки яєчні, які примерзли до лінивих вареників, мама мені їх передала, а я про них забув. Вони вкрилися у холодильник жовтою клейковиною, тож мені довелося їх викинути кілька тижнів тому.

— Ну, знаєш, всяке-різне...

— Тобі пощастило, чуваче, що я побачив, а то би впало, і ти б навіть не знав. А я собі подумав: щось летить, може, це щось важливе? — сказав сусід. — Тож приніс тобі. А чого у тебе так холодно? — він запихає голову до квартири і принохується. — Виключили опалення? Робиш ремонт?

— Дякую, — сказав я, наче він приніс мені дрельку, а не шматок чогось зігнилого. — Ні, не ремонт, лишень прибираю. Батареї гарячі, просто я провітрював квартиру.

— Ну так, бо запах якийсь дивний...

І тут я скипів. Запах йому не подобається! Мені теж не подобається, як він курить на балконі, бо дим іде

у всі боки, зокрема й до моєї квартири, а я не люблю такого. До того ж мені доводиться зачиняти вікна, бо вони з дружиною на тому ж балконі влаштовують дискусії на різні теми.

— Кидай вже курити! — каже дружина, якої я не бачу, бо вона перебуває у квартирі, але я ту пані знаю — ми переїхали жити в цей будинок одночасно. Вона навіть не дуже страшна, блондинка, здається, медсестра. Сусіди спершу намагалися з нами дружити, але я не дуже схильний заводити нові знайомства. До того ж тоді я ще багато працював і підробляв, знімаючи рекламні ролики.

— Але що тобі заважає? Я ж виходжу на балкон! — каже він так чутно, ніби стоїть поряд зі мною, хоча насправді він на своєму балконі, щоправда, цей балкон розташований поряд із моїм.

— Дим заносить сюди!

— Не заносить, бо я випускаю дим в інший бік!

— Я тобі кажу, що смердить!

— Не смердить!

— То йди сам понюхай!

— Як я можу нюхати всередині, якщо я тут, на балконі?

— Зрештою, що ти можеш відчути, коли куриш безперестанку? Ти ж тікаєш з дому!

— Якби я тікав, ти би мене не бачила!

— Я і не бачу, ти ж сидиш на балконі цілими вечорами!

— Гей! Не затуляй мені телевізор!

— Я не затуляю!

— Затуляєш!

— Кидай вже курити!

— Тобі ж це не повинно заважати, я ж курю на балконі!

— Смердить!

— Не смердить!

— То йди і сам перевір!

Я вже знаю всі їхні діалоги напам'ять, зрештою, слухаю їх ціле літо, бо все відбувається у мене над вухом, та і дим тягне до мене. Я не зважаю на це, бо і сам ще недавно курив, тож не хочу здаватися надто вже перейнятим неофітом. Але він ще й буде мені звертати увагу на те, що у мене в хаті запах якийсь не такий?

— Тому, сусіде, наступного разу обережніше. Бо як знайде хтось нечесний, то вкраде. Тобі пощастило, що я саме проходив повз. Тож забіг на газон, дивлюся і думаю: може, це щось потрібне, ну і приніс тобі.

— Дуже дякую, я справді зворушений.

— Але щось у тебе в хаті смердить, — не вгаває він, ще мить — і я йому дам у писк, але натомість ввічливо усміхаюся і зачиняю двері.

Тож треба! Вигадав таке! Смердить йому, бач!

Заходжу до кухні. А там дійсно страшений сморід.

Поки я не почав прибирати, не смерділо. Довго шукати не довелося — підгоріла тефлонова сковорідка з чорною пластмасовою чи холера знає якою там ручкою,

а разом з нею і рукавиця-прихватка, яку колись купила Марта. Зараз ця рукавиця горіла веселим полум'ям. Виявляється, Марта поклала це все в духовку і навіть мені нічого не сказала!

Хоч бери і застрелься, але ніколи не зможеш передбачити, що жінка здатна зробити з твоїм домом. Єдине, в чому можеш не сумніватися, — вона завжди вигідає щось таке, що тобі ніколи б не спало на думку. Як можна класти у духовку легкозаймисті речі? Це просто на голову не налазить.

Я викинув ще одну сковорідку, загасив рукавицю, запхнув у мішок зі сміттям, відчинив у кухні вікно, щоб провітрилося ще раз, а потім пішов на закупи, а заодно вирішив і сміття винести.

Мені доведеться волочити три мішки сходами вісім поверхів донизу. Надворі дубак страшенний, найближчий банкомат аж на Гурчевській, я зняв три сотні, після цього мій банківський рахунок здавався геть сумним, але принаймні гроші підуть на добру справу. Потім накупив пива. Дружина Бартка, Ася, п'є біле вино, тож я купив біле вино, горілку, а також п'ять порцій смачної свинини по-китайськи чи по-в'єтнамськи — неважливо.

Доварю рису, щоб було більше, купив ще якісь напої, горішки, мало руки собі не повідривав, поки вкотре волочив це все на восьмий поверх, проклинаючи зламаний ліфт.

На сьомому поверсі я ішов навшпиньки.

Якби Відьма застала мене зі закупами, то скористалася би зі своєї переваги.

Цього разу я вже розізлився по-справжньому.

Чому ніхто врешті не дасть ради з тим сраним зламаним ліфтом? Це ж неможливо! Я поклав закупи на шмату для витирання ніг і почав шукати ключі від квартири. Відчинилися сусідні двері, й у коридор вийшла дружина Збишка. Я ввічливо усміхнувся і привітався.

— Закупи? — всміхнулася вона мені у відповідь, але якось не так, як завжди. Я кивнув, бо в зубах у мене був гаманець, а ключі, зараза, кудись поділися.

Сусідка продовжувала стояти біля ліфта, я намагався жестами показати їй, що ліфт не працює, але двері відчинилися, дружина Збишка спокійно зайшла до сраного ліфта, який, як виявилось, працював! І ліфт поїхав донизу!

Ніхто не може так збити людину з пантелику, як жінки!

Я заніс закупи до кухні й взявся розпаковувати торби. Алкоголь — до холодильника, китайську їжу — у баняк.

Поставив воду для рису, і хоча не знав, хто саме прийде, але не переймався — м'ясо перемішається з кашею і вистачить на стільки осіб, на скількох потрібно — десять чи двадцять... Розпакував горішки — їх можна залишити у бляшанці, щоб не бруднити посуд.

Тепер я готовий святкувати.

Температура в холодильнику доходила до потрібної позначки, я увімкнув музику і гепнувся на канапу, — бо ж Марта викинула мое улюблене крісло, а я погодився на це, щоб досягнути компромісу. І аж тепер відчув, який я жахливо втомлений.

ЗАБОРОНИТИ ЗАКОНОМ ТРИВАЛІ СТОСУНКИ

Геть тривалі стосунки і геть компроміси! Тривалі стосунки слід заборонити на законодавчому рівні. Кожне четверте подружжя розпадається, а всі кричать про те, що тільки родини мають право на існування.

Одруження повинні карати адміністративними стягненнями.

Яке щастя, що я так і не одружився, хоча такі дурнуваті думки інколи зринали у моїй голові. Жінка перетворить твій мозок на кашу, не встигнеш озирнутися, а вже і не зможеш згадати, що колись у тебе був мозок. Але вже все, минуло, не вернеться. Більше я не дозволю так себе дурити.

Життя самотнього чоловіка може бути прекрасним.

*

Я подивився на годинник — він голосно цокав, а між коліщатками досі стирчала вовняна шмата. Я вийняв ганчірку, будильник задзвенів, але цього разу я вже

зауважив кнопку праворуч. Був упевнений, що ще вранці її тут не було. Натиснув на кнопку — дзеленчання стихло, натиснув ще раз — будильник глухо затуркотів, я натиснув утретє — він замовк.

Нарешті!

Браво!

Щітка внизу знову почала гепати в стелю, чи то пак мені у підлогу стукати!

Будильник працює відразу на два помешкання!

Я посунув до ванної, щоб швиденько змити з себе весь цей жахливий день, який почався ще з ночі, почувався я геть безсилим.

Стояв під душем, лилася вода, а я мріяв лише про те, щоб цей день нарешті закінчився. Коли я вийшов з-під душу, ясна річ, з'ясувалося, що у ванній немає жодного рушника, у шафі з постіллю теж не виявилось чистих рушників, тож мені довелося голим розгрібати мішок із брудними речами, які я збирався завезти до мами. Врешті знайшов чим витертися.

Я пішов до кухні і поставив варитися кілограм рису.

Коли задзвонив телефон, я зробив музику гучніше. Карлос Сантана шаленів у самбі, це був старий, але крутий музон, і нехай тепер мені дзвонять усі, хто згадав про мене щойно зараз. Нехай знають, що я не сиджу тут сам як пень, а вечірка вже у розпалі.

Подзвонила мама.

— Єремцю? — почув я у слухавці після свого «алло».

Невже мама досі не навчилася впізнавати мій голос?

— Привіт, мамо.

— Коханий, чого це там у тебе так шумно? Зроби трохи тихіше, бо я нічого не чую!

Цікаво, що вона хотіла почути, я ж нічого не казав. Але слухняно зробив музику тихіше.

— Ой, це ж моя улюблена «*Samba Pa Ti*», музика часів моєї юності! — втішилася мама. — Зроби голосніше.

Ну що ж, навіть на відстані мама вміє зіпсувати мені задоволення від улюбленої музики.

А знизу вже стукали.

Якщо ця музика подобається моїй мамі, то і Відьмі повинна сподобатися.

— Сонечко, всього тобі най, най, най! Щоб у вас із Мартою все добре складалося, і, якщо це можливо, щоб ти нарешті міг робити те, що хочеш, що любиш, що дає тобі задоволення, але не тільки миттєве і таке, що заспокоює твоє еґо, а нехай це буде щось вагоме, потрібне, щоб ти був щасливий і не ходив постійно з кислотою міною, щоб ти нарешті зрозумів, що у житті справді важливо...

Я чув, що говорить мама, але намагався не слухати. Проте не перебивав — врешті це були мої уродини, а вона мене народила, тож мала право у цей день компостувати мені мозок.

Мама говорила і говорила, а я розглядав книги на полиці.

Марта порозставляла книги за кольорами, від білих обкладинок до чорних, зараз вони вже трохи перемішалися — шість тижнів свободи не минули марно.

Я не розумію, як можна було вигадати щось настільки дурнувате. Книги слід розставляти за темами — альбоми з альбомами, словники зі словниками, а у мене тут якась, блін, мереживо на полицях.

Білий «Путівник по Чикаго», а поряд із ним теж білий «Гулаг» Енн Епплбаум (цікаво, чи обом втішно, що Америка врешті опинилася так близько від Гулагу), далі «Словник польської мови», який колись подарувала мені мама, як щось надзвичайно цінне і дефіцитне, тож я не наважуюся викинути його навіть попри те, що все це, ясна річ, давно є в інтернеті, далі поезія Кшиштофа Каміля Бачинського і «Радість сексу», ну це майже сполучається, а далі «Цифрова твердиня» Брауна.

Сині обкладинки — це «Молитва жаби» Де Мелло, «Три повісті» Анджеевського, «Словник міфів і традицій» Копалінського, а також срані «П'ятеро дітей і щось» Несбіт (ти так любив цю книжку, коли був маленьким), потім підручник «Вітрильний спорт для початківців», який мені подарував Джері. Цю книжку я не розгортав жодного разу, бо як можна навчитися керувати вітрильником, прочитавши посібник?

З цією книжкою у Марти виникла проблема, бо жовті літери на корінці руйнували її концепцію.

— Може, цю книжку краще поставити до жовтих, як ти думаєш?

Я не думав.

Хоча, ясна річ, подумки вживав щодо цього не дуже цензурну лексику.

Я вважав, що цей так званий порядок — це ідіотизм, і що тепер уже ніхто ніколи не здогадається, де яка книжка. Крім Марти, звичайно, але жінка — то таке, сьогодні є — завтра немає. І ніхто про неї навіть не питає.

Серед помаранчевих книг був орфографічний словник і один том Кристини Кофти, а другий був серед зелених книг, бо на корінці були зелені літери. І як у цьому орієнтуватися? А «Буквар» Яна Павла II опинився у товаристві «Балтазара і Блімунди» Жозе Сарамого, бо обидві обкладинки чорні. Цікаво, чи обидва автори почувуються задоволеними?

— ...як ти думаєш?

Їй таки вдалося мене вловити.

— Перепрошую, мамо, я замислився і не почув останнього речення, — збрехав я, хоча частково це була правда, а загалом — чудовий спосіб розмови з жінками.

— Я питала, чи ти точно не хочеш, щоб я до тебе зайшла в гості?

Ну якщо вона зайде, мені доведеться вийти.

— Ні, мамо, знаєш, у мене невеличка чоловіча вечірка. Будуть тільки найближчі друзі...

— А Марта? — запитала мама.

— Марта... поїхала, — відповів я обережно.

— На твої уродини??? — у голосі мами прозвучало таке безмежне здивування, змішане зі зневагою до жінки, яка сміє залишати її синочка у такий важливий день, що мені аж стало приємно.

Я ще не говорив мамі про Марту, все не було нагоди, а до того ж не знав, як їй пояснити, чому я вигнав Марту з дому.

Версія, що це Марта мене покинула, буде для матері кращою. Я розкажу їй під час наступної зустрічі, бо з мене вже досить тих питань про Марту і постійної брехні, але я щоразу відкладаю цю розмову, бо намагання пояснити щось мамі і так завжди закінчувалися тим, що в усьому винен я.

Але у цьому разі все було якраз навпаки.

— Їй довелося. Відрядження.

— А ти не міг перенести забаву на інший день?

— Мамо, це не забава, просто зайде кілька друзів, і все.

— Я не хочу тобі заважати, сонечко, — сказала моя мама.

— Ти ніколи мені не заважаєш, — не змигнувши оком, збрехав я. — Але сьогодні прийде тільки Джері і Грубий, тож вони почуватимуться поруч з тобою не дуже добре, розумієш?

— Звичайно. Тоді я у неділю щось приготую, і ви приходьте. Не завтра, а в неділю.

Перспектива прання неприємно відсунулася у часі, а мені вже зовсім не було що вбрати. Не буду ж я прати вручну рушники, постіль, светри чи сорочки — зрештою, дещо вимагає прасування, а у прасуванні моєї мамі немає рівних. До того ж у неділю прасувати вона не буде, бо дотримується традиційних переконань.

Хоча насправді вона любить прасувати.

І це всім зручно. Особливо мені.

— Чудово. Я дуже радий, — відповів я, — побачимося у неділю.

— Цілую тебе, сонечко, і Геракл теж тебе цілує, — сказала мама і поклала слухавку.

Геракл.

Геракл цілує мене на мої уродини.

На якому світі я опинився?

Я подивився на мобільний. Нічого дивного, що ніхто до мене досі не подзвонив, — мобільний вмер. Був розряджений, як Голота після бою, як мій акумулятор у грудні, як політик після виборів.

Я під'єднав телефон до зарядного пристрою і ліг на канапу.

*

Чотири роки тому мама прийшла на мої уродини. Разом із дядьком, тобто своїм братом, моїм хресним. І зі своїм коханим синочком Гераклесиком. Мамуся і песик Гераклесик.

Я досі пам'ятаю той день. Гераклесику було десь місяців три, він ще поміщався у долоні, але вже був таким нестерпним, ніби йому виповнилося п'ятдесят. Коханий песик, улюбленець мамуні, — він сидів у сумці, яку моя ошадлива мама купила спеціально для пса. Рожева сумка з хутром!!! Я фігію! Люди чогось такого ще

в житті не бачили. Торба з віконечком, через яке песик міг визирати на світ.

Коли я розглядаю в маминому альбомчику свої немовлячі фото, де я лежу у візку, то не бачу там ніякого віконечка, бо, блін, дитину вони кидали у візок, схожий на мильницю, і не парилися! А у песика є віконечко, щоб йому не було сумно. Не знаю, чи на старість всі люди стають дурніші, чи тільки моя мама. Але я її і попри це люблю.

Так-от, Геракл приїхав тоді до мене на уродини зі своєю, тобто з моєю мамою, і вона сказала:

— Мій Гераклесик повинен мати можливість роздивлятися світ, щоб у нього не було стресу!

Я, блін, впадаю у стрес якраз тоді, коли маю можливість роздивлятися світ.

Ненавиджу цього сучого сина. Всі баби, навіть Баська, з якою я тоді зустрічався, були в захопленні від цього щура.

Крім песика, мамуся привезла у торбинці ще подарунок — альбом, який старанно зробила потай від мене: маленький Єремцьо на пляжі, Єремцьо на татусі, Єремцьо в пеленках, який розкішний, ви тільки подивіться, Єремцьо у садочку, Єремцьо на колінах у Святого Миколая, Єремцьо з поглядом переляканого кролика, Єремцьо на першій вечірці у другому класі, з третьою дівчиною, в яку був закоханий, з четвертим зубом, з п'ятим колесом до воза, з шостим чуттям, сьомим чудом світу і так далі....

І всі, звичайно, розглядали цей альбомчик і дурнуваті підписи під фото.

— Тут у нашого горобчика щойно вилізли зубки, подивіться, яка міна!

— А тут наше сонечко боїться, що його лишили самого. Ой, здається, відразу після цього ти розплакався.

— А тут була така спека, що ми вбрали йому трусики на голівку, щоб сонечко не напекло, бо він загубив свою шапочку!

— А тут наше сонечко перелякалося верблюда у зоопарку!

— А тут сонечко замислилося.

І я на горщику.

Я заплаканий.

Я з голими яйцями в кадрі.

Усі наржалися, аж животи розболілися, мама була на сьомому небі, альбом виривали одне в одного з рук, а я мріяв тільки про одне — провалитися крізь землю.

А коли я побачив свою фотографію у візку з будкою, в якій не було жодного віконечка, то подумав, що мені ніколи не жилося так добре, як цьому сраному псові.

Після кумедних спогадів про те, чого я ніколи не робив, а що, навпаки, робив, коли перестав робити і що саме, ми перейшли на життя святих — а ось тут твій батько, який тебе так любив, тут ти у нього на плечах, тут — у зоопарку з татусем, тут — на авіаційному шоу з татусем, а ось і похорон татуса.

Дуже святково. І весело.

Дядько напився на балконі разом із Джері, який рідко випиває забагато, але, мабуть, не смів відмовити старшому за себе, і тільки тоді у мами нарешті зіпсувався настрій, бо на тому ж балконі, куди всі ходили курити, дядько почав лапати Баську.

Баська була милою дівчиною, але мала один недолік — хотіла зв'язати себе зі мною шлюбом, а це аж ніяк не входило в мої плани — я дуже шанував можливість не зв'язувати себе жодними зайвими зобов'язаннями.

Бути разом — будь ласка, але щоб так відразу все узаконювати? Декларувати? Я ж вам не Сполучені Штати!

До того ж США проголосили Декларацію незалежності, а Баська явно мріяла про залежність.

Ну а потім дядько явно перестарався і звелів Басі називати себе «дядьком», а вона і рада, бо він сказав, що тепер вони родичі. Мене теж покликали на балкон, дядько поцікавився, коли я збираюся освідчитися Басі, та почувалася на сьомому небі, а я — у третьому колі пекла, тож відповів правду: «Ніколи».

Баська розридалася, дядько пообіцяв, що негайно з нею одружиться, мама відтягала дядька від Баськи і вимагала пояснити, що сталося, тоді за Баською, яка вибігла в ніч, помчав навздогін такий собі Юрек, а не я, і я вже так ніколи нічого і не встиг пояснити, бо Юрек дуже вміло втішив Баську — настільки вміло, що вона перестала брати слухавку, коли я їй дзвонив. Через чотири місяці Юрек із Баською одружилися. А ще через два роки розлучилися.

Але у жінок так заведено, їм більше подобається бути розлученими, ніж неодруженими паннами.

*

Я бачив Баську востаннє десь перед Різдрвом, вона навіть запрошувала на каву, але я домовився з Мартою зробити святкові закупи, тож довелося ввічливо сплавити Баську. На жаль. Вона дала мені свій номер телефону, щоб я їй передзвонив. Але якого милого мені їй дзвонити?

Зараз уже можу.

Бо ж не буду я сидіти і плакати за Мартою.

Нема за ким.

Подумаєш, Марта! Та хто вона така!

Людині треба розплющити очі, щоб врешті роздивитися, що довкола неї діється. А я був сліпим як кріт.

*

Я подивився у телефон.

Прийшло сім повідомлень, і жодного — від Марти. Не надіслала навіть стандартного привітання, щоб їй добре було.

— Єреміє, ми не можемо сьогодні до тебе прийти, — прослухав я на автовідповідачі голос Бартка, він кричав, як у гучномовець. — Бо Ася вагітна! Вагітна! Розумієш! Ми щойно довідалися! Їдемо до її батьків! Старий! Треба за це випити!

Такі привітання я отримав від друзів.

На уродини.

А уродини у мене бувають раз на чотири роки.

— Сто років, сто баб, довгого життя і довгого прутня.

Ще одне чудове привітання. Цього разу від Мауриція.

— Сонечко, це я, твоя мама, — чому ти не відповідаєш? Я хотіла тебе привітати.

— Єреміє, ми спробуємо приїхати після візиту до батьків Асі, але якщо нам не вдасться, то, звичайно, всього тобі найкращого, старий, від мене, від Асі і від нашої крихітки її улюбленому дядькові! — це знову Бартек.

Згадав, що у мене сьогодні уродини.

Але до чого тут дядько? І яка ще крихітка? Зигота мене вітає??? Такого ще не бувало!

— Єреміє, всього тобі найкращого, всього, про що ти мрієш, — Аліна має дуже приємний голос. І розуміє мене, як чоловік. — Нехай нарешті все складеться так, щоб тобі було в цьому добре. Може, вип'ємо за це разом, коли матимеш час і бажання? Цілую.

*

Аліна — мій справжній друг. Між нами колись дещо було, але нічого з того не вийшло. Я завжди можу на неї розраховувати і добре знаю про це. Зрештою, як і вона завжди може розраховувати на мене. Я до неї ставлюся, як до хорошого друга, не раз мав змогу пересвідчитися,

що вона не така, як інші жінки. Аліна просто знає, чого хоче, не ображається, я можу попросити її про допомогу — вона ніколи не відмовить.

Ми знайомі вже кілька років, і я навіть був колись у її селі, під Жешувом, — Аліна попросила, щоб я поїхав із нею, тоді вона ще вчилася.

Ця дівчина справді багато досягнула. І далось їй це ой як не легко. Я зрозумів це після того, як побував у неї вдома. Батько суворий і владний, мама — на кухні, у хаті злидні, але батьки дуже пишаються донькою.

Я познайомився з нею на своїх перших кінозйомках, вона підробляла візажисткою, ми опинилися в ліжку після «екватора».

Коли закінчуються зйомки половини сценарію і минає половина знімальних днів, порядний продюсер влаштовує вечірку. Щоправда, я був лише оператором, та і фільм був далеко не витвором мистецтва, але рейтинги мав високі, продюсер був добрий, тож виставив усім. Ми знімали біля Щитна, літо того року видалося чудове, продюсер винайняв кнайпу над озером, всі чудово розважалися на лоні природи, і з Аліною все вишло само собою.

На жаль, вона виявилася незайманою, що для мене було не дуже зручно, бо, по-перше, я зовсім не цього сподівався, а по-друге — було зрозуміло, що йдеться тільки про секс і нічого більше. Так буває. І ніхто з нас ні на що більше не розраховує.

Ми навіть потім поговорили з нею про це, бо я відчував себе трохи по-дурному, але Аліна справді кльова, вона сказала, що все гаразд, що для неї то теж був момент повного забуття і що буде дуже добре, якщо ми зможемо залишитися друзями.

Зрештою, Аліна досить швидко порозумілася з Баською, і це теж було неймовірно, бо баби не дуже люблять ділитися чуваком.

А Аліна — як чоловік, у ній зовсім немає ревності, вона — вірний друг.

До того ж треба віддати належне Аліні — це вона мені розповіла, що Баська думає про шлюб і впевнена, що я от-от збираюся освідчитися, тож я спохопився і став обережнішим.

До Аліни добре ставиться і мій найближчий друг Джері, який не вірить у можливість чоловічо-жіночої дружби, та і загалом підозріло налаштований до жінок.

— Вони завжди чогось хочуть від чоловіка, — каже Джері. — Не дай себе обдурити.

А чого від мене можна хотіти?

Інформації про банківський рахунок?

Аліна нічого від мене не хоче, вона просто є, і мені стало трохи незручно, що я не запросив її, хоча вона добре знає, що уродини у мене сьогодні. Аліна нізащо не прийшла би без запрошення. Вона є, але водночас її ніби і немає. Ніколи не нав'язується, ніколи не тисне, ніколи нічого не хоче.

І це добре.

— Чому у тебе вимкнений телефон? — це знову моя мама вже у шостому із прослуханих записів на авто-відповідачі.

— Старий, я прийду після дев'ятої, бо знаю, що у тебе зйомки. — Це Джері. — Якщо ти не закінчиш до дев'ятої, дай знати.

До Аліни не буду дзвонити, бо це трохи негарно. Нехай хоч Джері приходять.

Три повідомлення цього разу були не від поліції.

У першому повідомленні зазначалося, що я отримав двісті очок і виграв невідомо що.

Витерти.

Друге інформувало, що рахунок за телефон в електронній формі можна завантажити за адресою...

Витерти.

Третє повідомлення — від товариша зі студентських років, і я дізнався, що зустріч випускників відбудеться двадцять п'ятого. Мій однокурсник просив повідомити, чи я прийду. Ні я, ні Грубий, ні Джері про це нічого не знаємо. Тож не впевнений, що прийдемо.

Ось так виглядає моє бурхливе, сповнене вечірок життя.

Цього року я не запрошував багатьох людей, бо подумав, що добре було би святкувати у товаристві лише тих, хто справді для мене важливий. І лише натякнув їм, що чекатиму 29 лютого, не влаштовую нічого особливого, але мені буде приємно побачити друзів. А потім повідомив усім, що у цей день у мене зйомки!

Зараз мені незручно дзвонити до Аліни, та і після того, що сталося з Мартою, взагалі не маю бажання бачити жінок. Навіть Аліну.

*

Ну нарешті!

Дзвінок у домофон! Я втішився, бо щойно мало не заснув, тож тепер кинувся до дверей, дорогою зробив гучніше музику, щоб ніхто не подумав, що у мене немає ніякої забави, біжу до коридору, але перед тим — до кухні, і на ходу відкрив пиво. Перекрикуючи музику, верещу в домофон:

— Хто там?

Цікаво, може, це Грубий таки вирішив, що варто було би сказати мені про камеру? Ми товаришуємо з першого курсу університету, тож через одну невеличку помилку він не перекреслить багатьох років дружби. Тим паче, що винен у цій помилці більше він. Для вагітної Аськи ще було занадто рано, бо ж вони збиралися спершу поїхати до її батьків, Джері теж прийде пізніше..

— Грубий? — питаю я, бо нічого не чую у тому домофоні.

— Це я...

— Грубий? — втішився я.

— Це я, Аня з квартири сімдесят вісім, відчиніть мені, будь ласка, бо батьки не відчиняють... — тонесенький голосок доньки Збишка повертає мене до реальності.

Натискаю на кнопку домофона, в душі я мав такі уродини! Треба було поїхати кудись. У руці в мене пиво, а мені зовсім не хочеться квасити другий день підряд, хоча вчора принаймні була для цього нагода — я ж збирався почати нове життя.

Сьогодні теж є нагода — завершую нове життя ще до того, як почав його.

Я лягаю на диван, бо відчуваю, що зовсім ніякий і хочу спати. Але мушу чекати на сраних гостей, які все не йдуть.

І тут — стук, стук, стук.

У підлогу.

Глуха Відьма почула Емінама. Добре, що не розуміє ні слова, а то би геть здуріла. Я беру трубку від порохотяга і стукаю у відповідь. Нехай знає, що вона не сама на світі і що про неї теж хтось думає.

Так ми постукали одне одному якийсь час, і тепер я вільний.

Повертаюся на диван.

Навіть у найсмільвіших мріях я не міг би припустити, що у день своїх тридцять других уродин сидітиму на дивані сам як палець.

ЧУДОВИЙ КАДР

З Мартою ми познайомилися у Грубого три роки тому, відразу після моїх уродин. Вона сиділа якась дуже нещасна біля вікна і мовчки дивилася на все своїми велетенськими очима. А сонце заходило і вперто освітлювало її волосся.

Це геніальний образ! Який кадр! Жодного бруду. Голе вікно, наче вирізана голова і плечі, порожнє підвіконня, у шибах навпроти ледь помітно відбивалося проміння від вікон Грубого.

Просто розкіш!

Грубий запросив на вечірку з нагоди переїзду майже сорок осіб — я б сам хвалився, якби отримав від батьків таке помешкання, як він. Зрештою, у нього був тридцятирічний ювілей. А тепер ще й це помешкання його. Понад вісімдесят метрів у центрі Варшави. Я навіть думати не хочу, скільки років я би виплачував кредит за таке. Довелося би жити так довго, як папуги.

Марта сиділа під вікном — світло падало ззаду — і уважно усіх роздивлялася. Тобто так я собі думав, аж поки не з'ясувалося, що вона приглядалася до хлопця, з яким прийшла, зрештою, трохи безнадійного, а до того ж він про неї тоді, здається, забув.

Але про це я довідався, ясна річ, уже згодом. Я зразу зауважив Марту. Не те щоб вона аж так сильно виділялася, ні. Просто була трохи інша, ніж усі решта в компанії. У мене виникла асоціація з ...горлицею.

Колись я знімав чотирихвилинний документальний фільм про горлиць. Був травень. Я сидів у саду, дивився на світ, на газоні лежав пес — масивний боксер. І раптом на той газон сіла горлиця. Пес лише підняв голову і застиг, а горлиця теж не зрушила з місця. Подивилася на пса і дзьобнула землю. Потім ступила ще два кроки, зупинилася, знову подивилася на пса. Через кілька хвилин на газон сіла ще одна горлиця — за два метри навпроти першої, і це було гарно. Другу горлицю освітлювало ззаду сонячне проміння, а на тлі зелених кущів — це просто бомба! Пташина вдавала, що пса тут немає, а пернаті ж мають найкращий зір серед усіх тварин. Обидві паслися на газоні, як вівці, час від часу зупиняючись, а тоді перша горлиця подивилася на пса — без особливої тривоги, просто підняла голову. Тоді щось дзьобнула, уважніше придивилася до трави, повернулася, ще раз дзьобнула, далі знову підняла голову, ступила до пса, а тоді спокійно пішла геть. Ніби весь світ належав тільки їй.

Горлиці — це не наші автентичні птахи, вони прилетіли із Туреччини, не дуже яскраві, але мені подобаються. Молочно-шоколадне пір'я і чорний комірець довкола шиї, як у священницькій сутані... Є у цих птахах щось дуже ніжне. Вони такі... дівчачі. Тоненький дзьобик, тендітне тільце.

Коли я вже змонтував цей фільм під музику П'ятої симфонії Бетховена, то навіть мама мене похвалила, цитую:

— А знаєш, про цих голубів тобі навіть непогано вдалося зробити.

Голуби!

У погляді Марти теж не було страху, а в її тілі — напруження.

Вона була така ж, як і та горлиця.

Йолька тоді танцювала на столі у кухні разом із Грубим — добре танцювала, бо вже якийсь час ходила на курси сальси, всі їм плескали, реготали, тільки Марта не сміялася, а просто дивилася. Великими, мов блюдця, очима. Як у Джуді Гарланд у її перших фільмах.

Зрештою, у наступних теж.

Великі темно-сині очі, а до них — чорні вії і чорні брови. Волосся трохи світліше від брів, пострижене під каре, блискуче, не намащене жодним свинством. Коли Марта повертала голову, здавалося, що це волосся з тонкого шовку, воно ледь помітно хвилювалося, а сонце освітлювало його. І на тлі того вікна дівчина мала такий вигляд, наче це місце чекало на неї багато років.

Гарний, виразний профіль. Вона опускала голову вільно, мов у кімнаті не було більше нікого, крім неї.

Жінки зазвичай на забавах намагаються мати гарний вигляд — у когось декольте по коліна, у когось — шпильки до неба, випинають цицьки, постійно поправляють то бюстгальтери, то волосся, крутять головою так, ніби це, блін, вудочка, випинають вперед стегна, то одну ногу виставлять уперед, то іншу, хоч ледь можуть встояти на своїх каблуках, а Марта була такою... ніби з іншої реальності... Нічого не намагалася вдавати, просто сиділа і дивилася.

Просто була тут.

Я подумав, що вона прийшла сама, і тепер почуватись по-дурному, бо нікого не знає, тож підійшов до неї і заговорив.

Хвалитися я не люблю, але жінки від мене не тікають. Навіть можу без зайвої скромності сказати, що я їм подобаюсь. Якщо вже я зачіпаю якусь жінку, то довго вмовляти її не доводиться, кілька фраз — і вона моя.

А Марта просто ввічливо відповіла, що знає Грубого, але не дуже добре, і взагалі їй тут не нудно. І ні, не вип'є, бо вона за кермом. І ні, не має звички залишати машину на ніч десь у незнайомому місці. І взагалі вона прийшла не сама, а зі своїм хлопцем.

Від цієї інформації я трохи протверезів і почав озиратися довкола, щоб вирахувати, хто ж її хлопець.

Проте жоден із присутніх чоловіків не виявляв до Марти особливої уваги.

Усі втупилися в Йольку, бо вона продовжувала показувати цирк на столі, а до того ж ні для кого не було таємницею, що Йолька не надто перебирала партнерами, її гаслом було: «Чоловік — не мило, від використання не змилиться». Але всім відомо, що чувачки не конче мусять ходити, мов приклеєні до своєї дівчини.

Коли Грубому знову довелося вибігти за пивом, я зловив його у коридорі і запитав, що це за дівчина сидить під вікном.

— То не твій сайз, чуваче, відкоти губу, — сказав мені Грубий, — до того ж вона прийшла з Юрком.

Але життя мене навчило, що сьогодні у тебе щось є, а завтра — немає, тож я не надто перейнявся почутим, а просто кутиком ока спостерігав за присутніми.

Юрко виглядав не дуже, він підійшов до Марти і погладив по волоссю. Я знаю цей жест. Іноді сам його використовую, бо він означає, що твоя територія помічена, і це інформація для всіх — не руш, це моє. Інформація для неї — ти маєш бути задоволена, бо я уважний до тебе.

Марта не була схожа на задоволену, відхилила голову вбік і щось сказала, я, звичайно ж, не міг чути, що саме.

Я вдавав, що забава мені дуже подобається.

Ми сиділи на кухні разом із Грубим і Баською, а потім я приглядався до того придурка Юрка, не зважаючи на Марту, бо жінки зазвичай частіше зацікавлюються, якщо ти їх не зауважуєш, але на цей раз не спрацювало.

А ще трохи пізніше Юрко зачинився у ванній із Гражиною.

А Гражина тоді ще була дівчиною Грубого.

І коли я знову подивився на місце під вікном, Марти там уже не було.

Вона зникла.

Розчинилася.

Випарувалася.

Ну нарешті хтось змилюстивився і прийшов. Дзвінок наполегливо квапив мене: мабуть, домофон не працює. Я взявся за пиво, зробив голосніше музику і, ставши у недбалу позу, відчинив двері.

У дверях стояла дружина Збишка, сусідка. Я не очікував побачити саме її, не думав, що вона може пам'ятати, коли у мене уродини. Я вже зібрався було радісно всміхнутися, хоч для цього і довелося би зробити над собою зусилля, бо з цими сусідами не надто дружимо, але тут я зауважив, що вона прийшла без квітів, а отже, річ не у моєму особистому святі, яке трапляється так рідко.

— Можна зайти на хвильку? — обличчя у неї було таке ж, як у моєї мами після чергових розпитувань про мої справи.

— Звичайно, прошу, — сказав я вголос, але у душі злякано гикнув.

— Ти сам?

— Так, — сказав я. — Але чекаю гостей.

— Можеш зробити музику трохи тихіше?

Блін. Дежавю якість.

— Звичайно. Проходь.

— Ні, я зовсім ненадовго, — і продовжує стояти у коридорі.

Я не знаю, що мені робити з пивом, іду в кімнату, стишую музику, повертаюся.

Христина стоїть, спершись об одвірок.

— Я не хочу заважати, але мушу тобі дещо сказати.

І замовкає, як замовкла б на її місці будь-яка інша жінка.

Кожна з них замовкає, коли збирається щось тобі сказати. Так, ніби це, блін, речення вимагало від неї повного відсторонення, відокремлення від решти речень, вимагало цілковитої напруги, очікування, страху.

Я терпляче чекаю.

Тиша.

— Слухаю тебе, — всупереч власному бажанню кваплю її за мить.

— Я не знаю, з чого почати...

— Найкраще з початку, — я намагаюся бути дотепним, але бачу, що це не дуже вдала ідея.

— Я не сподівалася, що ти на таке здатний, — каже вона раптом.

І дивиться на мене, як це робить зараз моя мама, як колись робила Марта, і я боюся, що так будуть робити усі мої майбутні жінки.

— Не сподівалася чого? — питаю, але чую, як терпне моя шкіра.

Невже вона має претензії, що я її не запросив? Але ж я маю право не запрошувати сусідів на свої уродини? Якби вони хотіли, то могли би прийти самі.

Я нічого не зробив. Моє сумління чисте як сльоза. За винятком хіба що гучної музики, але до десятої вечора ще далеко.

І знову мовчання.

— Аня повернулася додому і відразу ж замкнулася у себе в кімнаті... — вона робить паузу, а я почуваюся, як дурний.

Невже вона прийшла розповісти мені, що робить її донька, повернувшись додому?

Здається, я сплю і бачу сон.

— Я пішла до неї і питаю, що трапилося. А вона у такому стані, що важко собі навіть уявити.

Я теж не дуже в курсі, в яких станах бувають дівчатка-підлітки. І відразу ж додам, що навіть уявляти собі цих станів не збираюся.

— Але вибач, до чого тут я? Я відчинив їй двері під'їзду, бо...

— У нас зламався домофон, але це не дає тобі права так поводитися, — каже Христина, а у мене перед очима все пливе.

Мені що, не відчиняти двері їхній дитині, щоб покарати за те, що їхній домофон не працює?

— Я їй відчинив двері, але не знав, що так не можна.

— Не прикидайся, ніби ти не в курсі.

Ну ні!

У такі ігри жодна чужа дружина зі мною бавитися не буде. Для цього у неї є власний чоловік.

— Послухай, Христе, скажи вже нарешті, що сталося, бо я — серйозно — не можу вкуритися.

— Тепер дитина не може отямитися. Невже ти не розумієш, що у дівчинки в такому віці це може викликати глибоку травму?

Я точно не матюкався у той домофон, тут я на сто відсотків переконаний. Я взагалі зазвичай матюкаюся тільки подумки, а вголос украй рідко і точно не у присутності неповнолітніх дівчаток. Настільки мені розуму ще вистачає.

— Послухай, я не знаю, що сказала тобі Анна, але я точно ні до чого не причетний.

— Відхрещуєшся? Думаєш, моя донька мені бреше? — невеличка Христя аж випросталась і розправила плечі.

Я знаю цей жест. Так себе іноді поведуть птахи, коли боронять своє гніздо — випростуються, вдають, ніби вони більші, ніж є насправді. Навіть крила розправляють і надимаються.

— Я нічого такого не казав. Я просто не розумію, про що йдеться.

— Ти сказав їй, що вона груба! Ти взагалі усвідомлюєш, що накоїв?

О-о-о. Я добре знаю, що така фраза може спонукати жінку до самогубства. Але ж я тій дитині нічого такого

не говорив. Ніколи. Взагалі ні разу в житті жодній людині не сказав, що вона груба. Мене це просто не цікавить. Я Грубого називаю так, бо всі його так називають. А навіщо мені якась дівчинка? Я ледь пригадую, як вона виглядає.

— А-а-а, — прояснилося мені нарешті. — Це я не їй сказав, а у домофон. Я просто думав, що це мій друг, Грубий.

— Ну якщо так, то прошу їй це пояснити, — рішуче сказала Христя і відчинила двері. — Я не хочу, щоб через тебе моя донька захворіла на анорексію.

Та щоб тебе качка копнула!

Це я маю виправдовуватися перед якоюсь пацанкою, бо вона неправильно зрозуміла те, що я казав до свого друга, а замість друга там опинилася вона, про що я аж ніяк не міг знати? Це просто якась параноя.

— Будь ласка, зроби це, — м'яко сказала Христя, і я подумки матюкнувся. Але пішов з нею.

Вона постукала у двері доньчиної кімнати і впустила мене просто до клітки з левом.

А сама не зайшла.

Невисока блондиночка сиділа, випроставшись на ліжку, і дивилася так, як доросла жінка, яка хоче мене вбити.

— Послухай, я не тобі це сказав, а своєму другу, — Анна подивилася на мене, як на придурка. — Коли ти подзвонила до мене, щоб я відчинив тобі двері.

Я ненавиджу дітей.

А одна така дитина саме сиділа переді мною і про-
свердлювала мене поглядом наскрізь.

— Тому і сталася помилка, — пояснив я їй і відвер-
нувся, думаючи, що вже виконав свій обов'язок.

— Тобто у мене такий грубий голос, як у тата? —
у голосі Анни бриніли сльози.

Чорт, чорт, чорт.

Не має значення, скільки жінці років — одинадцять
чи п'ятдесят. Вона завжди знайде, чим тебе приперти до
стіни. Хоч би що ти сказав, усе буде використано проти
тебе. Цей прийом завжди працює, іноді до нього вда-
ється поліція. З цього жінки завжди повинні починати
розмову з нами, бо чоловіки насправді — придурки, але
забувають про це через своє добре серце.

— Ні, — сказав я, — я просто чекав свого друга. Його
називають Грубим, бо він худий, як тріска.

— Тоді чому ти називаєш його Грубим? — зацікави-
лася дитина.

— Саме тому.

— Я не розумію, — впиралася Аня.

— Ну бо це протилежність. Навпаки. Для контра-
сту. Якби він справді був грубим, то ніхто би так його
не називав.

— А я подумала, що ти мені це сказав, — зітхнула
вона з полегшенням, але і з сумом.

— Ну що ти, — щиро заперечив я і зібрався йти геть.

— А чому ти думаєш, що у мене грубий голос? — дів-
чинка стиснула губи, а в очах знову блиснули сльози.

Мені стало недобре.

Я сів і озирнувся довкола.

Над ліжком висіла тенісна ракетка, на абажурі настільної лампи були оранжеві козлики, ляльки акуратно розкладені на великому коцику, кімнатка невеличка, але затишна. І вона сама під тією ракеткою, худенька, як соломинка, тільки ноги довгі і руки теж довгі, жінка, тільки ще не до кінця сформована, але виросте дуже гарною, це точно. Чудовий був би кадр.

— Знаєш що, мала? — я вирішив бути чесним. Не знаю, як треба розмовляти з дітьми, та і не потрібне мені таке знання. Але я хотів повернутися додому, допити пиво і завалитися спати, раз уже всі про мене забули. — Я тобі дещо скажу. Напевно, я не почув, хто дзвонить. Встав о п'ятій, а вчора загуляв. Забув мобільний у машині, яку лишив у місті. Від самого ранку мені страшенно не щастило, — я пригадав усі свої сьогоднішні нещастя і аж здригнувся. — Мене зупинила поліція, бо я прочитав повідомлення на мобільному, а я їхав на дуже важливу зустріч, на яку завтикав взяти камеру.

— Завтикав?

— Забув, я хотів сказати забув, і обмовився, — ментально виправився я. — І через це я втратив шанс повернутися знову до роботи за фахом, розумієш? А потім я повернувся додому, у мене сьогодні уродини, і ніхто до мене не прийшов, окрім твоєї мами, яка навставляла мені за те, що я тобі наговорив дурниць. А я ледь

живий і вже нічого не хочу, — я лише тепер пригадав собі, з ким розмовляю, і від сорому аж спаленів.

Дитина дивилася на мене зі співчуттям.

— Я тебе розумію, бо мені теж колись нічого не подарували на уродини. Хочеш слоника?

І поки я намагався щось відповісти на тему слоників та інших приємних дрібничок, якими завжди закидають тебе жінки, вважаючи, що ти тільки й мрієш отримати чергового ведмедика, пінгвіна або іншу плюшеву фігню, вона відкрила шухляду столу і витягла якусь пластмасову гидоту, перев'язану червоною стрічкою. — Тримай, це на щастя.

Я не знав, що робити. Взяв до рук цю хрінь і намагався здаватися щасливим.

— Дякую, я поставлю його біля ліжка, він дуже милий, — врешті-решт видусив я з себе. І додав. — Ти ніяка не груба, і голос у тебе нормальний. Ти дуже гарна. Можеш мені повірити, я на цьому добре розуміюся, бо я — кінооператор.

— То мені не треба худнути? Як думаєш? Ти мене будеш знімати? — запитала Анна, а я не встиг навіть пошкодувати, що бовкнув таку дурню, на яку будь-яка жінка, незалежно від віку, реагує однаково.

— Звичайно, — відповів я з ентузіазмом, — тільки за умови, що ти не будеш худнути і що мама тобі дозволить, ок? Через якийсь час, добре?

— Ти кльовий, — сказала дитина і вперше усміхнулася. — Мама теж мені часами вставляє.

— Не кажи таких поганих слів.

— Ти сам так сказав. Що моя мама тобі навставляла.
Ну і знову я у пастці. І як тут вигребти?

— Я сказав так, бо вважаю тебе дорослою людиною, яка розуміє, що так говорити негарно. Ок? Це буде наша таємниця, — я намагався рятуватися, як міг. — Але ти не будеш так говорити, добре?

— Ок. Давай черепашки на кулаках, — сказала вона і простягнула до мене кулак, наче збиралася вдарити.

Я витягнув свій кулак і ми стукнулися, як рівний із рівним. Я був мокрий як хлющ.

Мала жінка теж може довести до ручки.

— Мені час іти, — я підвівся.

— Не забудь слоника! — вона наздогнала мене у дверях. — Мамо, я дала Єремії слоника на щастя! Я — не груба!

— Це чудово, моя люба, — сказала Христина і уважно на мене подивилася.

Аня притулилася до неї, і аж тоді погляд Христі пом'якшав, у ньому навіть з'явилося щось схоже на вдячність.

Я повернувся додому і сперся об одвірок.

І згадав про рис.

Кинувся до кухні... і, як виявилось, саме вчасно! Ще в житті рис так добре не варився! М'якенький, розсипчастий, я закинув у нього свинину по-китайськи — і у мене раптом стало дуже багато їжі.

І тоді подзвонив домофон.

Прийшов перший гість.

Це були дуже вдалі уродини, якщо не рахувати привітання від зиготи, подарунка від поліціантів і слоника від юної сусідки.

Тим першим гостем виявився Грубий.

— Уродини — то уродини, а робота — це робота, — сказав він на моє здивування і дав мені найкращий із подарунків, який я міг собі уявити: експонометр дуже хорошої фірми.

Ми чудово розважилися з Грубим. Щоправда, за свининою він розповідав, як його товариш-поліціант жартував, що у Польщі не вимирають тільки дві нації: китайці і в'єтнамці. Якщо трапляється комусь померти від інфаркту, це буде англієць, а якщо трапиться інсульт із кимось у готелі — то з американцем, в автокатастрофі примудриться загинути француз, навіть росіяни спмагаються простягнути у нас ноги, а китайці і в'єтнамці здаються безсмертними. Жодного повідомлення про смерть в архіві.

Я не розумів, про що він, бо вечера мені дуже смакувала.

Він подивився на мене, як на придурка.

— Ну як ти не розумієш? Вони ж схожі між собою, правда? Так само і ми для них усі схожі між собою. Думай, чуваче, просто думай! Не вкурив? Вони помирають так само, як і всі решта, просто ніхто про це не знає, а з паспортом мерця приїздить п'ятеро інших,

тепер вкурився? А що роблять із мерцями, знають тільки вони самі...

Після цього мені мало їжа не застрягла поперек горла — добре, що хоч було чим запити, щоправда, асортимент був не надто вдалий. Ми випили пів літра горілки, а потім якось геть по-дурному запили її білим вином, яке я необачно купив для Аськи. Аська з Бартком, щоправда, таки прийшли ближче до десятої, і я, як придурок, відразу ж відкоркував вино, а вона відмовилася пити.

Тож шкода було змарнувати.

Бартек подарував мені диски, які спеціально замовив у Англії — всі записи «Бітлз» — ще й у якому виданні! Джері прийшов із віскі дванадцятирічної витримки, яке просто необхідно було спробувати, але я намагався його вберегти. Наскільки пригадую, мені це вдалося, бо після одинадцятої прийшов Маурицій, який спеціально подзвонив привітати мене, щоб я подумав, ніби він не прийде. Маурицій приніс пляшку коньяку.

*

Маурицій, Грубий, Джері, я і ще троє наших друзів зі студентських часів заснували колись елітарне Братство Дуполюбів. Щоб вступити до Братства, треба було, поперше — сподобатися мені і Джері, по-друге — сподобатися мені, Джері і Грубому, по-третє — сподобатися мені, Джері, Грубому і Маурицію, а також зняти фільм,

який вимагатиме від нас чогось трохи більшого, ніж просто спостереження за дійсністю.

Наприклад, Грубий мало не життям важив, а таки зняв стрічку про повій із вулиці Катовіцької, але сутенери цих панночок ввічливо конфіскували у нього цей фільм, з'явившись до монтажної майстерні на Хелмській. Дуже шкода, бо це був найкращий документ, який ми бачили, а з матеріалами ми були ознайомлені ще до монтажу!

Під час монтажу до приміщення завалив чувак із шиєю півтора метра в обхваті, точніше, це була шия, до якої причепили чувака, і він сказав:

— Повна дупа, брат, — і після цього він узяв те, за чим прийшов, і вийшов.

Тоді ми і вирішили, що це буде чудова назва для нашої тусні. Братство Дуполюбів.

Джері навіть влаштувався на два місяці працювати у поліцію лише для того, щоб зняти двохвилинний етюд, який, ясна річ, не можна було ніде показати, але ми дуже високо його оцінили.

Маурицій пішов працювати у будинок для людей похилого віку і зняв про старість найгеніальніший фільм із усіх, які мені доводилося бачити, щоправда, зображення було лише на половині плівки, бо він знімав на шістнадцятиміліметрову, а під час монтажу вилив на неї сік. А потім я зняв свою славнозвісну «Липу».

Ми трималися разом, а потім до нас ненадовго долучилися Тадек, Міхал і Збишек, тоді Тадек виїхав до США і там влаштувався працювати в агенції моди,

Міхал співається, нещодавно до нас навіть дійшли чутки, що йому довелося забашляти сорок тисяч, щоб викреслити своє прізвище з чорного списку, бо їздив за кермом п'яний, але з ним уже немає про що говорити, бо його цікавить тільки горілка, горілка і нічого більше — так зване контрольоване пияцтво.

Щоправда, вірить у це хіба його дівчина, хоча, певно, і сліпий би побачив, що він віддає перевагу її доньці, при цьому претендує на щось більше, ніж роль вітчима, я навіть колись їй сказав про це, але вона нічого не хоче чути. Ми викинули його з Братства.

Збишек, щоправда, працює за фахом, але прикидається, що нас не знає. Йому вдалося зачепитися у серіалах, тож він уже років п'ять товче копійку, і друзі йому не потрібні. Вибудував собі дім у Констанціні, а тепер вдає із себе мецената культури — влаштував на першому поверсі музей сучасного мистецтва і вважає себе кращим за решту світу.

*

Ми сиділи до другої ночі, хоча я був майже переконаний, що от-от відключуся ще тоді, коли прийшли Бартек і Аська.

Вони витягли якісь фотки і почали підсовувати їх мені під ніс. На першому плані — пляма, на другому — пляма і на третьому теж якісь плямки.

— Вона чудова, правда? — Аська вдивляється у чорнобіле марево на фотці.

Чи гарна ця пляма? Пляма як пляма. Не знаю, чи гарна. Нормальна, плямиста.

— Це Зося!

А-а-а, тобто це дитина. Зигота, яка мені дзвонила. Здається, це вже традиція — приносити на мої уродини якісь фотки. Навіть з ультразвуку.

— Це? — я показую пальцем на фотку і намагаюся бути милим. — Ну що ти?

— Це, — Бартек тицяє пальцем на ту ж фотку і розчулено дивиться на пляму. — Це чудо! Ось це, ця фасолька! Їй п'ять тижнів, уявляєш собі?

— Шість, — виправляє його Аська і складає руки на животі, наче там щонайменше дев'ятимісячна вагітність.

— Лікар сказав, що... — Бартек намагається заперечити.

— Лікарі можуть помилятися, а матері — ні, — каже Аська, і Бартек затикається.

Отже, це починається так рано? На п'ятому тижні?

*

Світ так дивно влаштований. Люди добрі, дайте спокій. Та проти цих плям альбом моєї мами здався мені цілком розумною ідеєю. Хоча коли я пригадував усі її «А це наш хробачок із трусиками на голові», то радше волів би

бути зиготою в альбомі, надто ж перед чужими людьми. Тут пляма, там — пляма і фасолька, далі — фасолька з паростками, пляма з ніжкою, клякса. Щось темне.

Можливо, батько таки Жорж, із яким Аська дружить, колись він був чорним, а зараз став афроамериканцем? Він кльовий чувак, професор із Міннесоти. Вони там уже у тридцять стають професорами, а у нас мусиш аж до шістдесятки тягнути, щоб нарешті отримати звання. Бо тільки так можна мати гарантію, що чувак буде і далі сидіти тихо.

А там нічого такого не вимагають, достатньо мати знання. Така країна.

*

— Правда, вона неймовірна?

— Неймовірна?

— Я відчуваю, що це дівчинка, — цілком серйозно каже Аська і погладжує себе по цілковито пласкому животі. — Мама відчуває такі речі.

Бартек каже, що вже три роки мріє про дитину, хоча я про це вперше чую, і що це для них дуже щасливий день, тож у мене склалося враження, що їхня вагітність — це частина мого подарунка на уродини.

А потім вони пішли, і ми залишилися учотирьох.

І такі посиденьки завжди найкращі.

Ніхто не мусить лізти зі шкіри і вдавати з себе когось іншого, може залишатися собою. Бо коли надто

стараєшся вдавати когось іншого, то потім буває складно повернутися до себе самого.

Можу сказати з цілковитою певністю, що то були мої найкращі уродини.

Я не дуже добре пригадую, що було далі.

Я прокинувся з жахливим похміллям, вбраний, під ковдрою. Грубий спав на дивані у вітальні, розкинувши руки, голий, ледь прикритий пледом, який я ніяк не міг знайти під ранок і який виявився на моєму ліжку після того, як ми перевернули догори дригом всю хату.

Я тихенько прокрався до кухні, щоб терміново знайти щось холодне і випити, а потім із літровою пляшкою мінералки пішов у ванну.

Гаряча ванна може врятувати мені життя.

Грубого мені вдалося зігнати з дивана ближче до першої, він викликав таксі і зник, а я вирішив нічого не робити до кінця дня.

Нічогісінько.

Відпочити. Людині, яка вступила у тридцять третій рік свого життя, уже є над чим замислитись. Я увімкнув «Євроспорт», там хлопці ганяли по траві за м'ячем, але мені було ліньки навіть стежити за ними.

Марта не подзвонила. Хоча я і так не взяв би слухавки, але врешті могла би згадати. Я пам'ятав, коли у неї уродини.

Ну, не без того, щоб вона мені трохи підказувала.

Чоловіки не зважають на такі дрібниці.

*

Коли вона несподівано зникла з вечірки на честь переїзду Грубого, я ще не знав, що невдовзі ми будемо разом.

Приблизно через два тижні я був на показі фільмів Манкевича, забіг в останню хвилину, сеанс уже почався, у залі було одне-єдине вільне крісло, я вибачився перед десятком людей, було тісно, всім довелося встати, щоб я зміг пройти до свого місця. Я ненавиджу, коли хтось прибігає в останню мить, але, чесне слово, тоді у цьому не було моєї провини, клієнтка мене підставила, тож я їду і перепрошую кожного, всі на мене сичать і шиплять: «Сідайте вже», — дістаюся нарешті до вільного місця, а Марта сидить поряд.

Вона мене не впізнала, а мені ніби хтось дав по голові. Я зовсім не міг зосередитися. Дівчина ледь чутно пахла конваліями, надворі грудень, а біля мене весна.

Я просидів півтори години, вдихаючи її запах. Так і не зміг збагнути, сама вона чи з кимось. Жінки не люблять самі ходити в кіно. І ось фільм закінчився, увімкнули світло, з'явилися титри, глядачі дружно підвелися і суцільною масою посунули до виходу; я ненавиджу,

коли люди підводяться з місць ще до титрів, адже фільм закінчується, коли зникає останній напис, — тож на своїх місцях залишилися тільки ми — я, вона і ще якась набагато старша за неї жінка. Я старанно намагався виявити здивування:

— О, це ж треба! Яка зустріч!

Але Марта не змогла пригадати, хто я такий.

Несподівано мені допомогла старша пані, яка виявилася її бабцею.

— Познайом нас, Мартусю, — сказала вона, а я поведився дуже шляхетно, почав розпитувати бабцю про її враження від фільму, і виявилось, що вона — шанувальниця кіно. А оскільки я теж чувак не останній, а кіно — моє захоплення, то нам було про що поговорити.

Бабця закохалася у мене поміж шістнадцятим рядом і паркінгом, де Марта залишила машину. Марта, здається, у мене тоді ще не закохалася, але я пообіцяв бабці, що дістану квитки на перегляд документальних короткометражних фільмів, переконав її, що це для мене буде честь, а якщо Марта не зможе піти, то я з радістю складу компанію шановній пані, бо однаково збираюся піти.

Бабця записала мій номер телефону, дала мені свій, а Марта і далі, здавалося, ніяк на мене не реагувала.

Але дівчина була у мене на гачку, тут я не сумнівався. За допомогою бабці я доберуся і до онуки, ще не такі труднощі доводилося у житті долати.

Так я заприятелював із бабцею Марти, шанувальницею польського кіно. Вона знала про нього навіть

більше, ніж я. Її першим коханням був Єжи Душинський, вона мліла від Данути Шафлярської, старшої за себе, про що не втомлювалася нагадувати — підозрюю, що цей факт тільки посилював її захоплення акторкою.

Я не дуже любив тоді польське кіно, радше захоплювався американським, але таких історій, які розповідала бабця Марти, я не почув би більше ні від кого.

— Найбільше мені шкода Бодо. Такий був актор, а загинув у радянському таборі за досі нез'ясованих обставин. А ти знаєш, Єреміє, що я досі пам'ятаю перші номери журналу «Фільм»? На обкладинці була Шафлярська, Ріта Гейворт, Грін Гарсон, Адела Єргенс. Зараз таких часописів уже немає... Але і фільми колись були такі зворушливі... Кохання у цих стрічках було справжнім коханням, перемога мала геть інший смак, а у людей були справжні проблеми... Людина виходила з кіно з відчуттям, що світ змінився на краще. А сьогодні шкода навіть говорити, як усе виглядає. І ніхто вже не здатен оцінити, яким феноменом були «Заборонені пісні».

Нескладно було здогадатися, у чому полягає цей феномен. Адже фільми на кшталт «Пригоди у Марієнштадті», «Скарби» та інші показували у час її юності, тому саме ці стрічки і стали для бабусі особливими.

Водночас вона ходила зі мною на всі кіносеанси, навіть на покази ретроспективи німих фільмів у Центрі культури, — я діставав туди запрошення через Мауріція, який активно співпрацював із цим центром.

Марта придивлялася до мене обережно. Одного разу вдалося переконати її подивитися зі мною «Кабаре», яке я, звичайно ж, знав напам'ять, бо це був один із моїх улюблених фільмів.

А потім знову була велика перерва.

Я й не огледівся, як сам опинився на гачку, вляпався по вуха. Але Марта була страшенно недовірлива.

Вона погоджувалася іноді ходити разом зі мною у кіно, але не більше — не хотіла створювати ілюзію, наче у нас є шанс зблизитися, адже сама, по суті, ще у стосунках, хоча й дуже непростих. Марта не хотіла гаяти шансу на порозуміння, тож я не повинен на щось сподіватися.

Але було вже надто пізно — мою уяву годі було стримати.

Марта була гарна.

Вона була гарною і коли мовчала, і коли говорила, мала особливий шарм і стиль, а я не втрачав надії, що врешті вона прозріє і побачить мої найкращі риси, а також зрозуміє, яким придурком є той її Юрко.

Я не набридав дівчині дзвінками, протягом перших тижнів спілкувався лише з її бабцею і терпляче чекав, аж поки той придурок, Мартин хлопець, продемонструє весь свій ідіотизм.

Я завойовував її поволі, без поспіху. Знав, що у таку дівчину є сенс інвестувати зусилля.

Чесно кажучи, мені навіть подобалося те, що вона ще намагається зберегти стосунки з Юрком, бо сам я точно рятувався би з іншою жінкою.

Але жінки — дивні істоти.

Відома істина — від чого захворів, тим і лікуйся.

Проблема тільки у тому, що сьогодні мені хочеться блювати від самої лише думки про алкоголь.

Що більше я дізнавався про неї, то більше мені залежало на наших взаєминах. Але спробуй витримати так довго без сексу, бо сексу з іншою я не хотів, а Марта не хотіла сексу зі мною. Зрештою, про останнє взагалі навіть не йшлося. Іноді вона ніби мимоволі брала мене за руку, і це було все.

Але якось у березні дзвоню Марті, а вона плаче. Питаю, що трапилося, у відповідь чую, що все — кінець.

У мене — аж душа в п'яти, тож не відразу збагнув, що йдеться про кінець із тим придурком, а коли втямив, то аж підстрибнув із радості.

Мені здається, що то був той один-єдиний раз у моєму житті, коли я повівся дуже мудро. Я не кинувся Марті до ніг, не накинувся на неї, а просто був поруч, вислуховував, дав їй досхочу поскаржитися мені і вговоритися, а сам мовчав як риба, хоч мені аж кортіло висловити найгірші епітети на адресу того придурка.

Мене розривали суперечливі почуття, бо я хотів бацити Марту щасливою, натомість вона взагалі не усміхалася. Іноді я хотів би, щоб Юрко повернувся, покаюся, змінився на краще, зрозумів її і покохав понад усе, бо ж саме цього вона і прагнула, але водночас я мріяв і про те, щоб він зник з нашого життя якомога швидше і назавжди.

Марта зустрічалася зі мною дедалі частіше. Я стримував свої бажання, бо знав, що останнє, чого вона зараз хоче — це взаємин із новим придурком, який її використає і покине. Тим часом настала весна і все розквітло.

У травні Марта взяла мене за руку і сказала:

— Я просто не знаю, як би я впоралася без тебе. Ти — моя найкраща подруга.

Я розумію, що це, можливо, найкращий комплімент із вуст жінки, але я відчув, як він буквально каструє мене, чоловіка.

Я повернувся додому, подзвонив до Аліни і зізнався їй у своєму коханні до Марти.

Вона не зрозуміла, про що йдеться.

— Ти що, не розумієш? Вона сказала мені, що я — її найкраща подруга! Це як ти — мій друг. Тож це означає, що між нами не може бути нічого, крім дружби, правда?

— Ніколи не знаєш, — відповіла Аліна, а мене раптом осінило.

Аліна — справді найкращий радник у таких справах! Це вона пояснила мені, що Баська зовсім мені не підходить, а зараз дала мені зрозуміти, що ще не все втрачено!

Але я хотів відразу ж усе розставити на свої місця.

Я не хочу бути найкращою подругою Марти.

Я хочу бути її хлопцем.

Зателефонував до Марти відразу після розмови з Аліною.

Вона стривожилася.

— Я мушу побачити тебе.

— Але ж ми нещодавно бачилися.

— Так, але дещо трапилося, — сказав я відважно. Зараз або ніколи!

— О боже, — стривожилася вона. — Добре, але у мене іспанська до дев'ятої.

— Можна, я потім приїду до тебе?

— Звичайно, — впевнено сказала Марта, а у мене з'явилося чотири години, щоб належно підготуватися до розмови.

Ну і будь тут мудрий.

Що мені їй сказати?

Вона була важливою для мене, як жодна інша дівчина досі. Уперше в житті я боявся, що, як завжди, все зіпсую. Що робити: сказати правду чи вигадати щось? Якщо скажу правду, а це злякає Марту — все пропало. Якщо збрешу — а це зазвичай мені миналося безкарно, бо жінки люблять, щоб до них підлизувалися, — вона це миттю відчує, зрештою, я не дуже уявляв, що варто було би вигадати, щоб вона захотіла бути зі мною.

До того ж я не міг запропонувати їй нічого, крім себе самого.

— Єреміє, що сталося? Щось із мамою? — спитала вона з порога і виглядала при цьому фантастично.

— Ні, з тобою, — сказав я ще до того, як усвідомив, що ж саме ляпнув.

— Зі мною? Що я зробила не так? Ну, в кожному разі вибач, я не хотіла тебе образити...

Мені аж мову відняло. Увесь старанно підготований план умить розвалився.

Я почав говорити про свої почуття. Про те, що вона для мене дуже важлива. І я хочу бути з нею, але не лише як друг. І зрозумію, якщо вона відмовить мені, але нехай подумає. Я — загалом непоганий чувак і закохався у неї ще тоді, коли вперше побачив на вечірці у Грубого. Не хочу нічого вигадувати і брехати. Розумію, якщо їй потрібен час на роздуми. Тільки нехай справді подумає. Ну хоча б трохи. Я зачекаю. Я не спав із жодною жінкою відтоді, як ми познайомилися. Я не можу не думати про неї, хоча і знаю, що нічого з цього не вийде. І я перепрошую.

Після цього я збіг сходами донизу з її третього поверху, не чекаючи на вирок смерті.

*

Я чудово розумів, що ще ні разу в житті так не виставляв себе на посміховисько. Нічого гіршого зі мною просто не могло трапитися. Адже очевидними були всі ознаки розумової імпотенції. Втратити таку дівчину!

Приїхав додому, вимкнув телефон і увімкнув альбом *Blue Sky*. Якби щось таке мені розповів Джері або Грубий, я би просто луснув зі сміху. Але зараз чомусь було зовсім не смішно.

Я був придурком, який себе скомпрометував. І як я міг наважитися взагалі подумати, що така дівчина захоче бути зі мною?

Треба було бодай залишитися Марті другом, може, це рано чи пізно до чогось би привело. Але ні, мені ж треба було послухати Аліну і вистрибнути ось так, як Пилип із конопель, а потім виставити себе повним дурнем.

І навіщо мене понесло до Марти сьогодні?!

Поки я слухав свій улюблений альбом, хтось постукав у двері.

Я відчинив і побачив Марту.

Я не міг вимовити ні слова, а просто дивився і дивився.

— У тебе вимкнений телефон, — сказала вона.

Я кивнув.

— Можна зайти? — запитала вона.

І зайшла.

І залишилася майже на чотири роки.

І майже усі ці чотири роки вдавала людину, якою насправді не була.

А таке вміють тільки жінки.

ЩО У ТЕБЕ НОВОГО?

З приємної дрімоти мене вирвав телефон.

— Чи ви не могли би під'їхати, бо у мене зламався телевізор? Я знаю, що сьогодні субота, але дуже вас прошу, бо коли повернеться чоловік...

— Який ще телевізор? — питаю спокійно.

— Тридцять один дюйм, плаский екран! — кажуть мені у слухавку.

Я вдихаю і видихаю, щоб стриматися, бо знаю напам'ять, що буде далі. Я ж розмовляю із жінкою, а для них завжди найголовніше — це розмір.

— Мені йдеться не про...

— Я вас дуже прошу, і скажіть, скільки це буде коштувати? — перебиває вона мене.

— Але який у вас телевізор? Марка? Рік виробництва? Можете прочитати, що написано збоку?

Я чую у слухавці, як жінка бігає у кімнаті, але врешті каже мені потрібну інформацію.

— Шановна, з телефонної розмови мені складно оцінити вартість, я спершу мушу подивитися, що сталося...

— Я знаю, що сталося! — кричить вона мені у слухавку, але я чую сльози в її голосі.

Найбільше люблю таких жінок, які краще за тебе знають, що сталося. Вони сідають біля сантехніка і повчають його, як він має відремонтувати кран; якщо у них зникає світло, а чоловіка немає поруч, то викликають електрика, а потім стежать за кожним його рухом, а коли я працюю, такі жінки теж стоять наді мною і питають:

— А звідки ви знаєте, що цей червоний дротик потрібно саме сюди? Бо мені здавалося, що не сюди, а ось туди, де та дірочка.

Вони краще за мене знають, куди і який дротик потрібно під'єднати.

Але тоді навіщо їм викликати фахівця? Це назавжди залишиться їхньою солодкою таємницею. Але спокійно, я вважаю такі розмови професійними ризиками.

— То що ж сталося? — питаю.

— Телевізор щойно впав, але він ще на гарантії! А чоловік зараз повернеться...

Людська дурість не має меж. Як можна здерти зі стіни плаский екран з діагоналлю 31 дюйм — це назавжди залишиться для мене загадкою. І все тільки тому, що телевізор на гарантії!

— Шановна, ви ж повинні знати, що ремонт пошкоджень, які сталися з вашої провини після того, як

техніку доставили до вас додому, не входить до переліку гарантійних робіт...

— Я вас дуже прошу, приїдьте, будь ласка, може, нічого не трапилося і він працює!

Я записую адресу і їду.

*

Бо цим я заробляю собі на життя.

І на те, щоби платити за помешкання.

Встановлюю антени, ремонтую телевізори, під'єдную інтернет. У мене це непогано виходить, і я маю ненормований робочий день. Їду до замовників, коли хочу. Точніше, коли хтось мені подзвонить. Фінансово це тримає мене на плаву, бо клієнти знають, що можуть телефонувати будь-коли — і вдень, і вночі.

*

Я пакую торбу і спускаюся ліфтом на перший поверх. Саме таким є моє життя. Якась жінка завжди мене до чогось змушує.

І навіть коли немає власної жінки, то на її місці одразу ж опиняється якась чужа.

А я ненавиджу, коли мене до чогось змушують. Коли ти зустрічаєшся із якоюсь жінкою, то й незчуєшся, як опинишся в ярмі і робитимеш те, чого ніколи би не

робив, якби був вільним самотнім чоловіком, говориш те, чого би ніколи не сказав, наважуєшся на те, на що би ніколи не наважився раніше, або на щось таке, що би тобі ніколи навіть не спало на думку! Наприклад, зірватися з самого ранку на рівні ноги, бо вона вже встала.

З'їсти сніданок, бо вона приготувала.

Зателефонувати до мами і подякувати за вчорашній вечір, бо вона так сказала.

З'їсти обід вчасно, бо він уже готовий. Похвалити зупу з якогось зеленого бадилля, яке тобі кісткою стає поперек горла, хоча біля кістки навіть не лежало.

Або ж усе кинути і їхати до якоїсь баби, яка вважає, що можна безкарно кидатися новим телевізором.

Я прописую адресу в навігатор і їду. Надворі мороз, сонце. На вулицях порожньо, в такі суботи люди сидять вдома або, за давньою польською звичкою, у торгових центрах, до яких я відчуваю глибоку огиду.

Дзвонить Аліна — мабуть, вона довідалася від Бартка, що я таки вчора приймав гостей.

— Що у тебе нового?

— Секунду.

Я з'їжджаю убік і чемно зупиняюся. Вчорашню науку я запам'ятав добре.

*

На світі стільки різних питань, наприклад: хто переміг у другому турі, скільки гравців у баскетбольній команді,

які нові цифрові тюнери марки «Фергюсон» випустила фірма «Телстар» і з якого боку в них вихід для звукового коаксіального кабелю — з правого чи з лівого, а також котрий із них кращий: AF-6080US чи AF-7018UCI. Яка футбольна команда пройшла відбір до чемпіонату світу, і чи футбольний клуб «Барселона» виграв у своєму останньому матчі?

Але ні.

Жодне з таких екзистенційно важливих питань тобі ніколи не поставлять, а запитають щось ідіотське. А найдурнішим із питань є якраз ось це:

— Що у тебе нового?

Я не знаю, що можна відповісти.

Нічого. У мене нічого нового. Проїхав трамвай. Пролетів літак. Бачу машину швидкої допомоги. По радіо, в якому я щойно зменшив гучність, рекламують усю палітру кольорів та відтінків нової фарби, а також манікюрний салон на вулиці Беднаркевича, 118 і через ризку ще якась цифра, якої ніхто не запам'ятає.

От і всі новини.

*

Але не можу ж я сказати це Аліні. Вона — мій друг. У неї чоловічий мозок, хіба що за винятком моментів, коли вона питає, що нового.

Я мав би її вчора запросити в гості. Почуваюся свинею, хамуватим мачо.

Я вирішую бути чесним.

— Слухай, стара, дуже погано чути. Якщо хочеш поговорити, то кажи прямо, а не питай, що нового, бо ви завжди так між іншим щось випитуєте, ще не встигнеш оком змигнути — а вже ляпнув щось зайве.

— Я нічого не випитую, ти мені залишив повідомлення на автовідповідачі, тож я передзвонюю.

Я? Я залишив повідомлення?

— Я? — дивуюся.

— От блін, ти мені подзвонив уночі і залишив повідомлення, що повинен мені сказати щось важливе. У тебе був якийсь дивний голос.

Виходить, я вночі телефонував Аліні? Але навіщо?

— Так, коханий, саме ти. Мабуть, ти був трохи п'яний, бо говорив дуже повільно і чітко.

— Та ми напилися з Грубим.

— Щось трапилося?

Хіба повинно щось трапитися для того, щоб людина напилася?

Жінки — дивні створіння.

Я залив хробачка з вдячним іменем Марта.

— Я не пам'ятаю, — зізнався після того, як трохи помовчав.

— Нічого страшного, можеш дзвонити, коли тобі заманеться. Цілую.

Аліна просто суперова.

Марта ненавиділа, коли я був напідпитку, хоча таке траплялося не дуже часто.

Я ще не встиг покласти слухавку, а біля мене вже зупинилася поліція і показує мені кудись у небо.

Небо звичайнісіньке, сіре, я не маю поняття, чому поліції заманулося, щоб я саме зараз подивився у небо, але я чемно дивлюся. Добре, що я не розмовляв за кермом по мобільному, бо зараз опинився би в повній дупі. А тут небо як небо. Я усміхаюся не дуже однозначно, без того спеціального запобігливого погляду, бо ж я просто милий чувак, який не викликає жодних підозр. Але поліціант і далі показує мені в небо. Я нахиляюся вперед так, що аж кермо врізається мені в живіт і мало не пробиває шлунок, і аж тепер бачу.

Знак, що забороняє зупинку.

Чорт, зараз мені випишуть штраф не за те, що я говорив по телефону, а за те, що зупинився, і все через те, що якась ідіотка на Празі кидається телевізорами.

Але поліціант показує мені, щоб я їхав, тож я чемно рушаю.

Я приїхав ледь живий. Телевізор справді впав — розкрутилися гвинтики, але, на щастя для тої баби, він щасливо приземлився на підстилку для пса. Я дав умовити себе прикрутити телевізор до стіни, але для цього довелося з'їздити до магазину і купити міцніші шурупи для гіпсокартону. Я все змонтував як слід, повісив телевізор на місце, баба була на сьомому небі, я заробив сотню.

Дорогою назад я заїхав до клубу, бо не хотілося сидіти самому. Там було повно людей. Зрозуміло, субота, всі п'ють, а я ні. Трохи там потусував, поговорив з одним, потім з іншим, біля бару крутяться дівчата, можна зняти якусь, але не хочеться, біля входу курять, бачу — стоїть Ксаверій, продюсер, із ним ми колись знімали якийсь рекламний ролик, він мені усміхається і хапає за куртку.

На Ксаверію висять дві дівчини, з кожного боку по одній, наче приліплені клеєм «Момент», тобто назавжди, якщо вірити рекламі.

— Старий, привіт! Сто років тебе не бачив! Ти вже тікаєш?

— Я тільки на секунду забіг.

— Як справи? Маєш роботу? Йолю, познайомся, мій найкращий оператор, Єремія, — а це Йоланта, Йольця.

Йольця простягає долоню і ледь помітно відклеюється від Ксаверія.

— А це... як тебе звати?

— Міхаліна, — відповідає друга і киває.

Ця не відклеюється так просто.

— Міхаліна, ха-ха, — сміється Ксаверій. — Приєднаєшся до нас? Вечір ще тільки починається, а з нами вродливі дами...

— Я би з задоволенням, але вже домовився про іншу зустріч, — відповідаю я і сам собі дивуюся.

— Ну що ж, — знизує плечима Ксаверій, але дівчата при цьому від нього не відклеюються. — Нічого не вдієш.

Дівчата теж сміються, а я стою, їхні погляди сфокусувалися на мені, але вже давно на це не ведучся.

— Щось знімаєш?

— Зараз у мене невелика перерва, — відповідаю і ледь стримуюся, щоб не вчепитися в нього і не почати вмовляти дати мені хоч якусь роботу.

— Дай мені свій номер, я подзвоню, якщо у мене щось буде для тебе, — каже Ксаверій і виймає з кишені візитку.

Дає мені її, не чекаючи на мою відповідь.

Мої координати є у його директора, зараз він просто триндить, щоб повимахуватися перед дівчатами, показати, яке він велике цабе, як багато може вирішити. Так, ніби каже: «А, цей режисер? Ні, я не візьму його, він не дуже добрий. Цей оператор? У мене є кращий. Композитор? Ні, я подзвоню до Енніо Морріконе, коли він повернеться з Франції, хоча, може, він саме тепер і повернувся, лише зараз у Штатах тільки дванадцята дня...».

— Дякую, старий, — кажу я, бо з продюсерами не варто заїдатися, а я вже і так нарвався достатньо.

— Ну то супер, — каже Ксаверій. — Зідзвонимося.

Я знаю, що це означає.

Це означає: я тобі не телефонуватиму, і ти дай мені спокій. А «будемо в контактi» означає: не мороч мені голову, я зайнятий.

Я — не жінка, щоб на таке сподіватися і дурити себе.

Відвертаюся від нього і йду вулицею Новий Світ до штучної пальми на круговому перехресті Чарльза де

Голля, там я залишив машину. А вечір і справді чудовий. У цьому районі Варшави вирує життя, усі кнайпи повні, на вулицях купа людей — одні прогулюються з псами, інші стоять групами біля кав'ярень і розмовляють, пара з вуст і дим цигарок створюють ілюзію близькості — ось ми тут разом, еліта, а інші не з нами.

І все це попри холод.

ОСТАННЄ ТАНГО В ПАРИЖІ

Торік у лютому ми з Мартою були в Парижі. Вона — яскраво виражена франкофілка, любить Париж, вважає, що це найкрасивіше місце в Європі. Мене більше тягне до США чи Лондона, але на уродини від Марти я отримав у подарунок триденну поїздку до Парижа.

Ми жили у невеличкому готелі неподалік від станції метро «École...» щось там, на останньому поверсі. Марта забронювала номер ще у жовтні, за це отримала знижку, бо тоді у Парижі міжсезоння.

Це було чудово.

На тій же вуличці, де стояв наш малесенький готель, загублений поміж іншими будинками, був ще невеличкий базарчик, де продавали такі сири, що у мене досі тече слинка, коли я про них згадую. Квитки до Лувру Марта теж замовила в інтернеті, тож ми не чекали у черзі кілька годин, як інші. У Марти на ці три дні був детальний план, і я чемно ходив за нею всюди.

Зрештою, у мене не було особливого вибору, бо французи не дуже говорять іншими мовами, а Марта добре знає французьку.

До нас ставилися з повагою, а я вдавав, наче мені не заважає те, що я нічого не розумію.

Я почувався трохи незатишно, бо вперше в житті все за мене вирішувала жінка, а до того ж тільки вона розуміла, про що говорять люди довкола, але навіть попри це поїздка була надзвичайно вдалою.

Я не міг вийти з Музею д'Орсе. Навіть не думав, що мені так зайде. Імпресіоністи — найгеніальніші оператори, вони так уміло вдаються до гри світлом і відтворюють емоції, що я застигав непорушно мало не перед кожною картиною.

Це треба бачити на власні очі, жодна репродукція не може передати того, що відбувається між тобою і картиною. Море — мокре, вода наче стікає з полотна, блискітки мерехтливі, наче туман, кольори поплямлені сонцем, здається, можна вдихнути і запах трави у спеку, і вологий морський бриз, і латаття, я не знаю, чи воно пахне, але якби я торкнувся пелюсток, то точно відчув би ніжність справжньої квітки.

Кожна картина — це завершений геніальний кадр.

Як я міг прожити без цього тридцять років? Уже рік я закоханий в імпресіоністів найсправжнішим у світі коханням.

У Парижі було градусів сім, біля кожної кнайпи стояли парасолі, під парасолями — гриби газових обігрівачів.

Ми сідали надворі, замовляли місцевий коньяк з помаранчевим смаком, Марта розповідала, а я слухав.

Вона була моїм чичероне.

Але нема де правди діти — говорила вона, як усі баби.

Роден був, звичайно ж, геніальним митцем, але просто жахливим коханцем. Жоден чоловік не зможе змиритися з тим, що жінка здатна його переплюнути. А Роденова учениця і коханка була щонайменше такою ж геніальною, як він.

— Ну але мені, звичайно ж, більше подобається Клодель, — казала Марта. — Ти сам побачиш, що вона була геніальною скульпторкою, а Роден просто її недооцінював. Він не кохав її так сильно, як вона його, був готовий на роман — це прошу дуже, майстер і учениця, скільки завгодно, але як рівний із рівною? Нізащо! Проклятий шовініст! Це через нього вона скоїла самогубство! Він звелів зачинити її у божевільні! І що з того, що він — геній, якщо він — також і вбивця? А сьогодні їхні скульптури стоять поряд у музеї Родена і у крихітному парку довкола, тож я сподіваюся, що Роден перевертається від цього у труні.

Я не думав, що Роден десь там перевертається, але дивився на Марту із захопленням. Скільки у ній було пристрасті!

Хоча я з нею був цілковито незгоден. Жінки мають надзвичайну здатність всюди дошукуватися трагедії і перетворювати будь-що на роман. Клодель була

психічно неврівноваженою, а Роден тут зовсім ні до чого, бо жодна психічно здорова людина не скоїть самогубства. Зрештою, яке це має значення для мистецтва?

Та для Марти це має дуже велике значення. Роден — поганець, Клодель — героїня.

Але скульптури справді геніальні, на «Поцілунок» Родена я міг би дивитися і дивитися, але не хотів, щоб мене звинуватили у сентиментальності.

*

Вирізьбити з брили каменю втілення ніжності, пристрас-ті і відданості, і все це твердим долотом — яка ж це мала бути рука! І яка фактура цієї скульптури, яка гра світла і тіні, я фігію!

Париж просто бомбезний.

Вночі ми поїхали на метро до Монмартра — блукали порожніми вуличками, аж поки не дійшли до площі Пігаль, і аж тут я вперше відчув розчарування.

Там стояло лише кілька підтоптаних вже жіночок у панчохах у сіточку, в них були доволі грубі литки і зморшкуваті обличчя.

Ці жінки зачепили нас радше з ввічливості, аніж із бажання заробити. Це справило на мене гнітюче враження.

Ми зупинилися біля музею порнографії, який розмістився між магазином із електронними гаджетами і стриптиз-клубом. Латексний одяг у вітрині, нагайки,

а з клубу долинала така музика, що хай бог боронить, від неї все тіло терпло.

Я би не відмовився подивитися на паризький стрип-тиз, але Марта не схотіла. А до музею ми пішли. П'ять поверхів, усе починалося доволі невинно: вирізьблені три тисячі років тому пеніси, фігурки товстих жінок, богинь плодючості, далі були китайські гравюри, доволі кумедні, схожі на якийсь орієнтальний комікс, а тоді — сучасні малюнки, іграшки для дорослих дітей і таке інше.

Та найвеселіше почалося аж на п'ятому поверсі. На екранах телевізорів, вироблених ще десь у п'ятдесятих або ж стилізованих, показували порно часів німого кінематографа. Марта соромилася, як школярка, але фільм був смішний, жінки з розпущеним волоссям до пояса і густими кучерями на лоні, аматорська зйомка, оператора, мабуть, не було взагалі, не кажучи вже про асистентів — мабуть, просто камера на штативі, актори розвертаються задом до камери і демонструють свої немиті п'яти. До того ж було дуже помітно шматки, з яких ліпили докупі фільм, можна було навіть порахувати їх, і хоча монтаж зробили непогано, але п'яти акторів були то бруднішими, то чистішими, то ще бруднішими, ніж на початку.

Я насміявся аж до болю в животі. Просто розкішний фільм!

Біля нас стояла пара з Японії, вони теж реготали не менше, ніж я, тож Марта трохи посміливішала, ми

з ними поговорили, тобто більше я поговорив, а потім разом повечеряли. Ці японці були кумедні, привітні, постійно фотографували, запросили нас до себе, в Японію, ми обмінялися електронними адресами. Але коли через кілька днів після повернення додому я знайшов у себе в скриньці їхні фото, то подякував, і на тому наше знайомство завершилося.

Після останнього землетрусу Марта попросила, щоб я негайно написав до них і запитав, чи все гаразд, але вони не відповіли.

*

Увесь наступний день ми гуляли центром Парижа, заходили до невеличких кав'ярень, щось пили, розмовляли, я курив.

І тут раптом з'ясувалося, що у Парижі курю тільки я, росіяни і темношкірі.

Я не хотів бути схожим на москаля.

Не хотів бути схожим на чорного.

Тож уже на другий день після приїзду покинув цю дурнувату звичку.

Я повинен чесно визнати, що Марта ніколи не змушувала мене кинути курити. Жодного разу я не чув: «Кинь, бо піду від тебе, кинь, бо не буду з тобою спати, кинь, бо це шкідливо, кинь, бо ти смердиш». Тільки одного разу сказала, що переживає через це, бо не хотіла би завчасу залишитися самотньою, а цигарки — це смерть. А ще

колись сказала, що я би знову почав відчувати запахи, якби кинув курити.

І це була правда.

Як Марта і обіцяла, до мене повернувся нюх. І тепер світ для мене смердючий. Смердять туалети у кнайпах, смердять люди в автобусах, смердять коти і пси, смердить газон на Гурчевській, смердять автомобілі, смердять вівці і сири, смердять продуктові магазини, смердить м'ясо і смердять парфуми, смердить дурний Геракл.

Світ — це суцільне джерело смороду. Ну, взагалі-то час від часу можна почути і приємний запах, наприклад, приємно пахне бузок навесні або земля після дощу, але сміття я тепер змушений викидати удвічі частіше, ніж колись.

І хіба воно того варте?

Через три місяці ніотинової абстиненції Марта подарувала мені найкрутіші у світі камуфляжні штани. За те, що я не курю. Коли Грубий побачив їх, у нього мало очі з орбіт не вилізли.

— Ну, стари-и-и-й, — сказав він протяжно, — ста-а-а-ри-и-и-й...

А треба знати Грубого, без причини мову йому не віднімає.

*

Вулиця Новий Світ у Варшаві нічим не схожа на Париж. Я не знаю, чому мені раптом згадалася та поїздка,

можливо, через цигарки? З цигаркою у зубах, я, мабуть, був схожим на придурка.

Теж мені подія — Париж.

Що було, те не вернеться. Треба жити майбутнім, іти вперед. Я дістався додому ще до одинадцятої. І навіть не вмикав телевізор, а відразу завалився спати.

МАМА СТРАЖДАЄ, І МЕНІ ПЕРЕПАДАЄ

У неділю в обід я запакував брудні речі в торбу і спустився до машини. І хоча я самотній чувак, але чудово даю собі раду, тож так воно вже, мабуть, і залишиться.

Зате мама втішиться.

Марта їй ніколи не подобалася. Як, зрештою, не подобалася жодна з тих жінок, з якими я її знайомив. Мама завжди говорила одне і те ж:

— Ти ж знаєш, я ніколи не пхаюся у твоє життя, бо розумію, що це не моє діло, але чому вона так жахливо одягається?

— Ти ж знаєш, я ніколи не маю нічого проти жінок, але чи вона справді говорить те, що думає?

— Ти знаєш, я ні до кого не чіпляюся, але чи вона взагалі здатна думати?

— Ти ж знаєш, я нікого ніколи не оцінюю, але чого вона прагне: подібатися всім чоловікам чи тільки тобі?

— Ти ж знаєш, я ніколи не коментую чийсь недоліки, але чи тобі вона теж здається такою ніякою?

— Ти ж знаєш, я ніколи не питаю про наміри, але які у неї наміри? Тебе ж так легко обдурити, котику мій.

— Ти ж знаєш, що мені би це ніколи не спало на думку, але чи вона раптом не хоче зловити тебе у пастку?

— Ти ж знаєш, я ніколи не втручаюся у твої справи, але мені здається, що ти ще можеш не квапитися з одруженням....

І так далі.

Наче я кваплюся.

Я приїхав до мами о першій і привіз брудні рушники і постіль, на якій ще спала Марта.

— Ну що це за жінка, яка не вміє подбати про чоловіка! — сказала мама свою звичну фразу, спостерігаючи за тим, як я запихаю білизну до пральки.

Так вона казала завжди.

Стоїть у мене за плечима і стежить, щоб я часом не переплутав кольори чи температуру, щоб не поставив на вісімсот обертів там, де достатньо п'ятсот — так, наче я досі мала дитина.

Геракл гавкав у коридорі, я намагався не дати вибити себе з рівноваги, запакував прання під пильним поглядом матусі, насипав порошку. Мама, як завжди, відсутнула мене убік і перевірила, скільки порошку я засипав, потім, як завжди, додала ополіскувач, хоч я і ненавиджу його, і взяла на руки Геракла — все, як завжди.

— Ну що наш солодкий песик так гавкає? Не впізнає Яремця. Це ж наш коханий синочок...

Бути сином чихуахуа мені ще не доводилося. Геракл люто гарчав і виривався із маминих обіймів, намагався подряпати мені носа, бо матуся підпихала песика мені під сам ніс, щоб мене впізнав.

Мені ніяк не вдається пояснити мамі, що він саме тому так поводиться, що впізнає мене!

— Ну йди вже, йди, — матуся спустила пса на підлогу, але, на жаль, надто ніжно, а Геракл помчав на своїх кривих лапах до кухні, став над своєю порожньою мискою і продовжив гарчати на мене.

— Ти, мабуть, голодний, я посмажила твою улюблену рибу — пангасіуса, — сказала моя мама і попрямувала слідом за Гераклом до кухні.

Я чемно пішов за ними.

Мама завжди мене годує, незалежно від того, чи я справді голодний, а чи мені погано після того, як об'ївся. Годує о сьомій ранку й опівночі.

До сніданку, після сніданку, до обіду, після обіду, після банкету, просто завжди.

Під час хвороби і здоровим.

Мама вважає, що їжа допомагає від усього, тож пакує мені ще з собою у баночки.

Хоча треба визнати, що ці баночки часом рятують мені життя.

— Вона тобі навіть не готує як слід, — каже мама і ставить переді мною тарілку супу з помідорів.

Відколи я припинив боротися з нею і завжди приходжу голодним, наші стосунки стали кращими, ніж будь-коли раніше.

— Ми розійшлися з Мартою, — кажу мамі відразу, щоб у неї покращився настрій, не чекаю з хорошою новою.

— О господи! — мама важко опускається на крісло, і я бачу, що вона от-от розридається!

— Ну не перебільшуй, — кажу я. — А зупа просто неймовірна, — додаю, щоб її якось вирвати з цього ступору. — Ти ж ніколи не любила Марту, — я намагаюся покращити мамі настрій, бо бачу, що її очі вже наповнилися слізьми.

— Як ти можеш так говорити! — мама підводиться уже значно впевненіше і стає розлюченою.

А це завжди краще, ніж сльози. Коли вона плаче, я взагалі не знаю, що мені робити.

— Як ти можеш так казати! Ти ж знаєш, що я ніколи жодного кривого слова не сказала про Марту! І навіть навпаки, сподівалася, що ти врешті одружишся, а я дочекаюся, коли по цій підлозі затупцяють дитячі ніжки моїх онуків!

Я мало не поперхнувся зупою.

Ніжки онуків? Тільки ніжки, а куди поділася решта? У мене немає жодного бажання ставати батьком, а тим більше батьком ніжок! Зрештою, у мене навіть кандидати на дружину немає. Та що там дружина, навіть на невеличку інтрижку немає жодної вартої

уваги кандидатки. А тут мама торочить про якісь ніжки онуків.

Я вирішую не піддаватися.

— Ти ж казала, що вона не вмє вдягатися.

— Зовсім ні! Я, навпаки, завжди підкреслювала, що вона елегантно вбирається і їй нічого не бракує! Ну хіба трохи...

Ну от, все, як завжди.

— ...трохи більше смаку у питанні кольорів... але поза тим вона вбиралася завжди дуже елегантно! Ну і навіть якщо це не була така елегантність, до якої звикла я, то ти не можеш мені дорікнути, що я хоч раз сказала про неї щось погане! Не варто було так необачно розривати стосунки, які могли розвинутиися у щось серйозніше!

У мене на язичу крутиться кілька чудових речень...

Ти казала, що вона погана господиня.

І ще казала, що вона погано готує.

Казала, що вона про мене не дбає.

Казала, що для неї подруги важливіші за мене.

І ще — щоб я її покинув, бо вона мені не підходить.

Але я мовчу.

Навіщо мені сваритися з мамою? Вона ж завжди права.

А, забув ще одну важливу річ.

Це я не повинен був розривати стосунки, які могли перерости у щось серйозніше? Тобто мамі ні на мить не спадає на думку, що покинути могли і мене?

— Скачеш із квітки на квітку, як метелик, а це добром не закінчиться!

Варто було би пояснити їй, що метелики не скачуть. А до того ж, якби метелик перестрибував з квітки на квітку так, як я, тобто раз на чотири роки, то цей вид давно би вимер, і ми би вже не пам'ятали, що метелики колись існували! Та що я таке говорю, який метелик? Та будь-який птах на моєму місці здох би з голоду, ну, може, за винятком стрижа — бо той може три роки пробути у повітрі, полювати там, спати, тусувати і зовсім не опускатися на землю, хіба що для висиджування яєць. Навіть крокодил би здох, а він місяцями може не їсти. Вижив би тільки кліщ, бо ця погань може не їсти сім років.

Але метелик?

Та я вирішив цілковито задовольнити маму і сказати, що цього разу покинули мене, бо про те, що насправді зробила зі мною моя колишня коханка, я нікому розповідати не збираюся. Просто скажу, що вона мене покинула, підступно і ні за що. Без причини і пояснення. Просто так.

— Марта мене покинула, — кажу крізь зуби, бо не дуже хочу їсти варену моркву, яку не люблю, але моя мама з маніакальною наполегливістю завжди хоч один шматочок мені мусить покласти у зупу, можливо, сподіваючись, що я не зауважу червону моркву у червоній зупі.

У мами мало не стався серцевий напад.

Вона блідне, хапається за груди, але цього разу її голос звучить із силою футбольного клубу «Барселона».

— Ти ж знаєш, я завжди захищаю жінок, але тут я від самого початку знала, що вона тобі не пара. І що нічого доброго з цього не вийде. Ще коли ти привів її сюди вперше. Я відразу сказала, що вона якась така... я не хотіла говорити тобі нічого неприємного, тож відкрила для неї своє серце і прийняла її з широкими обіймами, але, як виявилось, марно. Мамина інтуїція, материнський інстинкт — це те, чого тобі ніколи не збагнути. Я від початку знала, що так буде.

Мама енергійно схопилася з місця, поклала Геракла на крісло, і я якусь мить сподівався, що песик звалиться з нього.

Хтось мені розповідав, що таке трапилося з іншим псом тієї ж породи — вивалився з крісла і здох, але, на жаль, Геракл тільки розплющив очі і зовсім не збирався падати.

Мама навалила мені на тарілку гору картоплі, три шматки смаженої риби — приблизно кілограм, салат із моркви і яблука, потім взяла на коліна Геракла і притулилася обличчям до його гідкої морди.

— Ну що ж, якщо так, то, сподіваюся, ти лише зітхнув із полегкістю. Бо я зітхнула. Точно. Саме так.

Я мовчки їв.

Не варто перебивати жінок. Від цього вони лише більше заводяться, я добре про це знав.

— Ти ж розумієш, я ніколи і нічого від тебе не приховую, але цього разу скажу правду. Вона була тобі не пара, — повторює мама.

Тупотіння дитячих ніжок на якийсь період відлетіло у синю далечінь, я доїв зупу з помідорів і за звичкою згідно кивав на усе, що мама казала. Потім присунув друге і почав їсти, навіть не сподіваючись, що подужаю все.

— Але дозволь тобі сказати, — мама не збиралася так швидко відходити від порядку денного у цій справі, — твоє життя повинно кардинально змінитися. Якби твій батько був живий, він би дав тобі правильну раду...

З ванної долинав заспокійливий шум пральки. Режим прискороного прання — сорок хвилин, і вже незабаром я зможу підвестися, запакувати гору випраної білизни і миттєво евакуюватися. На жаль, із невипрасуваними сорочками.

Я з'їв половину порції другої страви і зрозумів, що не зможу проковтнути більше ні шматочка, хоч би як старався.

— Матусю, можна я спакую решту собі додому? — знайшов я вихід із ситуації.

— Боже праведний! — мама зверталася до Бога за кожної нагоди. — Бідачка, ти навіть апетит втратив! Не варто так перейматися! Вона не була ні гарна, ні варта тебе! Не поспішай, ми знайдемо тобі більш гідну дружину, з якою ти будеш щасливий! Звичайно, сонечко, я зараз тобі все запакую! Що вона з тобою зробила! Ти так довго не протягнеш! Тепер такий час, що талановиті люди повинні якимось пробиватися, давати собі раду

самі, їх використовують негідники, але нічого з цим не поробиш, такий тепер час...

Я навіть люблю, коли мама починає бідкатися, бо тоді вона перестає дорікати мені і починає висловлювати претензії до світу чи до того, хто трапляється їй під руку.

Вона звинувачує всіх у тому, що вони ускладнюють життя її синові, ускладнюють загалом і у деталях. Наприклад, позбавляють можливості знайти хорошу роботу, показати свій талант тощо.

І про це вона розповідає мені.

Мені більше подобається, коли у всьому винен світ, а не я.

Амінь.

*

Я розглядаюся по кухні своєї мами. З усіх домашніх приміщень я найбільше люблю кухні, і це стосується не лише маминої оселі, а й усіх інших.

Колись люди були мудріші — просто жили у кухнях, усі разом, їм було тепло, пахло їжею, хоч би якою вона була. Аромат їжі був усюди, бо коли щось готуєш, запах стоїть сильний. Їжа завжди була під рукою.

У кухні моєї мами уже багато років нічого не міняється, хіба шафки.

Я пригадую, як батько завжди сідав спиною до вікна, наче йому було важливо тримати під контролем усе, що

відбувається у квартирі: він бачив, як мама порядкує на кухні, бачив двері до коридору, а за ними також було видно вхідні двері і частину кімнати батьків.

Вікна моєї кімнати виходять на південно-західний бік, відокремлений від решти помешкання ванною. І навіть коли я ночами слухав музику, то батьки не чули, бо наше помешкання — у районі Жолібож, у класичній довоєнній п'ятиповерховій кам'яниці з товстими стінами.

Старі будинки мають ту перевагу, що навіть коли у твоїй квартирі стає гамірно, ти можеш не боятися Сірої Відьми поверхом нижче. У цій країні відьми живуть у панельних багатоповерхівках, зрештою, як і я.

А у маминому будинку всі сусіди знайомі між собою. Щоправда, дехто з мешканців уже помер, як, наприклад, мій батько, але життя триває, сусіди знають, що відбувається в інших квартирах, а якщо хтось купує тут житло, то відразу ж стає членом елітного середовища тутешніх мешканців.

Ясна річ, усі вітаються на сходах, притримують одне одному двері, попереджають, що в неділю святкуватимуть христини, тож може бути трохи галасу, а у суботу будуть іменини; мама допомагає робити закупи пані Ядзі — сусідці на поверсі — вони знайомі все життя, але не може бути й мови, щоб перейшли на «ти», бо ж «це просто сусідка, як ти собі це уявляєш?». Зрештою, пані Ядзя вже на ладан дише, і, скільки її пам'ятаю, так було завжди.

Ще батько так про неї казав. Пані Ядзі приблизно сто двадцять років, вона схожа на змучений знак питання, на персонажа з фільму «Подвійне життя Вероніки». Є там такий кадр, у якому ледь волочить ноги бабця з пляшками, опираючись закону земного тяжіння. Я обожнюю Кесльовського.

*

— Я планувала тобі дати з собою інше, але... — мама миттю підводиться, витягає із шухляди ножиці і скотч, я їх бачу, хоч вона намагається заховати ці предмети, які, зрештою, не надто її видають. Мама бере все це і рушає до дверей, а песик слідом за нею, ясна річ.

Я отримаю на уродини ножиці?

— Коханий, зачекай секунду. Добре?

Звертається явно до мене, а не до пса, хоча я нікуди і не збираюся, та вони разом виходять із кухні.

*

Я пригадую, що батько завжди читав газету, яку відкладав убік, біля тарілки, і яку мама завжди перекладала на підвіконня, а батько потай знову переносив її на стіл, щоб кинути оком хоча би на шматок статті, до того ж робив це під час розмови з нами, а мама дуже через це дратувалася. Або ж він читав книжку, яку теж відкладав убік розгорнутою, обкладинкою догори, а мама завжди

вставляла у книжку закладку і казала, що від такого поводження книжки розклеюються.

Мій батько був набагато старшим за маму, років на п'ятнадцять або навіть сімнадцять. Це якби Марта зараз була п'ятнадцятирічною і ходила до школи. Блін! Тільки коли вони познайомилися, мамі уже було двадцять вісім, тобто вона була старою дівочою, а батько — п'ятдесятирічним старим парубком.

Ну але я тут ні до чого. Принаймні до певного часу.

*

— Ну і що, тобі не цікаво зазирнути всередину?

Я спохопився.

Мама стояла переді мною з невеличким пакуночком у долоні. Абсолютно неможливо отримати від мами хоча би щось не запаковане в ідіотський кольоровий папір і не перев'язане дурнуватою стрічкою, яку ще треба вміти розв'язати, а подерти не можна, бо ж мамуся складає папір назад, адже він ще може знадобитися, а стрічку намотує на стару катушку з-під ниток, бо ж «напевно ще колись стане у пригоді». Мама задоволена із себе, вона не зауважила, що я був щойно подумки у зовсім іншому місці, точніше, у тому самому місці, тільки в іншому часі.

— Ну давай уже, розпакувай. Або зачекай.

Вона нерішуче сідає навпроти мене, кладе пакунок на стіл, Геракл починає попискувати, але мама цього

разу не планує брати його на коліна. Тож писк стає усе більш відчайдушним.

— Зараз, мій хлопчику, — каже мама псові, а потім знову підсуває до себе пакунок. — Я хотіла дати тобі це... — вона важко зітхає, — точніше, я зовсім не хотіла тобі цього давати. Але думаю, що ти вже достатньо дорослий. Невідомо, як воно буде зі мною, — каже мама мені, а Геракл намагається застрибнути їй на коліна і крутиться довкола. Мене це дратує так, що аж зуби терпнуть, але текст, яким мене добиває мама, змушує терпіти, бо це текст людини на смертному ложі, на ложі хвороби, на ложі тортур, що, в принципі, все одна фігня, але це зовсім не текст людини, що сидить за столом своєї кухні у сонячний березневий день, але я продовжую слухати. — Тож я подумала, що тобі це зараз потрібніше. Ти мав би отримати це вже після моєї смерті, але... Це найважливіша річ, яка у нас є. Дуже тебе прошу шанувати її. Я знаю, що у вас, молодих, зараз інші погляди, але для мене... — голос її тремтить, очі повні сліз, мати Василева! — це найцінніше з того, що у мене є.

Вона бреше, бо ж не Геракла дарує мені на уродини!

Мама підсуває пакуночок ближче до мене, не дуже охоче, наче їй важко з ним розлучитися.

Я з поважною міною приглядаюся.

Ще один будильник мене доконає.

А якщо це батькові запонки, то присягаюся при свідках, навіть нехай це будуть свідки Єгови, що я швидше

поріжу себе перед будинком парламенту тупим дерев'яним ножом, ніж вдягну їх.

— Ну, розгортай уже, — голос мами тремтить ще більше.

Тож я обережно тягну за золотисту стрічечку.

Розв'язую. Відкладаю стрічечку вбік. Пакунок загорнутий у кольоровий папір і акуратно припнутий скотчем, у такий же папір були загорнуті раніше подарунки на Різдво. Але неможливо вберегти папір, щоб він ще протягом кількох наступних поколінь успішно служив Богу, вітчизні та її славі.

Я розриваю папір.

Усередині бачу червоний оксамитовий пакунок.

Якби я був жінкою, то подумав би, що це освідчення. Мені аж страшно розгортати пакунок. Але я намагаюся зібрати в кулак всю свою мужність під поглядом мами, який просвердлює мене наскрізь, і не втратити самоповаги у цю драматичну мить.

Боже, благаю тебе, зроби так, щоб це не був годинник мого батька. І не аграфка для краватки, не запонки для сорочки, не ніж для розрізання паперу.

Я розгортаю пакунок.

Усередині лежить шматок металу, формою схожий на герб, о господи! Із зображенням Богоматері! І ще ланцюжок.

Горжет.

Я не знаю, як мені поводитися.

Тож просто кажу:

— Горжет.

— Він у нашій родині від 1841 року, — повними сліз очима мама вдивляється у медальйон, як у восьме чудо світу. — Охороняє нас і твого прапрадіда теж охороняв, бачиш? — вона перехиляється через стіл і показує мені пальцем на невеличке заглиблення з правого боку. — Врятував йому життя. Колись солдати носили такі медальйони на шиї. А це — слід від кулі...

Бла-бла-бла. Куля би рознесла цей шматок бляхи на дрібні уламки. Можете дурити кого завгодно, тільки не мене. Але віра може творити чудеса, з цим я не маю наміру сперечатися. Я навчився не сваритися з жінками. Навіщо?

— Твій прадід під час війни не знімав медальйон. Постійно носив. І завдяки цьому вижив.

Треба було щось таке спустити на парашуті під час Варшавського повстання. Тоді б ми перемогли. Хоча дехто і так вважає, що ми перемогли.

— Дідусь передав цю реліквію мені. Матір Божа усі ці роки мене оберігала і допомагала пережити смерть батька та інші труднощі, але зараз... зараз настав твій час. Зараз тобі це потрібніше.

Мені було потрібно багато різного.

Не знати правди про Марту.

Повернутися у кінематограф.

Знову стати оператором, а не хлопчиком на побігеньках, який ремонтує телевізійні антени. Мені потрібне бабло, щоб сплатити кредит, потрібна нова машина,

потрібен кращий комп'ютер, бо мій зависає що п'ять хвилин.

Мені потрібна жінка, принаймні час від часу, багато що мені потрібно.

Але горжет мені точно не потрібен.

— Мамо, я дякую, це справді... — видушив я з себе після паузи і замовк.

Я вдивлявся у шматок бляхи, бо мені відібрало мову. Богоматір схилила голову вліво. Зі свого лівого боку вона була вкрита хрестиками: два — на шиї, один — у руках; знизу — вкрадений у турків красивий серпик місяця, з-під нього визирають кігті, від обличчя розходяться промені, від променів — пера. Нічого не можу сказати, намальовано все бездоганно. Над головою птах, трохи схожий на орла зі зміїним язиком, а трохи — на лева у блазенському ковпаку.

Це наш орел у короні.

Дві корони, один птах, одна жінка з кігтями, три хрести.

Це було гірше, ніж запонки.

Сподіваюся лише на те, що мама не вимагатиме від мене носити медальйон.

— Я також дуже зворушена, синку, можливо, тепер у тебе краще підуть справи...

Я запакував подарунок назад. Найкращим виходом мені здалося підійти до мами і поцілувати її. Так я і зробив.

Я не дуже люблю виявляти свою ніжність, бо не надто сентиментальний. До того ж цілуватися з власною

мамою якось трохи інцестуально — вона має звичку обнімати мене, наче мені все ще сім років. А я вже дорослий чоловік. Але мама сиділа, тож у мене не було шансів потонути в її обіймах, тому я обійняв її легенько і поцілував у щоку. Вона справді плакала!

— Якби не цей горжет, то ні я, а тим паче ти не народилися би ніколи... — мама витерла сльози. — Він зі щирого срібла.

Я знову сів за стіл. Тепер якось не випадало поспішати.

— Цей горжет тричі рятував життя. Вперше саме тоді, — мама постукала у Богоматір. — Це заглиблення від кулі, яка не вбила твого прапрадіда.

Вдруге — коли мої дідусь і бабуся, а твої прадідусь і прабабуся, ховалися під Тарновом, бо туди загнала їх війна... Це вже був сам кінець війни, лютував страшенний голод, — мама поринула у спогади, але оскільки все ж таки були мої уродини, які ми з нею святкували на два дні пізніше, я був терплячим і вирішив дослухати. — У селі було легше вижити, твій прадід повернувся додому завдяки цьому, — вона знову показала на пакуночок, — і це було чудо. А потім ховався вже від Радянської Армії. Ще під час війни моя мама захворіла. Дідусь, попри тодішні небезпеки, поїхав до Кракова, де у нього був знайомий лікар, — це був єдиний шанс врятувати бабцю. Потрібно було дістати пеніцилін. Подорож тривала два дні, а під самим Краковом його зловили жандарми.

Німці вимагали документи, дідусь поліз до кишені, а звідти випала Богоматір. Дідусь думав, що йому кінець. Адже там було зображення польського орла. Але німець схилився, підняв ґоржет, подав дідусеві і сказав:

— *Meine Heilige Maria. Fahr, wo du fahren willst.*

Моя мама, на відміну від мене, знала німецьку. Особисто мені було би зручніше, якби німці говорили англійською.

— І що це означає?

— Моя Свята Маріє. Їдь, куди збирався. Мабуть, він теж був релігійний.

А це вже камінь у мій город — наступний подарунок на уродини.

— І тільки один-єдиний раз у житті твій прадід змушений був залишити цей ґоржет разом із фотографіями, бо вони поспіхом тікали з Варшави. Геракле, лежати! — наказала мама, пес замовк, а я зрозумів, що діло серйозне. До того ж я ніколи ще не бачив, щоб моя мама так надовго випала зі звичної ролі і не вимовила жодного разу чогось на зразок: «Ти ж знаєш, я ніколи...». — Тоді загинув брат моєї мами... Що їм довелося пережити... і поміж побитими кахлями, які дідусь намагався прибрати, — там, де зараз стоїть диван, була тоді пічка, — Богоматір... Загорнута у шматок тканини. Все розікрали, а це ні! І уяви собі, через два дні вони знайшли свого синочка! Його взяла до себе якась жінка, яка втратила власних дітей, а малий знав назву вулиці, і вона ходила від дому до дому і питала... Це все зробив ґоржет... Твій прадід у це вірив... І я в це вірю...

Проте коли у батька стався інфаркт, то нічого не допомогло, а з того, що розповіла мама, можна зробити висновок, що ця бляшка з кігтями тоді лежала вдома. Я терпіти не можу таких історій. Це прив'язування ідеології до чистої випадковості. Мали знайти свою дитину, то й знайшли.

Але з жінками завжди так.

Марта теж любила такі історії.

На жаль.

Тепер я уже розумів, що мені доведеться до самої смерті опікуватися Богоматір'ю.

— А тепер вона буде опікуватися тобою, — сказала мама.

Лезковажні дівчата

Коли я повертався від мами, мене зловив Маурицій. Він запропонував піти разом до клубу і підчепити там дівчат, бо я останнім часом скаржився, що почувуюся самотнім, та й він теж прагнув жіночого товариства. Тож для нас настав час почати нове життя.

Я вирішив піти до міста замість того, щоб сидіти вдома і лінуватися. Хоча, чесне слово, не пригадую, щоб я комусь скаржився.

Сподіваюся, що це не закінчилося сценами з показуванням фотографій, бо цього я би вже не витримав. Треба зав'язувати з пияцтвом. Не буду спиватися через таку... як... Марта.

Вона того не варта.

Я заїхав до хати, розвісив білизну, розклав светри на чистих рушниках, щоб вони не розтягнулися, — так завжди робила Марта, — переодягнувся, поклав на холодильник горжет, щоб мама побачила, що він лежить на

видноті, якщо їй раптом спаде на думку з'явитися без попередження, а вона, на жаль, полюбляла так заїхати. Машину я залишив біля дому.

Я пішки спустився донизу, бо це здорова фігня, на зло Сірій Відьмі потупцяв на сьомому поверсі, бо ж її двері — біля самих сходів, а через двадцять хвилин уже сидів разом із Маурицієм у клубі «Фіолетовий Дисонанс».

Тут уже було гамірно і весело, але людей наразі прийшло небагато. Початок вечора завжди багато заповідає таким чувакам, як ми. Можна спокійно роздивитися навсібіч, а самому при цьому не бути під обстрілом, дівчата поволі сходяться, як завжди, групами, бо жодна з них не ходить до клубу сама, адже тоді всі будуть знати, навіщо вона прийшла. Тож вони ходять, як кури, по двоє або по троє, групками, тоді і ми краще знаємо, за чим вони прийшли.

Дівчата жваво спілкуються між собою, ніби зайшли сюди просто так і цікавить їх лише товариство одна одної, а чоловіків узагалі не існує, але очками бігають врізнобіч, а вигляд ми з Маурицієм, ніде правди діти, маємо таки гарний.

Зараз найкраща пора забути нарешті про Марту, про все, що могло або не могло між нами статися. На одного чувака статистично припадає одна і три десятих жінки, тож мене найбільше зараз цікавлять саме ці три десятих, бо, може, принаймні виявляться мовчазними. Триндіння мені вже було більше, ніж досить.

Зараз настали такі часи, що не ти повинен зачіпати дівчат, а вони самі, ніби випадково, прийдуть до тебе. Наприклад, запитують, чи можна сісти поруч, бо більше ніде немає місць. Ясна річ, дівчина буде не одна, а разом із товаришкою; або ж запитують, чи не бачив я брюнетку в білій сукні, чи блондинку у чорній. Ні, не бачив? Як шкода! Ми домовилися зустрітися тут... і вона на мить замовкає... ну а продовження залежить уже від тебе.

Іноді вони більш рішучі, відразу переходять до суті, але таких треба миттю відшивати, бо дівчина, яку цікавлять тільки гострі відчуття, — то занадто легка здобич, яка до того ж, мабуть, уже добряче підтоптана, бо часто дає собою скористатися.

Усі жінки поділяються на тих, кого вибираєш ти, і тих, які вибирають тебе. А я не люблю, щоб мене обирали, до того ж баба має бути якась цікава. Це — по-друге.

Бо, по-перше, не будемо себе дурити, вона має бути гарна. Наприклад, ноги до шиї чи цицьки, на які западаєш одразу, а потім вони здатні поставити тебе на коліна.

І я ніколи не повірю тому, хто буде мені впарювати, що найважливіше — це характер. Бо характер — це така фігня, яка важлива уже потім, коли переконаєшся, що все решта теж в порядку.

Ну от, настав час почати нове життя.

Я не буду перебирати харчами, бо хочу просто трахнутися. Але дівчатам теж треба полегшити життя, щоб вони не соромилися підійти, тож я уважно озираюся по залу, дивлюся на вільні столики — є двомісні і один шестимісний, у куточку, з одного боку диван, з трьох — крісла.

Диванчик може знадобитися, тож ми з Маурицієм займаємо цей шестимісний столик, ніби чекаємо на когось ще. Якщо вдасться підірвати якихось тьолок, то буде куди їх посадити.

Я замовив томатний сік, щоб здавалося, ніби я п'ю «Криваву Мері». Маурицій замовив пиво і запитав про Марту.

— Нема про що говорити, — низав плечима я.

— Старий, ти збирався іти до неї о третій ночі. І пішов би, якби Грубий не намовив тебе випити на коня, після чого ти впав мов підкошений. Старий, це за падло!

Я збирався до Марти? Боже, змилуйся над нами! Що не кажи, а алкоголь перетворює людину на тварину.

— *In vino veritas*, — сказав Маурицій і стукнувся своєю гальбою об мою склянку томатного соку.

— Марта — це минуле, — я ковтнув соку.

— Вона намагалася тебе використати, — протяжно заявив Маурицій на моє безмежне здивування.

Цікаво, як саме вона збиралася мене використати?

— Старий, вона повелася на тебе, бо подумала, що їй вдасться залагодити собі дещо, — повторив Маурицій.

Я дивився на нього з неприхованим зацікавленням. По-перше, мене не потрібно втішати, а по-друге — цікаво, що саме я міг би для неї залагодити.

*

Я небагато робив, бо не мав на це часу. Людина буває така загнана, коли намагається знайти роботу, що мало що може зробити додатково у цей час. Ніколи навіть уважніше подивитися сам на себе. Хоча я і добре знаю, що мені нічого не бракує, тож можу без фальшивої скромності стверджувати, що вигляд маю доволі непоганий. І що я зовсім не дурний.

Але до чого тут залагодження? Якраз Марта нічого не залагоджувала з моєю допомогою.

А коли вибухнув скандал довкола «Липи», то вона стіною стояла за мене. І їй зовсім не заважало те, що з перспективного оператора я раптом перетворився на чувака, що приватно встановлює кабельне телебачення. Вона вважала, що я все роблю правильно, бо замість сидіти в депресії, ледарювати або бухати, я намагаюся заробити, чим можу. А ще Марта думала, що чувак, який працює, а не чекає, що йому до ніг впаде зірочка з неба, вартий більшого, ніж такий, що боїться складних викликів.

Навіть якщо ці виклики — як це траплялося зі мною — і обмежувалися викликами до поламаного телевізора, сраної обірваної телевізійної антени або ж до дебілів, які не вміють увімкнути супернову техніку, яку невідомо навіть їм купили.

Якраз у цьому Маурицій взагалі не мав рації.

Марта не кинула би мене навіть тоді, якби я працював хоч у каналізації.

*

— Пам'ятаєш таку руду Віолу з рекламного відділу?

Я не пам'ятав жодної Віоли, — ні рудої, ні не рудої, — але кивнув, бо яке це має значення.

— Усі жінки однакові. Поки бачать у тобі жеребця з товстим гаманцем і широкими можливостями, то ти їм подобаєшся.

*

У мене досвід був зовсім іншим.

Я не був жеребцем, хоча чоловіча сила ніколи мене не підводила, гаманця у мене в принципі не було, бо я ненавиджу носити речі, які товстіші за банківську картку і посвідчення особи, а так звані можливості ніколи мені не здавалися найкращими афродизіаками.

Але що тут поробиш? У кожного свій досвід.

Я так і не довідався від Мауриція, що руда Віола з рекламного відділу залагодила собі і за чиею допомогою, бо у цю хвилю біля нашого столика з'явилися дві богині. Проте жодну з них я не хотів би побачити вранці без макіяжу.

— Перепрошую, скажіть, будь ласка, чи тут вільно? — запитала одна з них, і це була мрія, як моя, так і Мауриція, тож ми радісно перезирнулися.

Істота, яка поставила це запитання, мала довге біляве волосся, старанно підфарбовані очі, зелену мінісукню, відкриті плечі, перекинутий через руку червоний светр, взуття на височезних підборах. Вона вдавала, наче літо, а не середина дурнуватої, надто довгої зими!

А на вулиці зараз мінус вісім!

Її подруга, теж така нічого, поводитися так, наче видивлялася когось, кого вони давно чекають і хто от-от має з'явитися у дверях кнайпи.

— Сідаємо? — запитала подруга Зелена подругу Задивлену.

— Ок, — милостиво погодилася Задивлена і додала: — Але ми ж домовлені.

Ми знаємо ці розмови. Ми з Маурицієм багатозначно переглянулися.

Дівчат можна було клеїти.

— Ми теж чекаємо ще декого, — спритно відповів Маурицій, — але місця вистачить на всіх.

Дівчата сіли, а я відчув вибух адреналіну в крові.

— Єремія, — представився я, і Зелена подала мені руку.

Рука була млява. Я ненавиджу такі руки. Але очі, волосся і ноги у неї були такі, як треба.

— А-а-а, — сказала вона.

Чудове ім'я. Коротке.

— Маурицій, — Маурицій підвівся. — Вип'єте щось? Зрозуміло, що спершу слід заінвестувати.

— А що ви п'єте? Мене звати Єва, а це — Іза, — Зелена ледь помітно усміхнулася.

Маурицій показав на своє пиво, але мене не здав.

— Може, якийсь дрінк? — Задивлена вирішила теж озватися, хоча її погляд і надалі був прикутий до вхідних дверей.

У клубі збиралося щоразу більше людей.

— Скажіть, чи ці два стільчики вільні? — підійшов до нас чувачок у чорному костюмі і вхопився за спинку крісла.

— Зайняті, — сказав я, — ми чекаємо ще на декого.

Зелена кинула на мене погляд, у якому було мало захоплення. Це дивно, бо чувак у чорному проти мене мав не надто добрий вигляд.

— «Джин-тонік», «Кривава Мері» чи горілка з колюю? — Маурицій нахилився над столиком.

— «Текіла санрайз», — зітхнула Зелена.

— А мені «джин-тонік», — сказала її подруга і витягла сотню.

— Ти що, жартуєш? Ми пригощаємо, — Маурицій подивився на неї так, наче вона запропонувала йому взяти в руки щось зігниле, і пішов геть, а я зрозумів, що дівчата будуть наші.

Це тільки питання часу.

Дівчата схилилися одна до одної і перешіптувалися, а я вдавав, що мене все це не дуже цікавить. За мить повернувся Маурицій, поставив перед ними дрінки і сів біля мене.

— Єреміє, ти мені так і не сказав, коли закінчуються зйомки, — він усміхнувся дівчатам, ніби перепрошував, що звертається не до них, і що вони перервали нашу надзвичайно цікаву розмову.

Я скривився. Мені здавалося досить пласким і дурнуватим намагання вдавати з себе оператора, бо ж ми не будемо згадувати, що оператор я безробітний. Але таке удавання зазвичай усе спрощувало.

— Ти фотограф? — байдуже запитала Задивлена.

— Він завершує знімати фільм, — поквапився відповісти Маурицій, а мене аж тіпало.

Невже я без цього вже не здатен підірвати чувіху? За кого він мене має?

— Ти знімаєш фільми? — запитала Зелена і презирнулася з подругою.

— Ну трохи в цьому шарю.

— Знімає. Він — оператор, — сказав Маурицій, — як і я.

— Зрозуміло, — прокоментувала Зелена.

Вони намагалися не виявляти своєї цікавості.

Жінки дуже часто прикидаються. Вдають, що їм подобається, а потім кажуть, що це було безнадійно, захоплюються чимось, а потім стверджують, що насправді просто не хотіли говорити неприємних речей, або ж удають байдужість, а самі від нетерплячки аж перебирають ногами.

Це був саме такий випадок. Дівчата не хотіли виказувати, що ми справили на них враження. Хоч якесь. Це теж відомий прийом.

Але Задивлена була настільки переконливою у своєму невтомному вигляданні когось, що буцім-то от-от має з'явитися, що я почав захоплюватися її акторськими здібностями. Усе її тіло було напружене і неприродно виструнчене в зусиллі побачити, що ж робиться у дверях, а двері то зачинялися, то відчинялися, з них постійно хтось виходив і заходив, бо у клубі було заборонено курити, а курців, як завжди, прийшло чимало.

Я вже більше не ходжу до тих кнайп, де можна курити, бо тоді доводиться сидіти у якійсь смердючій ізольованій від решти клітці, де, ясна річ, в сімдесят разів більше народу, ніж у залі для нормальних людей, але Маурицій курить, Грубий теж курить, тому зазвичай — це моє природне середовище.

У «Фіолетовому дисонансі» не було залу для курців.

— А чим ви займаєтеся?

— А ми — не кінооператори, — сказала Задивлена.

Ясно.

Сигнал був зрозумілий: не думайте, що нам дуже за-
лежить, бо ми — не легка здобич, вам доведеться біль-
ше напружитися.

Може, й так.

Ну і нехай. Мені було впаadlo напружатися. Я дивився,
як Маурицій поволі починає входити в раж, вимахува-
тися, сипати компліментами: такі суперові дівчата, як
ви, точно можуть, мають, думають, знають, вважають...

Зелена повелася на цю гру: а звідки ти знаєш, що ми
суперові; а може, у тебе не буде нагоди у цьому переко-
натися; а може, не такі вже і кльові; ти не знаєш, з ким
маєш справу; ви тут сидите і чекаєте на якусь випадко-
вість, але ми не такі... Маурицій підводився, приносив
нові дрінки, все рухалося у правильному напрямку.

Марта ніколи би так не поводилася.

Але я вчасно пригадав, що вона повелася значно гір-
ше.

Після третього дрінка дівчата розслабилися, Задив-
лена навіть щиро засміялася, коли Маурицій розпо-
вів свій головний і протягом останніх чотирьох років
обов'язковий жарт про рубанки, що літають, а Зелена
почала виявляти до мене зацікавлення.

Іноді найкращим способом звабити жінку є мовчан-
ня, і я не раз успішно застосовував цей прийом.

Задивлена тепер лише час від часу зиркала на вхід-
ні двері, більше для годиться, підтверджуючи поперед-
ньо вигадану легенду, щоб ми собі нічого не подума-
ли. Маурицій запросив Зелену станцювати *Mambo Five*,

і вона навіть непогано давала собі раду на своїх височезних каблуках. А коли вони повернулися, він штовхнув мене у бік.

— А зараз Єремія вибере дрінки, сідайте.

Я неохоче підвівся, бо знав, що він буде казати.

— Старий, чувіхи вже готові, я би з Євкою вже їхав, а ти щось не телишся з тою Ізою, будь другом, не псуй вечір, дівчата супер, чесно.

Якби я міг вибирати, то вибрав би Єву, але нічого, у мене давно нікого не було, тож хоч і лячно було самому собі у цьому зізнаватися, але я міг би обійтися і тою другою, хоча мені навіть імені її не хотілося запам'ятовувати.

— Легко піддалися, може, з цього ще народяться якісь діти? — Маурицій штовхнув мене під бік, і мое розтривожене лібідо миттєво згасло.

На слово «діти» мої сперматозоїди відразу ж кидаються у відступ.

— Сподіваюся, що все ж таки не народяться, — сказав я і пішов замовляти чотири джини з тоніком.

Можу випити один, світ виглядатиме краще.

— Тепер твоя черга платити, старий, — Маурицій був збуджений. — Я тобі правду кажу, один раз із кимось перепихнешся як слід, і забудеш про свою Марту. Всі вони однакові.

Так, ніби я ще досі про неї пам'ятаю!

Подумки я подякував другові за таку вчасну згадку про вже неактуальну жінку з мого минулого і вирішив усе ж таки розгорнути крила.

Дівчата були симпатичні і не схожі на тих, що прагнуть за всіляку ціну вийти заміж, не кажучи вже про дітей. Мить взаємної насолоди — це нічого поганого, і зовсім не гріх, і навіть не потрібно морочити собі голову питанням, що було би, якби...

Протягом чотирьох років я справді не думав про інших жінок. Звичайно, іноді на вулиці я озирався за якимись ефектними дівчатами, це нормально, але жодного разу ні на секунду у мене не виникало бажання переспати з котроюсь із них, хоча нагод не бракувало.

«Можеш зробити це, — повторював я подумки, поки ніс дрінки до столика. — Можеш це зробити».

Біля нашого столика сиділи тепер наші дівчата. А також двоє пацанів у нефігових прикидах.

— Це — Томек, а це — Єремія, це — Бодьо, а це — Маурицій, — защебетала Задивлена, яка вже приліпилася до плеча високого блондина.

Зрозуміло, дівчата вже собі випили, тож відразу знайшли охочих зняти їх. Мене заціпило.

Я поставив на стіл два своїх дрінки.

— Хлопці до вас чіпляються? — Маурицій зверхньо подивився на того, котрий радісно обіймав Єву.

— Та яке, вони просто запізналися, — усміхнулася Зелена і притулилася до брюнета, вищого за Мауриція десь на голову.

— Єремія і Маурицій працюють у кіно, — сказала вона цілком серйозно і зареготала.

Бодьо або Томек — я не встиг запам'ятати, хто з них хто — уважно подивився на нас і запитав:

— Ну але мою дівчину обдурити не вдалося, правда ж?

— Ну що ти!

— Друзі, скільки я винен?

Чувак поліз до кишені солідного вельветового піджака і витяг чорний гаманець. Він розмовляв із нами, як із кельнерами. А я відчув себе у повній дупі.

— Коштом закладу, — сказав Маурицій, гупнув об стіл склянками із двома дрінками, які ніс, і поставив їх перед брюнетом. — Гарного вечора.

*

Незабаром ми з Маурицієм попрощалися. Вечір ще тільки починався, але жоден із нас не мав більше бажання шукати пригод. Після виходу з кнайпи я віддав Маурицію половину коштів за дрінки дівчат, щоб усе було почесному. Це коштувало мені ще однієї сотні.

— Дурні телиці, — коротко підсумував Маурицій. — Вони ще пошкоднують.

Але наразі я шкодував про те, що дав Маурицію витягти себе. Мріяв тільки про те, щоб завалитися нарешті спати.

Завтра у мене важкий день, бо щопонеділка завжди багато замовлень. Я домовлений із чотирма клієнтами, між ними величезні відстані. Одне замовлення на Празі,

потім треба монтувати сателітарну антену десь на Урсинові, тоді ще відремонтувати пульт на тому ж Урсинові, а потім під'єднати апаратуру на Мокотові. І ще й у такому порядку, який максимально утруднював добирання. Доведеться мотатися цілий день.

Ну, нічого тут не вдієш...

Додому я вертався пішки, уже було не так морозно. Хоча у другій половині березня й має бути тепліше, але ця зима якась надто довга, і я цілими днями вожу свою задницю в машині, тож зараз прогулянка піде мені на користь. Я ішов і роздивлявся вітрини магазинів. У зоологічному розпродаж, далі — магазин елітного хутра, взуття, телефони, індійські товари, — якби я зараз був із Мартою, то тут довелося би зупинитися, але, на щастя, я був сам, — цілодобовий магазин, невже я залишився у цьому світі самотин? Усіх як корова язиком злизала. Але ні, з кінотеатру «Феміна» висипаються люди. Треба було піти в кіно.

А так змарнував цілий вечір.

Я пришвидшив крок. Тепер щодня проходитиму кілька кілометрів пішки, це ідеальний спосіб підтримувати тіло у хорошій формі. Час від часу я вибираюся з Грубим до спортзалу, але це точно не мій улюблений спосіб збавити час.

Я повернувся додому ще до одинадцятої. Голодний як вовк. Згадав, що у мене немає навіть шматка хліба. Я замовив піцу і увімкнув телевізор.

Найбільше мене тішить те, що я нарешті можу замовити піцу, яку люблю, а не таку «яку ми обоє любимо».

І не мушу слухати:

— Навіщо тобі піца?

— Тобі вже не смакує те, що я готую?

— Ти ж ніколи не знаєш, що вони кладуть у ту піцу — шинку, яку не змогли продати, м'ясо невідомо звідки...

— Добре, замовмо піцу, але таку, яку ми зможемо їсти обоє...

І все закінчувалося тим, що я сидів на канапі з огидною вегетаріанською піцою без жодного шматочка м'яса, бо ж стосунки вимагають компромісів. До того ж тільки з мого боку, ясна річ.

Більше жодних компромісів! Тож я замовив велику гавайську з подвійною шинкою, салями, каперсами, грибами і гострим соусом. Нарешті я можу їсти те, що хочу! З величезною кількістю насичених і ненасичених жирів, з холестерином, а головне — без образливих коментарів якоїсь нечесної жінки, яка чотири роки мене дурила.

*

Я прокинувся о другій ночі перед телевізором. У мене болів живіт, на екрані крутили задом якісь дівки на тлі фотошпалер з морським краєвидом і переконували мене вгадати слово з чотирьох букв: с-у-к-а, — а потім подзвонити, щоб виграти тисячу. Ясна річ, якщо я вгадаю слово і зможу додзвонитися на вільну лінію. А при цьому щоразу, коли ти намагаєшся додзвонитися і чуєш

у слухавці, що спроба виявилася невдалою, то мушиш заплатити кілька злотих. Це я точно знаю, бо одного разу ми з Грубим перевіряли. Цікаво, чи є у цій країні люди, які ведуться на таке і дзвонять? Дівчина старанно звивається перед камерою, плескає себе по стегнах, кладе долоню то собі на дупу, то на плече, підморгує та спокушає: ну давай, подзвони, відгадай, спробуй, у тебе точно вийде, загадка зовсім не важка, а мене аж нудить від цього вигляду.

Цікаво, що ж мені зашкодило? Я ж запив цю подвійну піцу водою з крана, а не пивом, не їв ніякого свинства. Я просто занадто втомлений.

Падаю в ліжку. Як добре, що я сам, тож ніхто мені не скаже:

— Ти ж не можеш лягти спати брудним?

А я що, в каналізації працюю?

Зовсім поряд із маминим домом, на великому газоні, який відділяє наш будинок від сусіднього — до війни там стояла вілла, але не збереглася, — росла липа, велетенська, крислата. Вона точно пам'ятала ще Першу світову і війну тисяча дев'ятсот двадцятого, а може, навіть ще зовсім юною липкою побачила листопадове повстання*. Вона була справді потужна. Десь збоку, на забутій богом крихітній ділянці землі, росли ще старі бузиновий і жасминовий кущі, а далі були якісь хащі, де аж роїлося від птахів, але я найбільше любив дивитися на липу. Вікна моєї кімнати виходили на південний захід, тож там не бракувало сонця. І якщо взимку

.....
* Листопадове повстання 1830–1831 років — національно-визвольне повстання поляків і литовців проти Російської імперії. Почалося 29 листопада 1830 року у Варшаві, охопило Королівство Польське, з 26 березня 1831 — Литву, і поширилося на землі Правобережної України та Білорусі. Повстання вибухнуло на хвилі європейських революційних і національних рухів, спрямованих проти домінування трьох абсолютистських імперій на континенті — Росії, Австрії та Пруссії — й мало на меті відновлення Республіки Обох Народів.

воно приємно наповнювало кімнату світлом, то влітку завдяки липі у кімнаті панувала прохолода.

Навесні липа спершу випускала несміливі листочки, які згодом ставали густішими, а в кімнаті від цього западав напівморок, далі дерево квітло, мов божевільне. А що діялося у гіллі! Мільйони бджіл, шершнів, мух та інших комах танцювали там день і ніч. Вночі вуличний ліхтар освітлював найнижчі гілки, де після того, як задала темрява, змінювалося товариство — звідкись прилітали нічні метелики і влаштовували справжній бал.

Відколи я себе пам'ятаю, на липі висіла вже посіріла від старості шпаківня, де завжди гніздилися птахи, навіть попри те, що це було досить близько від дороги. Іноді це були синиці, часом — горобці, з вікна моєї кімнати було дуже зручно спостерігати за ними.

Крізь гілки липи я бачив вулицю, особливо встигав роздивитися все, коли потай кутив у кімнаті. А почав я ще у ліцеї. Мені доводилося бути пильним, щоб за цим заняттям не потрапити на очі мамі, яка поверталася з роботи.

Якщо дивитися на світ крізь гілки і листя, він здається якимось іншим, більш загадковим, багатшим, цікавішим, кольоровішим. У листі відбивалося світло ліхтаря, краплі дощу переливалися усіма барвами.

Я пригадую ту зиму, коли остовпів зі здивування і мені аж мову відняло, а після цього я покинув свої старі радіоприймачі, якими захоплювався до дванадцяти років.

Я прокинувся вранці і не побачив за вікном своєї липи. На місці, де вона росла, стояло щось, трохи схоже до дерева, яке я бачив там учора, зовсім інакше, це було щось неймовірне, таке, що важко передати словами.

За вікном стояло біле дерево.

Цілковито біле, кожна найменша гілочка побіліла. Побіліла шпаківня, кора дерева, побілів навіть шматок шнурка, який звисав із товстої білої гілки, і звисав він звідти споконвіку, але видимим ставав лише взимку.

Сонце осявало верхню частину дерева, яка виблискувала іскристою і сріблястою білістю, наче хтось розтовк тисячі сріблястих ялинкових прикрас, помолов їх на пилок і працьовито вклеїв у кожен вигин, наповнив навіть найдрібніші щілинки кори, обклеїв усі найменші потовщення кожної гілки.

Я стояв, мов зачарований, і не міг відвести погляд від цього видовища. На білій гілці сиділи дві синиці, було видно їхні жовті животики. Ці дві крихітні плямки, здавалося, були з якогось іншого світу.

Біле дерево світилося і променіло. Навіть тінь нашого дому, яка поволі відповзала усе нижче до землі, здавалася мені білою, а дерево іскрилося мільйоном діамантів найвищої проби.

Крім птахів, у краєвиді не було нічого сірого або чорного.

Це був блиск абсолюту.

Я стояв у вікні і не міг зрушити з місця.

Разів чотири до кімнати заходила мама і питала, чи все гаразд. Але того ранку мене неможливо було відірвати від споглядання краєвиду за вікном.

Я зрозумів, що стану кінооператором. Ніколи більше липа не перетворювалася для мене на таке чудо.

Той день, той ранок вирішив мою подальшу долю.

На четвертому році навчання, коли формувалося наше майбутнє Братство Дуполюбів, я вирішив віддячити липі і зняти про неї фільм.

У нас викладав дуже кльовий старший оператор, який одного разу надзвичайно цікаво розповів нам про кіно Збишка Рибчинського.

Казав, що Рибчинський був геніальним. Саме він почав застосовувати електроніку в кінематографі, придумав цілу систему під назвою *High Definition*. Після завершення навчання працював у Лодзі, на студії документальних фільмів, і на замовлення обласного комітету партії зняв фільм про Лодзь. Але таки залишився вірним собі.

Рибчинський узяв візок, на якому молочники тоді возили по місту молоко у пляшках, спереду примонтував до того візка камеру «Сінефон», яка працювала в режимі сповільненої зйомки, а тоді довший час їздив тим візком по місту і час від часу натискав «Пуск». Кадр тут, кадр там — зазирає у найстрашніші закутки, брами, дворики, занедбані офіси, комори. А завершив фільм наїздом камери на мур. А на тому мурі розквітла велетенська червона пляма, яка заповнила увесь екран.

Такого ще не робив ніхто.

Йому вдалося створити цілісну картину — сумних, пригнічених людей, задніх дворів, бідності, безнадії.

Комітет партії аж пінився від люті, фільм викликав скандал, а потім його спокійно поклали на полицю і забули.

Далі Збишек виїхав із країни, а ще пізніше отримав «Оскар».

Усі і досі переповідають одне одному анекдот про те, що під час церемонії вручення «Оскара» Збишек вийшов на перекур, а потім його не хотіли пускати назад, на червоний диван, до місця, де роздають «Оскарі». Я не знаю, чи це все правда, але історія закарбувалася у моїй пам'яті.

Мабуть, я просто хотів бути схожим на нього.

*

Коли я вчився на третьому курсі, виявилось, що порожню ділянку землі між будинками хтось купив. У районі всі гули, бо охочих купити цю землю було чимало, але її не продавали, а тут раптом місто дозволило придбати ділянку комусь чужому.

Через кілька місяців стало відомо, що тут збудують невеличкий готель, крихітний, але дорогий: ділянка на Жолібожі — це не один мільйон, а готель вимагає ще більших інвестицій. Старші мешканці запанікували, але, якщо оцінювати ситуацію тверезо, цей готель ще вище підняв би престиж нашого району.

Але для мого дерева це означало смертний вирок.

Саме тоді я і вирішив зняти «Липу».

Я поставив камеру на підвіконні, трохи навскіс, щоб у кадрі опинилося усе дерево разом із огидною шпаківнею, а також — шматок вулиці.

Це було непросто, бо вікно дає відблиски.

Я то вмикав, то вимикав камеру. Словом, вранці, удень, увечері, вночі, опівдні, пополудні. І о 15:10, коли показували фільм «На Юму».

Приблизно рік я знімав ту липу і її насичене життя. Я ще ніколи раніше ні про що так не дбав, як про той фільм. Вставав удосвіта, а липа тимчасом цвіла собі, як і щороку, не підозрюючи, що її чекає.

*

Одного дня, — а ми з Баською були тоді в Закопаному, — мені подзвонила мама, бо приїхали рубати дерево, а вона не знала, що робити.

Мені здавалося, що я зараз помру. Камера була вимкнена, а мені за будь-яку ціну треба було зняти смерть дерева, бо ж це мав бути центральний епізод усього мого фільму. Я спокійно і докладно телефоном пояснив мамі, що вона має натиснути, а до чого не торкатися нізащо, і як це зробити максимально обережно, щоб не посунути камеру, а сам сів до нічного потяга на Варшаву, залишивши у Закопаному страшенно роздратовану Барбару, яка назвала мене придурком.

Я нервувався і цілу ніч не зміг заснути у тому сраному поїзді з Закопаного до Варшави, ні на секунду не вдалося заплющити очей під час усієї подорожі. З вокзалу я взяв таксі і так гнав таксиста усю дорогу, що той врешті озирнувся і гаркнув мені, що не треба було нікуди їхати перед самими пологами. Хоча тут ішлося не про народження, а про смерть.

Я встиг на два останні дні життя моєї липи.

Камера не зупинялася ні на мить.

Її зрізали шматок за шматком. Спершу найнижчі гілки, потім — трохи вище. Під'їхала вантажівка з підйомачем, на ній — двоє чоловіків із бензопилами. Липа ставала все тоншою, все меншою, все оголенішою, все коротшою. Галузки сипалися на землю і потріскували, гарне здорове дерево піддавалося цьому повільному вбивству з неймовірною гідністю.

А камера все це фільмувала.

Я стояв і дивився. Від початку до кінця. Здається, я вперше і востаннє в житті плакав, як дитина, хоча вже був дорослим чоловіком. Мама зайшла в кімнату, але я гаркнув на неї і звелів іти геть, бо ніхто не повинен бачити мене у такому стані.

Ще дві гілки, потім ще одна, тоді залишився сам пеньок, все менший, менший...

Пеньок...

Заходило сонце.

Під'їхав трактор, підняв високо ківш, потім опустив його і вирвав пень із корінням.

Від липи залишилася лише яма.

У мене боліло все тіло.

Я підійшов до камери і вимкнув її. Може, я повівся непрофесійно, може, варто було ще кілька днів познімати — зробити трохи кадрів про *the day after*, але це було би нечесно стосовно дерева.

Липа завершила своє життя, і моя «Липа» також мала завершитися у цей момент.

Я зміг почати переглядати матеріали зйомок аж через кілька тижнів.

Боже, чого там тільки не було!

Весна, літо, осінь, зима.

Пес, який пісяє під деревом, і чувак, який пісяє під деревом.

Пара, що цілується, хлопець і дівчина, дівчина — це Анета з другого поверху. Якась дівчинка підтягує спідничку. Сусідка пані Ядзя свариться з чоловіком.

Діти кидають камінці у будку. Якась жінка пеленала дитину, потім роззирнулася довкола, а далі викинула пелюшку в кущі.

На вулиці стоїть машина швидкої допомоги, легкове авто «трабант», а поряд — червоний «порше».

Люди старі і молоді, діти, які поспішають до школи, і веселі випускники, які вертаються з екзаменів.

Дитина, що впала, і незрячий, який визначає дорогу білою тростиною.

Переїзд сусідів із четвертого поверху, коробки, меблі, вазонки.

Дівчина з хлопцем. Двоє чоловіків обіймаються, але їх майже не видно у сірому світлі.

Листоноша спирається на дерево і розкриває сумку, виймає з неї якісь листи, деякі з них відкриває, якісь викидає.

Церковна хода на Свято Тіла і Крові Христових, вони несуть Богоматір на плечах, дівчатка з квітами.

Моя мама несе торби з продуктами, зупиняється на мить і перекладає торбу з однієї руки в іншу. Якийсь чоловік пропонує їй допомогу. Вона віддає торби незнайомцеві.

Якось пара затято свариться, дівчина кидається на хлопця з кулаками, а за мить вони обіймаються і цілуються.

Хлопчик падає, потім озирається довкола, підводиться, обтріпує коліна, а плакати починає аж тоді, коли до нього підбігає його мама.

Маленький котик із нашорошеним хвостом вчепився кігтями у пеньок, пес сперся передніми лапами об дерево і завзято гавкає.

Я не бачив того, що бачила липа. Як і того, що побачила камера.

На передньому плані шпаківня, першими в ній оселилися горобці. Пташині залицяння, потім птахи звідусіль зносять галузки, шматочки собачої шерсті, літають туди-сюди, перед камерою панує рух, жвавіший, ніж у центрі міста, на Маршалковській, тоді горобці подають у темний отвір якихось хробачків, мільйон разів на

день виконуючи операції «приліт-відліт-приліт», а далі п'ятеро пташенят, які щойно вилупилися, — крихітні горобчики, — стартують до свого першого, але разом із тим і останнього польоту з липи. Вони покидають гніздо.

Минає якийсь час, і прилітають синиці, щоб перевірити, чи підійде шпаківня їм. Підходить. Викидають звідти так старанно зібрані попередніми мешканцями галузки, якість сміття — все, що там було. Тріпочуть крилами, чистять шпаківню.

Для них гігієна дуже важлива. Оселитися в чужій оселі вони ще можуть, але лише за умови, щоб після попередніх мешканців там не залишилося і сліду. Це вони роблять не тому, що їм не подобається те, як помешкання було обставлене до них, ні, птахи не такі дурні.

Кожне гніздо — це річ одноразового використання.

Шпаківню можна використати ще раз, але старе гніздо вже непридатне, у ньому могли завестися паразити. Тож треба викинути нафіг все, що залишилося після попередніх квартирантів, і принести все своє, свіже і чистеньке. І тоді, прошу дуже, можна розмножуватися. Щойно вилетіли горобенята, а синиці вже відклали яйця.

І вся забава почалася спочатку, тільки животики у мешканців шпаківні тепер жовтенькі. Знову чути рейвах, щебет. Перед входом до шпаківні немає жодного поріжка, і це хтось дуже мудро придумав, бо якби зовні був якийсь поріжок, то інші птахи могли би присісти на нього і дочекатися, коли вихилиться мала голівка,

і тоді раз — і все! Сороки і сойки у цьому сенсі найгірші. Це два види птахів, які під час висиджування яєць меншими птахами фактично живляться лише яйцями і пташенятами.

У мене у фільмі теж є сойка, вона сидить на нижній гілці, а над нею все вирує, ворухиться листя, хтось вовтузиться всередині. Відчуваючи небезпеку, птахи поводяться саме так, сподіваючись відволікти увагу агресора від гнізда. Цього разу річ не у шпаківні — мабуть, десь вище розташоване гніздо якогось дрозда, бо я чув свист. Сойка зникає у гілках і — я не вірю власним очам — за мить знову сидить на попередньому місці, а в дзьобі у неї пташеня. Точніше, частина пташеняти. І з цим шматком пташеняти вона вже за мить зникає. У неї також є діти. Годує своїх чужими. Оце кадри!

Липа мокра і замерзла, висохла, спрагла води, липа розквітла і дозріла, липа, з якої сиплеться сухоцвіт, липа гола і липа, яка відроджується до життя навесні. Мабуть, це десь напровесні, бо ще немає листя, і ось я бачу двох голубів. Це дуже гарні птахи. Великі, з блискучим пір'ям, з білими «комірцями» на шиї, це найбільші і найкрасивіші голуби з усіх, що я бачив. Зникають із кадру — я не можу мати в кадрі всю липу, але вони точно будують гніздо десь вище. Один тримає в дзьобі велику галузку, ясна річ, велику як на птаха. Голубам не заважає присутність інших птахів, вони мають в носі сусідів, бо будуть гніздо майже на самому верхечку дерева. Я знаю, як це виглядає, хоча в кадрі цього і не видно.

Самка голуба перетворюється на інспектора, літає довкола і все перевіряє, а самець складає як слід галузки, сплітає, літає туди-сюди мов ошпарений. А вона вмощується зручніше, потім підводиться, бо бачить якийсь недогляд, вказує йому на помилку, мовляв, давай, старий, виправляйся, він знову поспішає все зробити добре, вона ще раз перевіряє, тепер все гаразд, і лише тоді дозволяє голубові наблизитися до себе, як усе готове до появи пташенят. І ці голуби, які зникають з кадру кудись у височінь, теж виглядають символічно.

Я знав, що я — геній.

Завдяки липі.

І останній день, день смерті. Я не записав того, що сталося, але камера чутливо схопила момент, у який до кімнати раптом влилося світло.

Вперше сонце запанувало у моїй кімнаті, липи вже не було, і вона більше не заважала променям. Тож плівка була майже засвічена.

Я монтував «Липу» майже рік. Врешті вийшов годинний фільм, від якого перехоплює подих. Тепер переді мною було блискуче майбутнє.

Завдяки липі.

Це не мої слова, це цитата з рецензії на фільм.

Стою в заторі на зворотній дорозі з Урсинова, де ремонтував поламаний пульт до телевізора. У кишені лежить сотня.

Але почалося все з того, що я намотував кола по якійсь нещодавно забудованій ділянці, і ніхто тут не знав, де саме знаходиться вісімнадцятий номер. Потім я знайшов потрібний будинок, але не мав де припаркуватися, бо проїзд за шлагбаум дозволений тільки мешканцям. Довелося повернутися і відїхати десь на пів кілометра.

Зараз кожен прагне жити на ділянці з охороною. Тут зазвичай буває більше крадіжок, але люди однаково почуваються безпечніше, бо є охорона.

Заїжджаю на територію ділянці, дзвоню.

Двері відчиняє дуже привітна жінка.

— Ви запізналися.

— Затори, — виправдовуюся, хоча я мав приїхати між першою і другою, а зараз лише за п'ятнадцять друга.

Але досвід навчив мене, що з клієнтками дискутувати не варто.

Вони мають рацію.

Завжди.

Жінка проводить мене до кімнати і показує на столик. Там лежить пульт.

— Це — пульт, він зламався, — каже вона.

Зламався. Прокинувся нині вранці і вирішив зламатися. Як це часто буває з пультами.

Люди — дивні істоти, їм здається, що збрешеш — і жити стане легше. Ось пульт від телевізора, він не працює.

Беру пульт до рук, він липкий.

— На нього щось вилилося?

— Та ви що! — жінка обурена.

Розкриваю корпус пульта. Він пластмасовий, гумові кнопки з'єднані між собою пластирем, світлодіод, електроплата, ніяких високих матерій.

І все це залито якимось липким свинством. Солодкий чай або солодкий дрінк. Я витягаю кнопки, показую.

— Чесне слово, клянуся, ніхто нічого не виливав.

Звичайно, що ні. Пульт самостійно впісявся кокаколою. Як це заведено у пультів після роботи, і роблять вони це потай від телевізора. Щоб той не образився.

Витягаю гуму, електроплату достатньо протерти спиртом або розчинником, все решта — під кран, мию, сушу, залишилося тільки підклеїти гумовий пластир під кнопки, через кілька хвилин пульт знову здоровий.

Робота не варта й дірки з бублика, але за доїзд доведеться заплатити.

Я міг би уже бути таксистом, бо за кермом проводжу більше часу, ніж за роботою.

— Сімдесят, — кажу. Це чимало, але я годину добрався сюди, а вертатися буду ще дві, тож це майже задурно. Щоправда, новий пульт коштує п'ятдесят, але ніхто не вибігає за ним, як за сосисками до магазину за рогом, бо за рогом немає магазинів із пультами.

Отримую сотню, чемно дякую, до побачення, до побачення. Сумку на плече — і знову прогулянка, заняття, яке дуже сприяє загальному розвитку.

*

Вертаюся Алеями Єрозолимськими, бо половина доріг на Урсинові перекопана, але через це лише вляплюся у ще більші проблеми. Я не мав поняття, що перед Лопушанською тепер почали будувати міст — планували років тридцять, і раптом — ні сіло ні впало, на тобі. Про всяк випадок закрили обидві дороги одночасно, як це завжди відбувається у цій країні. Катастрофа!

Переді мною довжелезна черга машин із увімкненими фарами. У світлі фар усе червоне.

Востаннє я їздив тут із Мартою до Підкови Лісової і бачив ніби якісь бетонні стовпи на узбіччі, пагорби землі, зарослі кущами, але щоб раптом ось так взятися за роботу? Невже у нас знову буде чемпіонат Європи з футболу?

Ми з Мартою їздили до її друзів кілька разів на місяць дивитися кіно, це була своєрідна світська традиція. Адам і Зузанна, університетська подруга Марти, мають чудовий будинок, який вони отримали у спадок від батьків, він стоїть на ділянці завбільшки тисячі три метрів квадратних. Вони запрошували нас, сусідів із Підкови, і ще одну пару з Мілянувка, щоб поділитися враженнями про фільм, щоразу кожен із нас привозив нову кінострічку, яку вважав вартою уваги.

Адам опускав великий екран на цілу стіну, потім заганяв спати дітей — двійко малюків, одному — три, другому — шість, — хоча це не завжди вдавалося, ми гасили світло і дивилися фільм. Дівчата готували якусь їжу.

Спершу мене трохи дратувало це все, бо під час тих переглядів було більше коментарів, ніж діалогів із екрана, але потім я збагнув, що ці фільми — лише привід зустрітися, і все мені почало подобатися значно більше.

Від травня ми влаштовували ці кінопокази у саду, і це створювало враження відпустки.

Адам із Зузанною були такою парою, яким усі заздрять. Мали двох милих малюків. До того ж у них було три собаки — не такі, як Геракл, а справжні звірі, які радше тебе не зауважать і наступлять на ногу, а не навпаки, тому не треба постійно дивитися під ноги, щоб не зачепити їх черевиком, як біля цього недорозвинutoго

щура Геракла. Адам і Зузанна мали чотирьох котів, африканського слимака завбільшки з долоню, яким завжди захоплювалися жінки, бо він виділяє якийсь особливий слиз, кращий за усі гіалуронові кислоти для шкіри, майна індійська у велетенській клітці на кухні — просто щось неймовірне!

Майна час від часу заговорював і при цьому заглушував усе, що відбувалося на екрані, коли раптом дуже виразно вимовляв: «Добрий день». І всі як за командою оберталися до дверей. Іноді він раптово починав гавкати без жодної на це причини, і всі теж відразу ж дивилися на нього. Він кашляв точнісінько, як Адам, голосом Марти казав: «Дуже дякую», — а іноді верещав голосом Зузанни: «Адам, Адам, ти що не бачиш, що тут робиться?».

Майна індійська — це неймовірний птах, чесне слово. Час від часу ми чули, як він трохи спотвореним голосом Адама шепоче «курва». Чесне слово, у це важко повірити, але птах вимовляв це «курва» так, що було чути і притлумлений сміх Адама, і невдалу спробу говорити чужим голосом.

Відразу ж можна було уявити собі Адама, який стоїть над кліткою і вчить птаха матюкатися. І щоразу, коли птах матюкався, Зузанна поглядала на чоловіка з виразним бажанням розірвати його на шматки.

Цих птахів можна навчити чого завгодно, вони навіть самі навчаться всього, чого захочуть, але от відучити їх абсолютно неможливо.

І Зузанна, як типова жінка, замість того щоб змиритися, буде до кінця життя дивуватися і висловлювати претензії!

Я обожаю майн, але ніколи би не завів власного, бо у них дуже коротке життя. Це птах, який є підвидом шпаків, але живе в Індії, Індокитаї, на півдні Китаю, на острові Хайнань. Можна його зустріти і на Філіппінах. Це створіння завбільшки сантиметрів тридцять вмімітувати не лише людські голоси і повторювати навіть цілі речення, а й голоси усіх решта тварин, спів інших птахів і навіть свист чайника — все це надзвичайно майстерно.

Майна їсть усе підряд, і якщо його не випускати з клітки, то йому загрожує ожиріння. Свійські птахи повинні літати по дому, і, на нашу радість Адам іноді випускав його. Майна індійська не вимагає спеціального догляду, достатньо невеликої клітки, якісної їжі — такої, як для дроздів, але іноді йому треба зварити яйце, дати меленого м'яса, комах, рису, шпинату, салат, не кажучи вже про овочі. Взимку він повинен їсти фрукти з компоту.

Ця забава — не для звичайних людей, але Адам із дружиною не були звичайними людьми, раз у них було стільки птахів, собак, котів, до того ще й слимак.

Щодо мене, то я б не зміг доглядати за жодним птахом, окрім того, який був у мене в дитинстві, та і того я у кінці занедбав, і тепер як подумаю, що він у мене жив, як у в'язниці, то впадаю у депресію.

Коли я був ще дитиною, батько показав мені гніздо чорного дрозда на порожній ділянці землі біля нашого дому, низько над землею, неподалік від муру.

Чорні дрозди майстерно будують гнізда, ліплять їх із якихось відходів, з картону, з трамбованої трави, але стінки гніздечка дуже гладенькі — відчувається, як багато праці у це вкладено. Ці птахи селяться у найбільш несподіваних місцях, мають залізні нерви, бо самка до останнього моменту сидить на яйцях і вдає, що її не існує. Хіба що виникає якась зовсім драматична ситуація, яка не залишає їй вибору, тоді вона відлітає геть і кидає яйця напризволяще.

Це гніздо було на розі будинку, там, де тепер стоїть готель, воно було дуже добре заховане, але не настільки добре, щоб його не міг знайти амбітний і сильний чувак, для якого це гніздечко завбільшки з людський кулак стало серйозним випробуванням. Він вдарив палицею посередині, вбив на місці самку і трьох пташенят, — я це бачив з вікна. Коли він відійшов, я збіг додолу і побачив цей погром, з яким чувак героїчно впорався. Одне пташеня було ще живе.

Я приніс пташа додому, батько намагався мене переконати, що я не впораюся з роллю опікуна, що такого пущівірінка треба годувати що п'ять хвилин, але навіть тоді у нього немає шансів вижити. Та я вперся і вигодував його. Мій вихованець літав по квартирі, сідав мені на голову, там же слав, ну але то була чесна ціна за перемогу.

А потім я його випустив.

Він прилітав час від часу і сідав на поруччях балкона, але я його навіть не підгодовував, бо хотів, щоб він був вільним.

Але тоді я довго оплакував свою втрату, і мама не витримала, подарувала мені на дев'яті уродини папугу, здається, з голубим пір'ям. Мені так було шкода папуги, що, коли батьків не було вдома, я випускав його з клітки і дозволяв літати по квартирі. Я був дурний, бо думав, що мої батьки ні про що не довідаються. Мама просила, щоб я цього не робив, бо їй достатньо було проблем із дроздом. Але таки зауважила, що я порушив заборону, бо усі шафки у кухні були обісрані — неможливо навчити папугу ходити в туалет. Книги теж були обісрані, про що я навіть не здогадувався, бо птахи не зважають, де саме їм припекло спорожнитися.

Тож одного дня я вирішив випустити свого птаха на свободу. Було літо, надворі літали радісні птахи, я досі пам'ятаю, як попрощався з папугою і широко відчинив вікно.

Я думав, що він не загине від голоду, не замерзне, а відразу ж заприятелює з іншими птахами, які обсіли липу, словом — хотів дати папузі все.

Я не знав, що у світі за вікном він буде виродком, а цього світ не пробачає.

Я сподіваюся, що він хоча би трохи встиг побути щасливим перед тим, як його задзьобали на смерть якісь горобці чи галки.

Після того папуги я довго відходив. Батько відвів мене убік, тобто на кухню, сів навпроти мене за стіл і прочитав мені довгу лекцію про птахів. Чому екзотичні птахи живуть у клітках і чому випустити їх на свободу означає приректи на смерть. Він намагався пояснити мені, що мій папуга, мабуть, взагалі не знав, що таке світ за вікном, бо, швидше за все, він вилупився вже у клітці. Батько намагався пояснити мені, що для цього папуги свобода була чимось зовсім іншим, ніж те, що я собі уявляв, але я вперто тримався свого.

Тоді я почав читати про птахів і досі це роблю.

Птахи — це абсолютно вільні й найбільш неймовірні істоти на землі, бо все, що вони роблять, має глибокий сенс.

І якщо нам, людям, здається жорстоким те, що, наприклад, лелеки викидають із гнізда одне зі своїх пташенят, то це свідчить лише про те, що ми нічогосінько не знаємо про їхнє життя. Лелеки не кривдять своїх дітей, вони таким чином їх оберігають.

Лелеки дуже розумні і саме тому іноді позбуваються своїх яєць. Ще до того, як вилупляться пташенята, батьки знають, котре з яєць відрізняється від інших. Орнітологи проводили дослідження, збирали ці викинуті яйця і намагалися у штучних умовах вигодувати з них пташенят. З кожного з них вилуплювалося хворе пташа. Ще на етапі яйця, без жодних пренатальних досліджень, лелеки знають, яке з їхніх нащадків не впорається, матиме несумісну з життям ваду, не зможе

витримати подорожі до теплих країв, не зможе дати собі ради у житті.

Птахи не визнають наших законів, і той, хто цього не розуміє, просто дурень. Прикладає нашу мірку до того, що цілковито нам чуже, намагається пристосувати нашу моральність до геть іншого світу, не намагається ані зрозуміти, ані змиритися.

Найкраще з усього ми вміємо нищити природу і використовувати її для себе.

Тварин я люблю. Якби Геракл теж був твариною, то може, я і з ним би змирився. Але я не люблю котів, хоча котам Адама і Зузанни це байдуже. Ці двоє пухнастих сіро-рудих велетнів із ледь помітними смугами, і ще один чорний, спритний, худий, видряпуються на людей, наче взагалі не зауважують, що люди не створені для їхнього повзання.

Я не люблю котів, бо ніхто не знає, що вони собі думають. Трохи вони мені огидні, ніколи не відомо, чи це створіння не видряпає тобі очей, я їм не вірю, вони роблять, що хочуть. Спершу такі милі, а потім зненацька як випустять кігті, вчепляться і не дадуть скинути себе з колін.

Як жінки.

Марта казала, що коли кіт просить, щоб його погладили, то це вияв ніжності, але мені цікаво, чи вона би сама хотіла мене гладити, якби я випускав на неї кігті.

Коли я був за кермом, вона іноді гладила мене по шиї. Ніби випадково, мимоволі, а мені від цього ставало

так добре. Я мовчав, але це було так приємно — музика, і її долоня десь на моїй спині...

Так, наче я був її власністю.

Ну, але виявилось, що у неї було приховане захоплення.

Блін, і як мені далі жити?

Невже все на світі буде тепер нагадувати мені про неї?

Я не дам змарнувати своє життя.

ЯК СТВОРЮЄТЬСЯ ЗЕПІ-ЕНД

Я стояв у заторі на Алеях Єрозолимських, і все мені нагадувало про Марту. Це вже було занадто. Треба почати зустрічатися з якимись дівчатами, бо буде мені відгикуватися нею ще довго й нудно.

Зрештою, теж мені велике діло — ці кінопокази. Більше розмов, ніж фільму, а Зузанна колись змусила нас дивитися найкращий у світі фільм, а таким для жінок є, ясна річ, «Красуня» з Джулією Робертс. Я, звичайно ж, його подивився із суто професійної цікавості, але не просить мене ще раз це все переживати. Вони навіть не знали про те, що на початку сценарій виглядав зовсім по-іншому, це була сумна історія про повію, до того ж історія з сумним завершенням. І зовсім не казка про Попелюшку. Тільки виявилось, що таке ніхто не буде дивитися, а для фільмів касові збори — це головне.

Під час зйомок із фільму «Красуня» зробили максимально аморальне кіно, яке показує, що коли правильно

зробити міньєт, а перед тим добре почистити зуби ниткою, то можна зустріти принца з казки, а потім перетворити його з негідника, який знімає повію за триста доларів, на чесного і доброго чоловіка.

Я ніколи не зрозумію жінок. Скажу більше, я навіть намагатися не буду.

Але той вечір у Підкові Лісовій, коли ми передивлялися «Красуню», цілковито належав мені. Я виявляв свою товариськуість, як ніколи раніше. Друзі не мають зеленого поняття про кіно. І я й незчувся, як уже читав лекцію про «гепі-єнд». І, чесне слово, мене слухали! Я говорив щонайменше пів години. Розповідав про те, що традиція гепі-єнду виникла на початку двадцятого століття. Дівчатка слухали, аж роти пороззявляли. І майже не коментували. Сиділи тихіше, ніж під час перегляду фільму.

Наприклад, згадаймо знаменитий фільм «Касабланка» Майкла Кертіса. Гамфрі Богарт опустився, втратив гордість та ілюзії, порядкує у власному барі, це ми пам'ятаємо. І тут у дверях з'являється Інгрід разом зі своїм чоловіком, патріотом і активним учасником руху опору, який повинен вижити, щоб продовжувати битву з ворогом. Богарт трохи поборовся з собою, викурив немало цигарок, на фортепіано прозвучала «їхня мелодія», а Богарт усе боровся і боровся, аж тоді врешті переміг, бо вирішив задушити негідника, який сидить у нього всередині, а власну шляхетність випустити на свободу, тобто полегшити своїй коханці та її чоловікові старт

у краще майбутнє. Бо вони, наскільки я пригадую, стартують і у дослівному сенсі.

Ми пам'ятаємо це, і кожна жінка на обох півкулях Землі розуміє таке, ще починаючи з минулого століття, а фільму зовсім не шкодить те, що незабаром йому виповниться уже сто років. Але є ще один факт, про який нічого не чули мої друзі, але про який добре знаю я: крім класичної версії фільму, яку ми всі знаємо, є ще одна. В альтернативній версії чоловік практичної коханки Богарта все ж таки гине від куль переслідувачів, щоб коханці знову могли зустрітися і жити довго і щасливо на свіжому трупі чоловіка-героя. Тобто, на мою думку, щоб Богарт міг уже взагалі без пауз курити цигарки біля фортепіано, але тепер уже з коханою на колінах.

Усі ці розповіді — вже історія. Те, що робиться зараз, важко навіть описати. Але далеко шукати не треба. Марта, Зусанна і ще дві пари їхніх друзів із Підкови Лісової — це найкращі приклади того, що комерція завжди переможе. Жінки мають настільки сильне, всмоктає ще з молоком матері, бажання казки, що навіть якби ти став на голову, то не зможеш протистояти йому. Особливо у фільмах. Саме тому вони так люблять усіх чоловіків, хоч якось пов'язаних із кіно, навіть тих, які носять кабель на знімальному майданчику. Ніби думають, що можуть самі перенестися на екран і там залишитися.

Баби дурні.

Я стою в заторі вже понад п'ятнадцять хвилин, але просуваюся вперед на менше ніж п'ятнадцять метрів. Мушу зателефонувати до клієнта і сказати, що затор.

Клієнт не дуже задоволений, та я нічого не можу зробити.

За мить дзвонить мама.

— Ти де, сонце?

Мама — як газета, вона з'являється у моєму житті щодня.

— У машині, — відповідаю правду.

— Але де саме?

— Біля Урсинова.

— Ясно. Тобто все нормально?

А що може бути ненормально?

Немає доріг, але це нормально.

Марти немає, але це теж нормально, я стою в заторі, і це нормально.

— Звичайно.

— Ну бо, сонечко, якби ти почувався самотнім... то не забувай, що у тебе є ще мама. Може, приїдеш сьогодні на обід?

От блін!

Тепер вона буде про мене піклуватися.

Як мені пояснити мамі, що я не почувуюся самотнім, коли стою у п'ятикілометровому заторі, бо поряд стоять сотні людей? Таких же роздратованих, як і я.

— Ні, мамусю, я ще мушу їхати працювати.

— А потім?

— Не знаю, може... — я даю їй надію, хоча точно знаю, що не заїду, бо не хочу, потім щось придумаю на своє виправдання.

— Але, сонечко, я би хотіла знати зараз...

Ну, от тобі й маєш. Вони завжди хочуть мати все і відразу. Навіть знати, чи точно я приїду.

— Мабуть, таки не вийде...

— Мабуть? — мама робить паузу, і мені доводиться вирішити, коли сказати їй неприємну новину — зараз чи потім?

— Ні, не встигну. Але дуже дякую.

— Тоді, може, завтра? — мама ніколи не здається.

— Може, завтра, — погоджуюся, я не пам'ятаю, що там у мене завтра.

Пригадав, що маю замовлення десь неподалік від дому, на Єльонках, але що саме зламалося, не знаю, бо бабуся не змогла прочитати, не знайшла окулярів.

— Але, сонечко, — каже мама, — може чи напевно? Я мушу знати, бо теж якось мушу собі запланувати день, розумієш?

От же ж. Запланувати. Встати, вбратися і подумати, витягти дві тарілки чи одну. Потім вийти на прогулянку з псом, більше схожим на щура. Для цього обов'язково треба мати ретельно складений план, це ж ясно, як день.

— А що ти робиш на Урсинові?

— Мамо, я не можу розмовляти, я за кермом.

Але насправді я у клієнта.

— Боже, на що ти марнуєш своє життя, просто жаж, — зітхає мама.

— До завтра, — відповідаю я і кладу слухавку.

Після цього набираю номер Бартка.

— Ну що там у тебе?

— Аська вагітна!

Це я знаю. Про це відомо вже щонайменше два дні. Дивно, що в новинах про це не сказали, але, думаю, ще скажуть.

— І як вона себе почуває? — питаю ввічливо, бо я добре вихований.

Хоча це цікавить мене найменше у світі.

— Ну як це буває під час вагітності... Сам знаєш...

Я не знаю. На щастя.

— Он як, — кажу, мовби довідався щось нове. — Може, кудись виберемося ввечері?

— Але Аська вагітна! — нагадує мені Бартек.

Вагітність — це щось таке, що трапляється з жінками, але заважає чоловікам вирватися з дому на годинку, бо за цей час вагітність може зникнути.

— А може, ти до нас заскочиш? — питає Бартек.

О, ні. Дякую, я краще тут постою.

— Ну навряд... Хіба що наступного тижня.

— Щось сталося?

— Ні.

— Ну то добре. Па.

Нічого не трапалося. Окрім того, що твоя кохана жінка обдурила тебе, і ти безповоротно втратив чотири роки життя. Найкращі чотири роки життя чоловіка!

І ніхто мені їх не поверне.

Скільки романів пройшло повз мене за цих чотири роки! Скільки нагод зробити добрі справи мене оминуло, скільки дівчат могли поряд зі мною відчути, яке прекрасне життя! А до того ж я пропустив чемпіонат світу з футболу, п'ятдесятидев'ятисекундний поєдинок нашого улюбленого боксера і численні зустрічі з друзями.

Я присвятив цілий шмат свого життя тому, щоб стояти в заторах і вибирати поміж обідом у мами і самотнім вечором. У житті з гепі-ендом складніше, ніж у кіно.

Вони можуть добити тебе без попередження, несподівано, коли ти вже відчув себе як удома. Ось ніби бачиш перед собою м'якенький животик, а тут раз — і тобі вганяють ніж у спину. Звичайно, завжди нічого не зрозуміло, коли маєш справу з жінкою, і ніколи не відомо, про що їй ідеться або про що не йдеться — про все ти довідаєшся випадково, та саме ти будеш щось вирішувати, бо вона виявиться нездатною навіть на розмову.

І потім залишаєшся сам як палець, і таке враження, що по тобі проїхав танк, а ти при цьому ще навіть не встиг вийти на вулицю.

Ясна річ, я не буду цим перейматися. Не маю ні найменшого наміру.

Мені просто стало легше.

Баба з воза.

Коням легше...

*

Я просунувся ще на двадцять метрів уперед. Що там, блін, сталося? Вмикаю аварійні фари і виходжу подивитися. Десь далеко поблискують неприємні сині фари, чутно сирени, ідуть дві або і три швидких. Аварія. Доведеться простояти ще щонайменше пів години. Нема куди втекти, нема як розвернутися.

Коли у тебе немає виходу — не дратуйся.

Я повертаюся до машини, опускаю вікно — сьогодні набагато тепліше, ніж вчора, а на післязавтра обіцяли відлигу. Коли все це розтане, буде весело, бо ж цього року випало нефігово снігу. Я сумую за літом.

Хоча кожен оператор знає, що весна і осінь — це найкращий час на фільмування, бо тоді найкраще світло. Але я люблю літо.

Я живу не в тій країні.

*

Якось після перегляду одного з фільмів Альмодовара ми разом із Адамом, Вєськом, їхнім сусідом, і Мареком увімкнули телевізор, бо на каналі «Євроспорт» показували кубок УЄФА. А четверо наших дівчат поклали спати двох дітей, вийшли на терасу і розговорилися.

Сміялися і хихотіли, як дурні, перешіптувалися, видудлили три пляшки вина, без нас чудово розважалися або вдавали, що розважаються.

Адам у перерві між таймами покликав нас вийти на терасу на другому поверсі, звідти було добре видно і прекрасно чути дівчат. Вони сиділи за круглим дерев'яним столиком, при свічках, а довкола було вже геть темно, над нами зорі, чудовий кадр, якщо з нього позабирати зайве: газонокосарку, якісь розкидані дитячі машинки, що вилазили з темряви, розвішану сушитися білизну, ну і бардак на столі — страви, напої, чипси.

І от стоїмо ми собі вчотирьох на тій терасі і підслухуємо, так робити негарно, але для сміху можна. Ну а про що можуть говорити жінки, що тут не ясно? Звичайно, що про чоловіків. Не про квантову ж фізику. А отже, ми зможемо довідатися щось цікаве. Ну або у кожному разі щось таке, чого вони нам прямо не скажуть.

Щоправда, мій досвід чоловічих розмов навчив мене, що важливі теми іноді можуть переходити на якісь такі... не дуже життєві, але таке буває вкрай рідко. Чоловіки обмінюються поглядами або інформацією, а баби постійно відволікаються на різні дурниці.

Починають із того, куди ти поклав запальничку для газової плитки, а завершують якоюсь твоєю необережною обіцянкою трирічної давнини.

...я пам'ятаю, як нині: то було дев'ятого вересня. Надворі дощ, а ти виклав парасолю з багажника, про що я не знала, тож змокла, і проти Криськи здавалася ідіоткою, а вона дивилася на мене зверхньо, бо її чоловік, коли він їздив до Америки, а Америка — це щось

неймовірно, хоча зовсім не схоже на Маврикій, там так класно, і ми повинні поїхати туди, бо якби ми вирішили, то знайшлася би якась нагода, бувають же всі ці гарячі путівки, хоча Божена колись так полетіла кудись, а потім не могла повернутися, щоправда, це було до Єгипту, бо тоді вибухнув вулкан, ну той ісландський, назву якого неможливо вимовити, але їй це було вигідно, бо туристична фірма змушена була оплатити їм ще кілька ночей у готелі, і вони відпочивали на тиждень довше, ну а знаєш, якщо вибухне той вулкан під Єллоустоуном, то настане кінець світу, буде два роки без сонця, зрештою, я прочитала на порталі, що таки справді щось там відбувається, я не пригадую, як називається цей портал, але Крися казала мені, щоб я собі почитала, а знаєш, Крися вагітна, але не від Мацека, а після випадкової зустрічі з якимось чуваком, один раз його бачила і відразу залетіла, все ж таки гени самі собі вибирають гніздо, кажуть, що випадкові і незаплановані діти зазвичай найбільш здібні... ну бо сама розумієш, тоді все вирішує природний відбір, а Геля має китайський календарик, за яким можна вирахувати, кого народиш — хлопчика чи дівчинку, це можна знайти в інтернеті, треба тільки знати дату народження мами і дату, коли був секс, а про батька нічого не треба знати, ха-ха, уявляєш собі, цей календар має три тисячі років, ще тоді люди вміли планувати стать дитини, хоча невідомо, чи варто, бо такі заплановані діти, вони вже інші, колись усе було не так, люди просто любилися, вагітніли, а зараз

ми хочемо все розрахувати, скажи, які китайці неймовірні, їм навіть не треба розв'язувати війну, щоб панувати над світом, ти знаєш, що шістдесят три відсотки будинків у Нью-Йорку належить китайським корпораціям, і вони тримають борги Америки у своїх руках, о, ти тут поклала, а я тебе питаю і питаю, де та запальничка, чому ти нічого не кажеш, чому ти ніколи не хочеш зі мною розмовляти?

Приблизно такою є розмова про запальничку.

А ти, дурний, тишишся, бо не знаєш, що було минулого тижня, не кажучи вже про якісь обіцянки трирічної давнини, а ті обіцянки вже віддалилися на світлові роки, бо китайці виявилися важливішими.

Так розмовляють жінки.

А подібна чоловіча розмова здивувала мене тільки раз. Пригадую, спершу Грубий розповідав про свою машину і переконував нас, що американські тачки кращі, бо в Штатах зовсім інші вимоги до техніки безпеки, і з цим ми всі погодилися, Маурицій сказав, що, може, вимоги і вищі, але дороги у них рівні, тож усі системи захисту від слизьких доріг гірші, й гальма теж гірші, і сервіс фіговий, і з цим ми теж усі погодилися, бо навіть сваритися, це ж просто два різні погляди, які не мусять між собою змагатися, а потім Яхо запитав, чи, на нашу думку, вагіна має дно.

І після цього запала тиша.

Жінки не ставлять таких питань. Яхо — це наш друг, актор, здібний, але, зрозуміло, безробітний. Тоді йому

вдалося нас здивувати. Але я знаю, про що говорять жінки, коли нас немає поряд. Про нас, про наші прутні, про секс, про колишніх і майбутніх коханців, про те, що ми їм зробили, а чого не робили, на що вони розраховували, а що отримали, і так далі. Скаржаться на нас одна одній або ж сміються над нами.

Такі у них можливості.

*

Отож тієї чудової ночі на терасі всім нам було страшенно цікаво, що жінки говорять про нас, поки вважають, що ми прилипли до телевізорів, так наче у нас немає інших зацікавлень.

Ми сиділи тихенько, як миші під віником, навіть не стукали льодом об склянки, а губи витягли, як кролики, і дослівно дивилися на своїх дівчат згори.

Дружина Адама зсунула з плеча бретельку сукні, Марта сиділа, підкотивши спідницю, а ногами спиралася об сусіднє крісло, її сусідка обмахувалася листком лопуха.

— Ти справді ніколи цього не робила?

— Ні, — каже Марта, а я відчуваю, що червонію. Так мене компрометувати, ще й неправдиво. Ясно як день, що вони розмовляють про секс. — А ти?

— Не на людях, — каже сусідка, а сусід пхає мене ліктем убік.

Ну ясно, що не на людях.

— Але ти спробуй, це приємно. Смак зовсім інший.
Дурня. Це вже занадто. Я шкодую, що прийшов сюди.

— Чесне слово.

— Спробуй, — каже дружина Адама.

Чорт! Чорт! Чорт!

— Яюсь незручно, — каже котрась із них.

— Та чого, все нормально. Кожна з нас це робила. Ну хоча би у дитинстві.

У дитинстві?

Ми дивимося один на одного з-під лоба. З ким ми зв'язалися? Підслуховування було не найкращою ідеєю. Іноді краще деяких речей не знати.

— Добре, тоді зробимо це всі разом на три-чотири, ок? І побачиш, яке це прикольне відчуття!

У мене все німіє. Вони будуть робити ЦЕ одна одній?

— Але вони...

— Вони не мусять про це знати. Не зрозуміють.

Звичайно. Не зрозуміємо.

— Заплющуйте очі, тоді краще відчувається смак.

Тепер Адам здригнувся так, ніби його вдарило струмом. Сусід від надміру вражень уже опинився біля балконних дверей. Ми мало не попадали з тієї тераси.

А вони витягують руки і занурюють долоні у салатницю. Шматочки полядвиці у сметанному соусі, з печерицями і паприкою, все це ми мали би їсти після футболу, а зараз до цього додалися чотири жіночі долоні. Вони їдять руками м'ясо і злизують соус із пальців, очі примружені, поводяться точнісінько як колись ми

з Грубим, коли накурилися трави. Один раз я займався таким, але не відчув жодної приємності. На відміну від них, цих жінок.

— М-м-м-м...

— О-о-о-о...

— Я ж казала!

— А-а-а-а...

Ці звуки видають наші дівчата, які руками видають спільну вечерю і з оргіастичною приємністю злизують із пальців сметаний соус.

Огідно.

Але і полегшало нам неабияк.

— Я ж вам казала, що, коли їси руками, смак справді міняється... — дружина Адама дуже пишається собою, наче це вона винайшла порох.

— Дуже смачно, — стверджує сусідка і запихає до миски другу руку.

Я тепер точно не доторкнуся до цієї їжі!

— Але знаєте що? Наприклад, Ягода, — озивається сусідка Адама, ми не знаємо Ягоду, але це може бути вступом до якоїсь цікавішої розмови, тож ми продовжуємо залишатися на терасі, — зрозуміла аж на четвертому місяці.

— Серйозно? — сміються всі.

Якщо почали про вагітність, то, може, котрась із них вагітна... Нам нагорі стає страшно.

— Чесне слово. Вона думала, що поправляється, бо кинула бігати, а кинула бігати, бо постійно була сонна, бо вже була вагітна.

— Ну, знаєш, може, якби вона їла кремній, то почувалася би краще.

— Але я ж тобі кажу, що це через вагітність!

— Я знаю, бо я з Казіком теж постійно була сонна, — каже дружина Адама. — А з Геленою навпаки, мене аж розпирало від енергії, я ходила на роботу до останнього і мало там не народила! І постійно хотілося сексу!

— Точно, — шепоче Адам.

— Тихо, — шепочемо ми.

— Коли носиш хлопця, стаєш лінивою...

— Кремній дуже добре допомагає, бо без нього організм не засвоює ні соди, ні магнію, я купую кремній у розчині і п'ю, вам теж раджу. Дати вам телефон, де купувати?

— Я пила алое, але не схудла.

— Алое — це не для схуднення, а для здоров'я.

— То вип'ємо за здоров'я!

Хихотіння і дзеленчання келихів.

— А моя подруга Вікі ще пізніше.

Що зробила пізніше ця подруга? Ми що, втратили нитку розмови? Переглядаємося, але жоден із нас не знає, про що йдеться, вони, внизу, знають, бо ніхто не питає, про що йдеться.

— Довідалася вже аж коли народила?

— Вона думала... от треба ж, я повірити не можу, але ж ви знаєте, що Вікі закінчила економіку і юридичний...

— Юридичний? У неї ж своя книгарня! — це вже моя Марта. — Я знаю цю книгарню на Мокотові, здалеку

вона схожа на якусь барокамеру з чаєм і тістечками, а коли підходиш ближче, виявляється, що це просто книгарня!

— Так! Вона хоче займатися улюбленою справою! А коли ти була в неї? Я теж хочу поїхати. Ти знаєш, що вона мені дістала перше видання...

— Вікі дістане тобі все, про що ти її попросиш. Їй дуже пощастило мати хорошого чоловіка, тож вона може дозволити собі таку книгарню. Це він усе це утримує.

— Але ж там завжди повно людей!

— Ти знаєш, скільки коштує оренда у такому місці? Але зате Вікі реалізувалася!

— Ну так-от, а вона до шостого місяця думала, що в неї глисти! І що три тижні бігала здавати аналізи, бо у неї в животі щось рухається!

Вони регочуть.

Ми з огидою презираємося.

Баби — дурепи.

— А знаєте що, дівчата? — Зузанна бере до рук келих, — я пропоную тост за нас, бо ми...

— Неймовірно!

— Незрівнянні!

Здуріти!

Ми мовчки йдемо з тераси.

Я більше не буду підслуховувати бабських розмов.

Неймовірно?

Ненормальні — це точно.

Але неймовірно?

Ми повертаємося до телевізора.

— Ти гадаєш, вона справді думала, що у неї глисти? — озивається Адам. — Я знаю Вікі, і тепер щоразу, коли...

— Не треба про це, — я махаю на нього рукою, здригаючись від самої думки про почуте.

Я іноді бував із Мартою у тій книгарні. І Вікі класна. Була. Бо зараз я теж буду бачити її з глистами.

Але за жінками не вженешся. Про все слід якнайшвидше забувати.

Такими бували наші вечори у Підкові Лісовій. Я не думаю, що ще колись побуваю там. Я телефонував у Підкову після того, як ми розійшлися з Мартою, але Зузана навіть говорити зі мною не захотіла. Щойно почула, що це я, відразу закричала:

— Адаме, Адаме, Єремія до тебе, — і було чути, як кашляє майна.

Адам розмовляв зі мною досить сухо, коли я сказав, що ми з Мартою розійшлися і тому не приїдемо. Адам повідомив мені, що Марта дзвонила і що він, якщо чесно, не хотів би, щоб я до них телефонував, бо такого вони від мене не сподівалися.

Жоден чоловік ніколи так не скаже, хіба що його підмовлять і запрограмують.

Тобто це чоловік, яким маніпулюють жінки.

Я не знаю, чому про це думаю.

Що було, те не вернеться.

*

Повз мене проїздить швидка зі сиреною, цікаво, чому вона їде у бік Прушкова, якщо до Варшави ближче? Зараз менти розрулять цей гігантський затор. А мені доведеться скасувати візит на Мокотув, бо вже четверта, чувак точно не зрадіє.

У дупі я мав Підкову Лісову і всі довколишні місцевості.

Побачення з маурицієм

Минув ще один тиждень. Самотність — це важко, аж зап'ястя болять.

Дратують щоденні мамині дзвінки. Вона раптом почала виявляти до мене якусь нездорову опіку.

А все у нас із мамою було вже так добре!

Та відтоді, як вона довідалася, що я тепер знову самотній, її материнський інстинкт раптом знову озвався. Вона не дасть мені спокою, бо відчуває потребу рятувати мене. Нехай би і рятувала, тільки насамперед від себе самої, але таке їй на думку не спаде ніколи.

Стосунки з мамою — це дивна штука. Коли я не приїздив до неї, то вона мала претензії, що я не приїжджаю. Коли приблизно рік тому я почав відвідувати її без попередження, за кожної нагоди, то вона почала категорично вимагати, щоб я телефонував перед приїздом — бо ж вона може бути зайнята, її може не бути вдома і так далі. А коли я запропонував мамі дати мені ключі,

щоб я міг зачекати на неї, якщо її не застану вдома, то сказала, що не дасть, бо я їх точно загублю. І що культурні люди у добу мобільних телефонів попереджають про візити.

Візити! До мами! Ну і будь тут мудрий.

Поки ми були разом із Мартою, то мама не була така вередлива.

Я вирішую не копірситися в минулому.

Поставити крапку на всьому, що було раніше, і почати нормальне життя.

До того ж подзвонив Маурицій і сказав, що у нього виникла чудова ідея — познайомити мене з однією кльовою самотньою дівчиною, яка точно не проти з кимось зустрічатися, але треба діяти обережно. І він зуміє, бо чувіха дійсно в тему, а кльові самотні чувіхи недовго бувають вільні. У неї гарні очі, і вона несмілива. Тільки я маю поводитися як джентльмен, бо вона не з тих легкодоступних... І щоб я після обіду був на зв'язку, він подзвонить і розкаже мені, що і як. Бо якимось, чуваче, мусимо давати собі раду. Після цього він поцікавився, що я про це думаю. Ну а мені хіба погано?

*

Додому я приїхав після шостої.

Увімкнув музику, і Сіра Відьма відразу ж стукнула щіткою об свою стелю, тобто об мою підлогу, я відразу відчув себе як удома, кинув до каструлі рубці, які

купив у крамниці внизу, і почав думати, як би змінити моє самотнє життя на життя чувака, за якого б'ються жінки.

А може, Єва, яку пропонує Маурицій, буде ідеальним варіантом? Я не хотів постійних стосунків, але мені дуже бракувало жінки. Клин вибивають клином. Мені вже набридло постійно згадувати про Марту. Вона того не варта.

Можливо, якраз сьогодні у моєму житті нарешті стається щось хороше? І тут щось зашкребло у двері.

Я відчинив.

За дверима стояла Аня, донька сусідів.

Г'юстоне, у нас проблеми.

Пускати її, чи не варто? З мене поганий радник для підлітків. Я взагалі кепський радник. Навіть сам собі не звіряюся і не люблю себе слухати, а тут — ця малолітка.

— Можна зайти? Батьків немає вдома.

Чорт, якщо я її впущу, мене звинуватять у сексуальних домаганнях, тобто свинстві, а впущу — буду звичайною свинею.

— Заходь, але ненадовго, бо я скоро мушу бігти.

— У тебе щось горить, чути сморід, — сказала дівчина, бо в жінок це у крові, хоча ця точно успадкувала таку рису від татка.

Рубці не горіли, а вже приємно пахли на всю хату.

— Ти обідала? — запитав я, бо не знав, про що розмовляти з малолітками.

— Обідала у школі.

— Голодна?

— А що у тебе на обід?

Людина може бути голодною або ситою, правда ж? Але це не стосується жінок. Жінки бувають голодні на щось особливе, а не на ту їжу, яку ти їм зараз можеш запропонувати.

Якщо вона голодна і хоче котлету, то навіть не торкнеться твоєї зупи з рубців. Якщо вона голодна і хоче помідорову зупу, то не їстиме капусняку, це ж зрозуміло. Про це я знав давно.

— Рубці, — відповів я. — Тільки рубці, — додав з обережності.

— А що це таке?

— Це таке... — і вчасно стримався.

Бо як сказати дитині, що це нутрощі, порізані на шматочки і зварені з овочами? Ще мені тут зомліє.

Марта здригалася, почувши саму лише назву. Рульки навіть не нюхала, бо та має щетинки! А я в житті не їв нічого смачнішого за добре приготовану рульку. Я от, наприклад, не можу торкатися курки, поки на ній пір'я. А Марта казала:

— Пір'я можна обсмалити на вогні, — так, наче я тільки тим і займаюся, що обсмалюю на вогні птахів, — а що робити з волосинками? Вони огидні.

А насправді ворсинки можна спокійно повитягати пальцями, бо зварена як слід щетина гостра і м'якенька, витягується легесенько, а до того ж цих волосин не так багато, щоб зіпсувати насолоду від улюбленої страви.

— Флячки — це така гостра зупа, щось на зразок розсолу, але для чоловіків, — завершив я з легкістю, а дитина подивилася на мене здивовано.

— Ти що, мізогін? Мама так називає тата.

Я забув, що це означає, але про всяк випадок невизначено кивнув, щоб, якщо є охота, можна було це зрозуміти і як заперечення. Або підтвердження. Треба подивитися, що це слово означає. Людина вчиться все життя, тож чиясь донька не зіб'є мене з пантелику.

— Таке щось можу спробувати, — сказала Аня, тож ми пішли на кухню.

Я витягнув дві тарілки і поклав зупу до обох.

Дівчинка возила ложкою по тарілці, але не мала сміливості піднести страву до вуст.

— Якщо ти не хочеш, то я з'їм.

— Це схоже на відходи, — зітхнула Аня з полегшенням. — Я прийшла, бо вже зробила всі уроки, і тепер мені нудно.

Блін, тільки цього мені бракувало: працювати службою швидкої допомоги, коли якийсь недорозвинуте дівчисько раптом почне нудитися.

— А де Марта?

Я здивувався. Вона що, дружила з моєю дівчиною? Я про це нічого не знаю.

З моєю колишньою дівчиною.

— Ну, твоя дівчина, — пояснила мені дитина.

Добре, що нагадала. Так, ніби я не в курсі, хто така Марта. Точніше, ким була Марта.

— Вона переїхала.

— А що ти їй зробив?

Я мало не вдавився зупою.

Що я їй зробив? А ніхто не запитає, що вона мені зроби-
ла? То ж треба: таке мале, ще ледь з-над землі видно,
а вже ставить такі дурнуваті запитання?

— Нічого, — відповів я коротко.

— Ви посварилися?

— Можна сказати і так.

Я продовжував їсти дуже повільно, бо не знав, що
робити з цією дитиною далі.

— Де ти тримаєш мого слоника? — раптом заціка-
вилася вона.

Ну все, тепер мені кінець.

Будильник треба тримати на видному місці, бо це
патріотично, і щоб мама бачила.

Горжет теж на видному місці, бо він охороняє, і теж
щоб мама бачила.

Тепер ще і слоника треба тримати на видності, бо він
приносить щастя і його подарувала сусідка.

До того ж ще зеленопика.

— Він у спальні, — сказав я, не уточнюючи, що на
дні шафи.

— Ясно. Трохи у тебе тут стало дивно. Яюсь по-
іншому.

Я озирнувся по кухні. Кухня як кухня. Якою була, та-
кою і залишилася. Хоч Аня мала рацію — чогось таки
бракує. Раптом я усвідомив, що чотири роки на столі

стояли квіти. Завжди. Щодня. Незалежно від пори року. Якась троянда. Або три тюльпани, або молочай-різдвяник. Бузок. Конвалії.

Марта постійно купувала квіти, а я — лише зрідка, коли пригадував собі, що вона їх любить. Молочай засох, довелося викинути, мабуть, варто було його хоч іноді підливати. Те саме сталося з двома іншими вазонками у спальні.

— Зараз усе змінилося, бо тепер ти тут один живеш, — продовжувала проявляти спостережливість дівчина. — Що там у тебе так стукає?

Стукала Сіра Відьма, і то вже давно.

— Це сусідка, вона не любить музику.

— Мама би мені теж казала зробити тихіше. Як тобі добре, що ти не живеш із мамою.

Музика грала досить голосно, а дитина виявилася недурна.

— Добре, я пішла. Прикольно було з тобою потриндіти, — сказала Аня.

Я зітхнув із полегшенням.

Дзвінок Мауриція витягнув мене з душу.

— Я домовився з нею на пів на восьму. Сказав, ніби мені щось потрібно, а вона навіть зраділа, тож ти нібито випадково заходь до тої кнайпи, де ми були з тобою попереднього разу, я не пам'ятаю, як вона називається, та, що на розі, а потім я втечу і залишу тобі поле для маневрів. Головне, щоб дівчина не запідозрила, що ми щось мутимо. Розумієш, вона справді кльова. Тож ти

обережно, не начуди нічого, ок? — Маурицій не мав звички закінчувати кожне речення словом «ок». Тільки тоді, коли хвилювався. — Домовилися?

Домовилися. Хоча жінки мають якесь п'ятнадцяте чуття, яким їм завжди вдається щось запідозрити. Може, Єва й здогадається про все, але не факт, що це її не втішить.

У кожному разі, спробувати завжди можна.

Подумаєш, велике діло, можу і сходити. Голуба сорочка ще не висохла, на зеленому светрі — пляма від томатного соку, на вельветових штанях — дірка, яку зробив Геракл, тож я натягую джинси і білий светр, який ненавиджу, бо схожий у ньому на гомика. Хоча, зрештою, виглядаю непогано.

Беру машину, бо, може, доведеться привезти дівчину. Нашвидкуруч прибираю у спальні, ховаю каструлю з-під зупи з рубців під мийницю, мию тарілки, витираю стіл. У ванній знову брудно. Мию дзеркало, бо якщо все піде, як заплановано, то першим приміщенням, яке вона побачить, буде саме ванна. Брудні речі запахаю до сумки, яку ховаю під кухонний стіл.

Їду.

У повітрі вже вчувається весна, хоча явних її ознак ще ніде не видно. Сніг розтанув, надворі холодно — градусів два, не більше, але ще кілька днів тому приморожувало.

Газони жахливі, на них купа гівна і бруду. До Євро-союзу нас прийняли разом із гівном, це точно.

Я заходжу до кнайпи і не мушу довго роздивлятися довкола.

Маурицій сидить із якоюсь блондинкою відразу біля входу, він уже радісно махає мені рукою.

— Єремія!

Я підходжу, Маурицій підводиться.

— Сто років тебе не бачив! — він стукає мене по спині, я це ненавиджу, але вдаю, що дуже втішений.

— Маурицій! Яка зустріч!

— Ти тут із кимось домовився? — Маурицій мені підморгує.

Придурок.

— Ні, взагалі-то ні, — імпровізую я, бо про це у нашому плані не йшлося. — Я просто зайшов на каву, бо надворі зимно.

Придурок. Тепер я — придурок.

— Ой, вибачте, я вас не познайомив.

Маурицій показує на Єву:

— Моя товаришка Єва, сідай з нами, Єреміє.

Єва відсувається трохи ближче до вікна, наче боїться, що я її обпечу. Я сідаю між ними. Мовчу.

— Ну, кажи, як у тебе справи...

Я вирішую не удавати придурка. Яка різниця, що Маурицій знає, як у мене справи? Вона ж не знає. Тому я кажу правду.

— Не дуже. Все ще не можу отямитися.

— А що трапалося? — Єва реагує швидко і, як кожна жінка у цій країні, завжди готова поспівчувати.

— Та всяке-різне, — кажу, але не деталізую, щоб більше її заінтригувати.

З'являється офіціант, тож я перебираю ініціативу.

— Ну, то я ставлю сьогодні, завдяки вам не мушу пити каву на самоті.

— Каву? Так пізно? — шепоче Єва, а я вдаю, що не оцінюю її зовнішність.

Вона нічого така — доглянуті долоні, я завжди звертаю увагу на долоні у жінок, бо вони видають усе. Довге волосся. Я люблю довге волосся. Блондинка, ясна річ, фарбована, натуральні давно вимерли. Але колір гарний.

— То що? Будемо щось їсти? Пити?

— Навіть не знаю, — вона запитально дивиться на Маурицію.

— Невеличкий дрінк ще ніколи нікому не зашкодив, — втручається Маурицій. — Щось перекусимо?

Якщо ми замовимо їжу, то нам доведеться посидіти довше, тож ідея непогана.

— Я не знаю, — бурмоче Єва. — Мені ще треба повернутися додому. Маурицію, ти хотів поговорити про...

— Я машиною, можу вас потім відвезти, — перебиваю я і замовляю три салати з куркою, хоча я зовсім не голодний, і чорний чай «Ерл Грей» для себе.

Маурицій п'є пиво, Єву вдається намовити на дрінк.

Ми розмовляємо утрюх, приносять салати, Єва відсуває на край тарілки оливки. Марта дуже любила оливки, але Єва, на щастя, — не Марта.

Маурицій миттю з'їдає свій салат, випиває пиво і підносить до вуха телефон.

— Звук вимкнений, — каже нам і відходить убік.

Єва дивиться на нього напружено. А він каже трохи занадто голосно:

— Ні, зараз не можу, мамо, я зайнятий. Справді треба? Ну добре, я буду через п'ятнадцять хвилин.

Потім винувато посміхається Єві.

— Норісе, не залишай Єву на самоті, я мушу відвезти маму, їй щось недобре.

— Але ж ти випив, — Єва мислить тверезо навіть попри те, що теж випила.

— Я без машини. Візьму таксі і через годину повернуся. Зачекайте мене, сорі, — Маурицій більше не сідає за стіл, і нам тепер видно тільки його спину.

За мить повертається, бере у Єви номерок, потім повертається ще раз уже в куртці, віддає номерок, кидає мені багатозначний погляд, але поводить трохи хаотично. Тепер у мене розв'язані руки, але дівчина виглядає розчарованою.

— Чому він називає тебе Норісом? — питає вона.

Норісом мене почали називати на першому курсі, а зараз уже рідко хто так каже. Просто моє прізвище Чуцкевич. А тоді у кожного було якесь поганяло. Здається, Маурицій сказав першим: «Ти — Чуцкевич, будеш Чаком, а Чак — це Норріс, хоч ти на нього зовсім не схожий!».

Я вкотре пояснюю, як став Норісом, хоча це ім'я мені подобається значно більше, ніж Єремія.

— Єремія — дуже гарне ім'я, — каже Єва коротко, але так, ніби говорить не про мене.

*

Протягом наступних двадцяти хвилин ми вивчаємо одне одного. Тобто Єва мене вивчає, я знаю напам'ять усі ці запитання, які мають виявити усі мої слабкі місця, а також те, чи я в принципі на щось здатен. І на що не здатен у принципі.

Звідки я знаю Мауриція.

І чи довго ми знайомі.

І чи достатньо добре знайомі.

І як я вчився.

Який зняв фільм.

Який я загалом.

Зрозуміло, що ми мусимо про когось розмовляти. Але я не даю себе надурити. Бо ці питання насправді лише для того, щоб я відкрився, сказав занадто багато, показав себе справжнього. Але я обережний.

Єва постійно витягає телефон і дивиться на годинник.

Я неймовірно милий.

Радий, що зустрів когось знайомого, бо почуваюся таким самотнім. А чому? Бо я — сумний, покинутий чувак. Але я не хочу зараз про це говорити, тема все ще занадто болюча. Зараз Єва почне випитувати подробиці, я добре знаю жінок, тому буду на висоті.

Дівчина дивиться на мене співчутливо.

Якщо вона здогадається, що я не проти якоїсь нової пригоди, мені кінець.

— Тобі, мабуть, дуже прикро, — каже Єва врешті-решт. І все. — Його немає вже більш ніж годину.

— Зараз я йому подзвоню, — пропоную я, щоб продемонструвати, який я помічний.

— Ні, не потрібно, не дзвони.

Бачу, що Єві дуже сумно. Западає незручна мовчанка.

— Вип'єш ще щось?

— Уже пізно, — каже вона, але я бачу, що вип'є.

— Не хвилюйся, я відвезу тебе додому. Друзі наших друзів — це наші друзі, — переконую я її, хоча не вірю в цю азійську приказку. — Мабуть, він зараз приїде, — брешу.

Єва майже одним духом випиває другий дрінок і замовляє третій. А потім раптом нахиляється до мене і глибоко вдихає. Кладе свою долоню на мою. Я бачу, що вона наважилася і зараз розповість мені щось важливе. Наприклад, що теж почувається самотньо. І я не помилився.

— Я розумію, про що ти говориш. І дуже тішуся, що ти сидиш тут, поряд зі мною, але я думаю, що він зробив це спеціально.

— Що саме? — питаю здивовано і запиваю здивування чаєм.

Я знав, що так буде.

— Розумієш, Маурицій використав тебе, щоб вийти. А я так зраділа, що він врешті запросив мене на каву...

Мені дуже шкода... Я не вірю в цю історію з мамою і у те, що в телефоні був вимкнений звук. Насправді він чогось перелякався, а я вже подумала... — її голос тремтить. — Мені дуже залежить на ньому. Але зараз я розумію, що нічого у мене не вийде.

Блін. Тільки цього мені й бракувало. Я ненавиджу, коли мені сповідаються!

— Ти помиляєшся, — рішуче кажу я. — Не знаєш чоловіків. А Маурицій — це мій друг, він ніколи би не зробив чогось такого. Я певен, що він повернеться. Ти ж працюєш із ним, правда? Він мені про тебе розповідав.

Дивлюся, а в неї сльози в очах. Ну і якого милого мені все це здалося?

— Я зараз повернуся, — кажу багатозначно і йду до чоловічого туалету.

Там, звичайно ж, дзвоню до Мауриція.

— Їдь сюди негайно, — кричу в телефон. — Вона від тебе божеволіє. Закохана по вуха. Зараз сидить і плаче, що ти зробив з неї повну дурепу.

— Я? — такого здивування у голосі Мауриція я ще ніколи не чув. — Їй на мені залежить? Та що ти таке кажеш? А у вас там як?

— Та ніяк! Сідай у таксі і бігом сюди... Ну якщо тобі, звичайно, не пофіг... Але дівчина кльова. Я би на твоєму місці не проґавив такий шанс.

— Але я думав, що вона мене не хоче, — Маурицій в шоці. — То що мені тепер робити?

— У тебе двадцять хвилин, якщо запізнишся, тобі кінець.

— Старий, я вже біжу, затримай її якось! — кричить Маурицій, а я підходжу до пісуара.

Коли я повертаюся, Єва сидить, схиливши голову. Аж мені серце стискається з жалю.

— Я посиджу з тобою, поки він не повернеться, — кажу їй підбадьорливо.

— Він не повернеться, жінки таке відчують. Щось тут відразу було не так. Він крутився на місці, наче його щось ужалило, мабуть, був не радий, що мене запросив, а потім вигадав таку ідіотську відмовку...

— Ти помиляєшся, — кажу так переконливо, що Єва підводить голову і дивиться мені просто в очі своїми гарними, з відтінком зеленого, очима. Маурицій мав рацію.

— На що сперечаємося?

— Ні на що, — усміхається вона, — але я би випила ще один дрінок. Знаєш, якби... Ну, наприклад, якби він повернувся, то краще я буду п'яна, тоді можна буде все потім заперечувати. А якщо не повернеться, то тим паче краще я буду п'яна...

От тобі й маєш зразок жіночої логіки.

Я замовляю ще один дрінок, а сам п'ю мінеральну воду — що тільки не зробиш задля друга, який от-от приїде. Кльова чувіха. Маурицій таки мав рацію.

Коли Маурицій з'являється у дверях, Євине обличчя міняється. Вона дивиться на мене усміхнено і вся аж

світиться. Добре, що так, бо я це заслужив, хоча вона про це і не знає. А Маурицій наче п'яний. Підходить в куртці і починає щось белькотіти, Боже мій!

— Вибач, що так довго, але мама ще не була готова, коли я приїхав, тож я мусив винести її догори, точніше, її сумку, ну тобто, закупи, — намагається якось зліпити все докупи, але тільки більше заплутується, бо важко собі уявити, щоб старша жінка ходила на закупи о дев'ятій вечора. — Не злися на мене, — каже чи то мені, чи то Єві, — вийшло по-дурному.

Я зриваюся з місця.

— Мені вже треба бігти, дуже дякую за товариство, повертаю тобі дівчину легко сп'янілу, але доглянуту, — намагаюся залагодити напружену ситуацію за столом.

Єва підводиться і цілує мене у щоку.

— Було приємно з тобою поговорити, дякую.

Маурицій стискає мені руку.

— Дякую, старий, дуже дякую, — і я знаю, що цього разу він говорить від щирого серця.

Завтра я йому подзвоню і скажу все, що про нього думаю.

*

Я повертаюся додому майже порожніми вулицями. Надворі дощ, у вуличних калюжах відблискує сяйво ліхтарів. Голі стовбури дерев у холодному світлі, і ніч у місті — непоганий кадр.

Початок фільму про самотнього невдачу. Або кінець.
Я заходжу до порожньої квартири, і тут кадр пере-
стає мені подобатися.

Людину хтось повинен чекати.

Навіть не вмикаю телевізор, а зразу йду спати.

Треба самому братися до пошуків якоїсь дівчини.
Сама не прийде, а на друзів сподіватися марно.

ТРАХАТИСЯ — ЦЕ ЗДОРОВА ФІГНЯ

— Я не знаю, чи не занадто рано ще для мене зустрічатися з кимось, навіть з такою особливою дівчиною, як ти, — кажу. — Дуже важко позбиратися після того, як розійшовся з кимось... Не впевнений, чи зможу я відразу ж зануритися у щось нове...

Я схилию голову, але кутиком ока бачу, як прояснюється обличчя Мальвіни, що досі в інтернеті поводила себе дуже обережно і намагалася тримати дистанцію.

Я її підловив!

І правильно. Ніщо так не діє на дівчину, як бажання переконати чувака, що жінки не всі однакові!

До того ж мені здається, що жінки розмірковують доволі просто — раз я був настільки зосереджений на стосунках, то це свідчить про мене як про людину порядну. Зрештою, я і є порядний, тільки по-своєму. До того ж трахатися — це здорова фігня, і не варто робити з цього проблем.

Я сидів у кнайпі з дівчиною, з якою нещодавно познайомився. Тобто познайомилися ми раніше у соцмережі, але я свідомо не бавився у різні дурниці, якісь листи, обмін повідомленнями, бо все це надто довго. Ми трохи поспілкувалися в інтернеті, але обережно, не обмінюючись телефонами, адресами і так далі, а приблизно через два тижні чату в стилі «а що тобі подобається?», «а яку музику ти слухаєш?» — я запропонував зустрітися.

Мальвіна трохи повипендрювалася, що я нібито її заскочив зненацька і вона ще не готова побачитися у реальному житті, бо ніколи не зустрічалася ні з ким, познайомившись в неті, на це її намовила подруга, але я написав, що реальність завжди варта більшого, ніж ілюзія, і що ми, зрештою, могли би зустрітися де завгодно, але доля нам не допомогла в цьому.

Ну і таке інше у тому ж стилі, жінкам завжди подобається «бла-бла-бла».

— Час лікує рани, — тихо каже Мальвіна і гладить мене по долоні.

Я мовчу і не кидаюся на неї. Терпіння, терпіння і тільки терпіння, врешті за це завжди воздасться.

— Я сумніваюся...

— Ох, Єреміє, — зітхає Мальвіна, і це виходить у неї дуже гарно, бо груди від цього ледь помітно здіймаються, — не думай так, думай позитивно. Я у своєму житті теж...

Перший крок до зближення — як здаватися зацікавленим. Я вирішив діяти, як із мамою. Киваю і розглядаю дівчину. Гарні зуби, гарні губи. Вона кумедно морщить брови і схиляє голову, її долоня постійно погладжує мою, нігті пофарбовані рожевим лаком, тіло доглянуте.

*

Марта теж любила рожевий колір, тільки обирала менш яскравий. У цієї бездоганна шкіра на долонях, а у Марти на правій був невеличкий шрам від малого пальця до середини долоні. Це трапилося, коли ми були на сплаві на каяках, на озері біля Венґожева. Там завжди дуже круто, а до того ж птахи!

Птахи усіх можливих ґатунків.

Чаплі удають білі зрубані березові стовбури, баклани з єдиним розкритим крилом обсихають, сидячи на дереві, а ще — орли, білки, рибалки і все, що вміє плавати і пірнати — але ми приїхали насамперед для того, щоб подивитися на журавлів.

У нас із Мартою була угода: я їду з нею до Італії з екскурсоводом, ну чи там на Кіпр, або на Канарські острови з опцією «все включено», куди і як вона захоче, а вона їде зі мною на каяках і у намет.

Це було кльово.

І саме того літа вона поранилася, відкриваючи консерву. Це виглядало жахливо, кров лилася рікою, але поблизу не було жодної лікарні.

Ми опинилися у цілковитій глушині, де не можна стояти з наметами, бо в дозволених місцях нам не хотілося. Я розкладав намет, а Марта готувала вечерю. Розподіл ролей був чітким і зрозумілим — коли живеш у наметі, всім треба поважати одне одного і виконувати свої обов'язки, бо по-іншому все піде під три чорти. Я не бачив її, поки ставив намет. Коли Марта мене покликала і я озирнувся, то мало не знепритомнів.

Вона дивилася на мене тими своїми очима сарни і підняла руку догори — а уся рука і плече вже були залиті кров'ю. Марта підняла руку, бо хтось їй сказав, що коли тримати поранену руку вище серця, то кров зупиняється. Такі дурниці можуть вигадати хіба жінки, чоловік знає, що, коли поранитися в брову, яка вище серця, кров іде й не спиняється. Тож чоловіка такими побреньками довкола пальця не обведеш.

Я ще ніколи не почувався так близько до смерті, як тоді. А Марта навіть не зойкнула, просто зблідла і скидалася на героїню фільму «Відьма з Блер». Але дівчина на мене розраховувала, тож я не міг її підвести. Я промив рану спиртом, при цьому намагався зберігати незворушний вираз обличчя, хоча у мене трусилися коліна. Потім туго перебинтував руку. Рану негайно слід було захити, тож я неабияк перелякався. Тим паче, що я не люблю вигляду крові.

Наступного дня ми попливли до Венґоржева, де знайшли лікаря. Він зробив Марті укол проти правця — я хвилювався, щоб вона не підчепила якусь інфекцію.

До того ж веслувати тепер доведеться лише мені, тому того літа м'язи я мав, наче політик Шварцнеґер.

А у Марти залишився шрам на згадку про тих журавлів, яких ми побачили одного дня, і вони курликали так, що було чути здалеку. Адже у них тоді були шлюбні ігрища. Ми сиділи у кущах години дві. Що це було за видовище! Вони так гарно розпускали пір'я, підстрибували, витягували і ховали шиї! Видавали такі красиві звуки!

Журавлі мають надзвичайно цікаві звички. Самка відкладає яйце, а за якийсь час — ще одне. Опікуються яйцями обоє майбутніх батьків: і самець, і самка.

Одного дня з одного із яєць вилуплюється пташеня, а на другому треба ще посидіти. І що ж тоді відбувається у такій журавлиній родині? Батьки діляться потомством. Кожен бере собі одне пташеня і сам його виховує. Розходяться собі в різні боки, одне пташеня іде з мамою, інше — з татом. І можуть уже більше ніколи у житті не зустрітись. Не морочать одне одному голову і мають більше часу для дітей. Ось так у них усе влаштоване.

Журавель — найбільший птах у Польщі, хоча й легший, ніж лебідь (!!!), а лебеді можуть важити до двадцяти кілограмів.

Журавлі — високі, тендітні, гарні. Вони відродилися після того, як уже були майже вимерли.

Це було кльове літо.

Наше останнє спільне літо.

— Про що ти думаєш?

— Вибач, я не почув останнього речення, розглядав твої нігті.

Це працює з мамою, може, і з нею спрацює. Звичайно!

Мальвіна усміхається, підіймає руку і махає тими нігтиками. Треба спробувати не відлякати її. Раз уже я — покинутий чувак, то можу зустрічатися з іншими жінками, не буду ж я до кінця життя жити в целібаті!

— Ти мене чуєш?

Що вона там сказала останнє? Здається:

— Я вже теж думала, що мені у житті більше нема на що сподіватися.

— Не можна так думати, бо все ще тільки починається, — кажу я і забираю руку з-під її долоні, бо не дуже розумію, що слід із нею робити. Тягнуся за своєю склянкою, роблю ковток.

За роки життя з Мартою я втратив навички.

— З тобою легко розмовляти.

Ну, звичайно. Достатньо не перебивати і не втикатися, і ти відразу ж стаєш геніальним співрозмовником.

— Здається, мені вже час іти, — Мальвіна дивиться на годинник, а я чомусь теж не хочу продовжувати цю зустріч.

Дівчина мила, і ще не пізно, але щось змінилося, і я не дуже розумію, що саме.

— Ми ще зустрінемося?

Цілий вечір коту під хвіст.

— Звичайно, дай мені свій телефон, — я витягну мобільний і записую номер, який вона мені диктує.

Довго Мальвіна буде чекати, щоб я їй подзвонив.

Я в носі мав такі вечори.

Краще би подивився баскетбол по телевізору.

— Я передзвоню на тижні, — похапцем запевняю її, кличу офіціанта, плачу, бо у кнайпі має платити чоловік, а якщо у нього бракує на це грошей, то нехай веде дівчину до парку годувати качок. Добре, що мені є чим заплатити.

Мальвіна усміхається, ми підводимося, вона цілує мене в щічку.

— До побачення!

— До побачення! — говорю абсолютно нещирим оксамитовим голосом розчарованого чоловіка.

Але я зовсім не розчарований, аж настільки вона мені не подобається. Мінус п'ятдесятка.

*

Звичайно, що я не подзвонив.

ТИ Ж ЗНАЄШ, ЩО Я НІКОЛИ...

Мене розбудив телефон. На годиннику тринадцята дванадцять. Чорт! Дзвонить мама і кличе на обід. Вона переконана, що якраз зараз я точно помру від голоду, раз уже я самотній. Крім мене, вона запросила ще свою подругу з чоловіком і пана Страшевського — це її партнери у щотижневій грі у бридж. І це все мама повідомляє мені в одному реченні.

А я не хочу!

— Мамо, — починаю я рішуче.

— Ти спав, сонце? — з докором у голосі каже мама.

— Ти що! — брешу я їй у живі очі, а точніше, просто у слухавку.

— Боже, ти знову застудився! У тебе такий голос. Ти взагалі якийсь дивний останнім часом, здається, хворий, сонце, так само, як твій батько. Ти зовсім про себе не дбаєш, дитино. Абсолютно. Ти ж знаєш, я ніколи на тебе не тисну, але сьогодні...

— Мамо, я не можу, — встигаю вставити я у її безперервний монолог.

— Ти знаєш, що я ніколи не наполягаю, але просто не можу прийняти жодної відмови. О п'ятнадцятій, і не запізнюйся, бо це негарно. Па-па, сонечко!

Я сповзаю з ліжка, почуваючись, мов побитий пес. Уся моя свобода зводиться до того, що можна пів дня пролежати у ліжку і ні перед ким не виправдовуватися, чому марнуєш своє життя.

У мене страшенно болить голова. Так буває завжди, коли я задовго спав.

І все через ту клятву Марту!

Ковтаю таблетку аспірину, від якої у мене зазвичай потім болить шлунок, але нічого більше вдома немає. Снідати уже немає сенсу. Відмиваю ванну (цікаво, як це вона могла купатися в такому бруді?) і наповнюю її водою.

Я це заслужив.

На краю ванни стоїть якась ароматична олія. Їй уже три місяці. Якщо Марті не шкодило, то і мені не зашкодить, але ж це свинство повинно мати якийсь термін придатності.

З іншого боку — не їсти ж мені її. Чорт з тою олією! Я насипаю у воду якоїсь солі, — тієї, що знайшов минулого тижня, — а потім поливаю ароматичною олією. Вода стає рожевою. На щастя, цього ніхто не бачить.

Звичайно ж, відразу дзвонить телефон.

Аліна.

— Чим займаєшся, Єреміє?

Не можу ж я їй сказати, що лежу у ванні, вдихаючи аромати Мартиної косметики, і це все о тринадцятій годині, в неділю.

— Читаю, — брешу.

— А не хочеш з'їздити зі мною до Вілянова? Уже майже весна, там повинно бути гарно. Якщо у тебе, звичайно, не лежить у ногах якась жінка...

У ногах у мене — каналізаційний злив, але їй я цього не кажу.

— Мене мама запросила зіграти у бридж, — говорю правду, хоча поїхати з Аліною до Вілянова було би, безумовно, приємніше. — Ти — єдина жінка у моєму житті, — відповідаю дотепом.

У слухавці западає тиша.

Одне з двох — або я зайшов надто далеко, або ж вона мене не зрозуміла.

— Аліно?

— Я слухаю, — відповідає.

— Ти ж розумієш, що я мав на увазі.

— Розумію.

Тиша.

— Може, з'їздимо наступної неділі? — питаю недбало. — Мама вважає, що я близький до самогубства, тож вирішила подбати про мене.

— А ти близький?

— Ти серйозно?

— Здається, ти продовжуєш постійно думати про неї, Єреміє.

Тут я розізлився.

— Кохана, вчора я був на побаченні, і навіть вдалому.

Марта — це минуле.

— А ти колись скажеш мені, чому ви розійшлися?

— Я вже тобі казав. Просто так сталося. Щось перегоріло. Я думав, що вона не така. Не міг досягнути з нею оргазму. Вибери собі відповідь, яка тобі подобається.

— Єреміє, ти постійно про неї говориш. Хоч сам це усвідомлюєш?

— Бо ти запитала.

— Я просто хочу допомогти тобі.

— Не потрібно мені допомагати. Я радо поїду з тобою, куди скажеш, але наступної неділі. Цей тиждень у мене випадає з життя, бо люди почали садити квіти і постійно викопують і пошкоджують кабелі підключення до своїх сателітарних антен.

— Ти і далі без роботи?

Я розумію, про що вона.

— Без.

— Якраз про це я і хотіла з тобою поговорити. Знаеш... здається, мій проєкт отримав дозвіл на реалізацію.

— І ти тільки зараз мені про це кажеш? Це фантастика!

Аліна намагається пробитися в кіно уже не перший рік. Мужньо і наполегливо долає сходинку за сходинкою. Тільки Господь Бог знає, скільки самозречення це

від неї вимагає. Чотири роки Аліна була продюсером, уже два роки щось пише, усі обіцяли їй допомогти, натомість лише використовували її бажання працювати і знання. Вона також продюсувала розважальну телепрограму, яка протягом року була дуже популярною. На жаль, мене не взяли туди оператором, відкинули з першої ж співбесіди, хоча Аліна дуже мене рекомендувала. Цей досвід, зрештою, належить до найприкріших у моєму житті.

Програма називалася «Буду твоєю»: для участі зголошувалися жінки, готові на все задля того, щоб завоювати свого обранця. Це було щось середнє між шоу Джеррі Спрінгера, «Пробач мені» та «Біг Бразерс». Ті жінки робили на екрані різні речі, іноді виставляли себе ідіотками, а іноді це було чудово. Учасниці траплялися неодружені, одружені, розлучені, була навіть одна вісімдесятирічна. Вони були ладні перепрошувати, добивати, вмовляти, полегшувати, перепрограмувати, пристосовуватися, виборювати, пробачати, врешті зрікатися самих себе.

Зараз Аліна працює у спеціальній команді, яка вичитує сценарії — серіалів, нових проєктів, телефільмів, пропозицій публіцистичних програм. Вона оцінює, рецензує, підтримує або відкидає. Це важлива робота, вже понад рік на її думку зважають найбільші телекомпанії країни.

Я дуже радий, що в Аліни вийшло. Вона іноді згадує наш із нею перший і останній спільний фільм, у жінок є така риса — вони люблять колупатися в минулому.

— Пам'ятаєш, як я тоді нафарбувала Агнешку, а ти сказав, що...

Я взагалі не пам'ятаю, хто така Агнешка — здається, вона зіграла тільки у цьому фільмі, а потім розчинилася у повітрі, як більшість сезонних зірочок. Тому не пригадую того, про що каже Аліна. Я навіть себе з тої пори мало пам'ятаю. Але розумію, про що їй ідеться. Ми взагалі добре розуміємо одне одного. Зазвичай.

Вона зробила чималий шмат роботи, піднялася від асистентки візажистки до людини, яка вирішує, хто і що буде знімати, тож я не дуже заперечую, коли вона вдається до таких спогадів.

Це був і мій початок кар'єри. І майже кінець. «Липа», два повнометражні фільми. І реклама.

— То, може, ми зустрінемося?

— Я ж тобі казав, я їду до мами.

— Ясно. Може, потім?

— Я не знаю, коли повернуся. Перетнемося на тижні, ок?

— Добре. Я за тобою скучила.

— Я за тобою теж, — кажу приємним голосом, і ми прощаємося.

*

А ця ароматична олія навіть непогано пахне. Я витягну з-за унітаза старий журнал, який ще Марта купувала. Чи вдасться Бреду Пітту і Анджеліні Джолі створити

щасливу родину? О боже, який це рік? Перегортаю сторінку за сторінкою. Мені аж не віриться, що вона з власної волі купувала таке читиво. Ніхто ж не може читати такі дурниці. Зрада... найсексуальніші чоловіки... найгалячіша пора року... а сьогодні вони вже розлучені.

Листи до редакції.

«Якщо у тебе проблеми з коханим — не соромся, ми відповімо на будь-яке питання, допоможемо зрозуміти себе, і ти довідаєшся про свої найбільш приховані мрії і потреби».

«Шановна редакціє, а скільки калорій у ложці сперми?»

Я мало не втопився у власній ванні! То ж треба! Такого жоден чувак не зміг би вигадати, чесне слово! Вони все ж таки божевільні. Нічого дивного, що у Марти поїхав дах. Калорій??? То вони підраховують калорії у спермі? Огида. Мені бракує слів. Це просто огидно.

Обурено перегортаю сторінку. Здається, редакція просто вигадала цей лист. Бо жодна нормальна жінка такого не придумає. Але в редакції теж працюють жінки. Вони тримають у своїх лапках цілий світ, вміло перетворюючи наш мозок на кашку. І свій, ясна річ, теж. Такий лист до редакції є доказом того, що жінки не мають мозку. А я завжди це підозрював.

Тільки уявіть: я лежу у ванні з рожевою олією — усе, що залишила по собі жінка мого життя, — і читаю цей ідіотський журнал. До того ж перед обідом у мами, у товаристві пана Страшевського і пані Юлії та її чоловіка, а їх, якщо по правді, я не дуже люблю.

Блін.

У цьому страшному світі вже взагалі не залишилося нормальних відчуттів. А шкода.

Я ще лежу у ванні, коли дзвонить Баська. Можливо, це означає, що достатньо роздягнутися, і жінки інтуїтивно згадають про тебе. Але нічого подібного! Просто вона щойно довідалася, що ми розійшлися з Мартою.

Це цікаво, бо минуло вже три місяці.

Баська сповнена фальшивого співчуття. Питає, що у мене нового, чим я займаюся.

Ну не можу ж я їй сказати, що лежу у воді, залитій ароматичними олійками Марти.

— Нічого, — кажу.

— Мабуть, ти почуваєшся страшенно самотнім... — вона робить паузу.

Я знаю ці інтонації.

Таким тільки покажи палець, то й незчуєшся, як відкусять усю руку. Але зі мною такі речі не пройдуть! Кожна з них готова втішати бідного чоловіка. І я би повівся на кожну, але з Баською ми вже зустрічалися років чотири тому. І хоча ми не дуже гарно розійшлися, але розмовляємо одне з одним. Я не вірю у дружбу між чоловіком і жінкою, рано чи пізно це закінчиться у ліжку, і тоді — все зіпсовано. Те, що було приємністю, стає обов'язком, зникає приємне тремтіння у тілі, дивишся вранці на жінку — і не знаєш, що з собою зробити. Механічно кажеш: «Я тобі передзвоню». А потім боїшся брати слухавку.

Взагалі жінки не повинні залишатися на ніч. Чоловік після цього не може нормально виспатися, а якщо може, то до нього відразу ж виникають якісь претензії, бо він, мовляв, надто мовчазний. А про що тут говорити, якщо все вже відбулося?

А вони саме тоді і заводяться: коханий, а тобі сподобалося, а мені так і так, а як тобі те і те, а ти не такий, як всі, мене інші дуже кривдили, але з тобою мені так спокійно, ну і так далі.

І не хочеться ображати таку, але й дозволяти вилазити собі на голову теж не можна. І будь тут мудрий. А ще, блін, не дай боже помилитися іменем, якщо тебе змушують слухати про її попереднього чувака, який тебе зовсім не цікавить, але вона хоче бути чесною з тобою і тому починає переповідати тобі всю свою біографію і резюме. А на додачу кожна з них мала не більше трьох коханців. З першим у неї не було нічого спільного, з другим — це була фатальна помилка, а з третім, ну ти сам розумієш... їй не подобалося в ліжку.

А ти якраз і є той четвертий.

І фантастичний.

Ну от ти і вляпався.

ТИ ЗМІНИВ СЕКСУАЛЬНУ ОРІЄНТАЦІЮ?

Непогано було би, якби існували певні правила для жінок і щоб жінки дотримувалися цих правил. Тобто все супер, нам було кльово разом, а тепер розбігаємося. Зрештою, у жінок такі ж права, як і у чоловіків, тому в них повинно бути право піти з дому, в якому вони щойно трахалися, якщо цей дім не їхній.

З Баською було непогано, але не аж настільки.

Вона відразу ж кинулася міняти штори у мене в квартирі. А штори я вибираю завжди сам. Останні ми купували разом із Камілем, бо його друг має магазин із автомобільними лаками. Той друг прийшов і приніс зразки, ми вибрали потрібний колір, щоб штори пасували до крісла, що його Марта викинула пів року тому. Шкода, бо була непогана композиція. Ну і ще були ті мої фатальні уродини, останні перед Мартою, на яких мене щасливо пронесло не освідчитися Басьці!

Врешті я ввечері запросив її на дрінк.

Я колись приб'ю Геракла. Зроблю це мимоволі, ніби випадково, візьму його на прогулянку, а потім випущу з машини на розі Маршалковської і Алей Єрозолімських, і нехай там побігає! Цього разу він справді перейшов межу і прогриз мені дірку в моїх улюблених камуфляжних штанах. Не знаю, що саме його так розізлило. Я хотів дати тому малому придурку копняка, але мамуся, звичайно ж, кинулася його захищати.

Я зайшов, привітався, поцілував мамі руку, хоча і не навиджу це робити.

Пані Юлія зробила сумний вираз обличчя і сказала:

— Так, ми вже чули, пане Єреміє, про нещастя, яке з вами трапилося, знаємо, що вам зараз дуже нелегко. Але краще так, ніж... Тим паче, наскільки ми обізнані про цю особу, то...

На маму завжди можна розраховувати. Достатньо зайти до неї в гості, і завжди довідаєшся, як у тебе справи. А до всього вона ще скропилася якимись смердючими парфумами, та ще й так щедро, що я мало не задихнувся.

Тож мені довелося вдавати смуток, хоча гра у бридж видалася навіть непогана. Я потиснув руку професорові, який відразу ж почав принохуватися, мов мисливський пес:

— Чим тут так пахне? Юстино, це твої нові парфуми? Дуже гарний запах! Вітаю, юначе, вітаю...

Чоловік пані Юлії, імені якого ніхто не пам'ятає, бо вона називає його Дзьобиком (уже цього достатньо, аби

мати привід ніколи не одружуватися!), поплескав мене по спині з такою силою, що я аж присів. Цікаво, чи не міг би він хоч раз так прикластися до Юлії? Тоді Дзьобик вилетів би у неї з голови. Це точно.

— Троянди, професоре, це троянди так пахнуть. Де є гарні жінки, там завжди добре пахне. Єреміє, запам'ятай це собі, ха-ха-ха.

*

Від мами я повернувся, мов витиснута цитрина.

Звичайно ж, мені довелося сісти грати у першому робері, бо мама прибирала на кухні. Вона просто не може залишити у мийниці брудний посуд, навіть якщо для цього доведеться залишити гостей на самоті. Ну а гості ж прийшли зіграти, як і щотижня. Мені вдалося вивратися аж біля восьмої.

Я програв двадцять шість злотих (по злотому за очко), бо старше панство грає на гроші, щоб все було серйозно.

— Це має бути бридж, а не бричка! — традиційно оголошує професор.

Із цієї його фрази завжди починається гра. Я знаю, бо коли хтось із гравців хворий, то мама мене викликає бути четвертим.

— Я ніколи тебе ні про що не питаю... Якщо ти хочеш зіпсувати нам неділю, то, звичайно ж, не приходь, але ти ж не зробиш мені такого...

Ну я і не роблю.

Я непогано граю у бридж. Батько навчив мене правил за Кульбертсоном, і я відтоді так і граю. Але пані Юлія любить грати без козирів і вважає, що коли у мене є три бубни, то вона може сказати: «Три без козирів». І ми залишаємося без чотирьох з контрою після партії.

— Ви могли поміняти колір, — ображено сказала пані Юлія.

Але я так і робив, причому двічі. Спочатку я заявив чотири бубни після того, як вона сказала без козиря, а потім — п'ять бубен. Але вона спершу вперлася, а потім образилася. Тож наступного разу я залишив її на етапі без козирів, і вона сама залишилася без трьох.

— Нічого страшного, мабуть, Єремії справді не до бриджа після того всього, — вирішила вона прокоментувати, при цьому була максимально нещира, підлизуючись до моєї мами.

А мама все носила чай, каву, тістечка.

Я терпів.

— Я домовився про зустріч із Джері, — врешті збrehав. — Мені час бігти. У нас наклеюється халтурка.

— Он воно що, чого ж ти відразу не сказав, — мама відчула себе ображеною. — Я не хотіла, щоб ти почувався самотнім, але ти ніколи не цінуєш мої старання. Іди, іди, тут жахливий запах, може, провітримо? Нарешті я можу з вами зіграти, кохані.

Це ж треба!

Мені це просто в голові не вкладається: от так гутуєшся до зустрічі з колишньою дівчиною, прибираєш всю квартиру, застеляєш ліжко, добре, що я хоч постіль поправ, і вона вже навіть встигла висохнути, витрачаєш гроші (Баська любить джин із тоніком), а потім такий облом.

Вона прийшла рівно о дев'ятій, як ми і домовлялися. Відразу у дверях кинулася мені на шию, розцілувала, а потім відсахнулася.

— Що це за запах? Ти що, змінив орієнтацію? Відколи ти користуєшся жіночими парфумами?

Дурнувата ароматична оліяка Марти!

Лише зараз я збагнув, що це від мене смердить. Я налив дрінки і побіг до ванної. Став під душ і старанно помився. Я не сподівався, що Марта буде аж такою підступною, а я потраплю в її пастку. Потім я швиденько вбрався і за мить уже повернувся до кімнати. Баська, звичайно ж, зрозуміла все неправильно.

— Ти не занадто в собі впевнений? — хитро примружила очі, а це, пригадую, свідчило про те, що слід очікувати несподіванок.

Але мені байдуже. Як каже Джері, гризота нікуди не дінеться, потім буду переживати. Тож я вдаю, наче це мене взагалі не стосується. Нехай знає, що я — сумний покинутий чоловік. Це завжди добре впливає на жінок.

Тоді вони почуваються потрібними і коханими.

Ми випили по другій склянці і вислухали мою історію, з якої слід було зробити висновок, що жінки мене не цікавлять, що я — людина скривджена через кохання до холодної і невдячної колишньої, яка мене покинула, тож мені тепер залишається хіба що змінити сексуальну орієнтацію. Після цього Баська підійшла до мене і просто почала мене цілувати. Я не збирався вперитися. Я собі пригадав, що вона готує неймовірні вареники, а до того ж приємна на дотик. Це кльово, коли час від часу вдається провести час із жінкою.

До того ж мені є що приготувати на сніданок.

У ліжку все було так собі, але добре, що взагалі було. Баська встала і пішла до ванної. Я не знаю, навіщо жінки завжди мусять туди іти, бо ж було так приємно лежати разом. Людина повинна часом потрахатися, щоб залишатися здоровою і дотримуватися особистої гігієни. Я відчував, як у мене злипаються очі, хотів, щоби Баська повернулася, притулилася до мене і заснула. А вона вийшла, загорнута у зелений рушник, а в руках тримала журнал, який залишився мені у спадок від Марти.

— Ти таке читаєш? — запитала Баська і увімкнула світло.

— Переглядав собі.

— О боже! — вона зареготала. — Тож треба! Єремія вчиться жити з рубрики листів до редакції! Скільки калорій у ложечці сперми?

— Мені теж здається, що це ідіотизм.

— Звичайно, бо у дієті важливіший глікемічний індекс, — сказала Баська, відклала вбік журнал, рушник і почала одягатися.

— Ти ідеш? — здивувався я.

— Єремійку, не переоцінюй себе. Було непогано, але я поспішаю. Завтра мені, на відміну від тебе, треба рановранці йти на роботу. Будь ласка, виклич мені таксі.

Я загорнувся у той самий рушник і чемно потягнувся за телефоном.

— Таксі приїде через п'ять хвилин, — сказав я, але слова застрягли мені у горлі.

Я був розлючений.

Це ж я мав вирішувати, коли вона піде!

— Зідзвонимося? — запитав я.

— Ти жартуєш? Ти зовсім не змінився, на жаль. Ну і це не було аж так фантастично, щоб узалежнитися, папа, ведмедика, — сказала, зверхньо (саме так!) поцілувала мене у щічку і вийшла.

Наче нічого не трапилося!!!

*

Придурок з мене ще той, мушу визнати. Стараєшся бути з жінкою милим і що отримуєш у відповідь?

Розчарування.

Маніпуляцію.

Використання.

Колишня дівчина скористалася мною з сексуальною метою.

Вона поставилася до мене, як до предмета, наче я — якесь нікчемне Ніщо.

Короткий секс, а потім «дякую за співпрацю».

А ще ось це: «На відміну від тебе, мені завтра рано вставати!».

І така вдавана невинна зловтіха!

Навіть не захотіла поговорити! Не пояснила, чому йде, а просто показала, хто тут за старшого! Тепер я на-решті згадав, чому ми розійшлися!

Вона завжди такою була!

Самовпевнена і підла.

Жінки мають надзвичайно розвинуту здатність копнути тебе в яйця саме тоді, коли ти почуваєшся нещасним, потребуєш співчуття і розуміння. З її боку це було перевищення повноважень, і то неабияке.

Я так розізлився, що зробив собі ще один дрінк, коли Баська пішла. Хоча ненавиджу джин із тоніком, бо наступного дня від нього залишається присмак сосни. Я увімкнув телевізор і подивився три випуски новин один за одним.

ЖИТТЯ — ЗІВНО

Я повернувся додому після зустрічі з Джері — ми з ним трохи помовчали, а потім понарікали на жінок. Джері теж не щастить у житті. Але у нього хоча би є улюблена робота.

А тут ще розкопали паркінг, стелять бруківку. Та навіть це все потрібно, якщо на світі і так гидко жити? А зараз буде гидко за мої податки. Примостився, де було вільно, і посварився з сусідом з шостого поверху, бо це було його місце, а я на ньому припаркував своє авто. Я спробував йому, як людині, пояснити, що паркінг — наш спільний, а та частина, на якій я завжди паркувався, зараз розкопана. А він мені каже, що його це не цікавить. Не цікавить, то не цікавить. Я повернувся і пішов собі додому.

На вході до під'їзду висить записка: «Вхід із двору». Довелося мені обходити весь будинок, бо і тут зірвали асфальт. Що за країна?!

Я прийшов додому і впав на ліжко. Не хотілося робити нічого. Взагалі нічого. Навіть музику не вмикав, бо не мав бажання слухати, як стукають мені у підлогу.

Задзвонив телефон.

— Доброго дня, мене звати Тереза Бабич, я розмовляю з власником цього номеру?

— Я вам дякую, у мене вже є інтернет, і він не дуже швидкий.

— Я не дзвоню вам від інтернет-провайдера, а з юридичної канцелярії «Вольтар і Влотар». Ви потрапляли нещодавно в аварію?

У мене затрептіли коліна. Аварія? Мама?

— Ні.

— А хтось із ваших рідних часом не постраждав?

Я сам постраждав.

— Ні, наскільки мені відомо, а в чім річ?

— Наша юридична консультація надає послуги тим, хто постраждав від нещасних випадків, ми дуже швидко знаходимо можливості отримати страхові виплати. Маємо величезний досвід роботи.

— Дякую, зі мною ніяких нещасних випадків не траплялося, і у найближчому майбутньому я нічого такого не планую.

— А може, хтось із ваших сусідів постраждав? — у її голосі звучала надія.

— Ні. У мене немає сусідів, — кажу я роздратовано і кладу слухавку.

Єдина людина, яка тобі подзвонить, виявиться чужинцем, який буде тулити нікому не потрібні послуги.

Така вже у нас країна.

І так щодня.

Чорт.

*

Доводиться марнувати весь свій гострий розум на те, щоб моя рідна мати не кинула мене на поталу собі і Гераклові, а також якимось випадковим жінкам, які, на її думку, забезпечать мені щасливе майбутнє. Я геть не можу збагнути, чому вона іноді поводить себе так, наче мені знову чотирнадцять, а іноді — наче мені вже п'ятдесят, і життя проходить повз мене.

А воно насправді вилазить мені боком.

— Єремійку, ти цього не помічаєш, а я, ти ж знаєш, ніколи не втручалася у твої справи, але останнім часом ти змінився.

Я не змінився.

Моє життя змінилося.

Воно дратує мене щораз більше.

Я отримав рекомендований лист. Рекомендований! Точніше, повідомлення, що на пошті маю отримати рекомендований лист. Іду на пошту, там черга, чоловік п'ятдесят. І це ніяк не підтверджує теорію, що пошта занепадає, бо люди більше не пишуть одне одному листи.

Стоять лише старі люди. Що вони там роблять? Невідомо. Вбивають час. Стаю у чергу. Моє повідомлення про те, що треба забрати рекомендований лист, завтра уже буде недійсним. А сьогодні, як виявляється, люди сплатять за рахунками, бо ще не зрозуміли, що робити це через інтернет значно дешевше, швидше, і не треба нікому маячити перед очима.

Чорт. А свого рекомендованого листа я не зможу отримати в інтернеті.

Тож стою і намагаюся ні про що не думати.

Просто стою.

Не буду нервуватися, бо не маю виходу.

Переді мною стоять суцільні Сірі Відьми.

Таке нещастя підходить до віконечка, а потім починає шукати окуляри, тоді довго крутить між пальцями ручку, а далі ще мусить щось дописати, потім послити ручку, а тоді годину порпатися у своїй бездонній торбі, потім ще трохи пошукати щось, що кудись поділося, а тут у неї було два злотих, то треба їх знайти, а не знаходяться, висипає на долоню жменю дрібняків, годину їх перераховує, а потім не відходить відразу, а ще шпортається, тоді пригадує собі щось, знову говорить до пані у віконечку, чесне слово, дайте мені спокій нарешті!

Але я стою.

Таке марнування часу на дурниці може зруйнувати людину доценту. Тож стою, але не даю зіпсувати собі настроїй остаточно.

— Перепрошую, ви тут стоїте?

Ні, блін, літаю!

— Так. Стою.

— Тоді я буду за вами.

— Звичайно.

Ще одна відьма.

— Ви останній?

Тільки не останній!

— Ні, за мною ще старша жіночка у зеленому, але вона вийшла.

— Тоді я буду за нею, тільки сяду собі трохи, — Старий Капелюх іде під стіну.

Блін, блін, блін.

А ти стій як той пень, щоб не сказати гірше.

— Ви тут стоїте?

Лежу, хіба не видно!

— Я за цим паном, — відповідає Капелюх, — але переді мною стоїть ще одна пані.

— Тоді я буду за цим паном.

*

Що за світ, що за життя!

А мама каже, що то я змінився.

Подорослішав.

Бачу, що життя — це велика купа гівна.

Чим старша людина, тим мудріша.

Але такого не скажу, бо це мама. А мама, як всім відомо, буває тільки одна.

— Тебе просто не впізнати, правда, Геракле?

Геракл не погоджується, але і не заперечує. Він мене просто ненавидить. Коли я приходжу, він пищить, а якщо намагаюся його погладити, — а це буває, зрозуміло ж, тільки коли я хочу зробити мамі щось приємне, — він тікає і пищить, ніби я здираю з нього шкіру. Я знаю, що пси цієї породи всі придуркуваті. Мамуся мені розповіла абсолютно все про цих найкращих у світі, найкоханіших створінь. Єдиним їхнім способом самозахисту є цей огидний писк. Коли я вперше почув звук, який може видобути з себе Геракл, то був переконаний, що розчавив його кухонними дверима. Але ні, таким чином песик просто виразив свій протест, бо не хотів бути сам у кухні. Звичайно, іноді доводиться його копнути — штани у мене зашиті, бо він порвав, я навіть не бачив, коли встиг, хуліган нещасний — його цікавить тільки одне: як би мені щось розірвати, шарпнути за щось, прокусити литку.

— Коханий, він теж відчуває, що ти нещасливий. І намагається звернути на себе увагу.

Чудове пояснення!

Мама останнім часом вже не знає, що вигадати.

— Сонечко, приходь завтра о сімнадцятій.

Ясна річ, що я прийду, бо на такі повідомлення реагую відразу.

Це означає, що щось трапилося.

І справді.

Приїжджаю замаханий, просто від чергових клієнтів, якихось придурків, які не вміють користуватися технікою, але вміють відвалити шість тисяч за телевизор. Заходжу до мами, а вона усміхнена, з ледь помітним макіяжем.

Стіл накритий, за ним сидять старші панове, симпатичні і впевнені у собі, а з ними якась дівчина, яку я бачу вперше у житті. На столі вино, всі насолоджуються життям.

Я починаю панікувати, у голові аж закипає, надворі ще рання весна, тож це не можуть бути уродини мами, моя мама десь восени народилася, бо її звати Юстина, дату іменин пам'ятаю, тож що відбувається?

— А ось і Єремія, — каже таким тоном, наче щойно відкрила третю земну півкулю.

Я стою у дверях, у робочому одязі, тож виглядаю серед них як біла ворона, і це мене неймовірно дратує.

— А це мої друзі з Канади, Христина і Вацлав. І їхня донька, Інга. Привітайся, сонце, — наказує мені мама.

Я хотів привітатися, але на таке речення мій організм реагує, як на моркву. Я не хочу вітатися, хочу втекти звідси якнайдалі, туди, де раки зимують.

Але, звичайно ж, ввічливо кланяюся панству з Канади і панні з Канади, з останніх сил стримуюся, щоб не дати копняка Гераклу, який бігає довкола мене

і пищить, як придурок, потім ввічливо вітаюся з усіма за руку, мені мило усміхаються.

— Ти пам'ятаєш Інгу? — мама обіймає мене за талію, а я це ненавиджу.

Я усміхаюся. Киваю головою.

Не пам'ятаю цієї дівчини, ніколи в житті її не бачив. Вона худорлява, майже мого зросту, зуби закордонні, білі, мов сніг.

— Ти не можеш її пам'ятати, бо ж чекай, дай згадати, ти старший за Інгу на півтора року, а...

— Їй було шість місяців, коли ми виїхали, — перебиває мою маму її мама і усміхається.

Ну, звичайно ж, я мав би запам'ятати. Мені було два рочки. Це якраз той час, коли тобі навіки закарбовується у пам'ять кожне шестимісячне немовля незнайомих тобі людей.

— Дуже приємно, — каже забуте мною колишнє немовля. — Я не пам'ятаю.

— Сідай, Єреміє, тут, біля Інги, ми чекали тільки на тебе, — мама починає метушитися і подає на стіл різні смаколики.

Грибну зупу, свинячу печеню з родзинками і чорносливом, картопляне пюре і два різні салати.

Невже вона не могла попередити мене? Я на їхньому тлі скидаюся на жертву солдатської наруги, хоч я і чоловік.

От чорт!

Я добре розумію, що задумала мама. Але не дозволю їй у щось мене вплутати.

— Інга закінчила соціологію і маркетинг. І уяви собі, вона проведе тут цілий рік! — мама радісно усміхається.

Це саме та новина, яка повинна мене ошчасливити! Рік, Інга, соціологія! Це просто безпрецедентна історія!

— Розумієш, вона нікого не знає, тож я подумала, що ти з радістю покажеш їй Варшаву, різні цікаві місця, старе місто...

Звичайно, мені більше нема чим зайнятися, як тільки показувати якійсь канадійці нашу неймовірно гарну Варшаву. Її має зацікавити музей Варшавського повстання і старе місто. Парк Лазенкі. Маршалковська. Бо у них там, звичайно ж, немає нічого схожого. Їхні міста, як порівняти з нашими, — це якісь курники. Наші парки проти їхніх — це якісь дачі.

Ясна річ, Інга просто мріє про найкраще місце на землі, тобто жакливу Варшаву. Завезу її у район Воля, щоб вона побачила тамтешні брудні двори поміж бетонними багатоповерхівками і обісрані газони. І відсутність місць для паркування.

Я справді люблю Варшаву. Нас єднає справжнє кохання, бо у мене немає жодних ілюзій щодо цього міста. Тут є чудові місця, якщо людина знає, де шукати. Але старе місто? У ньому ж немає нічого автентичного, тільки відбудоване. Замок, який імітує колишній, зруйнований, ви серйозно? Я можу завезти Інгу в район Праги, там є своєрідна атмосфера. Можу поводити по району Жолібож, бо там гарно. Але я перепрошую, бо не вірю, що їй сподобається торговий центр *blue city*, яких купа

і в них у Канаді, чи ескалатор на Центральному вокзалі, який до того ж може не працювати?

Я не раджу робити і екскурс у трагічну польську історію, бо навіщо їй це? А музей? Інга могла би приїхати кілька років тому, коли у нас була виставка імпресіоністів.

— З радістю скористаюся, — каже Інга, і їй зовсім не заважає двозначність цієї жахливої ситуації.

— Ми знайшли для Інги квартиру у самому центрі, твоя мама дуже нам допомогла. Дякую, тобі ще раз, Юстину. Інга два роки жила у Лондоні, то, мабуть, порадить собі і тут, у Варшаві, правда ж?

— Я думаю, що Єремія буде щасливий допомогти їй, правда ж, сонечко?

Неправда, сонечко.

— Звичайно, я допоможу в будь-який час, коли матиму змогу.

— Я не знаю тут всіх, — каже Інга, — але познайомлюся.

— Не знаю тут нікого, — лагідно виправляє її мама.

На відміну від мене, Інга спокійна. І взагалі-то добре говорить польською, я вражений.

Обов'язково треба її завести до Національного музею. Після Британського музею її здивує велетенська колекція і площа самого музею.

— А ти що робиш тут?

Перш ніж я вирішую, що саме відповісти, мама відповідає замість мене:

— Він кінооператор.

Інга дивиться на мене, але здається, це не справило на неї якогось особливого враження, і мені це подобається.

— Я ремонтую антени і телевізори, їжджу до клієнтів і дарую їм можливість єдиної доступної для них розваги — перегляду телепрограм, які вони не відрізняють від дійсності, — не витримую я.

— Це він так жартує, — каже мама. — Христе, ще шматочок печені?

— Це фантастично, — захоплюється Інга, а я вдаю, що не помічаю виразу обличчя своєї мами. — Мабуть, ти кожного дня зустрічаєш цікавих людей!

Я про це не думав.

— У Канаді люди теж постійно дивляться телевізор. І вірять у те, що бачать, — каже мама Інги. — Тепер такий світ, — вона усміхається.

— Єремія дуже здібний. Два роки тому він отримав нагороду за найкращий фільм, — мене зворушує битва мами за те, щоб бути не мамою ремісника, а мамою геніального оператора. — Але у нас непросто знайти роботу за цим фахом... Тож він підробляє... Христе, візьми ще соусу, без соусу смак зовсім не той!

— Дуже смачне м'ясо, — хвалить батько колишнього немовляти.

— Так, неймовірне, — погоджується з ним дружина, — як ти готуєш його? У мене завжди виходить сухувате.

— Я печу в рукаві і не проколюю його перед тим. Тоді весь сік залишається. І потім лише трохи приправляю. Єреміє, допоможеш мені на кухні?

Звичайно.

Вона повинна дещо сказати мені, напучити, вбити до голови, змусити усвідомити, скерувати на правильний шлях, порадити.

— Звичайно, мамо, — чарівно усміхаюся.

Ми заходимо до кухні, мама стишує голос, я знаю цей спосіб розмовляти, Боже, дай сили пережити цей день.

— Ти ж знаєш, що я ніколи, — починає мама, — не прошу тебе ні про що. І той єдиний раз, коли мені заляжить на тому, щоб ти зайнявся донькою моїх друзів, яких я так довго не бачила і які завжди добре до мене ставилися, то ти мусиш показувати такі цирки? Я від тебе такого не сподівалася. Невже я так багато прошу? Будь ласка, скажи, навіть якщо ти не можеш зробити цього для власної матері, — її голос тремтить, а я відчуваю, що мене ні за що змушують почувати провину. — Будь ласка, можемо повернутися туди і сказати, що ти, як завжди, не рахуєшся з людьми, не можеш нічого зробити для мене, я вже просто не маю сили...

Мама діє за добре відпрацьованою тактикою, в її очах от-от зблиснуть сльози.

Якби вона мені по-людськи сказала, щоб я прийшов убраний як слід, то я би встиг підготуватися до цього всього психологічно, а зараз я реагую, наче на замах, і маю право.

До того ж мама вважає мене придурком. Я ж знаю, що вся ця комедія лише для того, щоб я закохався в Інгу, народив з нею двох діток і переконав її повернутися на батьківщину.

Це ж одразу помітно.

— А ти не могла попередити мене?

— Якби я тобі сказала, ти би взагалі не прийшов, — сичить на мене мама. — А зараз повертайся до столу і поведься, як нормальна людина. Зачекай, візьми налисники, щоб ніхто не здогадався.

— А ось і десерт — налисники з темного борошна і ваш кленовий сироп. Так приємно, що ти пам'ятала, що я люблю цей сироп.

Пройшовши лише два метри від кухні до вітальні, моя мама встигла перетворитися на цілковито іншу людину. Радісну, милу, теплу. Усміхнену. Привітну.

Я пережив другу страву і налисники. Чесно кажучи, дуже люблю кленовий сироп, — з дитинства пам'ятаю його смак, — але я не знав, що це саме вони надсилали його мамі у посилках.

Коли подають десерти, Геракл починає пищати.

— Я мушу вивести його надвір, — мама подивилася на мене, але вона ж добре знає, що цей шур не піде з мною, навіть якби я прив'язав його до кабелю антени і увімкнув напругу, хоч таке і неможливо.

— А можна я з ним вийду? — Інга нахилилася до пса, а я не встиг її попередити, що це загрожує смертю і каліцтвом. А також галасом.

Але ця вилиняла миша-переросток радісно застрибнула дівчині на руки і почала лащитися. Вперше у житті бачить людину і так поводитьсья!

Блін.

— Підеш? — Інга торкнулася мого плеча. Я не міг не зауважити тріумфального переглядання між собою обох мам.

— Ідіть, а я тим часом зварю каву і поріжу солодке. Якщо ти, звичайно, не проти, — скоромовкою додала мама.

— Звичайно, — сказав я.

Геракл чемно дозволив надягнути на себе повідець, Інга взяла його на руки. І тут я зауважив, що вона не має під одягом бюстгальтера. Це ж треба, а цицьки у неї непогані! Геракл до неї притулився, та і я би притулився, і ми вийшли.

СУПЕРДІВЧИНА

Надворі вже було гарно, та я увесь день намагався цього не зауважувати. Люблю ранню весну, коли все в тобі кипить, наче ти справді є частиною того, що відбувається у природі.

Інга взяла мене за руку, і це, на диво, було приємно. Дівчина була цілковито спокійна, нічого не удавала, не відчувалося у ній жодного напруження. Тож я також розслабився. Хоч це була й не долоня Марти, мені було добре.

Невже моїй мамі раз у житті щось таки вдалося?

Дівчина справді була кльова. Вільна, відверта, щира і, що я з приємністю зауважив лише тепер, дуже навіть симпатична. Блондинка з карими очима, без макіяжу, штани окреслювали округлі сідниці, бюстгальтер не стискав груди, і пиптики стирчали собі вільно і напинали голубий светр. І це все без жодної таблички — гей, поглянь, яка я сексуальна!

Сто, та що я кажу — двісті відсотків нормальності. Ні сліду фальші чи гри.

Геракл топтався довкола неї, час від часу пісяючи на траву. Я подивився на Інгу, наші погляди зустрілися, вона тепло всміхнулася.

— Добре, що ти вийшов зі мною, і ми тут є самі. Добре, що є привід, — вона подивилася на Геракла.

Сам собі не вірю, але вперше у житті я поглянув на Геракла не те щоб із симпатією, але напевно... без огиди.

Полька так тобі чітко не скаже, на чому їй залежить, а ця дівчина подобається мені дедалі більше.

— Я теж дуже тішуся, — сказав я.

Її долоня лежала у моїй, може, не як влита, але... досить таки компактно. Хоча, здається, я почав пітніти. Моя уява активно запрацювала.

— Я би хотіла, щоб ми були друзі, я — добра дівчина. Думаю, що ти допоможеш.

— Можеш на мене розраховувати.

— Я не знаю міста, я не боюся міста, я не боюся людей, але мої батьки хочуть мене міняти.

Вона загалом непогано говорила польською, видавало її лише «я» на початку кожного речення. Ну але чого я чіпляюся, половина журналістів так говорять, хіба ні?

— Моя мама теж намагається мене змінити.

— А ти не хочеш, правда? Робиш те, що вважаєш добре, і я теж хочу робити своє. Ти далеко живеш?

О боже, я не буду її виправляти. Моє готове до дії тіло накрило горячою хвилею.

— Не дуже. Так. Ні. Але у гіршому місці, ніж тут. У мене невелика квартира.

— Можеш переїхати, якщо тобі не подобається.

— Ні, я купив її і ще не виплатив кредит.

— Ясно. Бо як недобре, то я переїжджаю. А нащо тобі своя квартира?

— У Польщі все не так, — я розумів, що немає сенсу Інзі пояснювати, як у нас і що, коли вона однаково їздить по світу і ніде надовго не затримується. Вільна людина, не те що я, пришитий до свого кредиту. — Що ти будеш тут робити?

— У мене наукова стипендія. Я буду писати роботу і проводити дослідження. Але знаєш, батьки хотіли, щоб я була під опікою. Вони думають, що я з тобою познайомлюся і піду до ліжка. І що це розв'яже усі проблеми. Розумієш, про що я кажу?

Боже!

Але мені душно!

Блін! Блін! Блін!

У кожній країні свої звичаї.

Тут батьки думають, що коли дівчина піде з кимось до ліжка, то на цьому етапі проблеми тільки починаються.

І чому я не народився в Канаді? Чому мої батьки не виїхали, коли мені було два роки?

Я не знав, що сказати, мені просто заціпило.

— Знаєш що? — Інга раптово зупинилася, аж Геракл захвилювався, відпустила мою руку, і я відразу ж про це пошкодував. Повернулася до мене. Боже, яка вона була гарна і страшенно сексуальна!

Як добре, що у мами є друзі в Канаді і що їй спало на думку покликати мене! Якби я пропустив таку чуху, я справді був би придурком!

— Я би хотіла, щоб ти був друг.

— Я теж, — сказав я, а мій прутень знав, що не буває дружби, яка би не перетворилася на фантастичний секс.

— Ок, — сказала вона і радісно усміхнулася, наче я пообіцяв їй кілька зірочок з неба і один шлюб. — Так і домовимося?

Я намагався дивитися їй в очі, але погляд мимоволі ковзав туди, де під светром стирчали пиптики її грудей. Я відвернувся, взяв її долоню у свою і сказав:

— Звичайно. А тепер можемо спокійно повернутися.

— Завтра? Мені цікаво, що ти робиш і як тут люди живуть.

— Із задоволенням, — раптом я відчув, як у мене виростають крила.

Я із жодною жінкою так не почувався, відколи Марта пішла від мене, до того ж так негарно.

Інга могла би стати моєю дівчиною.

Коли ми повернулися додому, десерти вже на нас чекали. Мама розслабилася, а я нарешті міг бути собою. Мені не заважали багатозначні погляди — розмовляли з Інгою так, неначе були знайомі багато років. А вона була така кльова і безпосередня, що я вже не міг дочекатися завтрашнього дня.

Після дев'ятої гості підвелися і поцілували на прощання маму й мене. Я вперше відчув губи Інги на своїй

щоці. Вони були м'які і вологі, у них відчувалася таємниця майбутньої насолоди, а мене просто розпирало з радості. З того всього я навіть кинувся допомагати мамі.

— Іди додому, сонце, — сказала вона, — я знаю, що ти втомлений після робочого дня. І перепрошую, що не попередила тебе, але мені так залежить на тому, щоб ти був щасливий...

Зі здивування я мало не перечепився об придуркуватого пса.

— Ти мене навіть не запитаєш, чи вона мені подобається?

— Немає потреби, сонце, — мама підвелася навшпиньки і поцілувала мене, але на сьогодні це не викликало у мене відрази. — Це вже твоя справа.

*

Увесь наступний день я був щасливий, мов щеня. Так разом із весною, яка розбудила світ від зимового сну, прокинувся і я. Життя стало трохи кращим. Нарешті на моєму горизонті з'явилася жінка, яка спокійно могла би зайняти місце Марти.

А про Марту я вже геть забув.

Вранці я збіг сходами донизу, хоча ліфт працював, унизу зустрів Сіру Відьму, якій ввічливо притримав двері, але вона не опустилася до того, щоб відповісти на моє «Добрий день», і застрибнув до машини.

Я поїхав на Мокотув, щоб встановити кабельне телебачення, і тишився, що ввечері прийде Інга.

Мій напарник узяв десять днів вихідних, і я виконую замість нього замовлення, а коли я кудись їду, то він підстраховує мене. Він працює у конторі, яка встановлює кабельне телебачення, а я — фрілансер, але не можу собі дозволити випасти на тиждень і не працювати. Тож мені потрібна заміна на тиждень, коли ми хочемо з Джері мотанутися на Канари, взяти камери і трохи познімати Лансароте.

Я мушу їхати, бо купив квитки ще в січні. Це мала бути несподіванка на уродини для Марти. Іспаномовна країна, відпочинок після важкої зими і доказ моїх почуттів, бажання догодити їй, вияв того, що я її поважаю і так далі, бо щодо мене, то я би волів краще податися на Бебжанські болота. Тепер я лишився, як дурний, із проплаченою відпусткою у місці, яке ненавиджу! Добре, що хоч вдалося намовити Джері, а то би гроші втратив.

Менш ніж за двадцять хвилин — що за день, навіть заторів на дорогах немає! — я стояв під дверима клієнтки. Подзвонив і чекав. Чув, що у помешканні хтось вовтузиться, але двері не відчинялися.

Я подзвонив ще раз.

— Хто там? — почулося з-за дверей.

— Кабельне.

— Яке ще кабельне?

— Я прийшов встановити кабельне телебачення.

— Я вас не бачу, станьте навпроти вічка!

Я чемно став.

— Назвіть мені номер замовлення.

— У мене немає номеру замовлення, є тільки сам я, договір і техніка, — я високо підняв тюнер.

— Тоді покажіть документи.

Я подумки усміхнувся і вийняв документи.

— Вище! Ще вище! Відійдіть трохи назад! — вона наказувала, а я мало не реготав. Потім клацнув замок, і у щпарині дверей, які ще тримав ланцюжок, я побачив бабусю.

— Прошу дати мені це все!

Не довго думаючи, я дав їй документи, і двері зачинилися. Потім знову відчинилися, і старенька жестом запросила мене всередину.

Вона могла би бути моєю бабцею, якби моя бабця ще була жива. Сивенька, наче голуб, але волосся акуратно підрізане, блузка з жабо, якийсь старомодний жакет, спідниця і взуття — я здивувався, бо зазвичай вдома бабусі ходять у капцях. А ця — ні, виглядала, мов із журналу, на ногах у неї були брунатні туфлі, досить старомодні, мабуть, такі були у моді, коли їй було двадцять. Вона явно збиралася кудись іти.

Я простягнув руку за паспортом.

— Ви ще не почали роботу. Прошу сюди.

І показала мені на двері великої кімнати.

На Тлі антикварних декорацій

Я зайшов у початок минулого століття. Чесне слово, це була подорож у часі. Жоден дизайнер інтер'єрів, жоден стиліст, жоден сценограф не змогли би настільки автентично обставити помешкання, тут і справді зупинився час. На стінах був візерунок, намальований через трафарет, а стеля з'єднувалася зі стінами акуратним заокругленням, люстри висіли посередині великих гіпсових розеток. На стіні голосно цокав старовинний годинник, а маятник із шурхотом пересувався то в один, то в інший бік. Все сповільнилося. Навіть сонячні промені, які падали до кімнати крізь прочинені балконні двері, здавалося, не стільки падають, скільки вповзають. Великий сервант із черешні, овальний стіл, накритий білою гачкованою скатертиною, на скатертині — кришталева ваза з однією трояндою. Шезлонг із виляючою зеленою оббивкою притягував погляд, його обриси були бездоганні, аж хотілося сісти на нього і випростати ноги. На

підвіконні стояли вазонки папороті, надзвичайно густі, якусь мить мені навіть здалося, що ці квіти штучні.

Мати рідна, які кадри! Телевізора я не побачив.

Я поставив на підлогу торбу і тюнер, потім ще раз роззирнувся довкола. На стінах гарні картини: сцена полювання і портрет у стилі Віткевича — надзвичайно вродлива жінка з цікавим поглядом, густе волосся, яке закриває половину обличчя, ніс і уста правильної форми. Під вікном — дубова шафа, сервант із рівненько розставленими келихами, карафками і порцеляновими фігурками, щонайменше такими ж старими, як і їхня власниця. Кожна з фігурок має пару: чоловік у круглому капелюсі нахилиється над жінкою у криноліновій сукні, інший чоловік тримає парасольку над дамою, Амур і Психея у вічних обіймах кохання, хлопчик і дівчинка, які стоять одне навпроти одного, в кожного одна долоня витягнута вперед, а друга сором'язливо схована за спиною, два ангелики за міліметр одне від одного, які за мить збираються поцілуватися.

Але телевізора я так і не знайшов.

— Я перепрошую, а де ваш апарат?

— Ви маєте на увазі телевізор, юначе?

— Так. Я мушу прокласти кабель з коридору до телевізора і тюнера.

Бабуся підійшла до шафи і відчинила дубові дверцята, інкрустовані перлами. Я був переконаний, що зараз побачу там якогось Нептуна з першої половини двадцятого століття.

Але перед моїми очима з'явилася випущена на ринок лише минулого місяця нова японська плазма.

Мені аж мову відійняло.

— Я змушена тримати його тут, бо він у цій кімнаті недоречний. Телевізор псує інтер'єр, правда ж? — старша пані стояла за мною трохи боком, щось тримала у руці, я не міг розгледіти, що саме, але підозрював, що це палиця, якої вона соромиться. — Прошу вас, юначе, зробити все так, щоб кабелю не було видно. Можливо, над дверима, спустите його вздовж одвірка, а потім — біля плінтуса по підлозі. Цього, — вона показала рукою на тюнер, — я теж не хочу бачити. Там є спеціальна дощечка, то ви якось примостіть це на неї. Так як слід.

Я хотів було запротестувати, що я не столяр, але бабуся говорила так переконливо, що не виникало сумніву: тільки так і слід зробити — найкраще, найзручніше для неї, так, як повинно бути.

Настрій я мав чудовий. Попереду був вечір, який цього разу точно змарную. «Нехай же ця жінка, яка проспала останні п'ятдесят років, теж отримає задоволення», — подумав я собі. Їй же теж потрібно подивитися якийсь польський серіальчик, відчутти спільність душ із якимось лікарем, який добрий і людяний, із якоюсь лікарнею, в якій ніхто не помирає, із якоюсь дійсністю, де все відбувається так, як повинно, посварене подружжя врешті мириться, безплідні вагітніють, покинуті діти за допомогою чуда знаходять батьків, внуки турбуються

про дідусів і бабусь, а несподіваний спадок розв'язує всі проблеми.

А я собі проведу вечір з Інгою.

Ех, якби я міг показати їй таке помешкання! У Канаді вона такого не знайде. Ця довоєнна атмосфера, ця жінка, як зі старого фільму, у такому вбранні, з таким почуттям власної гідності.

Я розклав свої інструменти — дрелька, кабель. Старша Пані ходила за мною крок у крок, насторожена і мовчазна. Важко працювати, коли хтось дивиться тобі під руки, я ж не злодій.

Невже вона боїться за свої сувеніри, які гарненько розставлені навіть у коридорі?

Я намагався не залишати після себе бруду. Маю за правило: у квартирах, де не прибрано, я не дуже дбаю про те, чи не посиплеться тиньк зі стіни, а це часто трапляється, коли свердлиш стіну під кабель.

Коли я бачу, що всюди безлад, то роздмухую пилюку порохотягом довкола себе, і тонни її здіймаються у повітря. У чистому помешканні — вмикаю порохотяг і збираю пилюку як слід. Ось така у мене є професійна хитрість, спосіб провчити нечупар.

У помешканні Старшої Пані я рухався, як у світі, якого не можна порушити, бо він розлетиться навіть від надто сильного подиху. Старша Пані мовчки ходила за мною трохи боком, мабуть, спираючись на свій ціпок.

Я прикріпив дощечку, під'єднав тюнер і поставив його на неї, взяв до рук пульт.

— Щоб він працював, треба натиснути ось тут, ось цю кнопку справа...

— Я вас не питала, юначе, як це робиться. Дякую, — бабуся підійшла до шафи і зачинила її.

— А інтернет?

Мені знову відібрало мову.

— Здається, через кабель підключення краще. Мені не подобається те, що є зараз, інтернет повільний і постійно зникає. Може, ви будете такі ласкаві і перевірите, що там не так? І скажете мені, які є пропозиції? Скільки гігабайт і яка швидкість? Тоді я, можливо, взагалі відмовлюся від стаціонарного.

— А де у вас під'єднаний інтернет? — спитав я.

— У кухні, якщо ваша ласка.

Бабуся відвернулася, щоб пропустити мене, і тоді я зауважив, що вона тримає у руці не ціпок, а сокиру. Справжню стару добре нагострену сокиру. Вістря блищало, наче було нещодавно відполіроване.

Мені стало не дуже добре.

Не дуже добре — це ще легко сказано.

Я відчув, як по спині у мене стікає холодний піт.

А якщо ця Старша Пані божевільна і за мить розіб'є мені чоло своєю сокирою? Хіба на світі мало придурків?

Я намагався не виявляти свого страху. Зрештою, якби вона хотіла скривдити мене, то я вже, мабуть, давно дістав би по спині, поки монтував кабель. Але, можливо, бабуся чекає кращої нагоди. Мені точно не варто робити жодних різких рухів, не схилитися раптово ні над чим,

а просто спокійно і виважено рухатися, обмірковуючи кожен жест.

Приблизно так, як із Гераклом, тільки що той малий засранець не мав зброї, а Старша Пані мала.

Я повільно зайшов до кухні, вона була така ж гарна і несучасна, як і решта помешкання. На дубовому столі, що мав ніжки, вирізьблені у формі лев'ячих лап, стояла кришталева миска з трускавками.

Сів.

— Я перепрошую, але про інтернет у замовленні не йшлося, тож я не взяв із собою комп'ютера.

— Прошу зачекати, я принесу ноутбук.

Коли бабця вийшла, я зітхнув із полегшенням. Ну і важка у мене робота.

За мить господиня з'явилася у дверях і однією рукою дала мені комп'ютер.

Це була найсучасніша модель найкращої фірми, моя мрія, легесенький, мов пір'інка. Старша Пані була неймовірна.

— Якщо у вас є і послуги під'єднання інтернету, то, можливо, я скористаюся. Але у вас який доступ до інтернету — широкосмуговий чи додзвін? І який модем? Чи можна буде мати вай-фай, чи тільки кабельний інтернет?

Я фігію, ось де повний несподіванок день.

— Прошу пані, — як я люблю таких клієнтів. — Ми пропонуємо аналогове телебачення, цифрове, інтернет і відео на вимогу...

— Я лише хочу довідатися, чи ви рахуєте обсяг, бо зараз я плачу за обсяг, і чи буде якийсь обмеження, якщо я буду стягувати програми? І скільки мегабайтів за секунду?

Я мало не падаю з крісла.

— Двадцять п'ять. Зараз. Скоро буде більше. І необмежені можливості тягнути все, що вам заманеться. Широкосмуговий доступ до інтернету.

— Це непогано, — каже Старша Пані, підходить до вікна і спирає сокиру на чавунну батарею, яка пам'ятає ще Пілсудського.

Мені нарешті стало спокійніше, хоча я намагався цього не виявляти.

— Розумієте, ніколи не знаєш, кого впускаєш до помешкання. Розповідають різне, — каже вона, виправдовуючись, — тому краще перестраховатися. Хочете кави? Он сусідку обікрали, розвели «на внучка». Подзвонив якийсь хлопець, ніби друг її онука, з яким буцімто трапилося щось надзвичайне, якийсь нещасний випадок. Сусідка віддала йому всі гроші. Наступного разу пройдисвіти прийшли уже переодягнені на поліціантів, нібито у справі цього шахрайства, і сусідка впустила їх додому. Прошу, — вона кладе переді мною мій паспорт. — Ну і «поліція» теж її обікрала. Завжди варто бути обережним. Хоча у вас чесний погляд.

Я не встиг озирнутися, як уже сидів за столом зі Старшою Пані і пив чудову каву, заїдаючи її тістечками. Кава пахла на всю кухню.

— Розумієте, я хочу мати хороше телебачення, бо НВО зараз знімає варті уваги серіали. Уявіть собі, одна серія коштує шість мільйонів доларів! А які там діалоги! Які фантастичні сюжети! Мені ще трохи доведеться пожити, а я дуже люблю хороше кіно. Не маю часу чекати, що буде завтра, я мушу вже сьогодні почати тішитися цим, бо ніколи не відомо, скільки ще тобі лишилося. Десять років? П'ятнадцять? Може, тільки два? А зараз світ дуже цікавий і динамічний. Якщо я зупинюся на місці, то через місяць вже нічого не буду розуміти. У мене є друзі у США, ми часто розмовляємо по скайпу. Задурно. Це неймовірно, тільки подумати собі! Мені вісімдесят п'ять років, я мушу поспішати, щоб встигнути. Тож якби ви могли поставити мені вай-фай роутер, щоб інтернет був у цілому помешканні, то я готова на це вже зараз.

Я просидів у неї ще годину, не менше, аж потім підвівся і вибачився.

— Ви кудись збиралися, а я тут розсівся.

— Чому ви так вирішили, юначе? У мене сьогодні багато справ удома.

Здається, Старша Пані зрозуміла, чому я так вирішив. Усміхнулася, і тоді я зауважив, що вона неймовірно схожа на портрет у вітальні.

То була вона.

— Я ж знала, що має прийти хтось і під'єднати кабельне. То невже я у халаті маю приймати людину? Якщо ти живеш сама, то потрібно щомиті почуватися так, наче ти у товаристві достойного гостя. Я би хотіла

під'єднати той інтернет, тільки дуже вас прошу, чим-швидше. Треба брати життя за роги, поки воно тебе не взяло за роги.

Їхав від Старшої Пані і ніяк не міг отямитися.

Впевнений, що такою була би Марта у старості.

Сповнена елегантності, шарму і надії на майбутнє.

Але, на щастя, не я буду тоді з нею.

СЮРПРИЗ!

Інга приходять о дев'ятій, а я поводжуся, як останній придурок або третьокласник.

— Але ж у тебе тут гарно! Ідея з книгами просто випад! У тебе добре розвинуте просторове мислення, так круто розставив книжки. Скільки їх у тебе! Я читаю все з айпада. Але ж крутий диван, а оббивка!

Блін, це ж треба, вона справді захоплюється цим всім. Ну не скажу ж я їй після цього, що все придумала моя колишня дівчина.

Що не кажи, а оформлення інтер'єрів завжди добре вдавалося Марті. Вона могла з нічого зробити щось затишне, тепле і миле. Їй не треба було пояснювати, куди ставити лампи, вона про це здогадувалася шостим чуттям, просто відчувала, яке світло найкраще і де його розмістити. Прийшовши додому, вмикала усі ці лампи, прикручені десь по кутах. Лампи ми купували в її знайомого мистецтвознавця десь на Празі, в магазині антикваріату,

Марта мала би забрати їх із собою, але залишила мені. Може, це й добре, бо вони справді кльові, проте тепер здаються іншими, ніж тоді, коли ми жили разом.

А Інга каже «відпад», хоча зараз так уже ніхто не говорить — мабуть, її навчили стародавньої польської батьки, а вони вже немолоді.

Дивлюся на своє помешкання і усвідомлюю, що воно і справді непогане. Яюсь Марті спало на думку підсунути диван ближче до вікна, уздовж бічної стіни, бо раніше він стояв навпроти балкона. Потім вона зсунула полиці з книгами усі на одну стіну і розставила книги за кольорами. Полиця з чорними, полиця з білими, полиця з синіми, полиця з жовтими.

Це прикольнo, до того ж телевізор загубився десь поміж книжками, а диски стоять поряд.

Я їй тоді сказав: «Роби, що хочеш, мені це не заважає, але допомагати тобі не буду». Ну, за крісло я трохи поборовся, але без надмірного ентузіазму, бо мені здавалося, ніби я граю роль у якійсь романтичній комедії, коли відбувається такий приблизно діалог:

— Вікинути це крісло?

— Нізащо, у ньому є часточка моєї тожсамості.

— Якщо ти мене любиш, то викинеш.

— Якщо ти мене любиш, то любитимеш і з цим кріслом...

Це було дуже старе крісло, воно валялося у мами на горищі, а тут займало пів кімнати, але мені це не заважало.

Воно опинилося на смітнику, але вже за пів години хтось його забрав.

Диван зникнув на три тижні, а повернувся у новому вбранні — сім кольорів, кожна частинка — інша. Поки я не звик, це поєднання видавалося жахливим навіть із подушками.

Але людям подобалося сидіти на цьому дивані.

— Яка тканина! — захоплювалася Інга — Тобі якийсь художник підказав, як це можна зробити? Суперове поєднання кольорів, *amazing!*

Вона розвалюється на дивані, як богиня. Я захоплено розглядаю Інгу, бо так вільно себе тут поводив останнім часом хіба що Грубий, коли його скосило на цей диван після моїх уродин.

— Вип'єш щось?

— Я не п'ю. Це шкідливо. І не їм м'яса. Дай мені, будь ласка, води. Просто склянку води.

— Ти їси м'ясо, я бачив у мами, — виправляю я її уже з кухні, поки Інга простягає ноги догори на дивані.

— Я з'їла, бо твоя мама приготувала від щирого серця, тоді не можна відмовляти!

Блін, я не купив мінеральної води, тому потай наливаю із крана, додаю цитрину. Собі беру пиво.

— Знаєш, Єреміє, я така рада, — вона ледь помітно скривилася, ковтнувши води. Може, я забагато додав цитрини? — Але зараз ти будеш моєю опорою. Ми знайдемо собі дівчат...

Я мало не захлинувся пивом. Ми? Обоє? Обидві?

— ...і будемо собі тусувати разом. Я дуже люблю мати друзів-чоловіків, хоча це і нелегко. Жінки завжди кращі, вони краще відчують, з ними не треба нічого вдавати.

Що?

Кращі?

Не треба вдавати?

Але ж вона з Канади, а Канада не в іншій галактиці?

Може, я щось недочув?

— Що тобі найбільше подобається у жінках?

Ну і що я маю відповісти? Задниця? Цицьки? А потім усе решта? Серйозно? І як ти обійдешся без удавання? Чим я можу її вразити? Якщо скажу, що характер, то здогадається, що брешу.

— Цілісний образ, — кажу дипломатично.

Інга так сексуально виглядає на моєму дивані, що мені доводиться вийти на балкон, щоб трохи оговтатися.

— Я найбільше люблю задницю. Знаєш, ти такий нормальний. Бо чуваки, *you know*, коли дізнаються, що я *lesbian*, то у них завжди міняється поведінка. А ти знаєш дівчат, з якими я могла би познайомитися? Я не знаю, як це робиться тут. Є якісь клуби?

Блін, блін, блін.

Ну тепер нарешті все зрозуміло. Я придурок у шостому ступені. Зовсім втратив інстинкт самозбереження.

Не можу відрізнити ворога від друга, а лесбійку — від гетеросексуальної жінки. Це помилка на якомусь ментальному рівні.

Може, зі мною щось не так?

Повертаюся до Інги.

— Можемо познайомитися з дівчатами, але обіцяй, що не будеш відбивати їх у мене, — застерігаю і вдаю, що задоволений собою. Боже, врятуй мене, дай втекти кудись звідси, *help me*. — Знаєш що, давай я подзвоню до друга, і ми вискочимо разом кудись, як тобі ідея?

*

Ми з Інгою і Джері йдемо в місто. Кумедно, що ми утрюх озираємося за дівчатами. Тепер я розумію, що мала на увазі її мама, коли говорила, що всі проблеми зникнуть, якщо ми переспимо одне з одним.

Інга не спить із чоловіками, а тільки з жінками, так само, як ми із Джері. І як я цього не зауважив? Не можу собі пробачити. Джері відразу вкурив, що вона любить дівчат.

— Ми сьогодні з конкурентом гуляємо? — запитав мене ще у передпокої, відразу ж після того, як зайшов до мене і вперше її побачив, а прийшов він через п'ятнадцять хвилин після мого дзвінка.

Наша компанія розсипається, Маурицій закохався по вуха у вродливу Єву і вважає, що тільки робота і міцні стосунки дають справжньому чоловікові шанс на пригоду. Тепер він уже вічно зайнятий і не має часу з нами потусуватися, це я вже зауважив, і мені цікаво, чи на довго його вистачить. Бартек перейшов із батьківства зиготи до батьківства ембріона, а може, вже

й у наступну фазу. Він нас детально інформує, що їдять ембріон із Бартековою дружиною, і як себе потім почувають після цієї їжі і напоїв.

Грубий тусується десь у Словаччині, у нього там шістдесят днів зйомки спільної чесько-польсько-австрійської стрічки. Пощастило ж йому!

— Чесно кажучи, старий, я не можу зрозуміти, чому ти відпустив Марту, — ні сіло ні впало каже Джері, придивляючись до Інги.

Чорт, що таке і чому всім раптом так припекло довідатися подробиці? Я вже майже забув, як та Марта виглядає.

— Хто така Марта? — Інга дивиться на мене, і я не знаю, що маю їй казати, бо ж вона — потенційна конкурентка.

— Його дівчина.

— Колишня дівчина, — виправляю невідомо котрий раз.

— А що сталося? Чому ви розійшлися?

— Вона мені не підходила, — відповідаю.

— А чому? — питає Інга. Джеремі би вистачило такої відповіді.

— Бо вона погана, — каже Джері, але Інга і далі не розуміє.

— Просто так іноді буває, — перебиваю його.

— Ну не треба, старий, ти у неї був справді закоханий, — каже Джері. — Це було видно, чутно і відчутно.

— Якщо хтось закоханий, це не може бути відчутно, — каже Інга.

— Я ж із міста — це видно, я ж із міста — це чуто, я ж із міста — це видно, це чуто, відчутно,* — наспівує Джері. — Вкурила?

— Ні. Не може бути відчутно, звідки ти.

І раптом починає здаватися, що культурні різниці неможливо подолати. Що вона там слухала, у своїй Канаді?

— Ти ся в неї закохав? — питає Інга.

— Послухай, друже, — каже Джері до Інги, чим викликає мою непідробну радість, бо ж так можна звернутися тільки до чоловіка, а отже, він у ній бачить чоловіка, якого я не побачив, — закохався по вуха. А потім розкохався.

— Не я розкохався, а вона, — виправляю я.

— Не говори таких дурниць, ти що, хворий? Мауріцій зустрів її на початку травня і не впізнав. З неї лишилася половина, так схудла. Схожа на драбину. Він зустрів її у тому магазині зі старими лампами, куди ви їздили щомісяця. А коли згадав про тебе, вона заплакала.

— Що ти з нею зробив? — Інга зупиняється біля магазину з весільним одягом.

Ми теж зупиняємося.

— Нічого я їй не робив.

— Він не скаже, — Джері повертається спиною до вітрини.

.....
* Із пісні групи «Елекричні гітари».

— А я хотіла би взяти шлюб у церкві, — каже Інга. — Як думаєте, вона десь на мене уже чекає?

Капець.

— Зрозуміло. Але тут вам шлюб не дадуть, — ввічливо повідомляю я.

— На кожного з нас хтось десь чекає, — каже Інга, — тож, можливо, і на мене також. Ну кажи вже, чому вона так важко це пережила, чому їй так погано? Що ти вирішив зробити з нею?

Вирішив зробити з нею. Хай би чорт побрав усіх цих баб.

Я просто вирішив подивитися її фото.

Майже порнографічні.

У головних ролях була вона і не я.

Одного чудового дня.

Мені не було чим зайнятися, і я вирішив зробити саме це.

— Я нічого їй не робив. Справді. Виявилось, що у неї є інший.

І тут Джері не витримав.

— Старий, не морозь фігню, в це і так ніхто не повірить. Вона крім тебе нікого взагалі не помічала, тому навіть не думай виставляти нас придурками. Якщо ти не хотів бути з нею, то твоє діло, але Марта зовсім не схожа на дівчину, яка пішла би від тебе до іншого.

— Кого морозити? Скажеш, що ти їй зробив?

Інга все ж таки була жінкою, бо чувак не допитується вже нічого після того, як почує чітку і ясну відповідь.

А жінок можна було би відправити під землю замість шахтарів, вони би за місяць добралися до Австралії, одними питаннями вже би могли продріяхити скелі.

— Інго, я не хочу про це говорити.

— Ок, не хочеш — не треба. Я тебе розумію, але би хотіла довідатися. Не буду тебе засуджувати, мені просто цікаво. Що ти їй зробив?

— Ага, думаєш, він скаже тобі, якщо не сказав мені? Наївна. Ходімо сюди?

— А це бар для геїв? — питає Інга і по-жіночому повертається до вже закритої слизької теми. — Ти повинен мені все розповісти, бо я тобі все про себе розказала.

— Інго, — каже Джері, і з його інтонації я розумію, що зараз він буде її підколювати, — а ти не пробувала з чоловіком?

— *I am lesbian*, невже не ясно? А ти би спробував? Джері аж зупиняється з несподіванки.

— Ти здуріла?

— Тоді відчепися від мене. А якщо хочеш про це поговорити, то спершу сам спробуй із чоловіком.

— А розкажеш мені, як ви це робите? — Джері не здається і підморгує мені, теж мені дотепник.

— Так само, як ти, — відповідає Інга, — але є одна різниця.

— О, то мені дуже цікаво, яка саме, — у Джеремі аж очі заблищали.

— У нас завжди буває оргазм, — відповіла Інга, дивлячись йому просто в очі. — І не доводиться нічого вдавати.

Гол.

Я аж хитаюся зі сміху, коли бачу ідіотський вираз обличчя Джері.

А потім ми заходимо до бару «Елітка», наче три мушкетери.

НЕВЖЕ ВОНИ ЗАВЖДИ ПРИКИДАЮТЬСЯ?

Моя мама дуже дивна, іноді мені здається, що вона забуває про те, що я вже п'ять років не живу з нею. І про те, що вже чотирнадцять років маю право голосу, а одинадцять років маю право одружитися без її згоди. Мамі справді здається, що моє життя не має сенсу без жінки. Вона може так думати, бо ж сама — вдова, мати-одиначка. Можливо, її життя без батька не має сенсу.

Те, що відразу після Марти я миттєво не узалежнився від якоїсь іншої жінки і не вляпався в чергове лайно, так сильно її бентежить, що я вже аж сам почав непокоїтися.

— Скажи мені, коханий, чому ти не зустрічаєшся з Інгою?

— Я зустрічаюся, мамо.

— Але ти ж розумієш, про що я. Інга — така гарна дівчина.

— Гарна, — погоджуюся.

— Ти все ще не можеш забути Марту, правда?

Я погоджусь, бо ж не можу видати таємницю Інги. Але я взагалі не думаю про Марту.

Щоправда, те, що Інга сказала про оргазми, мене здивувало. Чи може бути так, що вони завжди вдають оргазм? І їм ніколи не буває добре? Інга сказала, що у чоловіків настільки роздуте его, що його оболонка зовсім тонесенька і може луснути від найменшого докторку. І якщо жінка кохає чоловіка, то постійно повинна бути дуже обережною, щоб не розірвати цю оболонку на шматки, бо тоді не буде що збирати. Інга говорила, що чоловіки ніколи не можуть визнати свої помилки. Цікаво, які це помилки вона має на увазі? І що у нас, чоловіків, найбільш вразливе місце — це наш прутень, бо саме він завжди і у всіх ситуаціях повинен бути на висоті.

Мій прутень нічого не повинен, він справді завжди на висоті. Це я точно знаю.

Але з дурної голови я таки почав замислюватися над тим, як воно все було.

Правди я ніколи не дізнаюся, але ж не може бути, щоб усі жінки були фальшивими суками.

Марта любила кохатися зі мною. Вона була неймовірна. Мені нічого не доводилося вдавати, я був спокійний, мов немовля, бо цілковито довіряв їй.

Звичайно, ми сварилися, Марта булава вредною, як усі баби, але я точно знав, що вона ніколи мене не обдурить. І таке зі мною сталося вперше в житті. Чесно

кажучи, з нею я взагалі про інших жінок не думав, а вона довго не могла цього зрозуміти. Аж поки одного дня не сталося чуда.

*

Одного разу ми пішли прогулятися до Вісли, з боку Праги, бо старе місто біля води просто чудове. І поряд із нами пройшла якась суперкобіта. Зрозуміло, що в такій ситуації кожен би озирнувся.

— Ти озирнувся за тою брюнеткою. Навіщо?

Я навіть не знаю, як мені це пояснити. Це ж не має жодного значення.

Я вже навіть не знаю, чи то була блондинка, чи брюнетка.

— Я тобі не вірю, ти мало не вривався у стовп.

Як і всі жінки, Марта перебільшувала. Це правда, я спіткнувся, бо тротуари у нас такі, що навіть озирнувшись за якоюсь бабусею, ти можеш повернутися. Ну а я просто зауважив кількох гарних дівчат, і що з того?

— Якби ти справді кохав мене, то навіть не зауважував би інших жінок.

— А до чого тут одне до іншого? — я справді не міг зрозуміти. Здається, тоді ми тільки почали зустрічатися.

— Я не озираюся за іншими чоловіками.

— Ти просто по-іншому сконструйована.

— А ти постійно озираєшся. Я тобі вже більше не подобаюся?

І як можна це пояснити бабі? Як їй розтовкмачити, що одне з іншим не має нічого спільного. Якщо перед тобою іде якась гарна дупа, ти просто на неї дивишся, от і все. Нічого більше!

— Напевно, ти був би не проти з нею переспати.

— Зовсім ні. Це як із машинами. От наприклад, із «порше».

— Але ж кожен чоловік хотів би мати «порше»! А хто тоді я для тебе? Невеличкий «фіат»?

Мати рідна, врятуй мене.

Як я можу Марті це пояснити? Якщо у чоловіка є жінка, яку він кохає, то інших він просто зауважує. Але це не означає, що у нього член встає на все, що рухається. Хоча іноді буває і таке. Член не пов'язаний із мозком. І в цьому немає нічого поганого.

— Марто, уяви собі, що ти йдеш по Краківській десь приблизно на висоті аеропорту, ок?

— Ну і що?

— І раптом дуже низько над землею летить F-16. Що ти подумаєш?

— Що це винищувач.

— І тебе не здивує, що він летить так низько?

— Трохи може здивувати.

— І що ти подумаєш далі?

— Нічого. Навіщо ти відходиш від теми? Він собі полетів, а я пішла далі.

— Ну от, із жінками точно те саме. Вона пройшла. Я подивився на неї, а потім пішов собі далі. Повір, коли

я перестану зауважувати те, що є довкола, це нічого доброго не означатиме.

Хіба ти згадуєш про той F-16 цілий день? Про те, що він пролетів так низько, майже над самою твоєю головою? А від мене хочеш, щоб я думав про якусь дівчину. Та дівчина нічим не відрізняється від F-16 на Краківській. Бо ніхто не любить чужих винищувачів, а тільки свої.

І Марта повірила, чесне слово! Повернулася до мене, схопила за голову своїми теплими долоньками. Подивилася мені в очі і поцілувала. А вона ж не любить демонструвати свої почуття на публіці.

І більше жодного разу нічого мені не сказала про це, а гарних дівчат, як відомо, на вулицях і далі не бракує.

Зараз я вже знову чутливий до них, але це вона перша почала.

Я ж був вірним, як придурок.

І даремно.

*

Я справді багато працюю. Не відмовляюся від жодного замовлення. А тут ще треба летіти на Канари.

Але нічого, зміню картинку перед очима, підірвемо собі якихось дівчат.

І хоч Марти вже немає у моєму житті, але знову через неї щось доведеться пропустити. Цього разу це будуть токові польоти бекасів на Бібжанських болотах,

я збирався заскочити туди на кілька днів, але доводиться вибирати щось одне.

— На болотах дівчину не знайдеш, — сказав Джері. — Ти зробив правильний вибір.

*

Я би навіть не зауважив, що вже настала весна, якби не багато замовлень на околицях Варшави. А чому? Ну бо так.

Останнім часом я часто буваю на свіжому повітрі. Все просто — люди почали копати городи. Копають, щоб посадити квіти. Садять квіти, щоб було гарно. Потім приходять додому, хочуть подивитися улюблений серіальчик, аж тут раз — і запахло.

А чому запахло? Бо копали в городі і лопаткою зрушили закопані там раніше кабель антени. Бо люди не думають. Бо забули.

— Не може бути, прошу пана, щоб антена була у тому місці, я точно знаю, що її закопували біля паркана.

Виявляється, що антена і справді закопана під парканом, але якийсь ідіот проклав кабелі через город. І навіть не позначив це місце. Коли кабель кладу я, то завжди іду по периметру, до того ж про всяк випадок залишаю замовникам малюнок, ну але я думаю, коли щось роблю, а вони — ні.

Власне, вони теж думають, тільки про інше. І копають, де захочеться. Ясна річ, насамперед по кабелях.

Коли я лагодив таку несправність уперше, то наму-
чився, поки знайшов причину. Розкрутив антену, роз-
крутив тарілку. Питаю, чи ловить сигнал? Чи хоча би
щось? А як було раніше? А тепер?

А на екрані все чорне, антена в порядку, телевізор
в порядку, а разом — не в порядку.

Все як у стосунках із жінками. Ніби ти ок, і вона ніби
ок, а разом — катастрофа.

А потім я викопав кабель і з'ясував, що він дуже по-
шкоджений. А потім чую:

— Мабуть, то кроти перегризли, бо я там нічого не
копала. — Але чітко видно свіжопосаджене бадилля. —
Бачите, скільки тут слідів від тих кротів?

Так, бачу, викопані дуже акуратні ямки.

— Вони ще мені прогризуть дірку в моєму ставку, бо
там тільки ізоляційна плівка лежить. Якщо вже ви копа-
єте рів для антени, то, може, порадите щось і для ставка?

Тоді пояснюєш господарям, що кроти геть не дурні
і не будуть робити підкоп під ставок, бо вісімнадцяте
чуття підказує їм, що там вода, а якщо вода, то їм від-
разу ж зрозуміло, що продірявиш дно — тебе втопить.

Втретє цього місяця я мушу копати, але зате зароб-
ляю значно більше. Мені навіть подобається копати за
умови, що мені ніхто не заважає і не триндить над ву-
хом.

Але таке трапляється рідко, бо люди чомусь думають,
що мусять розважати мене розмовами. Чоловіки — рід-
ше, але і серед них трапляються вперті.

Подзвонив Ярек і сказав, що ніяк не може вирватися, а просить хороший клієнт, і чи я би не поїхав туди, бо чувакові горить.

— Тоді нехай викличе пожежників, — сказав я. — Старий, дуже тебе прошу, з'їзди, тільки підпиши рахунок моїм прізвисьцем, бо мене виженуть з роботи.

Через тиждень мої замовлення візьме на себе Ярек, тож я, звичайно, поїхав, навіть попри те, що треба було дістатися до Підкови Лісової. І коли підїхав під дім, то відразу ж збагнув, що халяви не буде.

Власник справді привітний, веде мене до садка, і я відразу ж бачу квіти, які щойно посадили. Кидаю оком на антену — вона лежить у кінці садка, кабель пробитий, я у цьому майже впевнений.

Але починаю дипломатично:

— Які у вас гарні квіти, щойно посадили?

— Так, дружина купила в п'ятницю.

— Ну і, мабуть, відразу ж взялася до роботи?

— Ні, в понеділок був Саша, садом займається він.

— Ясно. Ну що ж, тепер розкажіть про телевизор. Відколи він не працює?

— Від понеділка.

Ясно, випадковий збіг.

Я знаходжу кабель, починаю його витягати, розкопую дуже обережно. Чувак підбігає і нервується так, ніби я викопую його маму.

— Боже, що ви робите?

— Шукаю причину, десь має бути пробитий кабель.

— О боже, але що я скажу дружині? Ви ж зіпсуєте весь газон. Може, є якийсь інший спосіб?

— Я можу не викопувати старий кабель, а пустити під парканом новий. А ззаду можна буде трохи підкопати, де не видно. Тільки це буде дорожче, бо все доведеться робити наново. А метр кабелю...

Ціна не цікавить його взагалі. Махає рукою.

— То зробіть, як ви сказали, бо дружина дуже любить наш квітник. А через кілька хвилин у неї починається фотосесія, тож біля паркана ви не будете заважати.

Фотосесія? Ну що ж, у людей бувають різні захоплення. А я не буду їм заважати під парканом. Зате у мене наклеюється непогана халтурка. Трохи зароблю. Мушу купити різні дрібниці й шістдесят метрів кабелю — прокладу біля паркана, щоб його не пошкодили під час наступного висаджування квітів. Беру гроші, купую що слід, через годину повертаюся.

У садку товчється купа люду, на газоні стоїть професійна камера, у мене аж серце застукотіло сильніше, виставлено світло — дві лампи, від дому тягнеться клубок дротів, бленди від об'єктивів лежать біля ставка, з будинку винесли якесь модне суперкрісло, десяток осіб бігають туди-сюди, а біля садового столика посеред газону сидить Агата Кулеб'як — фантастична акторка, і їй роблять макіяж.

Довкола неї бігають перукар і візажистка, й Агата з приємністю дає їм зробити свою роботу, зрештою, виглядає чудово.

Я не мав поняття, до кого приїхав. Тепер розумію, що можу правити захмарну ціну — їм байдуже, заплатять.

Намагаюся проникнути у двір непомітно, але чоловік веде мене знайомитися:

— Кохана, прийшов майстер до антени.

— О, доброго дня, — каже зірка, і я справді почуваюся якось особливо, хоча добре знаю такі прийомчики.

Актори всі такі, принаймні мудріші з них кожній людині довкола себе мусять продемонструвати симпатію, змусити її відчутти себе кимось особливим, про всяк випадок. Це такий синдром: зірка і дрібнота довкола.

— Скажіть, будь ласка, ми не будемо вам заважати? Бо тут сьогодні така метушня...

— Звичайно, ні, — кажу я, — сподіваюся, що і я теж не заважатиму вам.

— Казіку, даси панові, якщо йому буде щось потрібно, добре? Пити, їсти, чи щось інше... Пані Малгосю, можете малювати до кутиків очей, вони у мене широко посажені, оптично так буде краще, — звертається вона вже до візажистки.

— Звичайно, кохана, — каже Казік і веде мене у куток садка. — Вибачте, що я вас не попередив, дружина починає знімати новий серіал, завтра ми їдемо, а я не хочу залишати тестя і тещу без телевізора. А сьогодні тут знімають коротенький рекламний ролик, щоб зробити анонс...

Зірка має рацію, знає, чого хоче, зауваження про очі було дуже доречним. Вона звикла керувати, зрештою, у неї дуже особливий статус, та й акторка вона хороша.

Я бачив її у театрі минулого сезону у п'єсі «Каліка з острова Інішмаан», Агата була геніальна. Я не знав, що вона живе тут.

*

Чесне слово, відколи працюю — чи не вперше почуваюся прикро.

У мене за плечима працює камера. Це я мав би знімати цією камерою. Неозброєним оком бачу, що взяли не ті лампи, та й світло потрібно пом'якшити — воно занадто різке для цієї пори, і так буде ще щонайменше дві години, а при такому освітленні акторка виглядатиме старшою, ніж є насправді. Фокус теж могли би вибрати кращий — сміття за кріслом усе псує, та й за багато предметів у кадрі. Квіти ніби гарні, але вони домінуватимуть і затулять собою Агату. Зрештою, жодна притомна людина не знімає опівдні. Хіба що фільм «Рівно опівдні».

Я відключаю кабель і починаю монтувати новий.

Зараз мені доведеться просвердлити дрелькою дірки на кріплення, а це важка робота.

Я більше не дивлюся на операторів.

За мить до мене підходить один із цих довбаних митців. Йому явно нудно.

- Зламалася антена?
- Кабель.
- Не занадто низько прикручуєш? Я би його дав сюди.
- А я ні.
- Посередині паркана було би краще. Тут будуть поливати газон і намочать.
- Не страшно.
- А я думаю, що страшно, бо може знову пошкодити кабель.
- Не може, це новий кабель зі спеціальною ізоляцією, — відповідаю спокійно.
- І продовжую робити своє.
- Ти ще довго будеш тут шуміти своєю дрелькою? Бо ми записуємо звук.
- Я почекаю, поки ви запишете. Проте ви ще не почали.
- Ще не почали. Але на твоєму місці я би тримав це ось так, — показує мені, а мене аж теліпає. — Тобі було би зручніше.
- Мені зручно, — відповідаю, стримуючись із останніх сил.
- Ок, ок, не буду заважати. Просто хотів порадити. Ти давно цим займаєшся?
- Я стискаю зуби.
- Двадцять хвилин.
- Знижує плечима.
- Хоч би що ти робив, треба на цьому знатися.

«Іди геть!» — кричить моя душа.

Але я мовчу.

— Я тобі скажу, коли будемо записувати звук. У нас тут серйозна робота, не думай собі.

Він ще мить стоїть, потім спльовує і йде геть.

А у мене трусяться руки.

Треба заспокоїтися, бо адреналін мене вб'є. Вже закінчують робити макіяж, зараз буде перукар, а через пів години об'єктиви зроблять з Агати потворну стару жінку. Оператор встановлює камеру, хтось радить йому перевірити контрастність.

— У дупу вашу контрастність, — чую. — Я о третій маю бути у Варшаві, у мене зустріч. Зробімо це чимшвидше, та й по всьому.

Пані Агата вибачається перед перукарем, бо мусить поговорити з режисером. Але він теж не дуже розуміє, що відбувається.

Молоденький асистент ладен повзати перед акторкою на колінах, погоджується на все і переставляє крісло під розквітлий бузковий кущ. Бузок — це чудово, але не в кадрі. Бо закриє Агату. Але це не мій клопіт.

— Я дуже перепрошую, але тут казали, що кабель варто покласти вище, ви так не думаєте?

Я обертаюся.

За мною стоїть Казік і тримає у руці склянку соку.

— Спека, я подумав, що вам хочеться пити.

Я опановую себе. У мене сьогодні день стриманості, як американський День подяки. Тепер я щороку його

святкуватиму. Десятого травня. Треба запам'ятати цю дату.

— Звичайно, я можу покласти і вище. Тоді цей чорний кабель буде постійно у вас перед очима, і ви його зне-навидите, хоча через якийсь час видаватиметься, що ви його вже не зауважуєте. А я кладу кабель значно нижче, і його не буде видно. Повірте, що мені було би легше не повзати по землі. Я знаю, що тут працює система поливання, але подивіться на цю ізоляцію. Вона ціла, і кабель захищений, бо призначений для використання надворі. Такі кабелі витримують бурю, сніг, мороз. Їх можна закопувати у землю. Нічого з ними не трапиться, — повторю ще раз. — Але, якщо хочете, я можу переробити.

— Ні, ні, що ви, я страшенно перепрошую, просто сам нічогісінько в цьому не тямлю, тож вірю, що ви все зробите якнайкраще, — каже Казічок, дає мені сік і йде геть.

Я випиваю склянку соку за кілька ковтків. Хочу все зробити ще до того, як вони почнуть. Я міг би приїхати раніше чи пізніше, але ні — доля ставить переді мною перепони, щоб я, бува, не розслабився.

Я справді щиро співчуваю Агаті. Прокладу цей ідіотський кабель, налаштую антену і втечу. Не буду заламувати ціну, достатньо, що вже інші їх дурять.

Коли починають знімати, я вже майже закінчую,

І тут не витримую, чесне слово. Я бачу об'єктив — двадцять чотири міліметри, де ж таке бачено! Що він робить?

Монітора немає, акторка не зможе подивитися, як це все виглядає.

І вони збираються таке показувати у новинах? Зовсім з дуба впали?

— Я запрошую всіх вас у новий світ, у світ, де люди тягнуться одне до одного, люблять одне одного, ненавидять і відштовхують через біль та невігластво. Чи кохання може вбивати? Новий серіал на восьмому каналі... Ні, перепрошую... Давайте ще раз, вибачте.

— Блін. Три речення, і вона не може їх вивчити як слід напам'ять, — бурчить мій Митець Всезнайко.

— Я перепрошую, можна мені подушку, бо я провалюся у цьому кріслі, мені здається, що я сиджу в ньому надто глибоко.

— Ні, все чудово! — кричить із-за камери Митець Всезнайко і підносить палець догори. Клац.

— Але я не почуваюся комфортно, вибачте.

— Дайте, будь ласка, подушку! — верещить оператор, підбігає візажистка і підкладає подушку.

Я пакую дрельку. Все перевірено, телевізори у будинку працюють як слід.

Що цей придурок робить?

Знімають.

Мої ноги наче свинцеві.

Я не можу зрушитися з місця.

Стою на прямій — я, простір, камера, простір, вона, бузок.

Кадр виглядає жахливо.

Агата зникла у хаосі квітів, з-над голови у неї стирчить якесь бадилля, щось із маленькими білими квітами, це виглядає, як смітник.

Якби хоч світло було інше, може, вдалося би щось врятувати. Але не можна так знущатися з такої акторки.

Я проходжу повз оператора і шепочу йому:

— Зроби м'якше світло, старий! Хоч трохи.

— Іди в сраку, — чую у відповідь.

Він сам нарвався.

Не треба було мене провокувати.

Чорт із ним, із цим придурком, він сам собі рано чи пізно все зіпсує.

Але зараз із мене досить.

Просто досить.

Я миттю підходжу до пані Агати.

— Вийди з кадру! — чутно крик за моєю спиною.

Але мені немає що втрачати.

— Я дуже перепрошую, це взагалі не моє діло, і я не маю права втручатися, але дуже вас прошу подивитися ці кадри. Експозиція жахлива, проби контрастності не зроблені, а їх треба зробити, бо знімається фільм.

— Перепрошую? — вона невпевнено дивиться то на мене, то на оператора, а режисер вже підбіг до мене.

— Будь ласка, вийдіть із кадру, тут люди працюють.

Пані Агата дивиться на нього, а потім — на мене. Тоді жестом зупиняє оператора, і весь світ завмирає. Режисер опускає руку, яку вже тримав на моєму плечі.

Він дрібний, але сильний, я відчув на собі його залізний потиск.

— Оптику вибрано неправильно, — я вистрілюю фрази, немов з кулемета, нехай вона знає, а потім робить, що хоче. — Вам потрібен інший об'єктив, не широкий, а тут двадцять четвертий, він оптично розширює і зробіть вас схожою на качку й на хресного батька в одній особі. Світло падає згори, і здається, що у вас мішки під очима, як у п'ятдесятилітньої. Те, що за вами, відвертає на себе увагу, це дуже невдалий кадр, справді невдалий.

— Як ви смієте! — оператор уже стоїть біля мене і різко переходить на «ви». — Як ви смієте!

— Зачекайте, — каже акторка. — Прошу показати мені ці кадри.

— Ви мені не довіряєте?

— Довіряю і думаю, що проблем не виникне, — Агата підводиться з крісла, я відступаю на два кроки назад, вона дивиться мені просто в очі. — І ви, будь ласка, підійдіть зі мною.

Ми обое стаємо за камерою, оператор слухняно відкриває файл із кадром.

Кадр таки жахливий.

Я таки мав рацію, блін!

Оператор аж посинів із люті, режисер переляканий, візажистка ледь помітно мені усміхається з явним розумінням.

— Вибачте, і дякую, — я розвертаюся і швидко прямую до будинку.

— Секунду, будь ласка, затримайтеся на хвилю! — голос акторки звучить як наказ, і я зупиняюся мов укопаний. — Підійдіть, будь ласка, до нас!

Я розвертаюся і підходжу, немов мене потягнули за шворку.

— Можете зробити кадр так, як вам видається краще?

— Та що ж таке! — не витримує оператор і кидає чимось об землю.

Я дивлюся на режисера, але він лише розводить руками.

Миттю ставлю стільчик під паркан. Зелень і небо. Спокій. У цьому кадрі вся увага скерована буде на Агату, а не на те, що відбувається поряд.

Переношу камеру.

Обоє підходять до мене.

— Пані Г'осю, сядьте, будь ласка, туди замість мене! — кричить акторка, і візажистка сідає на крісло.

— Крісло занадто важке, занадто масивне, його оббивка надто кольорова, тому краще взяти стільчик, — пояснюю я.

Вони мовчать.

— Я маю знімати звідси? Ви жартуєте? — оператор починає реготати.

— На вашому місці я би зачекав години три, поки буде хороше світло, а якщо справді немає часу, то треба обов'язково пом'якшити світло, інакше ви будете мати такий вигляд, як Марлон Брандо у помідорах перед

смертю. Але різниця полягає у тому, що він міг мати такі тіні під очима чи навіть повинен був їх мати.

— Так і зробимо, — каже акторка. — Ти зі мною згоден?

Режисер киває.

Оператор підходить до камери й ненавидить мене кожною клітиною свого тіла, навіть повітря, яке він випускає з вуст, випаровує отруту. Я його розумію.

— Дякую, — кажу я. — Вибачте, просто я бачив вас у театрі, це було неймовірно... і мені було би шкода.

— О ні, — акторка бере мене за лікоть. — Коли ви так хвацько тут навели нам порядок, то знімайте — схоже на те, що вмієте. Дамо йому шанс, правда?

Режисерові відпадає щелепа, пані Малґося починає сміятися, відвертається на кріслі задом до всіх, але видно, як у неї трусяться плечі.

— Тобто? — оператор витріщається на неї.

— Саме так. Прошу.

Я стаю за камерою і прошу об'єктив сто тридцять п'ять міліметрів. Ставлю бленди, пересуваю лампу ближче до камери, перед лампою встановлюю розсіювач світла, й акторка видається гарнішою з кожним моїм рухом, ніби її зовнішність міняється під впливом моїх дій.

— Поставимо ще контражур, — кажу я, — щоб відрізати її від фону.

Освітлювальник приносить ще одну лампу, з кожною секундою картина стає дедалі кращою, світло м'яке і лагідне. Я роблю три дублі.

Акторка і режисер підходять, щоб подивитися кадри. Я відступаю назад і, проходячи повз оператора, кидаю йому крізь зуби:

— Хоч би що ти робив, треба на цьому знатися, придурку.

І тікаю, не чекаючи, поки він мені вріже.

Сподіваюся, скандалу не буде.

На бігу хапаю скромну винагороду за кабель і антену, сідаю до машини і їду геть. Життя прекрасне!

День матері

Перед від'їздом я хотів заїхати до мами, не бачив її два тижні. Спершу вона була два дні в лікарні, я навіть хотів відвідати її. Проте мама сказала, щоб я не займався дурницями, бо ж вона просто проходить обстеження і вже у середу буде вдома, а потім у мене була купа роботи. Поїздка трохи коштує, до того ж треба взяти з собою ще якісь гроші на розваги, а завтра День матері, тож я за один візит відбуду і прощання, і свято.

Я поняття не маю, що купити мамі.

Минулого року Марта вибирала подарунки, а я в цьому зовсім нічого не петраю. Що може бути потрібно моїй мамі? Нічого. Не витрачай на мене гроші, у мене все є. Стара байка. Парфуми купують дівчині, а не мамі. Квіти. Прошу дуже, квіти вони всі люблять. Але хіба можна прийти з самим лише віником? Книжку? Хто там знає, що читає мама. Всі книги, які вона любить, у неї є. На новинках я не розуміюся. Іду до парфумерного магазину — там мені все смердить. Сіль для ванни?

А навіщо їй сіль? Якийсь фільм? Подивиться його один раз, та і взагалі вона більше любить ходити в кіно. По телевізору і по радіо вихваляють різні вітаміни, які повинні поживавити мам, дати їм енергію, вивести з організму токсини, і після чергового біоциклу, біожиття, біопіднесення такі біоматер, біофатер мають бути як новенькі.

І що? Тепер я маю купити добрива для власної мами?

Ситуація геть безнадійна. Пляшку я їй теж не понесу. Про це не може бути мови. Хоч би що я купив, почую одне: «Боже, навіщо ти витрачаєш на мене гроші?». Якби у мене був горжет, я віддав би його їй. Але не можу ж я віддати свій.

Просто кара божа з цим Днем матері.

Дзвоню до Бартка.

— Бартку, що ти купив мамі на День матері?

— Візочок! — вигукує він радісно. — Я витратив на нього майже п'ять тисяч, він просто неймовірний! Робить все що завгодно, має дуже багато функцій!

— Інвалідний візок? — питаю зі співчуттям, бо я не знав, що його мама така хвора.

— Що ти мелеш? Вкуси себе за язик! Я купив дитячий візочок! Розумієш, це така модель, яка росте разом із дитиною!

— А для мами? Я питаю про маму! — пояснюю я.

— Мама — це Аська! — каже він, і я розумію, що звернувся не туди, куди слід було.

— А для своєї мами?

— Моя мама живе в Ольштині, я зателефонував їй, і вона дуже зраділа. Ну а наступного року о цій порі вже Зося буде її вітати. Уявляєш собі?

Я не дуже уявляв, як кількамісячне немовля буде вітати його дружину.

Дзвоню до Аліни.

— Алінко, рятуй. Я не можу зосередитися, а завтра День матері.

— Ти де? Я приїду, щось придумаємо.

На Аліну завжди можна розраховувати. Ми домовляємося зустрітися в якомусь потворному торговельному центрі, де всі крамниці вона, ясна річ, знає напам'ять, тож точно щось знайде для моєї мами.

Аліна обіймає мене сердечно — ми востаннє бачилися у квітні, але це обійми на ходу — відразу ж заходимо в якийсь магазин.

— Який у твоєї мами розмір?

Мамин. Не дуже великий. Вона лише трохи повнява.

— Який номер?

— Номер чого, перепрошую? Черевика?

— Її розмір. Шістнадцятий, чотирнадцятий? Чи вона худенька? Я не пригадую.

Аліна бачила мою маму лише раз, і це було кілька років тому.

Худа моя мама чи повна? Не знаю. Мама як мама. Не те щоб худа. Але я не переконаний, чи варто купувати одяг.

— А які парфуми вона любить?

Парфуми? Звідки я маю про це знати? Я знав, якими користувалася Марта.

— Вона фарбується?

Моя мама?

Не маю поняття, я не звернув уваги.

— А що вона любить?

Любить куховарити. Бо годує мене.

— Готувати їжу.

Аліна тягне мене від магазину до магазину, в мене паморочиться у голові від надмірної кількості речей довкола — светриків, блузочок, хустинок, запахів, туші для повік, мила.

— Ок, може, ти купиш їй баняк? Знаєш, з тих, у яких можна готувати без жиру? Бо жінки у будь-якому віці бережуть фігуру.

Баняк на День матері?

— Наприклад, цю мультиварку. Як тобі? А яка у неї кухня? Сучасна? Подивися, які класні сита, складаються. Чудовий амарант. А ці ложки для салату просто супер, з них нічого не випадає, поглянь є спеціальний контейнер.

Я дивлюся, але не бачу. Мое серце починає швидше битися. Все тут блищить і світиться неоновим світлом.

— Візьми цю мультиварку, але треба додати ще щось. Якийсь бальзам для тіла абощо. Щоб вона розуміла, що ти цінуєш її жіночність. Кожна жінка дбає про себе.

Цікаво, чи дбає про себе моя мама?

Я не впевнений, що вона обмазує себе всім цим не-
потребом. Але слухняно витягаю гроші. Баняк коштує
стільки, що я мало не падаю, коли чую ціну.

Але не страшно. Мама у нас тільки одна.

— Ну а зараз ідемо до відділу косметики. Може, щось
із Мертвого моря? Вона точно зрадіє, от побачиш.

Я їду за Аліною, як вівця до різника. Я ненавиджу ку-
пувати подарунки. Взагалі ненавиджу щось купувати.

— А може, щось із біжутерії? — зупиняємося перед
вітриною.

Я дивлюся на ціни і відтягую Аліну звідти чимшвид-
ше. Ми пробираємося до прилавка поміж магазинами.
Мені вже досить, я голодний, тож дозволяю Аліні вибра-
ти олійку для тіла. Дівчина щось підсовує мені під ніс,
все пахне дуже добре, я мрію про гамбургер.

Врешті вона вибирає якусь олійку, я плачу карткою,
бо готівки більше не маю. Мені все це гарно запакову-
ють, не можу нічого сказати, беру торбинку, беру раху-
нок і не вірю власним очам. Триста двадцять злотих!
За олійку???

Треба було брати біжутерію.

А потім я запрошую Аліну на шкідливі гамбургери.

Марта ніколи би не їла нічого такого, бо корів морду-
ють, ті живуть без сонячного світла, ціле життя в стре-
сі у стійлах, обладнаних електричним спорядженням,
м'ясо глибокого замороження, все поспіхом, смажать
у старому жирі і так далі. Тож я замовляю два, Аліна —
якийсь салат і морозиво.

Аліна мила, справді мила. Вона зовсім не змінилася, кар'єрний ріст не перетворив її на снобку, вона тепер краще вбирається, я не дуже розуміюся на жіночому одязі, але видно руку стилістки.

Марта любила ходити по секонд-гендах і випорпувати щось із гори старого шмаття, а потім виглядала у цьому як богиня. Я би бридився вбрати щось із такого магазину. А вона виглядала як принцеса.

Аліна теж має чудовий вигляд. У неї зараз набагато коротше волосся, вона зграбна, з кокетливим поглядом. Я не можу зрозуміти, чому вона уже так довго самотня. Може, також лесбійка? Може, мені варто познайомити дівчат між собою? Але я вчасно пригадую, що, здається, Аліна таки не лесбійка, якщо згадати нашу з нею пригоду. Зараз ця дівчина сидить навпроти мене і ні слова не каже про дві мої булки, перекладені шматочками коров'ячого м'яса глибокої заморозки. Марта точно прокоментувала би це.

— Щиро тобі дякую за допомогу, я б сам не впорався. Минулого року цими закупами займалася Марта, — кажу я відверто, хоча, чесно кажучи, без потреби.

— Ти все ще думаєш про неї, правда? Вона тебе скривдила... а це надовго залишає слід, іноді навіть на все життя...

— Я взагалі про неї не думаю! — обурююся з повним ротом.

— Джеремі, я ж бачу. Це не страшно. Просто так уже вийшло. Тобі потрібен час, щоб отямитися.

Джері би так не сказав. І Грубий. І Бартек. Бартек запропонував би мені стати батьком, бо тоді світ цілковито змінюється. Аліну мені не потрібно обманювати.

— Це справді не просто. Я навіть не думав, що воно мене так зачепить. Але нічого, впораюся.

— Я тебе бачила з блондинкою... Між вами щось серйозне?

Я усміхнувся. Вона могла бачити мене тільки з Інгою.

— Це була би єдина дівчина, з якою я міг... би щось мати після того, як ми розійшлися з Мартою. Але у неї є недолік.

— Та ти що! Вона така вродлива! Дурненька?

Все, як завжди, жінки не дуже люблять інших жінок, це я давно зауважив.

Марта не така. Тільки Марті я міг вірити, як дитина. Вона завжди була сповнена захоплення всім і всіма, у кожній людині бачила щось добре. Навіть коли дивилася фільм про вбивць дітей, то співчувала не тільки дітям, а і злочинцям. І дратувалася, коли я казав, що позабивав би цих всіх збоченців. Звідки ти можеш знати, що їх до цього підштовхнуло? Вони можуть бути хворими, бо жодна нормальна людина такого не зробить! А хворих слід лікувати, ізолювати, а не вбивати! Це у Гітлера була ідея винищити всіх калік. А це також каліки, як ти не розумієш!

— Ні, не дурненька, я би навіть сказав, що надзвичайно розумна. Має дві вищі освіти, отримала наукову стипендію, досконало знає чотири мови.

— Сіра панчоха?

— О ні! — розреготався я, бо це означення зовсім не пасувало до Інги.

— Зайнята?

— Вільна, як птах. І справді мене любить.

— Тоді що? Припини дражнитися зі мною, ти що, змінив орієнтацію?

Я замовкаю, сміх застрягає мені в горлі.

— Невже ця ідіотка так на тебе вплинула?

Про Марту можна сказати все що завгодно, але тільки не те, що вона ідіотка. Тут я повинен залишатися об'єктивним.

— Марта не була дурепою, — виправляю я, і мені стає незручно.

І навіщо?

Вона була дурнуватою сукою.

— Вибач, мені просто шкода тебе, Джеремі, ти заслугуєш на когось, хто зможе тебе оцінити. А Марта була... вибач, я не повинна так казати, але жінки деякі речі зауважують швидше, ніж чоловіки. А надто закохані чоловіки.

— То якою була Марта? Що ти про неї знаєш? Гей, Аліно, ми з тобою друзі, а друзі якщо починають щось говорити, то договорюють. А ці недомовки залиш для подруг.

— Я нічого не знаю. Просто вона не викликала моєї довіри. Така собі ідеальна жіночка, ти ж розумієш.

Але я не розумів. Марта зовсім не була ідеальною.

— Знаєш, просто коли хтось надто вже бездоганний, всім допомагає, всіх розуміє, всім співчуває, щотижня відвідує бабцю, розповідає на кожному кроці, скільки у нього тепла, розуміння, то я перестаю такій людині довіряти.

«І правильно, — подумав я собі. — Я перестав довіряти аж через чотири роки. Майже чотири».

— Я завжди хотіла для тебе тільки добра, Джеремі. А вона була нещирою моралісткою. Ти не гніваєшся на мене за те, що я кажу те, що думаю?

— Нещирою моралісткою? — таке може спасти на думку тільки жінці.

— Добре, досить уже про це. Тепер скажи, чому дівчина, про яку ти кажеш, що вона така вродлива і розумна, не підходить тобі. Вона не хоче? В цьому проблема?

— Ох, Аліно. Запевняю тебе, що якби не один невеличкий недолік, то вона давно була би зі мною.

— Який недолік? Скажи вже нарешті!

— Вона любить жінок.

— Ти жартуєш! — Аліну так розсмішило моє зізнання, що з неї вмить спадає напруга, яку викликала розмова про Марту. — Джеремі, здається, тобі не щастить.

Ми проводимо разом ще хвилин двадцять, я відвожу Аліну додому, але не заходжу, хоча вона кличе мене на чай — я маю врешті відпочити, після такого шопінгу я почувуюся мов витиснута цитрина.

А до того ж я обіцяв Бартку, що зайду до них перед від'їздом.

Завтра іду до мами, а післязавтра сідаю у літак і починаю нове життя.

Перед від'їздом уже не встигну.

АЛЕ Ж ВОНО НІЧОГО НЕ ВЇЖИТЬ

Я готовий убити пса моєї мами, і цього разу мої наміри цілком серйозні. У мене спух ніс і з обох боків дві червоні плями, я схожий на людину на останній стадії сифілісу. Це чмо вкусило мене вчора, коли я підійшов до мами, щоб поцілувати її з нагоди свята. Треба було триматися далі як від матері, так і від песика.

— О боже, коханий, з тобою все гаразд? — скрикнула мама і зазирнула між зуби... псові! Так! Саме так! Ніхто би в це не повірив, але моя мама на таке здатна.

Чесне слово, я колись виведу цього гівнюка на якийсь газон і спущу з його довбаного повідка. І, може, якийсь канюк натрапить на нього і згодує цього гівнюка своїм пташенятам. Думаю, це буде найбільша користь, яку зможе принести ця імітація пса.

Мамуся повчала мене, щоб я був обережним: у літаку (я маю пильнувати, щоб літак не впав?), в аеропорту — бо там купа злодіїв, на реєстрації — не мати

зайвого багажу, бо за нього доведеться доплачувати, у готелі — бо «ти візьмеш із собою камеру», в океані — «я сподіваюся, що ти плаватимеш у басейні, і чи ти переконаний, що там є рятівник», на сонці — бо «можна отримати сонячний удар, а у тебе така вразлива шкіра», вночі — коли буде холодно, треба обов'язково мати з собою якусь куртку або светр, вдень — «будь обережний і не спілкуйся з шахрями, бо ти ж такий довірливий», у барі — «тільки не пийте забагато, я знаю Джері, не впевнена, що це для тебе найкраща компанія», з фруктами — «добре мий усе, бо ще підчепиш якусь хворобу», під водою — «я сподіваюся, що ти не будеш настільки немудрим, щоб пірнати», на воді — «не плавай на водному скутері, бо в океані бувають набагато вищі хвилі, ніж у Зегжинській Затоці», після купання — «знімай мокрі плавки, щоб не застудитися, ну і найголовніше — будь обережний із дівчатами, ти ж знаєш, які вони бувають, не спілкуйся з першими-ліпшими». Вже аж після цієї лекції мені я зміг покинути маму та її найкращого друга, який був задоволений зі своєї перемоги.

У мене залишилася година для того, щоб позакидати до валізи речі, замовити таксі в аеропорт, по дорозі я заберу Джері, потім передзвоню Ярку, щоб не забув про моїх клієнтів, ще треба замкнути помешкання і постука-ти в підлогу, бо Сіра Відьма вже п'ятнадцять хвилин видає якісь звуки. Може, вона вчить азбуку Морзе? Я вмикаю Еннію Морріконе — якщо Відьмі не подобається

така музика, доведеться її потроху привчити. Потім стукаю їй у відповідь.

Ну і прошу дуже, за десять хвилин я вже повністю спакований, сумка невеличка, бо що мені там потрібно? Клімат м'який, дорогий готель, камеру беру з собою в літак, гроші взяв.

*

З Мартою кожна подорож була справжнім випробуванням. А точніше, підготовка до подорожі.

Навіть потягом.

— Можна мені покласти свої речі до твоєї валізи?

А я ж спеціально намагався обмежитися ще меншою кількістю багажу, ніж зазвичай, бо знав, що їдемо потягом. Я розумів, що мені доведеться носити і свій, і Мартин багаж, тому передбачливо не пакував до валізи все, що мені би хотілося взяти, бо навіщо вдавати з себе силача-важковаговика? Я ж знаю, що сила у мене є, то не мушу зайвий раз її демонструвати.

Чому? Бо так.

— Ти це все береш із собою? — запитав я одного разу неочачно Марту, коли побачив купу речей, приготованих для пакування. Увесь матрац шириною метр шістьдесят, — бо ширший не помістився би під вікном, — був закладений кольоровими купками одягу.

— Все? Ні, не все, тільки те, що тут лежить, — здивувалася Марта.

— Оце все? — повторив я своє питання, окреслюючи жестом усю поверхню під вікном.

На підвіконні, крім квітів, саме тих, які я нещодавно викинув, стояла ще якась скринька.

— Звичайно, що все, — з докором відповіла Марта. — Не можу ж я залишити светр, — і вона підняла щось, що могло би бути светром. — Бо ж погода може помінятися! Куртку від дощу я теж візьму, бо ми будемо ходити на прогулянки!

Так, я собі дуже добре уявляю, як Марта марширує під дощем.

— Якщо буде вітер, — а над морем буває вітряно, — цей одяг вітрозахисний. — Біла з чорним блузка опинилася на валізі. — Оті штани пасують до цієї блузки, а джинси вдягатиму, якщо буде тепло. Ось це — білизна, а це три блузки на зміну, а четверта — у разі, якби ми вирішили кудись вийти ввечері. Вона більш вечірня. — Я подумки зітхнув. — До цієї блузки у мене ще є спідниця, та, яка тобі подобається, фіолетова, але, мабуть, ти маєш рацію, вона сюди не пасує, я візьму цю. — І Марта витягла з шафи іншу шмату і приклала її до себе. — Що думаєш?

Я не думав, мені було вже досить.

— Ми їдемо на два з половиною дні до Конрада і Ади, — відповів я їй.

— Я знаю. — В одній руці у неї була червона футболка з чимось золотистим, нашитим спереду, у правій — голуба туніка. — Яку взяти? А може, візьму обидві,

вирішу на місці, — і докинула до купи одягу ще дві шмати.

— Мені здається, ти взяла забагато, — наважився вимовити я.

— Ти жартуєш. Що я повинна залишити? Рушники? Будь ласка! Але згадай, як ми їздили у Казімеж.

Я пам'ятав. Там справді не було рушників. Довелося витиратися пошивкою від подушки, додумалася до цього, звичайно ж, Марта. Подушок було дві, пошивок теж дві, тож вгадайте, кому довелося спати на подушці без пошивки.

— А це? — я показав на величеньку скриньку, в яку міг би запакувати всі свої речі: одяг на пляж, сорочку на зміну.

— Подивися, яка класна! Нарешті я маю куди покласти косметику, — вигукнула Марта захоплено і на колінах переповзла по складених на купки речах до скриньки. Мушу визнати, що виглядало це дуже сексуально.

Я не хотів зазирати до скриньки. Що там може бути цікавого? Але Марта показала мені.

— Це просто чудо! Подивися, ось тут є перегородки, в одному відділенні у мене креми, бальзам, косметика, подивися, є навіть спеціальне відділення на олівці! Бачиш, тут у мене гумки, і я нарешті бачу все, що у мене є.

Марта справді була дуже втішена. Я подивився — і, чесне слово, нічого не зрозумів. Олівці і гумки носять у наплічниках семирічні діти. А не тридцятирічні жінки. Я ніколи не зрозумію, навіщо жінці, яка виїздить на

два дні, десять баночок, десять тюбиків і п'ятнадцять олівців. Я не кажу нічого про макіяж, бо розумію, що це важливо, але навіщо тримати вдома пів крамниці з косметикою? Ну гаразд, тримати вдома — це я ще розумію, але возити з собою?

Тому я просто закивав головою, виражаючи повне розуміння.

— Ага, — сказав я і вклав у це «ага» чимало старань, щоб воно прозвучало з ентузіазмом.

— Ну ти і вредний, — зітхнула Марта, — нічого не розумієш. Завжди маєш до мене претензії. То що я повинна залишити? Штани? І ходити з голою дупою? Чи купальник, щоб навіть не могла покупатися, якщо буде хороша погода? Чи, може, пляжну накидку? Ми ж підемо на пляж?

— Візьми одну, — я подав їй хустину. — Бо вона гарна.

— Але ж вона нічого не важить! — Марта показала ще дві хустки. — Ну, будь ласка, будь ласочка, вони ж взагалі легесенькі, чому ти такий дріб'язковий? Я можу сама нести свою валізу, якщо ти боїшся, що не впораєшся, — зробила вона несподіваний напад, тож я замовк.

Боже! Теплі речі, бо може бути холодно, легкі, бо може бути спекотно, хустки, бо, може, підемо на пляж, спідницю, щоб можна було показати ноги, штани, щоб можна було ці ноги сховати. Куртка, бо вона збирається ходити у куртці, блузка, бо не буде ж вона постійно ходити у куртці.

Два дні!!!

Креми до того, після того і під час того.

— Бальзам — це не крем! — сказала Марта мені колись обурено. — Ти теж мав би користуватися кремами.

Чорт. Я користуюся кремом «Нівея» — цього досить. Ще голюся. Користуюся туалетною водою після гоління. Хорошою. Що ще потрібно?

Можу собі уявити, як Марта гуляє у дощ або вітер. Я запакував свою сумку і пішов до кухні.

— Забери сміття, викинемо по дорозі, бо буде смердіти! — почувлося ззаду за мною з кімнати.

Викинемо!

Так, ніби не відомо, що сміття виношу я.

Блін, то ж треба, щоб у власній хаті треба було бути таким обережним, хто ж це витримає, коли за тобою постійно стежать і диктують, що ти повинен робити.

А після того як я зібрав сміття, Марта виростала у дверях кухні.

— Запакуеш мені ще це? Бо у мою сумку вже не влязуть... — і у руках в неї цілий пакунок!!! Пакунок!!! Її речей.

І що мені було робити? Я швиденько перепакував свої речі до більшої торби, дотарабанив усе це бігом на Центральний вокзал, у поїзд, виставив на горішню полицю, далі зняв із горішньої полиці, потім заніс до таксі, і все це для того, щоб протягом двох наступних днів вона навіть не глянула у бік моєї сумки, в якій були найважливіші, абсолютно необхідні речі, без яких ну ніяк не можна було обійтися.

Зараз мені набагато легше.

Вимкнув музику, виніс сміття, бо через тиждень засмердиться. Спекотно. Ще раз постукав Сірій Відьмі. Зараз я їду сам, тобто з Джері. У мене невеличка валізка і ще менша сумка, яку я беру в салон. Я не маю запасних рушників, олівців для губів, кремів, бальзамів, різних інших дамських дурниць. І мені зовсім не шкода, що Марта зі мною не їде. Ми їдемо з Джері знімати фільми, підривати дівчат і радіти життю, от і все.

І жодна Марта мені не потрібна, ця святоблива розпусниця.

Я зовсім не шкодую.

ARE YOU READY?

Ми долетіли без пригод, я відправив SMS мамусі, коли приземлився. Взагалі-то я міг би заощадити на цьому, якби вона подивилася новини і звідти довідалася, була авіакатастрофа чи ні.

У літаку ми трохи поозиралися, але на весь літак було дві трохи симпатичні дівчини нашого віку, а всі решта — старі або ж зазомбовані тітки з малими дітьми.

На одній зі стюардес можна було спинити погляд, але вона була з Чехії і не реагувала на спроби її підірвати, хоч Джері й намагався якось налагодити міжнародний контакт.

Привітна жінка в аеропорту поділила нас на групи, і автобуси порозвозили усіх по готелях. Наш готель був непоганий, з вікна видно океан, це просто бомба. Я знав, що така поїздка дозволить мені знову стати на ноги.

Ми відразу ж завалилися в ліжко і заснули, мов немовлята. На жаль, ліжко було двоспальне, одне на двох,

тож трохи стрьомно, але добре, що поблизу не було нікого знайомого.

Ну а якщо нам щось обломиться, то якось уже домовимося про розподіл цього ліжка.

Я сказав Джері, що коли посміє мене штурхнути вночі, то я йому відірву яйця, він мені сказав те саме, і вдосвіта ми прокинулися на різних краях велетенського ліжка, а між нами ще помістилася би рота солдат.

Ми швиденько впоралися з чищенням зубів і через десять хвилин були вже перед готелем, щоб роздивитися, що до чого.

Басейн просто фантастичний, вода крижана, але конструкція просто геніальна, з басейну видно океан, вода переливається через край і зникає десь унизу, і здається, що ти в якомусь позбавленому берегів просторі. Готель насправду чудовий, сходи ведуть просто до океану, на території — тенісні корти, буйна зелень, і все це різко контрастує з тим, що можна побачити по інший бік шосе або ж перед готелем, бо там — пустеля.

Та що тут можна хотіти, якщо це острів вулканічного походження. Ми з Джері залізли у воду, і відразу ж яйця у мене «зменшилися до розміру арахісу», — дозволю собі тут зацитувати текст улюбленого фільму Марти, — але за мить я вже відчув себе, немов юний бог. Я проплив двадцять басейнів і вистрибнув із води розігрітий і готовий до нового життя.

Ми побігли снідати голодні мов вовки. Їдальня за розмірами нагадувала гандбольний майданчик, а хавчик

такий, що ми не могли відірватися. Після омлету, ковбасок і бекону зі свіжесенькими булочками ми спробували ще шість видів сиру, а потім перейшли на фрукти, і вже аж після того, як спожили свіжі ананаси і коктейль із папаї, почали озиратися довкола.

Чесне слово, нема на кому спинити око. Щойно з'являється якась пристойна на вигляд дівчина, то відразу ж за нею волочиться шлейф дітей. Коли вона тільки встигла?

За сусіднім столиком сидить красуня, волосся прикриває дупу, самотня, у нас аж кров завирувала і серця забилися сильніше, аж тут раз — і до неї підходить чувак, обіймає, цілує у чоло, відразу ясно, що вони спали в одному ліжку, тому він увесь такий розімлілий, ну і, ясна річ, нам нічого вже не світить.

Забгато німкень віку наших мам або мам наших мам. Ми розчаровані. Випиваємо каву і виходимо з печери свята шлунку.

Попереду — ще шість днів суцільної розпусти, тож ми повертаємося до номера, щоб переодягнутися, адже нам потрібно зайняти зручні шезлонги біля басейну і підняти тестостерон. Дівчата будуть засмагати, вони не знають інших розваг.

Натомість Марта, коли потрапляла до іншої країни, то намагалася найменше часу проводити в готелі, любила гуляти і дивитися архітектуру та краєвиди у місцях, де не дуже багато туристів.

Але я ж не Марта.

Ми займаємо місця ближче до води, перед нами басейн і океан, за нами — бар. Ми білі-білесенькі, на жаль, помітно, що свіжина, але вже через два дні будемо трохи темніші. Зрештою, вигляд маємо нівроку. З-за темних окулярів ми уважно озираємо свої мисливські угіддя.

Поряд із нами всідається коло німецьких домогосподарок, всі сиві, і якби їхній вік скласти до купи, то імовірно, що вони пам'ятають ще народження Христа. Достатньо одного погляду, щоб ми, наче за командою, перемістилися трохи далі. Біля газону аніматори розкладають різні ігри.

Ми зайняли хорошу позицію для спостереження. Смаглявий іспанець через гучномовець оголошує про початок навчання танців самби і аквааеробіки, а ми ж знаємо, що дівчата на таке злітаються мов мухи на мед.

— *Come on, baby*, — вигукує іспанець і на повну гучність у небо летить «Ladies, come on».

І раптом з усього пляжу до нас збігаються дівчата і застрибують до басейну.

— *Are you ready?*

— *Yes!!!* — кричать вони у відповідь.

— *Serting?*

— *Ja!!!* — кричать.

— *Estáis listos chicas?*

— *Si!*

А скільки при цьому сміху, хляпанини і бризок! Ми перезираємося — такі здивовані, що нам аж мову

відібрало. У воді такий рух, наче хтось випустив туди піраній.

Іспанець дає кожній дівчині кольорову м'яку палицю з пінопласту, яку слід тримати між ногами.

— *Bara-bara*, — сміється він, а за ним і всі дівчата у басейні. — *Uno, dos, tres, one, two, three, eins, zwei, drei*, — кричить іспанець і махає руками то в один, то в інший бік, а при цьому паличка не дуже пристойно гойдається у нього між ногами.

Я не йму віри своїм очам, але дівчата роблять те саме.

— *Jump, jump, uno, dos, tres!*

І вони всі джампають. Середній вік — сімдесят. А разом із тренером — шістдесят дев'ять і два місяці.

Боже!

Вони молодих поз'їдали, чи як?

Ми сидимо біля басейну, як придурки, і дивимося на сімдесятилітніх бабусь, які стрибають у воді. Сили у них не бракує, це правда, але що ми тут робимо? Де ті дівчата, які мали би чекати на нас?

Ми непомітно звальюємо, бо куди не кинь оком, немає нікого нашого віку, крім офіціанток, які бігають туди-сюди, наче невеличкі паротяги, і взагалі на нас не зважають.

Тож ми мужньо вирішуємо записатися на екскурсію до Лансароте.

З усього переліку екскурсійних місць це звучить найцікавіше, до того ж наші камери втішаться таким краєвидам.

Єдиний острів, на якому немає будинків, вищих за одноповерхові, національний парк Тіманфая, площею п'ятдесят квадратних кілометрів. Цей парк утворився на початку вісімнадцятого століття, коли триста вулканів безупинно протягом шести років випльовували з себе сорок вісім мільйонів тонн магми.

Фотографії будуть неймовірні, це точно.

Через дві години прогулянки берегом океану і плавання у крижаній воді ми вже задоволені життям і майже такі ж засмагли, як іспанець, який керує водним «бара-бара». Бабусі усміхаються, побачивши нас, тож і ми їм усміхаємося. Не розумію, чому моя мама не поїде на такий відпочинок.

Вранці після сніданку ми виходимо на берег океану, вузькою смужкою піску можна пройти добрих кілька кілометрів. На скелястому узбережжі нас наздоганяють їхні білки, смішні створіння, сірі, вони спинаються на дві лапки і з цікавістю приглядаються до нас. Марта була би в захваті. І ще ми плаваємо в океані, хоча вода страшенно холодна.

*

Третього дня вранці ми готуємося їхати на екскурсію. Беремо з собою камери і воду, ладні прийняти будь-який виклик долі. Спершу подорож до порту, потім паром, і коли сходимо з парома, нас уже чекає екскурсовод.

Ми сідаємо в автобус, і тут я бачу двох дівчат із літака, вони вместилися у самому кінці, тож ми намагаємося сісти якомога ближче. Познайтися вдасться само собою. Варто було заінвестувати по сімдесят євро.

Спереду, біля водія, стоїть нічогенька собі кобітка, на око їй років зо тридцять. Гарно усміхається, каже по-нашому: «Добрий день», — потім повторює по-іспанськи, далі просить нас поплескати водієві, який нас везиме. Ми плескаємо.

Як я це ненавиджу.

Екскурсоводка починає розповідати. Якщо коротко, то йдеться про те, що якби ми хотіли скористатися туалетом, то лише на зупинках, бо в автобусі туалету немає, а якщо ми запізнимося, то нас чекати не будуть, бо п'ять хвилин запізнення можуть позбавити нас сорока, а може, і п'ятдесяти хвилин цінного часу, який залишиться після огляду острова і останнього місця нашої екскурсії, а це — у неймовірно гарному національному парку Тіманфая.

Мені важко сказати, де я опинився — у дитячому садку чи у початковій школі. Роззираюся довкола — всі слухають, як діти. Але ж насправді екскурсоводка нам просто погрожує, і то цілком безпідставно! Джері багатозначно дивиться на мене, дівчата ззаду хочуть.

— Зараз я вас перелічу, і у тому ж складі ми повернемося, а для того, щоб було легше, прошу кожного запам'ятати своїх сусідів, і у такому ж порядку

сідатимемо в автобусі дорогою назад, — все це вона проговорює на одному диханні.

Забула додати хіба лише те, що з автобуса ми теж маємо виходити парами, а потім дівчатка ідуть направо, а хлопці — наліво.

Автобус рушає і виповзає на вузьеньку дорогу.

Джері заговорює до дівчат.

— А з якого ви готелю?

Дві вродливі білявки регочуть, а пан, який сидить біля Джері, каже:

— Ц-с-с!

— Якщо ви будете запізнюватися, — каже екскурсоводка, — то ми знайдемо інші способи допровадити вас до автобуса, і повірте мені, вони дуже дієві. Нагадую також, що проблему туалету ми будемо вирішувати під час зупинок, бо зупинятися додатково дорогою немає можливості. А місця, куди ми поїдемо, можна оглядати, — продовжує вона, — бо вони унікальні.

Джері штовхає мене ногою.

— До неунікальних місць ми не їздимо, — він повертається до дівчат. — Я — Джері, а він — Єремія. Ми живемо у...

— Йолька і Анка, — світліша блондинка простягає руку. — Ми живемо за шість кілометрів від вашого готелю.

— Шкода, що не в нашому, — каже Джері.

— Будь ласка, тихіше! Не забувайте про автономність і про те, що закон тут такий же, як і в Іспанії, бо

Лансароте пропонує туристам дуже цікаві для огляду місця.

Я вже не впевнений, чи це відбувається насправді, чи уві сні.

— Вибачте, я тільки хотів запитати... — якийсь пенсіонер з переднього крісла намагається пробитися крізь словесний потік екскурсоводки.

— На запитання я відповідатиму згодом, а наразі спробую коротко ознайомити вас із історією острова. Він старий і має вулканічне походження. Головною різницею між зимою і літом є кількість опадів. Тут триває так звана вічна весна. Прошу подивитися праворуч, там ми бачимо рослини-сукуленти, але про це згодом. Перед нами — найвища точка острова — це військова база.

Я не можу приховати свій тріумф, ховаюся за високим кріслом і попискую від радості. Шкода, що мені ніхто не повірить, якщо я все це переповім. Ніхто.

— Вибухи вулканів, яких тут було дуже багато, — продовжує невтомна екскурсоводка, а голос у неї тренований, і якби вона бодай говорила польською, то все було б ще пів біди, — спричинилися до того, що острів складається з магми. У тій частині, де зараз перебуваємо ми з вами, історично важливих вибухів вулканів не було, але про це згодом.

Якщо не знати, де ти, то відразу і не здогадаєшся. Автобус суне дорогою, довкола — білий краєвид, простір, океан залишився далеко позаду, у далечині біліє містечко, наче зі старої гравюри, віконниці сині або білі,

крихітні вхідні двері. Було би чудово тут зупинитися, трохи поблукати тими мініатюрними вуличками, автобус сповільнює рух, бо дорога поміж будиночками така вузька, що бічні дзеркала майже зачіпають об стіни. Просто казка.

— Вибачте, а можемо ми хоч на мить тут зупинитися? — питаю я, бо таких неймовірних кадрів ще не бачив. — На хвилику, щоб зробити фото.

Весь автобус озирнувся на мене — люди здивувалися, що я наслідився таке запитати.

— Я вже сказала, де ми будемо зупинитися. Якщо хтось хоче в туалет, то саме там буде і туалет. Там же можна буде зробити фото. До речі, стосовно фотографій: на тому кільці, яке ми минали нещодавно, Альмодовар знімав одну зі сцен фільму «Жива плоть».

Мною аж затрусило. Невже у такому казковому місечку вони не випустять нас із автобуса?

— Прошу подивитися праворуч, у цьому білому невисокому будинку розташований музей. — Автобус поволі заїздить на великий паркінг. — Шановні, нагадую вам, що заходимо швидко і не затримуємося, не губіться, не відходьте одне від одного, бо у нас мало часу, але про це згодом. З правого боку від автобуса будуть туалети, але ми не можемо збільшити тривалість стоянки навіть на п'ять хвилин, бо, як я вам уже казала, тут п'ять хвилин, там п'ять хвилин — і ви не побачите природного феномена, яким є парк вогню і неймовірних краєвидів. Там ви побачите землю, яка палає, і це буде досвід,

який неминуче вас зворушить. Там також будуть туалети, тож прошу не хвилюватися. А зараз всі виходимо і стаємо групою відразу біля автобуса, — запам'ятайте, де він стоїть, тож після виходу повертаємося одразу сюди. У печері ви побачите символ цього острова — невеличкого білого сліпого рака, це поширений тут вид. Прошу йти за мною!

Шляк би її трафив!

Ми виходимо з автобуса, Джері елегантно подає по черзі руку обом нашим новим подругам. Ми стаємо біля них, дівчата перешіптуються, зблизька вони вже не такі гарні, нафарбовані занадто вже по-вечірньому, а не для екскурсії. Напевно, в їхньому готелі теж самі пенсіонери.

— Можна вас супроводжувати? — галантно питає Джері, а я просто дурнувато усміхаюся.

— Я прошу ще хвилювання вашої уваги, — нагадує про себе екскурсоводка. — Попри те що печера невеличка, ми маємо годину, щоб її оглянути.

Біля входу зібралось стовповисько, німецька екскурсія жвавих пенсіонерів намагається наздогнати свого гіда. Ми пропускаємо їх і залишаємося разом із Анкою і Йолею трохи позаду всіх.

— *Los toheros, bitte*, — каже Джері і кланяється старшим дамам, а вони йому радісно усміхаються.

Наші дівчата хихочуть.

— Йолю, Анко, прошу вас, — Джері показує на стрімкі сходинки донизу.

— Ми ще не на «ву», — каже білявка. — Ми вас ще зовсім не знаємо.

Мабуть, вона мала на увазі «на ти», але вирішила бути оригінальною.

— Чому ж не знаєте? Ви сиділи в літаку спереду, тож ми вже на «ву».

А потім вона обертається до мене і шепоче:

— Хоч би що це означало.

Подорожі можуть багато чого навчити.

МОЇ ВІЗУАЛЬНІ ВРАЖЕННЯ

Печера закінчується басейном. Вода у ньому синя, як ультрамарин у білій рамці неправильної форми, узбережжя теж пофарбоване білим і підступає під самі скелі. Чорне каміння у воді, здається, намагається порушити цю гармонію кольору, більші камені у воді також пофарбовані на біло, чорні — немов хтось кинув сюди мимоволі, але це не випадковість, а знаменитий проєкт архітектора, який, як сказала нам екскурсоводка, є найвідомішою людиною на острові — від краєвиду в мене мало не зупиняється дихання.

Сонце випалює все на біло, скелі, які оточують басейн, стрімко спинаються догори, у небо, яке проти цієї води схоже на вицвілу сорочину. У чувака справді багата фантазія!

Я витягую камеру і знімаю, яскравість буде занадто великою, але нічого страшного, адже настрої схоплено. Це страшенний кіч, але я в захваті.

— Прошу вас ще зазирнути до концертного залу, — там неймовірна акустика, — а тоді повертаємося, швиденько повертаємося! — чую крики нашої екскурсоводки.

— Гей, зроби нам, будь ласка, фото! — білявка підсо-вує мені під ніс телефон, і вони разом із подругою миттю стають у туристичну стійку — одна нога вперед, груди теж уперед, і широка усмішка.

Я ввічливо клацаю, нехай буде пам'ятка, а потім іду білою дорогою, не відриваючи камери від очей. Там натопт людей, шкода, що люди так безсоромно вриваються у це незвичайне царство дикої природи. На плівці ці кадри були би цікавішими без людей. Але якщо не маєш того, що любиш, то любиш те, що маєш.

Марта була би на сьомому небі.

Я запізнююся до автобуса на чотири хвилини і бачу, як той, блін, рушає без мене. Стою і чекаю, що буде далі. За мить автобус зупиняється, я підбігаю і доволі довго стовбичу перед передніми дверима, поки екскурсоводка не дає знак водієві, щоб відчинив мені.

Пасажири дивляться на мене вороже, а я, чесне слово, почуваюся як придурок. Всі на мене витріщаються. Я швидко проходжу на своє місце.

— Ми востаннє зупинилися, щоб підібрати того, хто запізнився, — каже у гучномовець екскурсоводка. — Поважаймо інших, ми ж не любимо, коли хтось запізнюється, правда? Зараз ми знаємо, хто буде винен у тому, що ми менше часу проведемо у вогняному парку.

— Тебе засудили на довічне, — каже Джері, а чоловік попереду нас відвертається і зневажливо пхикає.

— Вибач, — безсоромно виправляється Джері, — на смерть.

Коли ми в'їжджаємо до національного парку, я сповнений вражень. Хтось відгортає тепле каміння, хтось ллє воду у спеціально зроблені для туристів ямки, з них вириваються мінігейзери, хтось кидає галузки до дірок, і ті загоряються. На грилі, що прилаштований над діркою у землі, смажаться курчата, вибухають гарячі язики полум'я, а м'ясо шкварчить і апетитно пахне. Тут справжнє пекло, це одразу бачиш і відчуваєш, коли наближаєш голову до будь-якого отвору в землі.

Тутешні краєвиди — просто мрія кожного фотографа. Куди сягає око, не знайдеш нічого живого — жодної рослини, жодного птаха, жодної навіть засушеної травинки, аж до самої лінії горизонту тягнуться самі лише гори — червоні, зелені, сіруваті, чорні, криваві і сірі, подекуди гострі, земля — наче зорана велетенським плугом, яку потім Бог наказав закувати в камінь.

— Туалети — праворуч, прошу скористатися, і сідаємо назад до автобуса! — кричить екскурсоводка, єдиний слід життя у цій пустелі. — Вікна не відчиняємо, тут територія національного заповідника, якщо кожен турист викине жуйку або папірець, то цей чудовий природний феномен зникне.

Ніяких кадрів камерою зробити не вдасться. З вікна нічого відзняти не вийде, бо автобус хитається, як

дурний, а до того ж шиби такі брудні, що навіть фото не зробиш. Я розчарований, бо ж приїхав сюди не на екскурсію!

Сідаємо назад до автобуса, Джері розмовляє з дівчатами, а я прилипаю носом до шиби.

Екскурсоводка вмикає якусь музику.

— А це для вас несподіванка — музика підсилить ваші візуальні враження.

Мої візуальні враження неймовірні, навіть їй не вдається їх зіпсувати. Автобус плескає. Я теж плескаю. Марта тішилася би кожному її слову, не кажучи вже про стилістику.

На кожному повороті міняється краєвид, раз мені здається, що гори доволі пологі і облиті киселем, який загус із невідомих причин, а потім видно вулканічний попіл, чомусь світлий, як крем, а ще за мить здається, наче гори утворилися з насипаних зелених уламків різного розміру, і гострих, мов бритва. Навіть на сонці темніють глибокі ущелини, які несподівано забарвлюються у темно-синій і червоний колір. А потім з'являються чорні бомби — з глибокими отворами, пошарпані, нерівні, від них аж боляче оку.

Тут ніхто не має права стати ногою на землю — ні тварина, ні людина. Це правда, що після нас не було би як навіть прибрати звідси сміття. Скелі і каміння, яке сягає лінії горизонту, — так і мало би виглядати пекло.

Вузька дорога, якою ми ідемо, — це єдиний слід цивілізації.

Мені подобається тутешня влада, яка береже цю історичну пам'ятку. І я вже більше не дратуюся через те, що не можна відчиняти вікон, як і через те, що не можна вийти ні на хвилику.

До того ж якби у нас хтось побудував готелі вартістю мільйони доларів, то точно прийшов би якийсь контролер, виписав би десять тисяч злотих штрафу, і на тому все. А тут приїхали бульдозери і зрівняли з землею несанкціоновані будівлі, незважаючи на потенційні заробітки.

Я беру фотоапарат і роблю на згадку кілька світлин, які точно не матимуть жодної естетичної цінності.

— Тут уже починається рослинність. Бачите, он там кущі, ми поволі виїжджаємо з території національного парку Тімфаная, — екскурсоводка, на жаль, знову до рвалася до мікрофона. — А тут уважно дивіться в усі боки. Ці невеличкі велосипеди, повз які ми проїдемо через кілька хвилин, належать інвалідам, які таким чином подорожують своїм гарним островом. Прошу підняти руки вгору тих, хто хоче зупинитися ще біля однієї мальовничої затоки. Дякую, дякую, у нас залишилося трохи часу, і ми зможемо побачити ще цю затоку, яка зменшується з кожним роком і, можливо, скоро зникне взагалі. Якщо говорити про фрукти на Лансароте, то найпоширенішим тут є банан.

Чого я так дратуюся?

Адже така екскурсоводка — це саме по собі восьме чудо світу. Марта реготала би всю дорогу — не

вистіювала би гіда, а просто сміялася би. Вона вважала, що кожна людина інша, і хоч би якою була, слід її поважати, особливо якщо та має захоплення і його реалізує.

*

Приблизно у такий самий час два роки тому ми були на Сицилії.

Марта всотувала все, як губка, раділа, мов дитя, а екскурсоводка теж була трохи дивакувата — така, як і ця. Але все було трохи по-іншому. Можливо, це така характерна особливість гідів?

Гід на Сицилії була худорлявою блондинкою, вона перестрибувала з каменя на камінь, швидко рухалася по траві, по руїнах. Говорила тоненьким кумедним голосом про все, але з таким ентузіазмом, наче бачила це вперше у житті.

— Ви тільки подивіться! Яка ця пшениця твердих сортів жовтесенька і яка чудова! А люди колись їздили собі тут, звичайнісінько собі їздили до церкви і зупинялися спробувати цю смакоту! А тепер подивіться сюди! Недалеко звідси є популярний туристичний об'єкт, своєрідний дороговказ, а саме — каміння, яке Поліфем кинув у короля Ітаки. І так став одним із будівничих цієї прегарної архітектури. Так от собі просто! Це ж неймовірно!

Марта довкола мене крутилася як дзиґа.

— Ти чуєш? Вона чудово розповідає, ти тільки послухай, як вона любить цю країну.

— А взимку на Етні лежить сніг, і його використовують для своєрідного катання на нартах, — казала екскурсоводка. — Спробуйте ці фрукти, вони на вигляд схожі на ожину, але світлі!

Ми куштували фрукти, схожі на ожину, але світлі, їхньої назви я вже не пригадую, Марта тримала мене за руку, було гаряче і парко, а ми блукали руїнами вілли якогось Аврелія.

— Єреміє, ти занадто критичний до гіда, кажу тобі, а вона просто неймовірна! — Марта смикнула мене за волосся, а я ухилився, бо це якась дивна звичка, але тоді ми були ще разом, і це чудово.

— Завтра зустрічаємося після суботнього сніданку біля автобуса!

Та екскурсоводка кожне речення завершувала знаком оклику, і хоча її мова грішила надмірною кількістю прикметників, демінутивів і захоплених вигуків, вона справді була дуже мила.

Я добре пригадую ту дівчину і все, що вона казала, бо Марта записувала деякі речення — вона була в захопленні від мови екскурсоводки і від її закоханості в Сицилію. Справді, гід без жодного сумніву кохала Сицилію всім серцем і хотіла, щоб ми бачили і відчували те саме, що і вона. Після повернення Марта ще досить довго говорила реченнями екскурсоводки, кумедно наслідуючи її інтонації, тож я мимоволі теж перейняв цю звичку.

— Ми ввечері йдемо до Грубого, тож купи, будь ласка, якесь неймовірне пиво.

Або ж зненацька, коли ми сиділи перед телевізором питала:

— Ти захоплюєшся тим, що бачиш, чи можна перемкнути?

А під час рекламної паузи казала:

— Звичайнісінько собі можеш сходити на кухню і начарувати нам своєрідного чаю і ще якихось горішків.

Я вже і забув про це. Це була така собі наша гра у прикметники і вигуки.

Тоді я ще не був таким злим на всіх і за все.

*

— Що з тобою?

Джері штовхає мене під бік і дає бінокль.

Я дивлюся і бачу середземноморських буревісників. Їх тут так багато, що вони точно повинні гніздитися десь неподалік, бо полюбляють скелі та острівці, тож у цьому нічого дивного немає. Вони несуть тільки одне-єдине яйце. Цей невеличкий птах, що має розмах крил до півтора метра, несе одне-єдине яйце. Я приглядаюся, як буревісники літають над океаном, — вони живляться рачками і рибою, ну і, звичайно ж, сміттям із поверхні води. Птахи витанцьовують над водою і відблискують на сонці — гарні, білі знизу, брунатні зверху, ще і цей жовтий дзьоб.

Я віддаю Джері бінокль і вдихаю на повні груди.

Світ дуже гарний, але сповнений несправедливості.

— Старий, що з тобою? Ти хочеш, щоб я зробив усе сам? Придурюєшся? Вони не проти зустрітися з нами завтра ввечері. Тільки доведеться теліпатися пішки до них або винайняти машину. Але сорок євро на дорозі не валяються.

— Ну тоді підемо пішки, — усміхаюся я і бачу, що він загорівся.

А я не загорівся, сам не знаю чому. Хоча можемо, звичайно, підскочити до дівчат на кілька годин, перекусити, випити щось і повернутися.

— Давай, — кажу я і сам на себе дратуюся через брак ентузіазму.

Хоча дівчата — те, що треба. Проте я не знаю, які вони насправді, бо це не я з ними розмовляв, а Джері.

Коли ми сідаємо на паром, сонце уже заходить. Джері розважає дівчат розмовами, а я мовчу. Вони гарні, я таємниче усміхаюся, коли мова заходить про мене.

Намагаюся змусити себе відчувати хоч трохи ентузіазму перед завтрашньою зустріччю, але виходить у мене так собі.

Я збирався зробити Марті сюрприз, і що з цього вийшло?

Тепер сплю в одному ліжку з Джері.

ПАМ'ЯТАЄШ, ЯК МИ ВТРЬОХ?

На щастя, Джері за цілий вечір ні разу не згадав про те, що я був оператором. Ми повечеряли мідіями з часником, випили трохи пива, дівчата хотіли потанцювати, і ми пішли з ними. На слух знайшли місце, в якому було чутно музику, і рушили туди навмання. У барі було повно людей — англійців, німців. Троє чуваків віку наших батьків танцювали, як дурні, на вільному місці на біля туалету. Коли заграли *Satisfaction*, у танець пішли всі, ясна річ, крім нас. Дівчата вихиляли стегнами і мотали головами, а ми з приємністю за цим спостерігали. Хоча я і не знаю, навіщо сюди приїхав.

Дівчата були не проти, але мені не хотілося.

Джері штовхав мене щомиті й тільки докірливо хитав головою.

— Ти взагалі не готовий трахнути когось.

— До чого ваш друг не готовий? — схилилася до Джері Анка — та, що зі світлішим волоссям.

— Полахати з когось, — не розгубився Джері. — У нього були неприємності, я йому кажу, щоб трохи розкумарився і посміявся, випив щось.

— Істина у вині, — Анка долила до моєї склянки трохи свого дрінка.

Я ненавиджу таке. Не буду ж я пити після якоїсь чужої баби, але і вилити не пасує.

— Ні, дякую, я краще чогось міцнішого візьму, — кажу я і виливаю напій назад до її склянки.

Іду в бар і замовляю віскі *on the rocks*.

Анка махає рукою подрузі, вони сідають за столик, спітнілі й щасливі.

— Під час танцю мені освідчився один англієць, — каже Йолька і показує на товстенького англійця. — Але я повернулася до вас, пацани.

— Що він тобі сказав?

— Я випадково наштовхнулася на нього, він мене підхопив, я усміхнулася і кажу: «Дон'т тач мі, іф ю донт лав мі», — бо є така пісенька, а він мені каже: «*I wish I wasn't married*».

— Я не знаю англійської.

— Хочу одружитися з тобою.

Я закашлявся. Джері краще тримається, у нього незворушний вираз обличчя.

— Він сказав: «Я шкодую, що одружений», — кажу я.

— Але це, по суті, те саме, правда? — втручається Джері.

Джері я пробачаю, що іноді, в час особливого потьмарення розуму, він закінчує речення словом «правда».

Більше нікому я цього не пробачаю. Це «правда» закралося в мову з семінарів, на яких промивають мізки, щоб люди постійно «правдали»: «Ви найкращі, правда?», «А тепер ви будете продавати більше ліжечок, пелюшок, клею для протезів, правда?», «Ви ж зробите це, правда?».

Це змушує погоджуватися. Я маю в дупі таку правду. Журналісти теж зловживають цим. Прем'єр зустрівся з президентом, правда?

— Навіщо він сам себе питає? Він що, не міг перевірити?

— Ні. Ну, не зовсім так, — белькочу я.

— Ти просто чіпляєшся до слів. Йолька, дивися, які ноги!

Ми приречено повертаємо голови. Тепер настали такі часи, що це жінки звертають нашу увагу на інших жінок.

— Ну і що? Пласка, як дошка. Ноги...

— ...вони і так ідуть не до нас, — встигає сказати Джері, перш ніж я його штовхаю.

— А ти встиг побачити? — Йоля швидко січе, і Джері перепрошує.

— Ти бачиш мене наскрізь, — підіймає склянку і допиває четверте пиво.

Чує моє серце, у нас будуть неприємності.

— Ходімо на пляж, — зриваються з місця дівчата. — Тут якось нудно.

— Ходімо, ще ж рано, — Джері витягає мобільний, на годиннику по дванадцятій, ми підводимося, я розраховуюся.

До нашого готелю іти понад дві години, така відстань і час відділяють нас від зручного ліжка, тож мене геть не вабить перспектива тинятися по пляжу з підпильними дівчатами.

— А може, ідемо до нас? — пропонує Анка.

— А де ви живете?

— Он там, — вона показує на великий будинок, занадто претензійно прикрашений, наш готель проти нього виглядає набагато краще.

— Ми живемо над самим океаном, — белькоче Джері. — Ходімо до нас. Час на подвиги!

Дівчата сміються, а мені стає недобре.

Я психологічно не готовий провести ніч учотирьох у нашому готельному номері. Я навіть фізично не готовий проводити ніч ні з ким, крім Джері, хоча і ця фраза викликає мій глибокий внутрішній спротив.

— Ми проведемо вас, — намагаюся я запропонувати компроміс, але Джері вже вішається на Йольку.

Вона, здається, не дуже впирається. Анка бере мене під руку. Блін. Я хочу втекти звідси якнайшвидше. Дорогою ми минаємо відкриті таверни. Джері зупиняється і кричить:

— *Los mohitos* для всіх! — чим викликає радість у дівчат.

Але цього разу він влучив у саме яблучко, бо у кнайпі сиділи росіяни. Через пів години Джері вже співав з ними, чим неабияк розвеселив наших нових подруг:

— За родину, за Сталина, на бой, на бой, на бой.

Через годину і три зупинки він уже такий п'яний, що ледь тримається на ногах, на моє щастя.

Ми відпроваджуємо дівчат, і хоча Джері белькоче, що кохає, як ніхто ще не кохав, і шукає церкву, щоб негайно повінчатися, але одразу видно, що нічого у нього сьогодні вже не вийде, окрім хіба що постругати, ну а завтра буде бодун. Дівчата чемно прощаються, запрошують нас прийти увечері і порозважатися разом, і зникають у холі готелю, а я шукаю таксі.

Двадцять п'ять євро — і через п'ятнадцять хвилин я втягую Джері до номера. Він намагається говорити мені: «Йольцю, ти моє сонечко», — але я відпихаю його на лівий бік ліжка і засинаю.

*

Вранці я прокидаюся посеред алкогольних випарів.

Джері сидить на балконі і п'є все, що знайшов у холодильнику, а кожна малесенька пляшечка там має такий недолік, що коштує п'ять євро, і перед Джері уже шість пляшечок, до того ж порожніх.

— Слухай, — каже він, — я не пам'ятаю, що там було після тої кнайпи з танцями. Мені категорично не можна мішати алкоголь.

— Ти не мішав, — кажу я. — Там ти пив тільки пиво.

— Коли ти пішов замовляти собі друге віскі, я випив з ними плящину, — зізнається він. — Мішати ніколи не варто. Я хоч трахнув котрусь із них?

У мене мозок працює дуже добре.

— Обох, — повідомляю йому.

— Ти жартуєш?

— Ні.

— Стібешся з мене, — Джері почувається непевно, а у мене кам'яний вираз обличчя.

— Я ж тобі кажу, що обох, значить обох. Вони обидві хотіли втрьох, по черзі, ти був перший, ми кидали жереб, не пам'ятаєш?

Джері дивиться на мене так, ніби бачить вперше у житті.

— Жереб?

— Угу. Хто швидше вип'є мохіто. Мохіто пам'ятаєш?

— Боже, щось таке мені пригадується... — Джері переляканий, а я задоволений. — А що було потім?

— Потім ми не пішли на пляж, бо дівчата хотіли чимшвидше в ліжку. Йолька тебе обнімала...

— Це я пам'ятаю!

— Ну а потім... «За родину, за Сталина», пам'ятаєш?

Я випорпую з пам'яті найяскравіші моменти, щоб у нього з'явилися хоч якісь асоціації.

— Щось таке було... — Джері скулюється на шезлонгу. — Чорт, і чому я нічого не пам'ятаю?

— Ти мав би пам'ятати, — я говорю спокійно, звичайним голосом. — Ми пішли до їхнього готелю, там ще такий великий хол, пам'ятаєш?

— А, щось таке було... ніби... якесь дерево посередині?

— Все правильно. Дерево посередині, — підтверджую.

Джері відхиляє голову назад і заплющує очі. Мовчить.

— А номер їхній пам'ятаєш? — продовжую я.

— Ні. Повний нуль...

— А здавалося, ніби ти в курсі, що відбувається.

Джері дивиться на мене, і в його погляді є щось, що я не впізнаю.

— Вибач, а ти був при цьому?

— На початку. А коли ви пороздягалися, то вигнали мене в туалет. Це було нефігово, старий.

Джері зривається з шезлонга і зникає у туалеті. Я чую звук води з душу, а моє серце сповнюється гордістю. Варто було заінвестувати двадцять п'ять євро, щоб побачити такого Джері.

Він виходить із ванної через п'ятнадцять хвилин, схожий на побитого пса. Ми спускаємося на сніданок, я їм, а він уважно спостерігає за мною.

Макіавеллі проти мене — просто пацан до армії.

— А ти чому... не тойово?

— Бо ти після всього був уже ніякий, і вони нас вигнали. Ми ледь встигли вбратися, я замовив таксі, ну і все. Сьогодні вони знову на нас чекають, — я дивлюся на нього, ніби нічого не трапилося.

Джері мовчки колупається в тарілці з омлетом.

— Це жахливо, — каже врешті-решт.

— Та припини, — заспокоюю я.

— Жахливо, бо я нічого не пам'ятаю... Вперше в житті я був відразу з двома, та ніфіга не пам'ятаю. Але ж ти не ображаєшся? — йому справді сумно.

— Ти випив швидше за мене, все чесно, як і домовлялися.

Я іду по каву, а в душі мало не лускаю від реготу.

Повертаюся з двома горнятками кавами, Джері сидить, похиливши голову, кілька секунд я борюся з бажанням сказати йому правду, але потім вирішую промовчати.

Такі жарти дорого коштують, а тут він сам винен. Буду видавати йому інформацію потроху.

— Але сьогодні ми не поїдемо туди, добре? Бо знаєш, — каже він тихо, — якщо вони... ну... я не хочу осоромитися ще більше.

— Якщо ти не хочеш, то не підемо, — я плескаю його по плечах. — Ми і так побачимо їх в аеропорту. Ми ж вертаємося тим самим рейсом.

— От блін, — шепоче Джері. — От блін. Мені треба вийти, — і виходить, залишаючи недопиту каву.

Ще тільки в обід повідомлю йому, що секс був без презерватива, а ввечері скажу правду. Не раніше.

У нас попереду чудовий день!

Як виявляється, ідея з цією поїздкою була не така вже і погана.

МИ ЛЕТИМО, ВОНИ ЛЕТЯТЬ

Джері зі мною не розмовляє.

Він смертельно образився, але я не зважаю, бо це швидко минеться. Так повинно бути, це частина задуму. Джері гонорово платить за напої з холодильника у номері і віддає мені дванадцять євро за таксі.

Ми пакуємо речі і їдемо в аеропорт. В автобусі махаємо нашим подругам, вони сидять ззаду ліворуч, ми — спереду справа, дівчата привітно нам усміхаються. В аеропорту вони відразу ж підходять до нас, Джері страшенно нервується.

— А ми на вас чекали, — кажуть, — до сьомої.

— Мабуть, тому ми і розминулися, — я розводжу руки. — Ми о восьмій якраз дійшли до вас.

— Вам є про що шкодувати, — сміються дівчата.

— А потім ми не знали, де вас шукати, — брешу далі, хоч це і негарно.

— Треба було обмінятися телефонами, — кажуть вони. — Шкода.

— Нам ще більше шкода, — відгукується Джері і не дивиться у мій бік.

— Сідайте біля нас у літаку, порозважаємося, — каже Анка.

І цей придурок Джері знову до них приклеюється. Наші місця — відразу за їхніми, і тепер чотири години доведеться слухати, як Йолька з Анкою щебечуть. Як на мене, дівчата занадто агресивні.

Злітаємо — цей момент я люблю найбільше.

Всупереч усім законам фізики, хоч би що там казали науковці, сотні тонн вантажу здатні піднятися у повітря. Я насолоджуюся цим моментом, заплющую очі і кожним нервом відчуваю цей початок руху, пришвидшення, дедалі сильніше тремтіння коліс, тертя об поверхню злітної смуги, все голосніше завивання моторів, а потім раптовий спокій...

Колеса щойно відриваються від землі, а ти вже у повітрі, повільно підіймаєшся, іноді можна потрапити в зону турбулентності, і тоді літак різко підстрибне на кілька або кільканадцять метрів, часом ним трохи може потрусити, коли пробивається крізь хмари, а ти летиш!

Це одна з найбільших приємностей, які я тільки можу собі уявити. Марта під час злету і посадки завжди тримала мене за руку, її долоня зі страху була вологою. А я насолоджувався кожною секундою, бо тільки у такі миті можна відчути себе птахом. І коли я лише подумаю про те, що птахи завжди так можуть, то шкодую, що не птах.

Я розумію захоплення мого батька «спітфаєрами», бо обожнюю літати. Треба було стати пілотом.

Коли у мене невдалий день, то я дивлюся в інтернеті «Диво на Гудзоні»* і як капітан Врона приземляється у Варшавському аеропорту**. Обидва ці пілоти здійснили чудо, справжнє чудо.

Посадити велетенську гору металу так вправно, не панікувати, бути сміливим до кінця, ухвалити правильне рішення!

Але все це дурниці, якщо порівняти з «Apollo 13». На п'ятдесят третій годині польоту космічного корабля весь світ завмер від жаху, почувши фразу:

— Г'юстоне, у нас проблеми.

Троє космонавтів стали в'язнями космосу. Світ затамував подих — ймовірно, що астронавти вічно кружлятимуть в уламку заліза, серед космічного сміття, і так ніколи й не приземляться.

Кажуть, що висадка на Місяці — це великий крок у розвитку людства. Але насправді великий крок у розвитку людства зробили ці троє чуваків, які після такої аварії, без струму, кисню і зв'язку з Землею, таки зуміли повернутися. Бо комусь вони були страшенно потрібні,

.....
* Йдеться про рейс літака «Airbus A320-214», здійснений 15 січня 2009 року. Політ було перервано. Після зіткнення з птахами пошкодилися обидва двигуни. Капітан через аварію посадив літак на річку Гудзон у Нью-Йорку. Всі 155 пасажирів і членів екіпажу вижили. Їх евакуювали з частково затопленого літака. Інцидент відомий як «Диво на Гудзоні» («Miracle on the Hudson»).

** Аварійна посадка літака «Boeing 767-300ER» рейсу PLL LOT 016, у якого не відкрилися шасі 1 листопада 2011 року у Варшавському аеропорту. Це єдина в історії цього аеропорту посадка без шасі.

й постійно про це пам'ятали. Комусь було дуже залежало на тому, щоб вони повернулися додому, на землю і на Землю.

*

— Хочеш ковток?

З-поміж крісел визирає голова Йольки, дівчина тримає літрову пляшку віскі «*Johnnie Walker*», яку придбала в д'юті фрі. Я заперечно мотаю головою, зараз тільки полудень, а до того ж не хочу позбавляти себе відчуттів у польоті, заглушати їх алкоголем.

— А ти? Джері?

Джері дивиться на мене і теж відмовляється.

— Подумаєш, як ні — то ні!

Голова зникає. Дівчата голосно розмовляють, сміються, наче вони самі в літаку. Джері вперто не говорить зі мною. Я спираюся головою об віконце.

— Ми летимо на висоті дев'ять тисяч двісті метрів, температура за бортом — мінус 51 градус за Цельсієм, — каже наш пілот.

*

Кумедно, що ми летимо нижче, ніж сип білоголовий. Він може здійнятися навіть на одинадцять тисяч метрів. Це прегарний птах, дзьоб і ноги у нього синьо-голубі, живе сорок років, вибирає собі подругу раз у житті і вірний

їй до самої смерті. Він більший за нашого беркута, має розмах крил майже три метри. Ясна річ, сип білоголовий перебуває під охороною, 2011-го у Польщі бачили одного, у Домбровиці, але він прилетів із Болгарії. А куди їм подітися, якщо ми шматок за шматком забираємо у них територію? Навіть тут, у небі.

*

— Випий з нами, буде веселіше, — наші подруги стали навколішки на своїх кріслах і нахилилися до нас. Паперові склянки, в яких щойно роздавали напої, до половини наповнені віскі.

— Я за кермом, — пояснюю.

— Джері, випий із нами!

— Я теж за кермом, — каже Джері, хоча ми обоє знаємо, що це брехня. І я брешу, і він бреше.

— Але ж ви немудрі, — кажуть дівчата.

— Прошу всіх зайняти свої місця, — до нас підходить стюардеса.

— Ми на своїх місцях, — каже Анка.

— Прошу сісти у крісло і пристебнути ремінь безпеки, ми входимо у зону турбулентності.

Мені соромно, бо стюардеса дивиться на нас із докором, хоча ми сидимо як слід.

— А на батьківщині ти будеш такий ласкавий знову заговорити зі мною? — звертаюся я до Джері.

Він мовчить.

Ок.

Дівчата перед нами починають пліткувати про якогось чувака і дівчину, яка перейшла одній із них дорогу. Здається, вони не усвідомлюють, що їх чути на пів літака.

Але коли баби починають пліткувати, то забувають про все на світі і не чують нікого, крім себе.

Я заплющую очі.

Марта багато говорила в літаку. Хоч би що ми бачили перед польотом, вона ще раз пригадувала усе, казала, що її захопило або зворушило, плескала мене по плечу: «Пам'ятаєш, як вона смішно про те... А ти бачив, як він...».

Я любив, коли вона багато говорила.

Я сиджу собі на кухні, Марта — у кімнаті, до неї забігла з рукописом подруга з роботи. Чую сповнений ентузіазму і піднесення голос Марти:

— Ну знаєш, самцеві завжди легше справити добре враження, хіба ні? Він і справляє. Ти навіть не уявляєш, які приховані можливості має таке створіння! Яким воно буває неймовірним! Надзвичайним! Дивишся, і ніби нічого особливого, щось таке сіреньке. Але як тільки відчує у собі Волю Божу, то аж страх! Повертає голову, зблисне на сонці, немов облитий платиною, наче занурений у золото, всі кольори веселки зависнуть у повітрі, аж годі очі відвести! Зі звичайної сірості, нормальності, можна сказати, з буднів раптом виринає такий вогняно-головий, що я аж не знаю.

— Знайома картина, — каже товаришка Марти.

— А я таке вперше в житті бачила. Раптом він перетворюється на такого собі принца з казки, не встигнеш

оком змигнути — і зовсім міняється, ніколи би не запідозрила, що таке можливо! І все тільки задля того, щоб справити враження на самку. Щоб довести їй, що він кращий за того, другого. Та що там другого! І за третього, і за десятого! Він просто найкращий у світі!

— Цікаво, що ж це мені нагадує? — сповненим розуміння голосом перебиває Марту подруга.

— Кожен із них демонструє, що саме він найкращий, кожен. Знаєш, що я думаю? Вони до того ж ще і вірять у це. І кожен із них увесь день займається собі своїми справами, перелітає з однієї квітки на іншу, п'є нектар, вдає, ніби працює, але щойно йому захочеться сексу, як тільки відчує у повітрі, що десь з'явилася вродлива самка, він кидає все. І не відчуває ні голоду, ні спраги, вже не має ніяких інших справ, тільки вимахується перед нею, як у цирку.

— Це точно. Вони вміють бути циркачами, — підтакує подруга.

— Ну і пнеться він собі такий, розпушує хвоста, блимає очками, визирає жертву, я тобі кажу, здалеку визирає і готовий на все, тільки щоб вона глянула на нього, ну і, перепрошую, розтанула, — Марта збуджена, а коли щось її розігріє, вона починає висловлюватися кумедно.

— Все так само, як у житті, кажу тобі! — намагається перебити її товаришка.

— І поки не досягне мети — він просто незрівняний, невтомний, неймовірний! Наче у нього моторчик всередині! А вимахується, як придурок, намагається

бути милим, літає довкола і вдає, що бадьорий і зовсім не втомлений! Усі ж знають, що, коли йдеться про секс, втома відразу кудись зникає. А тут у нього серце б'ється у десять разів швидше, ніж зазвичай, а він ще і поспішає, то вгору, то вниз, я тобі кажу, з такою швидкістю, з такою енергією, що пілот військового літака давно би зі страху знепритомнів. А цьому — нічого, розумієш, він відчуває, що на нього чекає винагорода, коли його обраниця врешті скориться. А що робить ця дурненька? Звичайно ж, віддається на тлі чудової природи, бо звабив її вигляд самця і його вміння.

— Так, ми справді дурненькі, — погоджується подруга.

— А що далі? Як думаєш? Ну зрозуміло ж, що залишається сама з двома пташенятами у гнізді, яке ще і сама мусить звити. Так, так, звичайно, що сама. Якщо не збудує гнізда, то потомство загине, не виживе, а від батька давно немає і сліду. І вона, бідненька, мордується, всюди її підстерігають небезпеки, то ж що може зробити така мати? Вона мусить знайти собі якогось опікуна. Вона в'є гніздечко біля якогось яструба, сподіваючись, що там буде у безпеці. Бо яструб — сильний хижий птах, і хто завгодно до нього не полізе. Розумієш, у нього є своя територія, тож вона селиться ближче до нього, сподіваючись, що ніхто не зашкодить їй, можна буде вберегти своїх бідненьких двох крихіток-пташенят. Так воно, на жаль, і відбувається.

— А коханець уже давно в іншому місці?

— Зрозуміло. Вона вже його не цікавить, бо він досягнув свого. Вже йому нічого не потрібно, тож западає у сплячку, напрацювався, постарався, тепер у нього вже немає енергії. І серце б'ється повільніше, і доводиться берегти сили, тож сидить собі, сховавши голову під крило, відпочиває. А щойно вранці зблисне сонечко, він знову готовий завойовувати світ! Готовий до нових подвигів! Їсти, пити, лігати зранку до вечора, трохи зблиснути, попрацювати цілий день, позалицятися, бо, може, знову котрась зазирне йому в очі! Пульс — шістдесят на хвилину. Кажу тобі, це неймовірно! А особливо зміна, така цілковита зміна зовнішності! Це просто неможливо собі уявити!

Марта переводить подих, я знаю, про що вона, бо ми разом дивилися той фільм, Аттенборо просто чудовий, я нашорошую вуха, бо подруга теж явно захопилася.

— Чому неможливо уявити, що ти таке говориш? Мені? Ніби я не знаю Едека, не знаю, як він живе і який він хамелеон. Ти так розповідаєш про нього, така захоплена, ніби закохалася у нього. Ти що, забула, що він зробив з Елькою? А його перша дружина досі платить його борги, а яке було кохання! У тебе що, амнезія? Але знаєш, я тебе так слухаю і слухаю, і весь час, зачекай, дай домовити, ти говорила — я мовчала, ок? Тепер ти трохи помовч. Я постійно думала про себе, хоча і не розуміла, про якого яструба ти говориш. Я собі думала, що вона впорається самостійно. Думала, що вона така зарадана. А тут дивися, намагається плисти за течією. Це

Войтек? Войтек — директор, але це напевно не Войтек, бо ж якраз Войтек — порядний. Такий собі виняток із правил. Я взагалі знаю того яструба? Перестань говорити зі мною метафорами, я що, не знаю життя? Чи вчора народилася? А вона, дивися, постійно сама, постійно тягне лямку, може, це тільки для того, щоб викликати співчуття? Хоча той Едек, — ти добре його описала, — з тобою заграє, чи що? Едек — негідник. Я тобі кажу. Я знаю чоловіків. Ти з ним зустрічаєшся? А той, на кухні, це хто?

— Але... — Марта намагається зупинити її, а я мало не прискаю від сміху.

Зазвичай Марті добре вдається перебивати когось, але тут найшла коса на камінь.

— Краще не зустрічайся з ним. Взагалі не звертай на нього уваги. Кого ти називаєш яструбом, Марто? Яцєк? Яцєк — як ти сказала? Вогняноголовий! То ж треба! Я ще не чула такого слова! Круто!

Марта регоче.

— Зачекай, ти ж питала, що я робила. І я кажу тобі, що ми дивилися фільм про колібрі. Неймовірний! Надзвичайний! На каналі *National Geographic*.

— То ти це все про колібрі? Про справжніх колібрі, таких маленьких пташок? Вогняноголових? Це що, назва виду? У них справді пульс шістдесят на хвилину? Це ж треба! Неймовірно! Але ж ці птахи поводяться точнісінько так само, як чоловіки! А яструби — це теж правда? Я думала, що це прізвисько! Невже у дикій природі

ці птахи такі спритні? То ж треба! Звідки мені було знати, що ти говориш про птахів, сама подумай! Я що, ясно видиця?

Подруга регоче і йде додому, а Марта приходить до мене, спирається на мої плечі, ми сміємося, я кажу, що все чув.

— Бачиш? Я ж тобі казала, що коли люди налаштовані на свої справи і своє сприйняття світу, то з ними неможливо нічим поділитися.

А ввечері Марта притулилася до мене, а коли ми вже побажали одне одному на добраніч, прошепотіла:

— Ти — мій яструб.

Здається, це був найбільший комплімент, який я від неї почув у житті.

*

— Дуже прошу вас віддати алкоголь.

Я розплющую очі, здригаюся від обуреного голосу стюардеси.

Вона не видається привітною.

— Я купила його, і тепер він мій.

Я не розрізняю, хто це говорить — Анка чи Йолька. Обидві п'яні.

— У салоні літака заборонено розпивати алкоголь, який був куплений не у нас. А вам, здається, уже досить, — гостро каже стюардеса, яка нахилилася до дівчат перед нами.

Цікаво, що буде далі. У літаку запала якась неприємна тиша.

І у цій тиші чується голос Йольки:

— Відвали, ляля, бо зараз як потанцюю з тобою, то не позбираєш зуби з підлоги!

Я дивлюся на Джері, а він на мене.

Ми не уявляємо, що зараз буде відбуватися, але все це дуже стрьомно.

Стає тихо, а потім стюардеса йде геть.

Ми чекаємо, чи з'явиться пілот, але ніхто не приходить.

Це ж треба, щоб дівчата так розмовляли.

Коли таке почуєш, можна вбити себе власним кулаком.

Ми обое мовчимо, але я бачу, що на Джері дівчата справили сильне враження. Я не приховую, що і на мене також.

Марта ніколи так не розмовляла, навіть коли бувала роздратована.

Перед самою посадкою літака Джереми врешті попускає.

— Добре, що ти все це вигадав. Було би гірше, якби... — він махає рукою.

— Вибач, старий, я не міг прогавити такої нагоди, — кажу я.

— Наука в ліс не піде, — відповів він. — Але хлопцям я буду цю історію розповідати, а не ти.

На летовищі ми намагалися уникнути зустрічі з дівчатами. Але біля виходу з залу ми таки ще побачили їх

востаннє — вони стояли біля тротуару, поряд із пішохідним переходом, і пакували валізи до дорожньої машини, мінімум за чверть мільйона, за кермом сидів накачаний чувак, який не менш ніж три години на день проводить у залі, а у кріселку на задньому сидінні — маленька дитина.

Ми жодним жестом не видали, що знаємо їх, просто проминули, а їхня машина різко зірвалася з місця з гучним звуком мотора.

А ПІЛОТ ІЗ НАМИ ЛЕТИТЬ?

Я повернувся і якщо не відпочив, то принаймні засмаг, але відразу ж потрапив у самісіньку гущавину подій неприємної реальності.

По-перше, мама. Я зайшов до неї наступного дня з вином, яке, ну звичайно ж, купив на Лансароте, і застав професора.

Мама була трохи зла, що я її не попередив, тож вона мене не чекала і була не готова до зустрічі.

Зате найдорожчий песик був готовий, пищав і гавкав, не давав сказати ні слова.

Я не уявляю, чого мама так роздратувалася, я швидко втік, подумаєш, замість вдячності трохи почитали моралі.

Ну так, я не зателефонував, але випадково опинився в її районі, де мав навчити одну пані, що батарейки у пульті до телевізора треба іноді міняти, а якщо цього не робити понад два роки, то пульт перестане

працювати. П'ятдесят злотих. За виїзд. Навчання безкоштовно.

По-друге, я відразу ж отримав повідомлення від Ярка, що мушу негайно йому передзвонити. Тож передзвонив. А він почав на мене верещати. У нього, виявляється, купа проблем через мене. Клієнт із Опача, тобто чоловік акторки, обриває йому телефон і вимагає, щоб із ним негайно сконтактувався майстер, який прокладав їм кабель у садку. Почався скандал, Ярко мене прикрив, але не знає, чи варто було, і тепер я маю бути йому вдячний, бо він не має поняття, що я там наробив. Ярко туди з'їздив, але вони й слухати його не хотіли, вимагали, щоб приїхав я. Власник будинку був страшенно злий, і Ярко не буде підставляти свою задницю замість мене, і щоб таке було востаннє, бо кабель від антени був пробитий чимось гострим, до того ж відразу після того, як я пішов, і так не робиться, Яркові довелося набігатися, і що я собі думаю. Я намагався йому сказати, що коли я звідти виходив, то кабель був цілий, телевізор працював, чоловік акторки сам перевірів, але Ярко був розлючений і сказав, що я даремно відмажуюся, і якби я бачив на власні очі того клієнта, то розмовляв би поіншому, бо він постійно вимагав мій телефон.

Аліна багато працює, знімає серіал. Спершу від роботи над ним вирішили відмовитися, але два місяці тому таки поставили у план, і до серпня треба зняти першу серію, а часу мало. Проте Аліна дуже би хотіла зі мною зустрітися в одній важливій справі.

Бартек і Аська звелили мені готуватися до святкування п'ятої річниці їхнього шлюбу, і щоб без жодних відмазок. Це запаadlo, бо я не знаю, що їм купити, а до того ж у мене справді купа роботи.

Я зателефонував до Мауриція, який теж прийде до них у суботу. Але той сказав, що купив пляшку у формі цицьки і що вони стрибатимуть з радості, коли побачать такий подарунок.

Де він знайшов пляшку такої форми?

Потім він передзвонив мені і сказав, що на свято Тіла і Крові Христових поїде під кордон, до себе додому, і якщо я хочу, то можу поїхати разом із ним. Але вирішувати треба швидко, бо він там не хоче сидіти сам, і якщо я не поїду, то візьме когось іншого. Пропозиція цікава, бо я би нарешті міг відпочити.

Ніяких дівчат.

Ліс — це значно краще.

Інга вирішила, що тепер я її найкращий друг, і заявила, що післязавтра прийде до мене в гості, бо скучила і хоче почути, як було на Канарах.

Сусідська мала прибігла відразу ж після мого повернення і спитала, де я був і коли збираюся її знімати, бо ж обіцяв. Я сказав їй, що все зроблю, як матиму трохи часу, а це в реальності означає ніколи.

Людина ляпне щось простодушне, а потім до неї пристануть як реп'ях.

Протягом останніх чотирьох днів ледь волочу ноги, повертаючись додому.

Наостанок ще зазираю у вікно Відьми, вона лише зрідка виходить з дому, але тоді це помітно, бо зачиняє квартиру. А якщо вона вдома, то квартира завжди відчинена, навіть коли надворі мінус тридцять. А її помешкання точнісінько таке саме, як у мене.

Коли я бачу, що квартира зачинена, то зітхаю з полегшенням, бо тоді можу ввімкнути собі музику, як заведено голосно, а я купив хорошу апаратуру, тож хочу натішитися життям вже і зараз, а не колись у перспективі.

Я закинув прання до мами, попередньо зателефонував і запитав, чи можна, але вона знову образилася, бо так не годиться — я забіг на секунду і навіть не присів. Мама думала, що я проведу з нею трохи часу, і якби знала, що я тільки забіжу і вибіжу, як на пожежу, то запланувала би день по-іншому.

Не догодиш їй, навіть якщо напнешся, наче лук. Тобто тятива лука.

Кров із носа мушу знайти собі заступника на наступний вівторок, бо у мене чотири замовлення, і якщо я їх відкладу, то знайдуть когось іншого, а це мої постійні клієнти.

Я не знаю, чи погодиться Ярек, бо він злий на мене за той Опач. Такий злий, що мені аж прикро.

*

Інга роздивляється мій альбом із птахами. Я друкую фотографії птахів, бо коли вони є лише у комп'ютері,

то їх ніби і немає насправді. У мене десь шість добрих альбомів, якими я дуже пишаюся. Час від часу вона захоплена щось вигукує, але я вдаю, що не чую. Проте мені приємно.

— Ти знову їдеш у відпустку? А це хто?

— Одуд. Їду, а чого я маю собі шкодувати?

— Ти ж щойно повернувся з Канар. Які маленькі пташки! Не варто до них так близько підходити, бо вони можуть кинути гніздом.

— Покинути гніздо, — виправляю я, — але тільки якщо відчують, що людина торкалася там чогось. А ці фото зроблені здалеку, просто зумом. Їду у відпустку, бо втомився на тих Канарах. Зараз будуть довгі вихідні, на свято Тіла і Крові Христових, тож поїду собі з Маурицієм подивитися на птахів.

— Я не розумію. То коли ж тоді робочі дні, якщо вихідні вже від середи? — вона повертає голову від моїх фотографій, які насправді важливіші, ніж дурнувата розмова про вихідні.

— У четвер свято, у п'ятницю візьму вихідний, субота — вихідний, неділя — свято, на понеділок візьму вихідний, у вівторок мене замінить колега, тож можу на тиждень поїхати.

— Скоро у вас буде криза.

— Яка криза? Була світова криза. Була криза у Греції! До чого тут мої вихідні? До того ж у мене немає шефа, я працюю, коли собі схочу.

— Небагато ж ти хочеш. То потім і не нарікай.

— Потім і не нарікаю.

— Нарікаєш, Джері. Всі поляки нарікають. «Привіт, як справи?» — «Жахливо». «Яка погода?» — «Погана, душно!» або «Погана, зимно!», «Погана, немає дощу!» чи «Погана, бо дощ!», «Погано, бо “Вісла” програла!», «Погано, бо “Вісла” виграла!», «Уряд до дупи!», «А буде ще гірший!» «Попередній був жахливий!», «Дорога нікудишня, бо мали зробити нову». «Дорога нікудишня, бо будують нову». А коли у вас вихідні тривають тижнями, то хто працює?

Яка «Вісла»?

Що мені до «Вісли», я ж із Варшави. Вигравати має «Легія»!

До чого взагалі ця розмова? Я собі їду на тиждень з Маурицієм і не повинен виправдовуватися перед Інгою. Хіба вона вирішила замінити мені матусю?

Мама теж не рада, що я знову кудись їду. А хто їй не дає кудись поїхати?

— То хто працює?

— Не я. Мені треба колись відпочити.

Інга лягла на дивані, почувається, як у себе вдома, повитягала альбоми, зробила собі чаю у моєму горнятку і задоволена життям.

— Тільки й чуєш «мені треба». Дивна країна. У нас якщо не працюєш, то і не маєш. Вихідні не тривають тижнями. Просто немає часу на такі довгі вихідні. А вас суцільні свята. І люди бояться платити податки. У нас усі вважають, що платити багато податків — добре. Це означає, що ти багато заробляєш.

Мені не хотілося розмовляти про те, чим Канада відрізняється від моєї батьківщини. Я ж не можу Інзі пояснити, що це дві різні планети. Вона сама це зрозуміє, якщо довше тут поживе. Я промовисто замовкаю.

— А це хто?

— Птах, який літає найвище, — лебідь-шипун.

— Може, в Європі. Бо кондор більший.

— Не більший.

— То чому я тоді знаю, що кондор більший?

От тобі й маеш.

Вона собі знає, що найбільший птах — це кондор, і від цього її знання птах відразу стає більшим за лебедя. Не знаю, звідки у неї така інформація. Можливо, в Канаді так вчать.

— *Cygnus olor*, він же лебідь-шипун, — це найважчий із птахів, здатних літати. Він завжди летить за вітром і мусить розганятися кількадесят метрів, найчастіше з поверхні води. Двадцять п'ять тисяч п'р'їн, довжина тіла — до метра сімдесяти.

Інга дивиться на мене. На жінок таке справляє враження.

— Як я? Справді?

— Розмах крил — до двох метрів і тридцяти п'яти сантиметрів. Кожна дитина це знає.

— Більше, ніж це ліжко завширшки?

— Це ліжко і ще ось стільки, — показую Інзі, а вона дивиться на мене, ніби я продемонстрував їй дев'яте чудо світу. Але що мені з того, якщо вона лесбійка.

— Він іноді пищить і жалібно постогнує, — додаю я.

— Він і справді шипить?

— Цей птах взагалі рідко подає голос, на відміну від тебе, — Інга замахується на мене і хоче вдарити, але я зграбно ухиляюся.

— А кондор, він же *Vultur gryphus*, має довжину тіла до ста тридцяти сантиметрів, розмах крил — три метри і десять сантиметрів, а вага — до п'ятнадцяти кілограмів.

— Тоді чому кондор..

Я колись теж над цим думав, але тепер уже знаю напевно.

— Він краще розрекламований, ніж лебеді. І хижак, цього достатньо. Якась картина або опис у книзі Жуля Верна про те, як кондор викрав хлопця, — і всі вже думають так само, як ти.

Я сідаю біля Інги і роздивляюся фото. Давно їх не бачив.

У мене є ціла серія світлин, де лебеді залицяються одне до одного, так гарно притуляються грудьми, щоб засвідчити, що будуть разом усе життя. Бо паруються раз і назавжди.

Ми тоді сиділи з Мартою у кущах години три, аж руки нам позатерпали від тримання бінокля, й мовчки розглядали найкрасивіше, що є на світі — птахів. Два фото зробила Марта, а потім лебеді зірвалися у повітря і полетіли, їй вдалося зловити момент, коли вони розганялися, бігли по хвилях та, витягнувши шию, рвалися догори.

Я мить повагався, думаючи, чи не витягнути і не викинути ці Мартині фото, але у присутності допитливої Інги не випадало. До того ж чим завинили птахи?

Марта, як виявилось, і так була зацікавлена геть іншим...

— Коли ти говориш про птахів, у тебе відразу міняється голос.

Я люблю птахів, може, через того свого дрозда у дитинстві.

— Коли говориш про Марту, то у тебе теж іноді буває такий голос.

— Марти більше немає. Розумієш? Вона померла! Для мене вона мертва! Повідомиш мені, якщо це зміниться!

— Поки ти дратуєшся, коли я згадую про неї, то у тебе є проблема. Цікаво, що вона тобі зробила.

З жінками завжди так.

Варто тільки відчути себе у безпеці, навіть трохи звірити щось потаємне, хоча і не можеш розраховувати на якісь бонуси від цього, і тут вона раз — і заб'є у твоє серце ножа. А потім дістанеться до самого дна, вийме з тебе нутрощі, покладе поперед себе, поколупається всередині, а тоді ще і здивується, чому це ти вже не дихаєш.

— Колись розповім тобі, — кажу спокійно.

— *Promise?*

— *Promise,* — погоджуюся про всяк випадок.

Ніхто не обіцяє більше за мене. Але Інга вірить і пригуляється до мене. Як до подруги. Тільки моє тіло не

зовсім байдуже реагує на це, але цього я вже не здатен їй пояснити. Тоді дівчина радісно підстрибує, на що Сіра Відьма знову стукає щіткою у стелю.

Блін, ну що за життя.

КОРОТКІ ШТАНЦІ

Святкування річниці шлюбу Бартка і Аськи було дуже кумедним. Ми сиділи за столом і об'їдалися, бо Аська прекрасно готує. Я врешті-решт купив на подарунок «Мій перший альбом» для дитини, і вони були щасливі. Пляшка, яку приніс Маурицій, теж викликала захоплення. На жаль, вона не була у формі циці, але виявилось, що дракон має таку форму, що дитина може пити і вважати, що це циця, бо важко смоктати.

Бартек трохи випив, але з келиха і небагато, бо ж відомо, він — батько першої дитини, і розмовляв із малюком, а ми нареготалися досхочу.

Він приклав вухо до живота Аськи, вона вже трохи поправилася, видно, що таки там хтось є, і каже:

— Ні. Сонечко, ні.

І дивиться на нас.

— Так. Розумію. Але мені здається, що це неможливо.

Тут уже ми витріщилися на нього.

— Зосю, зроби це ручками. У тебе уже є ручки. Пальчиками, — він постукав по животі. — Я не думаю, я справді не хочу її про це просити. Ну добре, тільки не плач. Зараз скажу їй.

— А про що просить Зося? — на повному серйозі питає Аська.

— Зосю, мама вагітна, і її не можна нервувати. Вагітність — це означає, що вона має тебе всередині свого живота. Ні, сонечко, не ти маєш маму в животі, а мама — тебе. А раз мамуся вагітна, то їй це може бути важко.

— Що мені може бути важко? — Аська взагалі не здивована, на відміну від нас.

— Що ти не зможеш повторити мамусі?

Ми дивимося на них обох, мов загіпнотизовані.

— Зося просить, щоб ти проковтнула гребінець, бо вона хоче зачесатися. Але я пояснив їй, що це неможливо, ти ж сама чула.

— Скажи їй, нехай погладить себе по голівці, то волоссячко само причешеться, бо її волоссячко ще не потребує гребінця. І скажи ще, що вона — гарна дівчинка.

— Ти — татова гарна і чемна дівчинка, — повторив Бартек животу. — Причешися пальчиками, так, як я тобі казав.

— І що вона відповіла? — спитала Аська.

— Що так і зробить.

Для нас усе це був цирк, але Бартек говорив цілком серйозно.

— Мене кличе Зося! — вигукував він і раптово припадав вухом до живота Аськи.

— І що там? — питала Аська.

З-під столу долинали:

— Ні, золотце, ні. Це просто неможливо. Це дуже шкідливо для шлунку.

— Що хотіла Зося?

— Ягідок.

— Звідки ж я візьму їй ягідки у червні? Запитай, чому саме ягід, вони ж для старших дітей.

— Ягоди їдять старші дітки, — каже під столом приглушеним голосом Бартек, — ти ще замаленька. А-а-а-а! — вигукує, ніби врешті щось зрозумів. — Зачекай хвилинку, я їй передам.

Вилазить з-під столу і серйозним тоном заявляє:

— Вона не збирається їх їсти, вона знає, що ще замала, але просто хотіла пом'яти ягідки пальчиками..

І так весь вечір із невеликими перервами. Ми насміялися досхочу, хоча довго не засиджувалися, бо ж зрозуміло — вони вагітні.

— Слава богу, що це не хлопець, бо йому би був капіть, — вихоплюється у мене. Але усі не відстають, поки я не поясню.

А як їм поясниш, що у хлопчиків буває фімоз?

— У тебе був, і тебе скривдили? — питає Аська і сміється, — а тепер скажи, що поганого зробили тобі твої батьки, щоб нам вдалося цього уникнути.

Г'юстоне, у нас проблеми!

Невже мені варто розповідати їм, що мої батьки вимочували мого прутня у розчині перманганату калію, бо думали, що це допоможе від фімозу?

— У мене була проблема з фімозом, — кажу.

— А мені мама обгортала прутня папірцем і чіпляла гумку зверху, — сумно сказав Маурицій. — І я носив це до вечора. До речі, треба її запитати, навіщо вона це робила.

— Якщо діти сплять при ввімкненому світлі, вони не ростуть, — раптом заявила Аська. — Ми ще так мало знаємо! Як виховати дитину, щоб нічим не скривдити? А якщо вона буде боятися темряви?

— Ти що, здуріла? Як це діти не ростуть при світлі?

— Гормон росту потребує темряви. Ми нещодавно прочитали про це. Справді. Ті діти, яким батьки залишають ввімкненим нічник, не виростають високими.

Кумедно, що люди починають зовсім по-іншому сприймати світ після того, як завагітніють.

Святкування завершилося о десятій.

А перед тим ми з Маурицієм попрощалися з Зоєю.

— Тільки розмовляйте з нею лагідно, бо вона ще дуже маленька, — цілком серйозно застеріг нас Бартек.

Я поклав долоню на живіт Аськи і відчув легенький порух. Відскочив геть, мов ошпарений.

— Бачиш? Вона тебе копнула, це на щастя, — Аська усміхнулася, і я зауважив, що вона змінилася. І не про кілька додаткових кілограмів ідеться. Вона справді світилася.

— Ми кликали ще Марту, але вона спитала, чи ти будеш, і сказала, що не прийде. Шкода, що ви навіть до друзів не можете тепер прийти одночасно. Як старі знайомі. Я дуже її любила.

*

Повертався додому пішки. Був гарний вечір, уже два дні у Варшаві тепліше, ніж на Канарах, удень це неможливо витримати, але вночі — просто чудово.

Я повертався сам-самісінький до порожнього помешкання, і мені стало сумно. Люди живуть разом, тішаться разом зародкові, розмовляють одне з одним, розуміють одне одного з пів слова, сміються разом над чимось, разом сплять, разом прокидаються, разом приймають гостей і разом тішаться дурнуватуму альбому.

Тільки я якийсь неправильний.

*

Це правда, я був трохи розчулений святкуванням річниці Бартка і Аськи, тож піддався на розмови з Інгою.

— Це не робить сенсу, — сказала вона і поклала ноги на столик.

Приходить така до мене без попередження, коли їй заманеться, але я зовсім не відчуваю себе через це обмеженим, я займаюся своїми справами, а вона щось говорить.

Я саме міняв дрти на колонках — мідні краще передають звук.

Сиджу над тими колонками ще з третьої години дня, вдома страшний бардак, бо мені ж довелося відсунути шафи, щоб мати доступ до дротів, усі інструменти лежать на підлозі — не буду ж я щодня розкладати все це знову. Паяльник уже добряче нагрівся.

— Це не має сенсу, — виправляю я Інгу.

— Це не робить сенсу. Зараз, сьогодні, невідомо, має чи не має. Зараз просто відбувається.

— Нічого не відбувається, бо все закінчено, невже ти не розумієш?

Я навіть не припускав, що колись комусь розповім про те, що знайшов у себе в електронній пошті кілька місяців тому. Але вона таки змогла витягнути з мене подробиці.

— Це страшно. Але я про це знаю.

— Бо я тобі сказав.

— Ні. Мені сказали чужі люди.

— Це я тобі сказав! — нервуюся, бо паяти — дуже точна робота, і якщо я схиблю, то все буде хитатися.

— Ти мені сказав, що у неї в руці був пеніс. Я чула, що вони кохалися, робили секс.

— Можна здогадатися, що коли твоя дівчина позує на фото з чужим... у долоні, то це не тому, що вона займається шопінгом.

— Це не робить сенсу. Взагалі не робить, кажу тобі, бо я це знаю.

Вона теж отримала фото, на яких він робить секс із іншою?

— Блін, що ти можеш знати? Звідки? — дратуюся, наче розмовляю не з жінкою.

Вона знімає ноги зі столу і підходить ближче. Нахиляється наді мною, впирається цицьками об мої плечі.

— Ти вже закінчуєш бавитися?

— Це не забавки, — обурююся.

— Для тебе це *fun*, по-іншому ти би купив готове.

— Навіщо купувати нові, якщо я маю ці. Завтра-після-завтра закінчу.

Я злий, бо мене дратує ця розмова про Марту і про фото, яке зруйнувало наші стосунки. А я ж вважав їх особливими. До того ж відчувати в себе на плечах такі цицьки і знати, що тобі нічого не світить, теж непросто. Спробуй пояснити все це своєму прутневі, щоб він заспокоївся. Прутень геть не може зрозуміти ситуації, і мені стає незручно сидіти.

— Ти все це вигидав, бо я допитуюся. Скажи мені правду, і буде тобі повільніше.

— Ти справді маєш на увазі *opposite* до «швидше».

— *Freedom is* «повільно»?

— Ні. Вільно. Почуватися вільним. Хоча це і є повільно. Тобто ти зможеш відчути себе вільно не так швидко, як думаєш.

— Ти почувеш себе повільно, коли все розкажеш. *I am your friend*. Ти з хлопцями не можеш про це поговорити. А зі мною можеш. Справді. Я це знаю зарання.

От тепер я справді розізлився. Відкладаю паяльник, кажу їй сісти. Відкриваю комп'ютер — заходжу до своєї

електронної скриньки. На жаль, дату знаю напам'ять, відкриваю файл. На екрані — Марта. Моя вродлива Марта з чужим... у руці.

— Прошу. Ось вона.

Інга дивиться на фото, потім на мене, потім знову на фото, і знову на мене. Я зовсім не дивлюся у комп'ютер. Один погляд колись, у минулому, — і мені все стало зрозуміло.

— Я це знаю... Мені сказала одна людина...

— Про це ніхто не знає.

— А що вона зробила після того, як ти показав їй це?

Що сказала?

— Нічого. Я звелів їй забиратися геть і пішов ночувати до Грубого.

— Ти нічого не питав?

— А що я, блін, мав би питати, Інго? Тут немає про що говорити! Вона була моєю дівчиною. І це не фото з минулого, хоча і такого я би напевно не пережив. Вона підстриглася в серпні. На цьому фото вже має нову зачіску. Нема про що говорити.

Я вимкнув комп'ютер. Шкодував, що показав їй це фото. Коли жінка впреться рогом, то у чоловіка просто немає виходу. Я ще ніколи не почувався настільки затиснутим у кут, хіба що у мами під час останнього обіду.

— Зрілий man має питати. Навіть якщо стосунки *out of order*. Питати і слухати. Це просто як із книжки... З фільму...

— Але це не фільм. Це було моє життя. І скажу тобі: я був цілковито переконаний, що Марта — саме та, єдина, що я зустрів призначену мені долею. А людям таке трапляється далеко не завжди, раз на певну кількість випадків...

— Ти кохав ню?

— Кохав ню, — повторив я машинально.

Бо це правда.

*

А найгірше було те, що телефоном вона розмовляла зі мною так, ніби взагалі не розуміла, про що йдеться. Вдавала з себе невинну до кінця. Якби вона бодай спробувала щось пояснити, якось виправдатися. Ну не знаю, що вона мала би сказати, але принаймні не брехати, я би тоді якось легше це пережив. Я багато що в житті пережив.

Одного разу після того, як ми повернулися від моєї мами, вона сказала мені, що їй важко дивитися на те, як я біля маминих дверей із дорослого чоловіка перетворююся на хлопчика у коротких штанцях. Ми тоді добряче посварилися, бо, з одного боку, на тебе тисне мама, якій теж завжди щось не подобається, а з іншого — твоя ж дівчина, яка чимось тобі дорікає. І роби що хочеш, вибирай між молотом і ковадлом. Марта була справді здивована, що я не розумію, про що їй ідеться, і тоді заявила, що уже те, що я дратуюся через сказане нею, доводить, що вона має рацію.

— Ти не ставишся до своєї мами з повагою, а тільки або боїшся її, або ж нервуєшся, як дитина, — сказала вона тоді сумно.

Але потім ми помирилися, хоча Марта, мабуть, не помилилася, бо мама мене або дратує, або я маю бути вдячним їй за все, чого вона задля мене зреклася.

*

— Я би на твоєму місці з нею поговорила. Тебе це просто нищить.

— Справу закрито, — рішуче завершив я розмову.

— Ще ні, бо тобі це болить. А коли болить, то ти можеш поранити ще когось.

Інга не має рації, я нікого не можу поранити. Я намагаюся уникати людей. Якщо вдається порозумітися, то добре, якщо ні — до побачення. Ні до кого в друзі не нав'язуюся. Але жінка здатна перетворити навіть таку коротку справу на цілу процедуру, розібрати на мільйон шматків, з трьох букв зробити цілий алфавіт, а потім докласти ще трохи літер — і вже готова промова. Жінка перетворить муху на слона шістсот разів.

А зі мною все просто. У мене нічого не болить, я просто побачив світ таким, який він є. Краще так, ніж жити в ілюзіях.

Я вирішив не сперечатися, бо краще за Інгу знаю, що мені болить і що мене дратує. Насамперед дратують такі розмови. Мені душно, нехай краще тікає від мене.

— Даймо спокій цьому всьому, — сказав я.

— Дати спокій?

— Дай спокій.

— Яка смішна мова. *Freedom and room* означає те саме. Була воля, бути на волі, але іти поволі. Те саме слово — різні значення. Важка мова. Нелогічна. А ти ображаєшся, як маленький. У тебе є пиво? — запитала вона, щоб помиритися, і на цьому ми закінчили цю дурнувату дискусію.

ДОВГІ ЧОЛОВІЧІ ВИХІДНІ

— Спершу на Жолібож до мами, бо забув у неї светр, — я закинув до багажника машини Мауриція свою сумку і камеру. — Я тільки на секунду піднімуся і заберу светр, це недовго.

— Добре.

Маурицій завів двигун. Мені дуже подобається мати з цим хлопцем справи, бо ми розуміємо один одного з пів слова.

У мами я не захотів ані сісти на хвилику, ні запросити Мауриція нагору, ані перекусити щось, ні взяти кілька банок закруток, які стоять у неї про всяк випадок, зате схопив светр, сумку з постіллю — нічого страшного, полежить у машині, за кілька днів нічого з нею не буде. Мама розізлилася, що я так ставлюся до неї і що Маурицій навіть не зайшов, бо ж у неї саме котлетки готові, щойно посмажені, і хоч би що я собі думав — дуже образилася. Але нічого, минеться.

Я закинув торбу на заднє сидіння.

— Прання, — пояснив Маурицію. — Побачить трохи світу.

Ми ледь виїхали через Секерковський міст і містечко Марки. Здається, вся Варшава вирішила поїхати зі столиці. Вже аж перед Вишковом стало трохи менше машин, Маурицій поїхав швидше, ми відчули, як вітер надимає наші вітрила.

— У мене був знайомий, він возив мамі посуд, — філософському сказав Маурицій, вдивляючись у дорогу поперед нами.

— Вона колекціонувала його?

— Ні, мила.

— Посуд? — перепитую.

— Саме так, — підтвердив Маурицій.

— Посуд? — я не міг повірити власним вухам.

— Чесне слово. Уявляєш, скільки треба мати терпцю, щоб усе це пакувати по якихось сумках? Це ж усе брудне, клеїться.

— Це точно, — погодився я.

Мені складно було собі уявити, як можна спакувати брудний посуд, знести все це свинство до машини, якщо ліфт не працює, потім везти, ще й обережно, щоб не побити, тоді занести мамі пішки, бо ж у неї немає ліфта, тоді розпакувати, зачекати і вимите знову пакувати у торби. Це чистий абсурд, хоч і з брудним посудом. Це ж не прання.

— Він і досі возить той посуд.

— А що мама на це все?

Маурицій знизав плечима.

— Мабуть, любить мити посуд, звідки я знаю.

Моя мама постійно товчеться на кухні: то щось мие, то щось витирає, а то щось шукає, впорядковує, представляє. Ніби не може знайти собі місця чи інших занять. Не може розслабитися і відпочити.

*

На токування турухтанів ми цього року не потрапили через ті Мартині Канари. Але кілька днів поблизу Книшинської Пущі підуть нам на користь. Батьки Мауриція мають невеличкий будиночок довкола Кринок, цій хаті років зі сто, така дерев'яна халупка у чистому полі, за нею ліс, неподалік — село, що вимирає, люди залишилися тільки в чотирьох хатах, лише в одній тримають корову, і ні в кого немає навіть пса. Але у цьому є своя приємність, бо ніхто не кусає тебе за литки і не гавкає через паркан, не біжить за тобою, як дурний, при цьому розполохуючи усіх тварин і птахів довкола.

*

Уперше Маурицій кілька років тому запросив сюди нас — Грубого, Бартка, Яся, який зараз виїхав до Данії, Роберта, свого друга, ну і, зрозуміло ж, мене. Ми взяли велосипеди і провели сім днів, проїжджаючи по

вісімдесят кілометрів щодня. Тоді народилася світська традиція, яку ми підтримуємо досі, хоча я і відстаю трохи, особливо цього року, бо ще навіть не встиг витягти ровер із підвалу, а зазвичай у такий час у мене вже було наїжджено кількасот кілометрів.

Тоді ми розпалили скромне вогнище, на якому намагалися посмажити кров'янку, але вона цього не зрозуміла і згоріла на вугілля, і ще заснували наше товариство «Шестипелотон»*.

Нас було шестеро, у кожного свій ровер, а коли їздиш по світі ровером, то світ виглядає набагато краще, ніж із вікна машини. Легше побачити тварин, а у місті можна і дівчат порозглядати.

Ясь із Данії старанно записує наші результати до таблицьки в *Excel*, а першого листопада оголошує результати — хто скільки проїхав за сезон. Ми чесно надсилаємо йому свої показники за п'ятьма категоріями:

старшина — давно відомі дороги;

першина — дороги, які вперше проїхано в цьому сезоні;

новина — відома ціль, але щоразу треба діставатися туди іншою дорогою;

екстріма — з цим все ясно — нестандартна дорога, наприклад, залізнична колія, якою довго не проїдеш;

і остання категорія — преміум — дороги за кордоном.

.....
* Пелотон — головна група учасників у вело-, мото- і автоспорті. У велоспорті рух в пелотоні дозволяє зберігати енергію для подальшого змагання, бо рух близько до інших учасників значно зменшує опір повітря як для того, хто їде позаду, так і для лідера.

Є ще підкатегорії, наприклад: дружні, жіночі, для самотніх вовків, і субкатегорія свіжина — це коли їдеш із кимось перший раз. Жіночими дорогами завжди доводиться їхати довше, аніж було заплановано, це зрозуміло — жінки не мають стільки сили. До того ж їм то попсіяти треба, то сфотографуватися, то попити, то поїсти чи відпочити, посидіти, подивитися, поцьоматися, ну і таке всяке.

Їхати компанією завжди швидше, бо адреналін піднімається, намагаєшся не відстати від інших. Траси для самотніх вовків найприємніші, можеш їхати у власному темпі, ти сам собі господар, хочеш випити пива, то зупиняєшся, а якщо не хочеш — то їдеш собі три години підряд, і ніхто тобі не стогне за спиною, що важко.

Я зазвичай непогано давав собі раду, але цього року, напевно, буду пасти задніх, бо вже не встигну наздогнати друзів, хіба що пересяду на ровер і буду їздити по роботі, але мені треба возити забагато інструментів. Хоча якщо купити спеціальні торби, то хто знає. Не стоїш у заторах, їдеш собі залюдненим містом з безліччю машин, й енергія просто вливається у тебе, як вода.

Три роки тому я проїхав три тисячі двісті кілометрів і залишив далеко позаду всіх інших, хоча і не у всіх категоріях.

Хатинка Мауриція стоїть зовсім поряд від білоруського кордону. Скільки сягає око, не видно слідів цивілізації, довкруг ні душі, лише гектари полів. Тут волого,

тож просто рай для деркачів, у Польщі більше немає такого благодатного місця для них. Видивитися їх не просто, бо чути тільки торохтіння, схоже на звук незмазаних дверних завіс, але спробувати можна. Походимо з біноклями, пофотографуємо.

Їхалося нам непогано, за Замбровом ми закупилися — горілочка, вода, ковбаса, хліб, флячки, усе найнеобхідніше. На Білостоку трохи довелося постояти, бо ремонтують дорогу, яку збудували два роки тому, але ще засвітла ми приїхали на місце.

Боже, як тут чудово! Вже з'їжджаючи з головного шосе на сільську дорогу, відразу ж відчуваєш, що світ довкола змінюється.

Бігають сарни, тільки дупами зблискують поміж дерев, птахи співають по-вечірньому, солов'ї аж заливаються, трясогузки бавляться з машиною — вдасться втекти чи не вдасться? Лелеки сидять у гніздах. Всюди спокій, жодної живої душі, тільки ми і природа.

Як же я це люблю!

Що там ті Канарські острови... Ось де справжня краса.

Коли ми доїхали до хатинки Мауриція, я був щасливий, мов дитя.

На порозі треба нахилитися, щоб не розвалити собі чоло, але зате тут, крім нас, нікого немає, а попереду чекають чудові дні.

Я хапаю торбу, кидаю її до маленької кімнатки, де буду спати, витягую тільки спальник і йду допомагати Маурицію.

У машині Мауриція завжди є все необхідне. Під словом «все» я розумію саме «все». Спершу він виносить мішок із написом «*land rover experience*». Цей мішок був у комплекті разом із машиною, і Маурицій уже багато років гордо про це говорить, у мішку — подушка, спальник, простирadlo. Потім несе торбу, а мені очима показує на коробку з різним мотлохом, тож я її беру і несу слідом за Маурицієм.

Ставлю коробку в кухні. Кухня дерев'яна, над головою балки, посередині — круглий стіл, збоку — п'єц, обкладений кахлями. Ми повертаємося до машини — там ще два ящики. Великий пластмасовий беремо з собою. Залишилося вивантажити ще торбу з закупамі. У багажнику є купа речей, дуже ретельно запакованих, я запитально дивлюся на Мауриція.

— Візьми тільки плитку і газовий балон, ні не цей, це запасний, якщо закінчиться той великий. Цього не рухай, це прапор.

— Прапор?.. — дивуюся я.

— Наш прапор. Кожен повинен мати при собі прапор. Про всяк випадок. Якщо треба буде показати свою національну ідентичність. Подивися, — він розгортає полотно. — З гербом.

Мені не надто подобається таке поєднання. Може, хтось колись врешті придумає, як би це краще скомпонувати. Національні кольори непогано сполучаються з гербом, хоча з огляду на геральдику це неправильно. Кожен повинен мати прапор.

— А навіщо тобі показувати національну тожсамість у лісі? — я голосно ковтнув слину.

— А хто знає, що може трапитися. Якби ми раптом опинилися тут третього травня, то я би вивісив прапор.

Маурицій акуратно згортає полотно і ховає до ящика.

— Сокиру я теж вожу про всяк випадок. Якби раптом треба було десь прорубати собі дорогу, розумієш? Ніколи не знаєш, куди тебе занесе у дикому лісі.

Я і розумів, і не дуже. Бо не вожу з собою сокири. І прапора теж ні. Навіть горжета не вожу. А Маурицій вивіз би, якби йому подарували таку дівчину з кігтями.

— Подовжувач, кабель для акумулятора, електрогенератор, ну і таке інше, — він махнув рукою у бік великого пакунка, загорнутого у брезент. — У тебе таке, мабуть, теж із собою.

Електрогенератор я теж ношу в задній кишені штанів. Це зрозуміло, хай буде про всяк випадок. А водостійкий мішок на спальник — це непогана річ, мені би теж знадобився.

Ми сидимо в хаті, пляшка охолоджується, Маурицій розпаковує речі, готуємо вечерю.

Він відкриває свою скриньку, виймає ніж, хліб. Усе ретельно загорнуте, привезене з дому, хоча ми щойно купили свіжий хліб. Починає різати вчорашній, щоб не пропав.

— Кухонний ніж фірми *Gerlach*, чудова сталь.

Я теж виймаю свій ніжик і починаю різати помідори. Він зиркає на мій ніж, а сам не припиняє нарізати хліб.

— Кишеньковий ніжик *Victorinox, Swiss made* — кажу недбало.

— Газова плитка *Predom*, рік випуску 1968, витвір польських інженерів. Мені колись подарував батько однієї дівчини, з якою я зустрічався. Дівчини давно немає, а плитка залишилася. Ми часто недооцінюємо речей, які виготовляють у Польщі. Антоній Патек* був поляком, але хто про це пам'ятає? Кудельський** теж поляк, але у Польщі ніхто про нього не знає. А він є у списку ста найважливіших людей Швейцарії. Візьми з машини ще трійник, під'єднаємо лампу.

Я витягую зі свого багажу ліхтарик, беру ключі.

— Ліхтарик американський, *Maglite*, простий і зручний, — кажу я і виходжу.

Повертаюся з трійником, Маурицій тримає в руці лампу.

— Нічник діодовий, — промовляє він недбало.

— А жінки у такому освітленні скидаються на зомбі, — додаю я, бо саме на освітленні знаюся дуже добре.

— Саме для цього лампа мені й потрібна! — сміється Маурицій. — Щоб не дати себе обдурити!

Я запалюю газ під конфоркою, і ми ставимо варитися сосиски.

Відкорковуємо пляшку — заслужили по сто грамів.

— За нас! — вимовляємо тост і п'ємо.

.....
* Антоній Патек — засновник фірми *Patek Philippe S.A.*, швейцарського підприємства, яке виробляє годинники з 1839 року.

** *Kudelski S.A.* — швейцарська фірма, яка займається випуском цифрових систем безпеки і розробкою технологій захисту даних.

— Сталеві виделки і ножі *Solingen*, — Маурицій кладе на стіл ножі і виделки.

Потім я показую своє взуття.

— *Island*. Треки. Культові. Військові. Найкращі. Я пишаюся цими своїми черевиками, як мало чим.

Мій друг мав би їх зауважити відразу, без додаткового нагадування.

Маурицій показує сорочку:

— Сорочка з мисливського магазину, і ще одна запасна у сумці, ззаду має вентиляцію, довга, щоб не вилазила з-за штанів. А годинник обов'язково механічний, заводиться, з будильником всередині, *dual time*.

Я витягаю з сумки окуляри і підношу йому мало не до носа:

— Сонячні окуляри з титановою оправою *Eschenbach*. Легесенька, до того ж, якщо наступити, то потім легко ремонтується.

Маурицій виймає з ящика майонез, гірчицю і кетчуп, ставить на стіл, рукою показує на сусідній ящик.

— А дотягнися он туди, — каже мені, — бачиш той термос?

Я бачу круглу брезентову ізоляційну сумку дорогої фірми.

— Термос, — з гордістю каже Маурицій. — Сталевий корпус, сталевий всередині, чудовий, *made in China*, бо американці перенесли фабрику в Китай, необмежений термін гарантії, якщо не намагатися ремонтувати його молотком або біаксом. *Stanley — Since 1913*.

Можеш вісім годин пити гарячий чай навіть під час польської зими. Термос має два горнятка, тому завжди зможеш зігріти гарячим напоєм жінку, якщо ти не сам, — Маурицій так натхненно розповідає про цей термос, ніби збирається одружитися з ним. — Покриття фірми *Tatonka*.

— Коли будеш кінчати, вийди на ґанок, — раджу я йому.

Я наливаю по другій чарці. По тілу приємно розходить тепло. А що тепер? Маурицій випиває горілку, виймає з торби куртку і показує її мені.

— Куртка-штормівка гіперміцна, роздерти майже неможливо, водостійка, *full water resistance*, ти тільки подивися, скільки тут внутрішніх кишеньок, якщо буде дуже страшно, то навіть яйця свої є куди сховати, бо у кожного чоловіка бувають кращі і гірші дні.

Я задираю сорочку і показую йому ремінь. Ремінь зробив сам.

— Ремінь шкіряний для штурму. Щоб під час штурму не згубити штани.

Сосиски варяться і смачно пахнуть. Маурицій наливає, ми випиваємо. Після цього він задирає свою сорочку.

— Штани *Levi's*, трохи поношені, чорного кольору, щоб дупа виглядала стрункішою.

Після цього я показую компас.

— Справжній чоловік у ліжку хоче знати, в якому напрямку дивиться.

— Олівець *Carandache*, модель незмінна протягом двохсот років, *Swiss made*.

— Але якщо оптика, то тільки...

— ...*Carl Zeiss*, — завершую я, і ми наливаємо.

— Ну ще може бути *Leica*. Твоє здоров'я! — Маурицій підносить до вуст горілку і показує на наплічник. — Там не повинно бути нічого зайвого, а ремінець має сходитися на поясі. Правда? Нічого зайвого?

Тут я розізлився і пішов по свою торбу. Приніс і показав пальцем.

— Бачиш?

— Що?

— Моя торба. Вона і близько не лежала біля усіх цих брендових речей. Я випадково купив її у Седльцах. Торба не мого улюбленого кольору, з невідповідного матеріалу, але я залишив її, бо милосердний, а до того ж вона добре служить. А тепер і не викину — буду підтримувати дрібний бізнес у Польщі. Але це повне гівно.

Маурицій регоче, а коли він трохи напідпитку, то сміється щиро і нестримно. Підіймає мою руку, як суддя на рингу.

Перемогу визнано, сьогодні я сноб номер один. Тепер можна щось і загризти.

Сосиски розкладаємо на тарілки, але перед тим перевертаю свій таріль і дивлюся на знак фірми.

— Влоцлавек, спадок від бабці. Польща!

Солов'ї за вікном влаштували справжній концерт. Звідусіль лунають мелодії, ліс живе у власному ритмі,

деркач десь далеко вперто не замовкає, ми тут самі, і на нас чекають пригоди. Ну а до того ж ковбаса, хліб, помідори і пляшка.

Оце справжнє життя!

Ми з'їдаємо все з тарілок, Маурицій відразу ж їх мие, я ховаю майонез, кетчуп і гірчицю до його скриньки, приготованої як на облогу, блін, у нього там є навіть дві голівки часнику, ми беремо пляшку і виходимо на ганок.

Ніч неймовірна, холодно, але світяться сріблясто зорі, пташки перестрибують з гілки на гілку, час від часу чутно чиєсь постогнування, наче наснився поганий сон, а хтось поряд тебе заспокоює. М'яка, волога, чудова тиша.

Тиша і темрява.

Ми не розмовляємо, бо навіщо? Мобільні повідомляють нам, що білоруське посольство має номер 375172882114. Ми їх вимикаємо, бо будуть нам надсилати рахунки, як у роумінгу. Мережа не може зорієнтуватися, де знаходиться кордон, а контрабандисти як повинні орієнтуватися? А потім спробуй доведи, що у тебе навіть візи не було. Не те що візи, навіть паспорт не взяв під той кордон.

Так ми собі сидимо і вдивляємося у ніч. Найкраще у цьому, що не треба дурно тріпати язиком. Вливаємо у себе ще по чарці і йдемо спати.

Вранці треба встати удосвіта і вирушити на полювання.

*

Я прокидаюся від ледь чутного дзеленчання. Відразу ж зриваюся на рівні ноги, бо опинитися до світанку в лісі — це справжнє свято, а у дверях крихітного туалету розминаюся з Маурицієм.

— Я роблю каву і йдемо, — каже він.

Мабуть, встав ще до того, як продзвонив будильник.

Коли я виходжу на ганок будиночка, з довколишніх лугів поволі здіймається туман. Маурицій тримає у руках термометр.

— Влоцлавек. Професійна польська робота. Цей, для молока, у дерев'яному футлярі, розбити його не так просто. Протиударний. З ртуттю. Дванадцять градусів, холодно, — повідомляє він мені тоном спортивного коментатора.

— *Over*, — кажу я, і ми рушаємо.

*

Першою твариною, яку ми побачили, був лось. Ми стояли на узліссі, а він, мабуть, ішов за вітром, бо ми почули позаду глибоке дихання, більше схоже на сопіння, тож повернули голову, мов за командою. Лось стояв приблизно за п'ятнадцять-двадцять метрів. Якусь мить роздивлявся нас, і я навіть не підніс до очей бінокля, потім лось розвернувся і пішов у гущавину. Як я це люблю! Мить, коли тварина дивиться тобі в очі, або навіть

не дивиться, а займається своїми справами, ніби йому належить увесь світ.

Зійшло сонце, і світ пробудився до життя. Ми рушили на найвищий пагорб в околиці, щоб там зупинитися і звідти фотографувати. Цього разу це не була військова територія, вона навіть не мала назви. З гори було видно більше — довкола простягався неозорий простір. Тут можуть водитися сарни, козли, різні птахи, а також прикордонники. Через пів години ми зручно влаштувалися у високій траві. Маурицій витягнув з наплічника піддупники і термос.

Піддупниками він заімпував нам ще кілька років тому. Знайшов дитячу дошку для плавання і купив, як пояснив сам, з огляду на колір. Але не знав, що з нею робити, і вона валялася у дивані. Аж ось одного дня Маурицій повернувся із Пущі Венгровської, куди необачно подався взимку, і тут його раптом осяяло. Він вийняв дошку, розрізав навпіл, і виявилося, що вона чудово ізолює від холоду й вологи, легенька, і нею можна відгортати сніг із лавок узимку. Відтоді Маурицій возить із собою ці піддупники разом із прапором, але я навіть подумати не міг, що він встиг їх спакувати вже зараз, вранці. Ультралегкі, теплі — це просто геніальний винахід. Ми зручно всілися, тож штани не просякли росою. Маурицій відкрутив кришку термоса *Since 1913* і налив кави. Така кава на світанку має неймовірний смак!

Ми мовчки дивилися в біноклі.

У високій траві за нами, у стіні піщаного кар'єру, був справжній пташиний рай. Сотні стриживів випорпали там собі отвори і зробили гнізда.

Я розглядав у бінокль цих крихтливих створінь, які сновигали туди-сюди. Ці рухливі пташки двояться і тро-яються перед очима. Люди часто думають, що це ластівки, але вони помиляються. Стрижі ніколи в житті не сядуть на високовольтні лінії електромереж. Вони можуть провести у повітрі чотири роки, там сплять, кохаються, їдять. Лише на період висиджування потомства на якийсь час осідають. Тепер я бачу, що вони зовсім не вміють цього робити, бо лише на мить затримують-ся біля отворів, дають щось смачненьке пташеняті — якусь муху чи іншу гидоту — і летять геть. Стрижі неймовірні.

Маурицій штовхнув мене у плече. Я простежив за його поглядом.

У небо піднявся орлан-білохвіст. Він не робив жодних помахів своїми гарними крилами, лише використовував для польоту струмені повітря, падав і здіймався, повільно кружляв над лугом. І раптом невідомо звідки з'явилася пара лунів, вона — велика і брунатна, а він — майже цілковито білий, якщо не рахувати дрібних брунатних плям на крилах, живіт — кремового кольору. Вони почали кружляти над орланом. Луні, як завжди, склали крила буквою V, якусь мить політали над орланом, а потім один із них раптом опустився нижче і мало не вистрибнув орланові на спину!

Мабуть, орлан залетів на їхню територію, бо швидко втік, шугонувши понад деревами, а луні полетіли собі в інший бік. Зловити таку сцену в об'єктив — це справжнє мистецтво!

Ми просиділи майже до дев'ятої, аж у животах нам почало бурчати. Ось це — справжній відпочинок. Тут панують чітко окреслені закони, і хоча ланцюг живлення — це річ неблаганна, але тебе не може спіткати жодна прикра несподіванка. Просто так воно вже є. І це правильно.

Ми поверталися мовчки, бо про що говорити? Ввечері були такі втомлені, що з'їли флячки і відразу ж лягли спати. Завтра буде новий день.

*

Маурицій раз на день сідає в автомобіль і їде до Кринок, бо там ловить мобільний сигнал. Мій друг ані дня не може прожити без розмови з Євкою, але ми цього не обговорюємо. Він знає, навіщо їде, і я знаю, навіщо він їде, разом знаємо, навіщо він їде. Це нормально.

Ми вдаємо, наче я з Євкою ніколи не мав нічого спільного, хоча я знаю, що він вдячний мені за те дурнувате побачення у кав'ярні...

*

Сьогодні, коли Маурицій повернувся, ми розклали вогнище, понасаджували ковбаски на ліщинові шпички

і сіли смажити за будинком. Стіна лісу то темнішала, то світлішала, коли її вихоплювали відблиски нашого вогнища.

— Ми не занадто близько до дерев?

— Та ні. Коли немає вітру, ми завжди тут розпалюємо. Ковбаски смажаться, з них скрапує жир і шкварчить у полум'ї. Я собі так подумав, що, може, ти міг би повернутися...

— Куди?

— До нас. Аліна зараз знімає серіал, ти з нею не говорив? Вона тепер має вплив... Може, тебе би уже взяли назад... Від того фестивалю минуло вже стільки часу...

Я мовчав. Бо що міг сказати?

Я пам'ятав той вечір, наче то було сьогодні.

СВЯТО «ЛИПИ»

Я пам'ятаю усі подробиці того вечора. Мені сказали прийти на урочисте вручення нагород і пристойно вбратися, бо «випадково» може статися, що комісії сподобається моя «Липа». Подзвонив художній керівник «Липи», доволі відомий режисер, він дуже захопився фільмом, коли побачив перші кадри, і так багато допомагав мені, що я думав бути йому вдячним до кінця життя.

Тож я позичив у Грубого шкірянку, вона саме мого розміру, бо на ньому трохи висіла, у Марти хотів позичити кульчик, але вона таким тоном запитала, чи впевнений я у своєму бажанні проколоти вухо, що довелося передумати.

Зате вона намотала мені на шию свій шалик, і я мав цілком нормальний вигляд. Але доводилося докладати великих зусиль, щоб поводитися невимушено.

Вся кіношна тусовка зібралася у фое, і всі гуділи про «Липу». Колеги, які ще вчора вдавали, що мене не

знають, підходили, щоб потиснути руку, або ж плескали по плечу і казали:

— Ну ти даєш, старий.

Я зрозумів, що це буде наш день. Мій і «Липи». Спершу нагородили фільм «Мій єдиний черевичок» Януарія Кузьми за найкращий дебют. Непоганий фільм і хороша ідея — Червона шапочка, черевичок, великий світ, дівчина, яка працює у супермаркеті, починає зніматися в рекламних роликах, і це її кінець.

Потім нагородили Великого Режисера, ну це і зрозуміло, йому завжди дають нагороди. А тоді телеведучий сказав:

— А зараз ми хочемо представити вам найбільшу сенсацію сьогоднішнього вечора. Експериментальний фільм режисера, якого ми відкриваємо для себе наново.

Я трохи здивувався, але після того як міністр культури заявив, що радо порозмовляв би з Чапським, який давно помер, то вже не мав би більше нічому дивуватися. Марта стискала мою руку, її очі блищали так, наче це вона мала зараз дістати нагороду.

— Небанальний погляд на щоденне життя, здавалось би, таке знайоме, таке буденне, наш щоденний хліб, щоденні зусилля, але все це можна зобразити дуже нетривіально. Фільм зазирає у глибинну сутність речей, відкриває невідомі нам досі пласти чутливості і вразливості, щоб не сказати — екзистенціалізму. Глибокі кадри, які за лічені хвилини дозволяють нам побачити всю прірву людської природи, єднання людини і природи,

духовний зв'язок, який ми так безглуздо нищимо, — автор фільму, попри все, зміг зберегти і показати цей зв'язок. Я щиро тішуся з того, що маю щастя запросити на цю сцену лауреата головної нагороди нашого фестивалю...

Марта стискала мою руку так, що мало не зламала мені кості. Я був майже непритомний від хвилювання і підвівся.

— Ян Коласінський — наш цьогорічний лауреат!

Я знову сів.

— Що-о-о? — Марта подивилася на мене.

— Гівно, — відповів я.

— Заспокойся, це просто непорозуміння, він же тільки куратор твого проекту, вони помилилися.

Я стиснув її долоню.

— Єреміє, не хвилюйся, зараз все з'ясується. Спокійно.

Мій куратор, відомий режисер Ян Коласінський, із осяйною усмішкою пружним кроком вибіг на сцену, взяв мікрофон із рук ведучого, а оплески заглушили його перші слова.

— Дорогі пані і панове, я щиро вдячний.

Вклонився.

Я майже нічого не бачив. Перед очима пливли чорні плями.

Темрява, я бачу лише темряву.

— Принагідно я хотів би щиро подякувати Академії Польської Фільмотеки за таку високу нагороду. Якщо ми

скеровуємо нашу людську сутність до природи і пропагуємо доволі непопулярні і непопулістичні ідеї, це означає, що світ рухається не у найгіршому керунку. Я дуже щасливий, бо така нагода — це перепустка до кращого світу, в якому немає місця особистій ворожнечі, там існує лише турбота і єднання сил для поглиблення зв'язку з усім, що нас оточує. Маймо надію, що в цьому криється наше спільне щасливіше сонячне майбутнє.

Я перестав дихати.

Відчув, що у моєму животі щось відбувається. Наче хтось зацідив мені просто у сонячне сплетіння.

Мене кастрували.

— Але ще хвилюк уваги, шановні пані і панове. Ця нагорода не лише для мене. Я мушу згадати, що співавтором ідеї є Єремія Чуцкевич. Шановний Єреміє, прошу до нас, юначе.

Марта штовхнула мене у спину. Я відчував себе скульптурою Родена, висіченою з граніту, я був повітрям, нездатним поворухнутися.

Тож я продовжував сидіти.

Марта повернулася до мене всім тілом, наче я був її мамою, яка раптом захворіла.

— Ми йдемо? Єреміє!

І підвелася.

Я теж підвівся. Ми попрямували до виходу. Мені здавалося, що люди якось дивно дивляться на мене, почулися поодинокі оплески, хтось крикнув: «Браво, Норісе», — хтось вигукнув: «Скандал», — здається, Грубий,

але точно не пригадую. Марта вела мене, мов вівцю до різника. Точніше, мов барана.

У фое, крім нас, були тільки продавчині чипсів і двоє охоронців. Я зупинився і смикнув Марту за руку.

— Я нікуди не піду.

Вона теж зупинилася, і ми мовчки стояли там.

Коли з залу почав виходити натовп, я виглядав свого художнього керівника і найкращого творця моєї «Липи».

Він стояв праворуч і давав інтерв'ю. Журналісти кинулися до нього, щойно він з'явився у дверях, зауважили його швидше за мене і оточили щільним колом.

Я відіпхнув Марту і рушив до нього. Він побачив мене і широко усміхнувся.

— Єреміє, ходи сюди, просимо до нас!

Але ще на слові «просимо» дістав у писок.

Я теж миттю опинився на підлозі, бо охоронці не дрімали.

— Прошу вас, не турбуйтеся, це якимсь непорозуміння. Дякую, дякую, — казав він журналістам, які допомагали йому підвестися, — так воно буває, коли людину захоплюють емоції... Що ж, юність буває нестримана. Єреміє, це твоє майбутнє, ми відкрили перед тобою нові можливості, я не виключаю співпраці у перспективі, навіть попри цей інцидент, — він уже знову звертався до камер.

Охоронці тримали мене за руки, але я все ж таки зміг зробити крок до нього, і тут всі камери звернулися до мене.

— Я краще буду підбирати собаче гівно, ніж ще колись із тобою співпрацювати, — кинув я йому. І додав: — Ти, старий обвислий член.

*

Я нікого не хотів бачити. Ми повернулися додому і відкрили пляшку горілки. Я налив собі пів склянки і випив залпом. Марта не сказала ні слова. Вперше у житті.

Мама зателефонувала пізно ввечері.

— Сонечко, що з тобою таке? Ти ж знаєш, я ніколи не втручаюся, але це перейшло всі межі...

— Жінко, ти взагалі не розумієш, про що йдеться!

— Як ти можеш так зі мною розмовляти, ти сам не свій...

— Мамо, ти нічого не розумієш! — крикнув я таким тоном, ніби мені було сім років. Із розпачем у голосі.

— Я все розумію, сонечко, я ж дивилася церемонію вручення... — схлипувала у слухавку моя мама.

— Це МІЙ фільм!

— Я бачила у новинах, що ти побив того відомого режисера, а він же так старався, залагоджував усе для тебе!

— Мамо, він козел... — перебив її я, — він украв мій фільм!

— Але ж він чудовий режисер і просто хотів тобі допомогти, а ти зовсім не вмієш співпрацювати з людьми, я мало не отримала інфаркт, Єреміє, як же я тепер

покажуся на очі знайомим! Ти завжди думаєш тільки про себе!

Зрозуміло.

Я думав тільки про себе, замість того щоб подумати про маму, як це було очевидно в такій ситуації. Про її сусідів. Про знайомих, із якими вона грає в бридж. Я був нечемним хлопцем. Мені хотілося жбурнути слухавку, але я цього не зробив.

— ...ти взагалі не подумав про себе, перекреслив усю свою кар'єру. Боже мій, боже... Як ти мене розчарував.

Моя мама у своєму репертуарі.

На цих словах я поклав слухавку.

Марта подала мені дрінк, мушу визнати, що того вечора вона поводитися просто зразково. Я швидко напився і втратив здатність думати. Проспав, мов убитий, до десятої ранку.

А по десятій до мене зателефонували зі студії номер п'ять.

— Пане Єреміє, ви поставили нас у складну ситуацію. Нам доведеться щось вирішувати. Директор просить вас прийти.

Навіщо я їм?

— Гаразд, — відповів я.

— Прийдіть, будь ласка, о першій, — владним голосом промовила секретарка директора.

Будуть вичитувати, але я теж маю що їм сказати.

— Ти зможеш все пояснити, — сказала Марта, якій я відразу ж передзвонив. — Зрозумій, може, це твій

шанс, може, не все ще втрачено, тільки поговори з ними як слід, ніхто не може забрати у тебе твій фільм. Тільки, будь ласка, не нервуйся.

Я був спокійний, як, блін, океан.

СУТО ЧОЛОВІЧА РОЗМОВА

Рівно о першій я стояв у кабінеті директора.

Мало хто бачив цей кабінет, а багато хто тільки мріяв сюди потрапити. Взагалі-то я повинен би вважати цей виклик особливою відзнакою. Зручні шкіряні крісла, диван, столик у стилі модерн, квіти, багато місця, картини.

— Шановний колего, будь ласка, сідайте, — сказав директор, показуючи мені на диван.

Я сів.

Старий чоловік, десь років п'ятдесяти, у піджаку і гольфі, джинси обліпили йому яйця. Намагається здаватися молодшим. Але колись він і справді непогано виглядав.

— Пане Єреміє, перейдімо на «ти». Мене звати Людвік.

Він підвівся і ще раз простягнув мені долоню.

Все було гірше, ніж я собі думав. Директор намагався зменшити дистанцію між нами, збирався мене добити.

Я знаю такі штучки. Дружній і привітний тон, співчуття. Цікаво, по якому плечу він мене плескатиме і коли саме. Боїться скандалу. А скандал вже вибухнув.

— Пане Єреміє, любий Єреміє, — відразу ж виправив сам себе, мовчав, поки секретарка ставила перед нами дві кави, взяв філіжанку, надпив, зачекав, поки ми залишилися одні. Тоді подивився на мене довгим поглядом і вичікував, а я мовчав. — Ви ж чудово розумієте, що кіносередовище цілковито залежить від співпраці. Адже ми виконуємо роботу колективно. Ви тільки подивіться на структуру кіновиробництва і зрозумієте, що сам-один режисер, сам-один оператор, сам сценарист нічого не зробить.

Я знав про це, але от «Липу» я зробив лише сам — був і режисером, і оператором, і монтувальником.

— Ми всі залежимо одне від одного. Звичайно, індивідуальність кожного має у нашій справі величезне значення, але самотійно ніхто нічого не досягне.

Про це я теж знав, але саме «Липи» це не стосувалося. Це був мій фільм. Коласінський — лише художній керівник.

Я був спокійним, мов дитина. Слухав директора так, наче це була передача на радіо. У мене не виникало взагалі ніяких відчуттів, ніщо мене не зачіпало, не дратувало, не злило.

Директор підвівся і почав ходити по кімнаті.

— У нашій роботі необхідно розуміти, що всі ми служимо мистецтву, мистецтву з великої літери, і що часом

для цього необхідно стримати особисті амбіції задля користі спільної справи, а такою справою є фільм. Єреміє, я тебе розумі, — він справді сказав «розумі» замість розумію. — Те, що сталося з тобою, — не унікальний випадок. Ніхто не зрозуміє тебе так, як я, бо я не раз у житті стояв перед схожими дилемами.

Яка, блін, дилема? Я не стояв перед жодною дилемою, а сидів біля столика. На столику стояла кава. Я поклав у неї цукру і випив.

— Трапляються в житті такі ситуації, коли слід поступитися персональними амбіціями, я би навіть сказав, — тут він зробив паузу, а мені стало цікаво, яке саме слово він використає, — я би навіть сказав амбіційками, на користь спільної справи. Егоїзм тут не є найкращим порадином. А що є найбільшою цінністю у нашій професії? — він знову зробив паузу.

Мені стало цікаво. Що він має на увазі під «нашою» професією, бо, як мені відомо, його робота — директор, а моя — оператор.

— Місія! З великої літери! Ми не боїмося цього слова. Врешті ми ж служимо культурі з великої літери.

Фільм «Місія», пригадую, мав непоганий саундтрек, ну і, здається, у кінці всі гинуть. Але я продовжував слухати директора.

— Єреміє, ми повинні поводитися, як дорослі, — зітхнув він і знову сів на диван.

Це дуже правильне зауваження.

Тож почнемо.

Я би йому теж порадив подорослішати, і то якомога швидше. У ролі Доріана Грея він уже довго не протримається. Хіба що колотиме ботокс. Ну і штани би на його місці я теж поміняв. Одягнув би вельветові. Тоді йому не парило би в яйця. Молодь тепер таких не носить, хіба що дідусі, які намагаються косити під тридцятилітніх.

— Я розумію, що вас, тобто тебе, спіткала певна неприємність, — він удавано всміхнувся, — прикрість, до того ж суб'єктивна. З вашої, тобто з твоєї точки зору так це може виглядати. Але подивімося на це об'єктивно. Ви — молодий і здібний. Ми дуже цінуємо таких людей. Справді дуже цінуємо. Але після цього прикрого інциденту вам доведеться знайти спосіб відновити контакт із людиною, яку ви потрактували так брутально. На очах мільйонів глядачів. Він був вашим опікуном, ментором, не побоюся цього слова, з великої літери. Між нами кажучи, сподіваюся, це так і залишиться між нами, він дуже просував вас, а я цього не люблю. Він дуже підтримував ваш проект.

Директор витримав паузу, наче даючи мені шанс покаятися і сказати щось на кшталт: «А, то це він? Я не знав... Ну тоді це справді все міняє...».

Але для мене нічого не змінилося.

Я мовчав.

Інтоніяція директора ледь помітно змінилася.

— Цей фільм, зрештою, немало коштував, і вам не вдасться заперечити, що без вашого опікуна «Липи»

взагалі би не було, у сенсі фільму, я маю на увазі. Я ставився до цього проєкту доволі скептично, і якби не Ян, то його у нас би не було. Юначе, Єреміє, позбудьмося ілюзій, якби не наша студія, ви би були незнаним, навіть попри справжній талант. Ми тобі дали шанс, тож не змарнуй його. У ваших інтересах використати цей шанс. У нас зараз суто чоловіча розмова, — директор вдався до вагомого аргументу, хоча й не надто переконливого, бо він не поводився по-чоловічому. — Ви спровокували скандал, намагалися скомпрометувати наш фестиваль, нашу наймолодшу дитину, яку створила студія, до того ж цей фестиваль викликав дуже позитивний резонанс у міністерстві. Ось факти.

Директор зупинився і глибоко вдихнув. Я дивився на те, як він крутиться на місці, підводиться, знову сідає, нахиляється до мене. Це була би непогана сцена у кіно. Один сидить нерухомо, а інший не знаходить собі місця. Треба би було мати стедикам, камеру на поясну штативі, і ходити разом із ним, або слідом за ним, щоб кімната теж хиталася у такт тексту.

— Ви отримали від нас гроші на проєкт, — зараз голос директора був гучний, владний. — Ви користувалися нашими монтажними студіями, нашим досвідом, ми у вас інвестували. А знаєте, скільки коштує промоція? Ми би не хотіли змушувати вас повертати ці кошти. Тебе, — на його обличчі знову з'явилася широка посмішка, — але такі правила гри. З великої літери.

Його кава стигла.

— Єреміє, любий, ти маєш неабиякий потенціал, не варто відмовлятися від свого майбутнього. Ваша енергія може бути як конструктивною, так і деструктивною. Ми зіткнулися з її негативним боком. Але я хочу дати тобі ще один шанс. Ось моя пропозиція. Ми дуже серйозно розглядали твою кандидатуру на проєкт «Два дні в Берліні». Дуже серйозно.

«Два дні в Берліні» — це був найбільший проєкт кількох останніх років. Працювати там мріяли найкращі, найвідоміші. Це, безумовно, буде фільм, який поїде на всі фестивалі. Найбільший спільний проєкт європейського кіно, така собі візитка сучасної Європи, а сценарій польський, зрештою, дуже хороший (Грубий прислав мені його почитати, він і сам намагався отримати хоч якусь роботу в цьому проєкті). Це була польська ідея. Якби все вдалося втілити, то це був би найкращий фільм за всю історію польського кіно. Ясна річ, Грубого у проєкт не взяли. У них були свої протезе.

Навіть ширилися чутки, що сам Барткович, якби не попередні зобов'язання, як на крилах прилетів би з-за океану знімати цей фільм.

— Все у ваших руках. Не буду приховувати, що після цієї ситуації у нас з'явилося чимало сумнівів, але після розмови з паном Яном... — директор знову витримав театральну паузу і схилився до мене, а у голосі було ледь помітне здивування. — І він теж порекомендував вас, хоч його і вразило вчорашнє. Моя пропозиція буде такою...

Г'юстоне, у нас проблеми.

Зараз буде пропозиція.

Подумаєш, пропозиція!

Дуже воно мені треба, можеш казати, а можеш і не казати.

Я то все маю десь.

— Слухаю вас? — сказав я.

Після роботи у «Два дні в Берліні» я був би королем світу. За рік виплатив би кредит. Протягом наступних кількох років мене не могли би відігнати від камери. Продюсери з пропозиціями кидалися би на мене, як голодні вовки.

Це могло стати початком великої кар'єри.

— Нам би дуже не хотілося, щоб цей інцидент перекреслив твоє майбутнє. Скажи у ЗМІ, що ти був знервований, втомлений, що ця несподівана честь, чи щось таке, ну або що вплив алкоголю... ЗМІ таке люблять, зрештою, скандал тільки допоможе фільму, — цього разу директор усміхався цілком щиро. — Скажи, що ти був розгублений, не зрозумів ситуації. І нагода теж буде, бо авторів «Липи», до яких ви також зараховані, запросили на інтерв'ю у програму «Пегас і Єдиноріг», а завтра — на вечірне телешоу, у програму «Олівець і тортик».

Переходимо до десерту.

Бо ж і я один із авторів «Липи».

— І там ви зможете пояснити сю неприємну ситуацію.

Він так і сказав: «Сю».

Я відчув, що переді мною відкриваються неосяжні можливості. Марта могла мною пишатися. Я не сказав досі ні слова і навіть не виблював після всього цього тексту.

Я поводився просто неймовірно круто. Неймовірно круто. Сніданок залишився у животі.

— Звичайно, ти можеш шукати інших способів вирішити ситуацію, але попереджаю, що це буде тобі дуже не вигідно — після цього інциденту буде дуже складно, навіть не побоюся цього слова, геть неможливо щось зробити. А якщо хтось вам порадить подати в суд, то скажу прямо — тобі кінець. Звичайно, завжди можна підбирати псяче гівно, але це вже твоє рішення. Рішення про гівно несподівано може стати дійсністю.

Мій кулак стримався.

— Фільм «Два дні в Берліні» чекає. Публіцистична програма «Олівець і тортик» буде післязавтра. Прямий ефір. До шістнадцятої маєш час ухвалити рішення. І я сподіваюся, ми зрозуміли один одного, — директор став поперед мене.

Це був кінець аудієнції.

Я теж підвівся.

Він простягнув мені руку.

— Нам потрібні такі люди, як ти, — сказав він і поплескав мене по правому плечу, відпроваджуючи до дверей.

— Дякую, — сказав я. — Завтра, о шістнадцятій.

«Олівець і тортик» чи там «Бетховен і чортик» після-
завтра. Достатньо покаятися, і переді мною — блискуче
майбутнє. Я буду зі зламаним хребтом, зате з кар'єрою.

Боже, я досі пам'ятаю кожне слово, кожен жест. А ми-
нуло ж уже два роки.

— Тримай, — Маурицій дав мені ковбаску, вона дуже апетитно засмажилася, поки я думками блукав далеко звідси.

— Думаю, якби Аліна могла, вона давно би організувала щось для мене. Мені навіть не треба було би просити її, — сказав я. — Але я не буду каятися. «Липа» була моєю.

— Це всі знають, — Маурицій нахилився і подав мені гірчицю.

*

Солов'ї так заспівали, що аж приємно було слухати.

Кожна родина цих птахів має іншу мелодику, неймовірно, як діти переймають ноти від батьків.

Самка солов'я покидає гніздо, коли соловей припиняє їй співати. А соловей перестає співати лише тоді,

коли так складаються обставини, наприклад, його хтось з'їсть. Значно рідше, якщо десь загуляв. Але солов'їха чує тишу і летить собі геть... шукати наступного співака.

Тільки його спів втримує її біля родини. Він, крім співу, не робить більше нічого. Вона має підлогу, займається баняками, дітьми, всім решта. А він співає. Але поки він співає, вона не нарікає. Його спів тримає її при житті, вона просто повинна чути цей спів, щоби пильнувати гніздо.

Вона слухає цей спів і гарує. Дім чистий, діти ситі... А коли соловейко перестає співати, самка солов'я залишає дітей помирати. Без його пісеньки вона втрачає інтерес до всього.

Марта казала, що він співає про те, як сильно кохає її. І поки вона знає, що її кохають, то живе для свого солов'я. Коли він замовкає, вона впадає у депресію. Я не думаю, що птахи аж настільки романтичні, просто цими звуками самець позначає свою територію. А це змушує самку відчувати себе у безпеці, ось і все.

*

Справу «Липи» я програв від самого початку, мене ніхто не захищав.

Навіть якщо ти отримаєш хороший пас на штрафному майданчику, але між тобою і воротарем нікого немає, то хоч ти і заб'єш у ворота, гол однаково не зараховується.

Грубий сказав мені тоді:

— Норісе, подумай, це все ж таки одне середовище, буде сморід, як не крути. Подумай добре, чи варто заводитися з цим, якщо хочеш продовжувати працювати з цими людьми.

А Маурицій додав, що якби я був, наприклад, онкологом, працював на якійсь довбаній кафедрі онкології і написав би якусь геніальну роботу, то до мого авторства теж могли би дописати або і взагалі одноособово підписати цю роботу прізвищем завідувача кафедри, професора чи якогось іншого доктора Піпшицького, директора Іксинського чи доцента Ігрековського, бо так воно в житті буває.

Я можу погодитися на це, як погоджується кожен у цій країні, або ж можу сидіти в Бескидах, їсти лопухи і думати, наче це спаржа.

І тільки Марта сказала, що моя боротьба за себе — це чудово, і хоча способи я вибрав не найкращі, але з мого боку правильно не погоджуватися на це свинство.

Тоді зав'язалася дискусія. Ми зустрілися в нас у суботу, прийшли ті, кого я покликав, і ті, кого не кликав, ми сиділи до ночі і розмовляли.

Говорили про те, що інші живляться нашою енергією, бо заздрять нам, хоча вже мають свої посади і можливості, врешті — уже є відомими. Хоч вони вже всього і досягли, але залишилися без яєць. А ми готові все ковтати, бо ледь зводимо кінці з кінцями, від однієї кредитної виплати до наступної, через три місяці, постійно

перевіряємо курс швейцарського франка, бо понабирали кредитів і не можемо виплутатися з цього, тож повільно вгрузаємо в цю їхню дійсність. І тільки тоді стаємо для них відповідними партнерами, бо теж втрачаємо яйця, бо більше не загрожуємо їхньому виду. Вони знають, що у нас ще міг би бути шанс, але ми самі у себе його забираємо. Це двадцятилітні можуть собі дозволити бунт, ми ні.

Але хоч я, на жаль, теж взяв кредит у франках, та все ж таки вирішив не здаватися.

Марта вигукнула:

— Слухайте, на що ви його намовляєте, щоб він продався за ті франки? Компроміси — це добре, але тільки у сім'ї!

— В якій сім'ї? Сім'ї народів?

— Що ти несеш, ти збираєшся його утримувати? Відрізати йому яйця?

— Ні, я якраз хочу, щоб у нього залишилися яйця, бо не всі мусять каструвати себе тільки для того, щоб працювати у кіно! А він, хоч і не кастрований, дасть собі раду!

— Квантові фізики теж завжди мають співавторів під своїми статтями. Про що ми говоримо?

— У задницю квантову фізику, тут ідеться про Норіса!

— Ти себе поховаєш за життя!

— Не можна постійно прогинатися! І одною дупою на двох кріслах не всидиш!

Раптом усі нараз відчули себе Єремією.

Крім Марти.

— Це буде тільки твоє рішення, Єреміє, тільки твоє, бо це твоє життя. Ти даси собі раду незалежно від того, що вирішиш. Сам. А я і так буду з тобою.

І тоді я схвалив кілька рішень.

Перше: я не буду вибачатися, поки Коласінський не віддасть мені «Липу» і не відмовиться від свого спів-авторства.

Друге: я зачекаю.

Але він не відмовився. Я багато всього вмю, з голоду не помру і кредит сплачу.

До суду не піду, бо навіщо мені ця шарпанина — доводити, що ти не дебіл, коли ті, кому треба, і так знають, як усе було.

І що з того, що я їжджу по квартирах і ремонтую людям техніку? Корона мені з голови не впаде. Подумаєш, ще настане мій час.

А Марта була зі мною протягом цих двох років непорушно, мов стіна. Колись я запитав її, чи їй не заважає те, що з людини з кар'єрою я раптом перетворився на пролетаря.

Вона страшенно розізлилася! Сказала, що, напевно, мені було потрібно відійти на певну дистанцію від того середовища і нарешті здобути повагу до інших людей і що вона з цього дуже тішиться.

Спершу я не дуже добре зрозумів, про що Марті ідеться, але потім подумав собі, що вона би залишилася

зі мною, навіть якби я мив туалети, і що мені ще багато чого доведеться навчитися.

— Я би не змогла витримати тільки одного — якби ти сидів на дивані і чекав, аж небо на тебе висрає зірку. Це би означало, що я в тобі дуже помилилася. Тільки це одне.

Небо висрає зірку. Чесне слово, так і сказала. Я був у шоці, бо Марта ніколи, але справді ні разу не сказала жодного нецензурного слова і дуже не любила, якщо у когось воно виривалося.

Але тоді, коли йшлося про моє майбутнє, ніхто не добирав слів.

*

— Я думаю, що зараз у тебе є шанс... вже стільки часу минуло, тепер все залежить лише від тебе. Ти не дуже тоді це афішував, усі були готові до суду, принаймні мені так здається, — Маурицій відкоркував пиво, але я заперечно покрутив головою.

— Треба колись привезти сюди Євку, — додав він за мить. — Як думаєш, їй сподобається?

Я не мав поняття.

Жінки зазвичай не люблять, коли вода тече з вузенької трубки замість зручного душу. І коли холодно. І коли треба розігрівати щось на газовій плитці. Вони бояться, що газовий балон вибухне, бояться комарів, які кусаються, бояться шершнів, які можуть напасти, бояться

зустріти дикого кабана, бояться не зустріти дикого кабана, бояться, що буде холодно, мокро, дощ, спека, нудно, занадто весело, занадто сумно, що будуть тут самі, що буде забагато людей, словом, виберіть собі правильні варіанти.

Загалом жінки ніколи не знають, чого хочуть.

Але Марта знала, чого хоче.

— Сподобається, — переконано сказав я.

Не буду позбавляти його ілюзій.

Адже він — мій друг.

*

У день від'їзду ми спакували речі вміло і швидко, бо хотіли ще тут поскидати фотографії у комп'ютер і спокійно посидіти перед хатою.

Після шестиденної перерви ми нарешті поголилися, я підсунув під ніс Маурицію електричну бритву *Braun*, якій тридцять років, я отримав її у спадок від батька, і вона чудова. Маурицій оцінив, бо аж прицмокував, коли голився, а потім вийняв невеличкий і прикольно вигнутий предмет.

— Пристрій для чищення вух фірми *Dovo Solingen*, ложечка без наповнення, з золотою ручкою, завдовжки близько п'яти сантиметрів, яка не калічить вуха. Але бритва у тебе кльова, — сказав Маурицій.

— Зрозуміло, ти — сноб, — погодився я і заварив чай.
Ми сіли на ґанку.

— Знаєш що? — Маурицій подивився на мене. — У мене вдома є столові прибори ручної роботи фірми *Gude*, у них ручки з оливкового дерева. Ще у мене є срібна ложечка для цукру, яку ще до війни зробили на фабриці Чапіцького. У мене небагато речей, бо я їх ретельно добираю. Мій принцип — не обростати непотребом. У мене має бути хороший велосипед, а також речі, яких я торкаюся найчастіше. Знаєш, чому так? — чесне слово, він не жартував. — Щодня, коли ти користуєшся тими предметами, кожна година — це вияв поваги до людей, які їх створили, до їхньої праці.

Я заткнувся.

Ніколи про це не думав.

З ЖІНКОЮ НІКОЛИ НЕ ДОМОВИШСЯ

Коли я вставив ключ до замка своєї квартири, відчинилися сусідні двері, з них визирнула Аня.

— Де ти був? Я на тебе чекала. А коли ми будемо фотографуватися? Я справді дуже цікавлюся фотографією.

У неї ще молоко на губах не обсохло, але у погляді така непохитність, що я відразу ж відставляю убік торбу, яку вже майже переніс за поріг.

— Знаєш що, давай ми зробимо по-іншому. Я просто навчу тебе, як треба робити фотографії. Ти ж не моделькою хочеш бути. Звичайно, при нагоді ми зможемо фотографувати одне одного. Але, наприклад, птахи — це набагато цікавіші об'єкти.

— Цікавіші, ніж я чи ніж ти? — питає вона і усміхається.

Ти дивися, мале, а розумне. Цікаво, вони такими народжуються, чи як?

— Вони суперцікаві. Їх важче знімати. Птахи не знають, що ти їх фотографуєш, тому вони — найкращий об'єкт, розумієш, про що я?

— У мене не дуже хороший фотоапарат.

— У мене хороший. А до того ж, якщо ти навчишся знімати поганим фотоапаратом, то відразу будеш геніальна, коли тобі дадуть кращий. Ок?

— Тоді черепашка, — каже вона і підходить до мене з кулачком. Я підставляю свій, але вона несподівано забирає руку, і наші кулаки не сходяться.

— Черепашка, але підводна! — сміється вона і зачиняє двері. От же ж блін.

І ось я знову пообіцяв зробити щось, чого зовсім не хочу. Ще тільки бракує мені гуляти з дитиною і вчити її чогось. Я ж не педофіл!

*

Домофон дзижчить, хтось безперестанку тисне на дзвінок, я вилажу з-під ковдри, під якою відсипався після ночі, проведеної з друзями, — Грубий приходив, у нього вихідні, перерва у зйомках, тож тепер я злий, що когось принесло так невчасно.

— Ану бігом відчиняй! — голос Інги чути на весь під'їзд.

Вона страшенно збуджена, може, підірвала нарешті якусь дівчину, на відміну від мене. Ось і закінчився мій відпочинок. Відчиняю двері і залажу назад під ковдру.

Вночі вдалося поспати лише дві години, а з самого ранку їздив по замовленнях.

Забігає Інга, обвішана торбинками з різних магазинів.

— Я ж тобі казала, що згадаю, який це був фільм?

Я не розумію, про що вона. Не казав їй про жоден фільм. Взагалі ні про що не казав. Я її вже два тижні не бачив.

— Фільм, про який я намагалася згадати, коли почула, як роблять секс!

Вона скидає торбинки на столик і сідає біля мене. Якщо вона хотіла поділитися зі мною враженнями від якогось порно, то могла би подзвонити і попередити. Та й чи я справді повинен усе це слухати? Моїй подрузі терміново потрібна дівчина!

— Я зараз дивлюся телебачення, бо хочу навчитися добре по-польськи. І я собі згадала, де я все це вже вислухала.

— Що? Інго, я тебе прошу, давай по черзі! — у голові в мене шумить, і я напівпритомний.

Просто ненавиджу, коли мене будять дзвінком. Не має значення, що це — сигнал тривоги через пожежу, татів будильник чи домофон.

— Є така серія в серіалі. Вони повторювали анонс. І я бачила його один місяць назад. У вересні будуть показувати. І в тій серії є така сама річ, як у тебе.

О господи. Я так більше не можу. Не маю сили. Така річ, як у мене, це що? Лесбійка на дивані, яка спирається ліктем на моє стегно, бо мусить нахилитися наді мною?

— Вона отримала його фото, як він робить секс із іншою жінкою. І вона його кидає. А це зовсім не він. Він хоче їй щось сказати, щось *explain*, але вона каже: «Все закінчено. *It's over, over. I don't wanna see you again, never and ever!*». І йде геть. Це було дуже зворушливо. І він залишився сам, сумний, а вона пішла під дощ, уся в дощі, і у неї капали сльози, але вона не озирнулася, а він стояв і кричав їй услід, поки вона відходила все далі і далі, аж поки не зникла!

До повного щастя мені бракує тільки того, щоб до мене без попередження завалювалися жінки, яким подобаються інші жінки, і переповідали мені зміст польських серіалів.

Цього не витримав би навіть Джеймс Бонд.

Я підводжуся з дивана. Інга дивиться на мене з таким очікуванням, що я просто не уявляю, що повинен зробити. Стати у мостик? На голову?

— Ну і що?

— Як то що? Це ж твоя історія! Це Марта! Тільки навпаки, розумієш?

Усе максимально просто і зрозуміло: Марта, але навпаки. Марта, яка стоїть на голові у фільмі, що його бачила Інга. І цим я маю зараз зацікавитися.

— Ох, — кажу.

— Джеремі, не жартую, я *serious!* — кричить Інга і шарпає мною.

Я теж *serious*.

— Жінко, дай мені спокій! — кричу на неї.

І, ясна річ, відразу ж чую стукіт щітки у підлогу. Що ці всі баби хочуть від мене! До повного щастя мені бракує хіба що дзвінка мами.

Я розлючено тупцяю по підлозі. Знизу знову стукають.

Проходжу повз Інгу, заходжу до ванної і, ніби нічого не трапилося, починаю набирати воду. Я давно мріяв скупатися. Інга заходить слідом за мною до ванної.

— Що ти робиш?

— Буду купатися.

— Саме зараз? — вона перекидає воду, а мене аж тіпає від злості.

— Інго, дай мені спокій! Що ти хочеш від мене?

— Ти що, не розумієш?! Це ж було в кіно! Та твоя ситуація! Це що, доля? А кіно показували недавно, менш ніж три місяці тому.

— Ну бо таке буває. Люди часом роблять одне одному свинства, надсилають фото, а інтернет лише допомагає зберігати анонімність. І якийсь сценарист це використав. Це все, що я можу сказати про це, — і я знову відкривив воду.

А що зробила Інга? Вона ж не може дати заглушити себе струменем води. Нахиляється над ванною і знову закручує кран.

— Інго, я розумію, що ти, як кожна жінка, хочеш дошкуватися сенсу там, де його немає. Але я зроблений з іншого тіста. Минуле — це минуле, і у ньому нічого не знайдеш. Кінець. Крапка. *Show must go on.*

— Єреміє, ти придурок! Ти прикидаєшся, ніби не розумієш. Я тобі кажу, що бачила, що чула, я не вірю, що це тільки один такий випадок.

— Але це не має нічого спільного з моєю історією. Інго, дай мені спокій, чесне слово, дай мені спокій, якщо хочеш і далі зі мною дружити, — і знову пускаю воду.

— Отже, ванна? — питає Інга, і я бачу, що вона дуже розлючена. — Добре, тоді я почекаю. Поміряю тим часом блузку. Зроблю чай. У тебе є чай?

Я не хочу чаю і не хочу, щоб Інга чекала, поки я вилежусь у ванні. Просто не хочу. Починаю роздягатися, не зважаючи на неї. Врешті, вона ж як чоловік.

Інга розвертається і виходить, грюкнувши дверима. Я лягаю у ванну, хоча води ще надто мало, і заплющую очі. Хочу тільки спокою. Але, як ви думаєте, що я чую замість тиші? Стукіт по трубах у ванній. Таке рівномірне постукування: стук-стук-стук. Потім перерва. І знову: стук-стук-стук. І знову перерва. Ця Сіра Відьма колись таки перетворить мене на вбивцю. Задушу цю баберу, а потім зігнюю у в'язниці, наче вбив людину. Як Раскольніков. Стук, стук, стук. Натомість я зосереджуюся на звуках води, яка приємно плюскотить.

Ні про що не можу думати. Мушу відпочити.

Стук-стук-стук. Мене аж підкидає від люті. Але це Інга відхиляє двері ванної.

— Можна?

Я прикриваю рукою свої причандали і скручуюся.

Дівчина заходить, вбрана в дуже коротку червону сукню.

Збоку звисає цінник.

— Мені личить?

— Тобі пасує.

— Занадто коротка, правда?

Якщо я погоджуся і з цим, то виглядатиме, що я збрехав, коли казав, що вона гарна у цій сукні. Якщо скажу, що ні, то зараз збрешу, бо сукня справді занадто коротка, хоча Інга у ній приголомшлива. Я обираю третій варіант. Роки з Мартою не минули даремно.

— А що ще ти купила?

Інга засяяла, як нова копійка. Зникла і з'явилася з торбою. Скинула сукню через голову, залишившись у самих стрінгах. Стрінги були фіолетові, бюстгальтер теж. Мати Василева! Таке добро пропадає!

Відвертаюся, роблю це спеціально, бо відчуваю, що ще трохи, і не витримаю більше.

— А це?

Коротенька блузочка до пупка. А нижче — фіолетове мереживо трусиків. Чудо!

— Блузка ок.

— Зачекай, у мене є ще одна, і я можу поміняти. Просто не знала, який колір вибрати.

«Бери обидві і негайно вберися!» — кричить мій розум.

«Не бери жодної, але негайно роздягнися!» — кричить моє серце.

Інга знімає з себе одну блузку, одягає іншу — я кутиком ока бачу, хоча, чесне слово, не хочу дивитися. Але ж груди! А лінія стегон!

Відразу хочеться думати про дітей, ясна річ, колись, у майбутньому.

— Бери обидві, — кажу я і заплющую очі, намагаючись не дивитися на розкішні сідниці, а вона радісно відвертається і вислизає з ванної.

За мить знову заходить і дає мені телефон.

Мама.

Це діє на мене, як контрацептив.

Але цього разу я задоволений.

— Любий, це ти?

— Так, це я.

Твій син, не Далай-лама, не Геракл, не президент дружньої країни, а просто я.

— А чому у тебе вода тече?

Я миттю закручую воду.

— Трохи прав, — брешу я в живі очі свого мобільного.

— Сонечко, краще принеси до мене, не будеш мати клопоту. Тобі й так важко.

Я мовчу.

— Приїдеш у п'ятницю? Я і так не знаю, як ти собі з усім даєш раду... Бо в четвер у мене обстеження, але я швидко повернуся...

— Може, краще я в неділю приїду? Але не готуй нічого, забери тебе і поїдемо десь до міста на обід.

— Ні, навіщо даремно тринькати гроші, я приготую щось смачненьке...

— Тоді я не приїду, — вирішую несподівано, ще до того, як встигаю подумати.

Чому завжди повинно бути так, як вона хоче?

— Ти ж знаєш, що я ніколи... — починає мама, а я усвідомлюю, що справді завжди слухаюся її. Завжди.

— Мамо, якщо хочеш прийняти запрошення від сина, то добре. Якщо не хочеш, то теж добре, але я хотів би провести з тобою приємне недільне пообіддя.

Я сам себе не впізнаю.

Виявляється, що питання моєї мами, чи я — то справді я, було цілковито доречним.

— Боже, але ми повинні взяти з собою Геракла, бо він дуже боїться залишатися вдома сам... — мама застосовує важку артилерію.

— Добре. Якщо він буде сидіти в торбі, то нічого з ним не трапиться. Я заїду за вами о третій. Не можу довго говорити, бо мушу закінчити прання, — брешу далі.

— Це означає, що тепер ти сам собі будеш прати? Вона ж у тебе навіть пральку забрала...

— Пралька була її, — нагадую мамі. — І я казав їй забрати пральку.

— Але ж, любий...

— Тоді домовилися, — кажу я і кладу слухавку.

Блін, я запросив на обід власну маму! Це вже справжнє дно.

Викидаю за двері Інгу, точніше, кажу їй, що про все подумав і схилию піти геть. Вона забирає свої симпатичні блузки, а я знову залажу до ванни.

Тільки тепер пригадую, яка найкраща відповідь на запитання жінки, чи гарно їй у якомусь вбранні.

Жінки не очікують відповіді, що все чудово. Чи суперово. Чи неймовірно. Бо і так не повірять, у них є вмонтоване відчуття, коли вигляд не дуже. І думають, що ти підлизуєшся.

Але є одна відповідь, яка задовольняє завжди і всіх. А саме — на запитання: «Як я виглядаю?» — слід відповідати: «Худорляво».

І не вступати ні в які дискусії.

*

Бо всі дискусії з жінками закінчуються для чоловіків жахливо.

Жінки не можуть збагнути: коли ти кажеш «чорне», то маєш на увазі саме чорний колір. Ні. Вони відразу ж обдумають це шістдесят п'ять разів і проконсультуються щодо відповіді на запитання про те, який це колір, із шістдесятьма п'ятьма найближчими подругами, з якими, зрештою, відразу ж посваряться, а потім тобі доведеться їх втішати!

— Ти точно мав на увазі чорний?

— Може, тобі здавалося? Не думаєш, що це радше темно-сірий?

— А може, ти думав, що я про священника питаю і його сутану?

— Чи, може, про чорний, як ніч, розпач?

— Чи це радше білий, тільки такий дуже темно-білий колір, що аж здається, ніби він чорний?

— Еля каже, що кольори кожен бачить по-іншому, а сприйняття чоловіків і жінок тут відрізняється кардинально!

— Максиміліана вважає, що чоловіки не розрізняють кольорів.

— Бригіда сказала, що коли запитала свою подругу, про яку я тобі розповідала, що її брат на другому курсі познайомився з дівчиною, а вона виявилася... зачекай, зачекай, а на якому ж він факультеті? Але немає значення, зараз згадаю, тільки не варто надто думати про це, і тоді підсвідомість сама тобі підкаже відповідь, то та дівчина мала подругу... Ох, ти мене збив... не знаю, що я хотіла сказати...

Я маю десь підсвідомість.

— А це точно не був червоний? І не жовтий? Як думаєш?

— Ні, чорний!

— Не чорний! Бачиш? Ти не бачиш як слід. Крися — окуліст, і казала, що може оглянути тебе, бо дальтонізм лікується! Не ображайся, я просто турбуюся про тебе! Просто хвилююся, що у тебе проблеми із зором!

Я вирішую піти на компроміс.

— А який це колір, на твою думку?

— Ну от, власне, якийсь невиразний, трохи в напрямку чорного, але з додатком фіолету і помаранчі, сама не знаю.

— Може, і справді темно-фіолетовий, — я вирішую не сваритися.

— От бачиш! Ти справді не розрізняєш кольори! Йоа-ся сказала, що коли хтось не розрізняє кольори, то в нього можуть бути проблеми і з розпізнаванням інших відмінностей...

— Яких відмінностей? — питаю терпляче.

— Будь-яких! Між добром і злом! Теплом і холодом! І так далі!

— Про що ми розмовляємо?

— Про те, що ти взагалі мене не розумієш... Я з усіма можу поговорити, а ти просто не хочеш зі мною спілкуватися... Хоч би скільки праці я вклала у наші стосунки... Ти — як заморожений...

Ну це вже занадто.

Я мовчу, щоб не загострювати ситуацію.

— Бачиш? Навіть не хочеш говорити зі мною!

О Господи, змилуйся!

Як це було недавно, і як швидко про все забуваєш.

*

Нема чого вагатися, треба витягати ровер із підвалу і припинити займатися дурницями. А ровер у мене непоганий, я замінив усі гвинти на кобальтові, шукав їх

тиждень, не менше. Марта дивилася на мене, як на придурка, але я знав, що роблю — кобальтові гвинти легкі, й тепер ровер полегшав щонайменше на кілограм.

Відпустка уже позаду, а тепер доведеться серйозно братися до роботи, бо Канари не дуже добре позначилися на моєму бюджеті. Наступної неділі я зніматиму весілля — непоганий заробіток, тому я і взявся за цю халтурку, сподіваюся, що мене там не побачить ніхто зі знайомих.

Треба було зайнятися ровером ще до того, як залазити у ванну, бо його доведеться розкрутити, перевірити, змазати, тож я знову буду весь брудний, але втеча у гігієну була єдиним способом позбутися Інги.

*

Давно не телефонувала Аліна. Це дивно, бо зазвичай вона дається чути бодай раз на тиждень. Аліна — типова жінка: мусить надіслати смс, якесь фото або смайлик, чи хоч би спитати, коли ми зустрінемося, а тут уже кілька тижнів тиша. Та що ж вдієш, у кожного своє життя.

*

Я виходжу з дому і біля ліфта зіштовхуюся зі сусідською малою.

— Ти куди йдеш?

— У підвал за ровером. А ти?

— То я поїду з тобою. Мене по хліб послали.

— Але я нікуди не їду.

— Тоді навіщо тобі ровер?

О, з цією малою непросто.

Аня мовчить, але я бачу, що вона чимось незадоволена, бо по жінці це видно навіть тоді, коли їй ще тільки одинадцять.

— Щось трапилося? — ввічливо питаю вже у ліфті.

— До мене мала прийти подруга, — Аня втиснулася у куток, і помітно, що дуже зла.

— І не прийшла? — підказую я.

— Не прийшла, бо в її мами депресія. Мама вважає, що весь світ не має сенсу. І не виходить з дому. Ні в кіно, ні ще кудись. І хоче, щоб Мартина теж не мала ніякої радості від життя. Тож заборонила їй іти до мене.

— Ну, з цим нічого не вдієш.

— Але у мене теж депресія. Як і у неї.

— У тебе? — здивувався я, бо ж Аня виглядає дуже енергійною і зовсім не схильною до депресій людиною.

— Ми саме про це розмовляли з Мартиною. Моя мама дуже любить свою роботу. Вона працює в лікарні. Ходить у театр, іноді навіть батька витягує, у неї є друзі, вона задоволена своїм життям... — дівчинка зупиняється і завершує сумно. — Ти розумієш, наскільки це для мене важко?

Мені довелося зібрати всю свою силу волі, щоб не розреготатися. Якби я засміявся, це був би кінець.

Я стиснув губи і з розумінням покивав головою.

Ліфт зупинився.

— Піду вже я за тим дурним хлібом, — сказала мала і посунула до виходу.

— Життя — це складна штука.

Треба мати знайомства. Старий

Я на хвилику зазирнув до клубу «Нуль кома вісім десятих проміле», бо у мене був такий день, що аж говорити про нього не хочеться, тож вирішив трохи розслабитися, побути на самоті у натовпі. Цей клуб кумедний, розташований у самому центрі, відразу біля торговельного центру, схований за сходами до підземного переходу, культове місце для тих, у кого завжди немає часу, тут тісно, люди забігають на один дрінк, домовляються зустрітися на пів години і біжать далі. Іноді тут чекають на приміські електрички. Зусібіч звучить музика 80-х. Фірмовий знак — 0,8, над баром великими літерами написано: «СВОБОДУ ДЛЯ 0,8 ПРОМІЛЕ». Мабуть, це тому, що у нашій батьківщині дозволено випити не більше 0,2.

І як ви думаєте, кого я тут зустрічаю? Продюсера Ксаверія.

Чорт, я намагаюся сховатися у глибині кнайпи. Як завжди, за Ксаверієм волочиться якась вчорашня школярка

або й десятикласниця. Я не маю бажання слухати про його надзвичайні успіхи, про фільм, який він зараз знімає, про гроші, які заробляє, про те, скільки у нього роботи і як йому складно з нею впоратися.

Я не хочу, щоб Ксаверій ставився до мене поблажливо, не хочу, щоб мене поплескували по плечах, мені не цікаво знати бодай щось про світ, у якому він живе.

У мене в руках безалкогольне пиво, і я з кухлем заникався у натовпі, щоб опинитися в іншому кінці бару, де було менше люду.

Але, на жаль, Ксаверій мене побачив, я кутиком ока зауважив його широку усмішку. Він миттю відсторонив від себе дівчину і махнув рукою:

— Єреміє, Єреміє!

Я зупиняюся, повертаю голову, вдаю, ніби не бачу, хто саме мене кличе, поглядом вдивляюся у натовп, а потім, ніби випадково, бачу Ксаверія, чіпляю на обличчя усмішку, махаю у відповідь.

— Єреміє, ходи сюди! На кілька слів! Ми сто років не бачилися!

Ну сто років — це явне перебільшення, ми зустрічалися цієї зими, він дав мені візитку, щоб справити враження на свою попередню здобич.

Я сідаю за столик і чекаю, поки він сам до мене підійде, не буду бігти до нього, як придурок. Ось тобі звичайна зустріч у барі.

— Привіт, я тебе не побачив, як справи?

— Непогано, непогано, — він озирається за вільним столиком, але всі зайняті, тож сідає біля мене, вибачившись перед хлопцем, що сидить поруч. — Я про тебе багато думав.

— Але я не змінив орієнтації, — кажу і роблю ковток.

— І я, і я! — він голосно сміється і махає рукою бармену. — Знаєш, старий, я так шкодую, що ти більше не займаєшся кіно.

Зацідив мені просто в писок.

Я на мить замислююся.

Відреагувати?

Попуститися?

Він хоче мене спровокувати?

Ще більше принизити?

Я обираю не реагувати. Моя нога посмикується в такт музики «*Deep Purple*».

— Ну і? — кажу.

— Мені сказала Конярська. Але дуже шкода, справді шкода, мужик.

Так я і повірив, що саме йому мене шкода! Не дам йому позловтішатися.

— А я не шкодую, — кажу рішуче і залпом допиваю пиво.

— Ну і добре. А Конярську ти знаєш? Можна вас попросити? — останнє вже було до бармена, який кидався, мов ошпарений, щоб виконати всі замовлення. На Ксаверія він не зважав, бо знав, із ким має справу.

Я не думаю про неї: Конярська. Я називаю її Аліною навіть подумки.

Мовчки киваю.

— Я роблю для неї серіал «Розділяй і володарюй». Вона працює над літературною частиною.

— Я знаю, вона мені казала, — намагаюся вдавати, що мене це зовсім не зачепило. Але насправді вона мені не казала, що займається цим серіалом.

— Ну, знаєш, його спершу відмовилися знімати, а потім передумали, постукали себе по чолі, і все пішло як слід. Я подався на конкурс і отримав роботу!

Мені дуже прикро. Але всюди треба мати знайомства, і нічого з цим не вдієш.

— Вітаю, — кажу і роблю неабияке зусилля, щоб це прозвучало щиро.

— Знайомства треба мати, старий...

У нього з цим точно все гаразд. Він пролізе і крізь підлогу, в цьому я не сумніваюся. Зробить усе, щоб дістати замовлення.

Як і кожен, зрештою.

— Конярська була у стресі, бо спершу серіал не планували знімати, а потім — раз! У неї почалася паніка, все перевернулося з ніг на голову. Вони хотіли першу серію мати вже у вересні, все робили нашвидку, половину акторів взяли з «Ідеальних людей», бо його зупиняють, там якийсь скандал. А тут на тобі — нова робота, хоча не відомо, чи вигорить, їм треба було людей на вчора, брали всіх підряд, шкода тебе, старий.

Ах ти ж недоумку! Не дочекаєшся, щоб я тобі дозволити відчувати перевагу.

Чувак, який сидить біля нас, підводиться, Ксаверій відразу ж моститься на його місце.

Ну і добре, бо він стояв занадто близько від мене. Майже нависав наді мною. Ксаверій знову кличе бармена.

— Що ти п'єш?

— Пиво. Безалкогольне. Вже випив.

— Будь ласка, два пива! Я пригощаю, — додає він.

Уся ця ситуація починає мене розважати. Ксаверій ставить мені пиво, добре йому, знайшов собі друга, має можливість відчувати себе крутим, сильним, ну і нехай! Я не проти.

Я недбало спираюся на барну стійку, маю все в носі, ця розмова мене не нервує і не цікавить. Я не парюся. Можу спокійно слухати його ідіотські вихваляння, нехай не думає, що може збити мене з пантелику, що я покаюся, що попрошу його нагадати комусь про себе, що пригадаю йому, як він дав мені візитку, як казав, що ми будемо на зв'язку, як почну жебрати, як викручуся навиворіт, щоб підняти його самооцінку.

Не дочекається.

— Аліна знає, що робить, — кажу байдуже. — Якщо нагорі змінили рішення, то що там казати! Нічого не зробиш!

— Ти би її бачив! Ми зробили суперанонс, п'ять кома п'ять мільйонів глядачів, другу серію будуть знімати

з серпня, все вийшло супер. Дуже шкода тебе, дуже шкода. А я ще на додачу роблю повнометражний фільм.

— У мене теж купа роботи, — кажу.

— Знаю, знаю, — і стукається зі мною кухлями.

Ксаверій знущається з мене, але я не дам себе спровокувати. З нудьги розглядаю склянки, які стоять над баром, і келихи, які висять там же, зачеплені за тримачі на фігурній дошці.

Кухлі теж висять на товстих чавунних цвяхах, перевернуті догори дном, і правлять за оздобу. Чисті, світло відбивається у склі, — хтось їм зробив тут добре освітлення, — надворі білий день, але тут світло приглушене, тьмяне, переважно збоку, ніби от-от настає вечір.

«0,8 проміле» — це підвал, вікна майже на рівні тротуару, опівдні сюди пробивається трохи світла, з вікон видно бетонний мур, я озираюся довкола, ніби шукаю ще когось, нехай Ксаверій думає, що ця розмова для мене ні болісна, ані важлива.

Я не знав, що Аліна працює саме над цим серіалом, вона казала, що починає новий проект, але коли я питав про деталі, то відповідала загальними фразами, я аж тепер собі це пригадав.

Я спитав її, чи не взяли би мене бодай другим асистентом оператора, але вона сказала, що вже намагалася домовитися про якусь роботу для мене, але я ж знаю, що це не від неї залежить. Продюсер вперся і ні за що. Ні — то ні. Вона нічого не може зробити, але триматиме

руку на пульсі. А цей добиває мене тут новиною, що насправді все вирішує Конярська. Дуже прикро.

Я бачу, як неповнолітня подруга продюсера, яку він залишив у іншому кінці залу, пропихається крізь натовп, а біля бару раптом стало багато людей.

— Де ти пропав, Ксаверію, я на тебе чекала-чекала, ти ж сказав, що зараз повернешся.

Вона дивиться на мене так, наче я прозорий.

— Єреміє, знайомся, це моя подруга Ванесса, — кидає через плече Ксаверій і махає бармену. — Ванессо, знайомся, це — Єремія, мій колега з роботи.

Я в цьому борделі вже не працюю, але не виправляю його.

— Ванесса, — дівчина подає мені руку, але вся її увага зосереджена на Ксаверії. — Ти ж казав, щоб я хвилю зачекала, а хвилю вже давно минула! — вона каже капризуючи, наче маленька ображена дівчинка.

Таким тоном Аня розповідала мені про своїх батьків. Тільки ця дуже висока і має немаленький бюст.

— Мені треба було переговорити з колегою, — доволі стримано відповідає Ксаверій. — Повторіть, будь ласка!

— Мені не треба, досить, — рішуче кажу я.

— Це ж безалкогольне, — дивується Ксаверій. — Тоді дайте, будь ласка, одне!

— Ксаверію, а ти ще довго тут будеш? Бо якщо вам ще треба поговорити, — і Ванесса знову дивиться крізь мене, мов крізь порожнечу, — то я вискочу в магазин, бачила там класні шкари. Ти ще тут будеш пів години?

— Іди, іди, — каже Ксаверій.

І вона йде геть, радісна, колише стегнами посеред на-
топву, ноги ставить майже навхрест поперед себе, пев-
но, моделька або ж нянька з амбіціями моделі.

Ми обоє проводимо її поглядом до самих дверей,
вона — смаглява гарна дівчина, приємно подивитися.
Ксаверій кладе на барну стійку гроші, кількома ковтка-
ми випиває пиво.

— Я тікаю, — каже.

Все зрозуміло. Він же не підтвердив дівчині, що буде
тут ще пів години, а просто сказав: «Іди, іди». А та бідо-
ся зрозуміла це як «Так».

Жінок ніщо нічому не навчить. На це немає шан-
сів. Цікаво, чи я теж так відповідав колись Марті? Не
пригадую. Але цілком можливо, бо іноді людині хо-
четься якось викрутитися, відповісти так, щоб потім
можна було знизати плечима і сказати: «Ти мене не-
правильно зрозуміла». Для власної безпеки не варто
робити надто вже далекосяжних обіцянок, у цьому
я його розумів.

— Слухай, але ти ж знаєш Джері? Ви ж разом вчили-
ся. Я пригадую той його фільм про дівчат. Добрий був
фільм. Джері теж підійде. Може, у нього є трохи часу?
Ну, тримайся.

— Зачекай, — я витягаю телефон і шукаю номер
Джері.

— Надішлеш мені, — каже Ксаверій.

— Куди? Я не маю твого номера.

— Ох, старий, — він виймає візитку і кладе переді мною. — Запиши собі у телефонну книгу, хоча тепер тобі уже навряд чи знадобиться. Ну то наразі.

І я залишаюся стовбичити біля столика з візиткою у руках, як дебіл. Стискаю зуби зі злості — Ксаверій хотів мене принизити, і йому це вдалося. Він хоче мене перевірити. Джері він теж точно нічого не запропонує, але смикнути когось за носа — це ж така мила забава, невинна, як дражнити тигра у клітці.

Але нічого, я набираю його номер і надсилаю контакти Джері.

Допиваю пиво і йду геть.

ПРЕДМЕТ ПОТРЕБУЄ ЛЮБОВІ

У середу вранці телефонує якась старша пані і дуже просить прийти, бо вони з сестрою самі вдома, а мій телефон їм дав знайомий. Вона називає прізвище, яке нічогосінько мені не каже, і посилається на цього незнайомого, який порадив мене і дуже рекомендував. Він так мене хвалив, що пані не знає, чи вдасться мене впросити, але вони з сестрою віддячаться фінансово, і чи не міг би я... Бо у них дуже стара техніка, але це їхнє вікно у світ, і якби я був такий ласкавий і погодився на уклінне прохання... Вони вже дзвонили в різні місця і розуміють, що їхнє замовлення для фірм не дуже цікаве, тож їм усі відмовили, а я, здається, спеціаліст зі старої техніки...

Я взагалі не пригадую прізвища того, хто мене так розрекламував, але я і справді люблю поколупатися в чомусь, що інші не завжди вміють навіть відкрити.

Батько вперше показав мені радіо «Едельвейс», коли мені було років десять, це радіо вже за батькових часів

ніхто не пам'ятав, але тато дуже пишався ним і пояснював мені, що таке лампові радіоприймачі, де там діоди, як відкрити накривку, чому радіо «Бетховен» має такий глибокий басовий звук — що це заслуга дерев'яної скрині, яка чудово резонує, і щоб я про це не забував. Не гірше батько умів давати собі раду з комп'ютером, назви якого я вже теж не пригадую, іноді складалося враження, наче тато вже народився з комп'ютером у руках. Неможливо зрозуміти сучасне, якщо не знаєш історії.

*

Я їхав новими Алеями Єрозолимськими, повернув праворуч і побачив, що навігатор веде мене знайомою дорогою. Я не встиг зорієнтуватися, що десь тут я ремонтував у квітнику акторки кабель, який потім перерізував той придурок оператор. І раптом мені перекрила дорогу елегантна червона машина, сигналячи і змушуючи мене зупинитися.

З машини вистрибнув чувак — я його впізнав, то був чоловік акторки — і щось збуджено кричав, звертаючись до мене.

Тікати було нікуди, а до того ж давно настав час з'ясувати все про ту неприємну справу. Я не буду поводитися, як дитина, і ховати голову в пісок, наче страус.

Я опустил скло і чекав, поки чоловік підійде, наче він був поліціантом. А коли він уже був достатньо близько, то я випередив його претензії і рішуче промовив:

— Прошу пана, я зробив свою роботу як слід, і ви про це знаєте. Те, що я почув про кабель, не має до мене жодного стосунку, а колега, який попросив мене його підмінити, тепер має до мене безпідставні претензії. Може, хтось вам перерівав цей кабель зі злості, може, ваш дурнуватий садівник знову щось перекопав, але і ви, і я знаємо, що роботу я виконав як слід. Усе інше мене не стосується.

Чувак хотів щось сказати, але я не йому не дав.

— Я вважаю, що ви не маєте права так поводитися. Я не відчуваю за собою жодної провини, а ви переслідуєте мене, ніби я невідомо що вам зробив.

— Але ж прошу вас... — він закашлявся і почервонів, як буряк.

— Мені дуже прикро, але ваші претензії мене не стосуються, — й газонув і об'їхав його, бачив у дзеркалі, як він замахав руками і застрибнув у свою червону машину.

Придурок.

У мене було метрів двісті переваги, але він поїхав швидше, тож і я додав газу. Я все сказав. Що цей debil від мене ще хоче?

Навігатор сухо повідомив мені, що через двісті метрів я маю повернути праворуч, потім — ліворуч, тоді проїхати ще через триста метрів до мети подорожі.

На узбіччі стояли якісь діти, а на дорогу вийшов чувак у жовтому вбранні з довгою палицею для затримки дорожнього руху, тож я газонув, щоб встигнути

проїхати до того, як усі почнуть переходити дорогу. В дзеркалі заднього виду побачив, як діти заповнили проїжджу частину. Червона машина змушена була зупинитися.

Я врятований. Про всяк випадок запаркувався за кількадесят метрів від дому клієнта, взяв з машини сумку і побіг до будинку номер шістнадцять.

Сподіваюся, чоловік акторки не буде шукати мене, переходячи від будинку до будинку.

Я вийшов на нерівну стежку зі старої бруківки, яка мальовничо позаростала травою. Доріжка була обсаджена жовтими, червоними і рожевими квітами, а також кущами, нижні гілки яких несміливо опускалися додолу. На ганку старого будинку чекала бабуся, закутана в чорну хустину.

Кадр, наче з «Землі обітованої»*.

Повітря було густим і гарячим, день заповідався спекотним.

— Вітаю вас, — сказала бабуся. У неї в руці не було сокири. — Прошу йти за мною, сюди.

Вона завела мене до будинку. Біля столу, на якому були розкладені карти і розставлені філіжанки, сиділа ще одна бабуся. Вона була наче копія першої, єдина відмінність — на хустці сліди від інших кольорів.

— Це моя сестра. Валентино, це пан, який поверне до життя твій телевізор.

.....
* Фільм Анджея Вайди.

Вона сказала «твій», а не «наш», і це мене трохи здивувало. Бабуся за столом, на відміну від тієї, що чекала мене на ганку, простягнула мені руку, і — чесне слово, я не брешу, — на руках у неї були білі рукавички! Я би ніколи не повірив у це, якби не побачив на власні очі.

Полудень, будній день, а вони розкладають пасьянси. У рукавичках.

Бабуся номер один відразу ж зауважила моє здивування, яке мені не вдалося приховати.

— Я майже не дивлюся телевізор. Більше читаю. Але у сестри гірше з зором, ми навіть думали, що це катаракта, але виявилось, що просто зображення нечітке, подивіться самі.

Я подивився на телевізор. Старий «Нептун», який пам'ятає ще бронзову еру. Відкрутив задню стінку, всередині сантиметр пилуки, ніхто туди не зазірав уже сто років. Це було барахло, може, якийсь музей втішився би такому експонату, а ще більше раділи би у кнайпі подруги Марти, а також власники книгарні з кавою — вони серед книжок порозставляли старі радіо і порожні корпуси від телевізорів. Ретро.

— Він дуже старий, — сказав я.

— Це правда, але новіший ми не можемо собі дозволити. На нашу пенсію... Будемо доживати з цим телевізором.

— Я вже й не сподівалася, — сказала бабуся з-за столу таким тоном, наче йшлося про важкохворого, у найгіршому разі — про домашнього улюбленця, а не це сміття.

— Я погляну, що вдасться зробити, — сказав я серйозно, наче хірург перед операцією.

Попросив порохотяг, почистив корпус зсередини, намагаючись не смітити. Перевірив штекери і здивовано виявив, що вони в порядку. А потім кинув оком на кабель від помножувача напруги і подумав, що проблема, мабуть, у ньому, але його можна відремонтувати. Я припаяв кабель, через пошкодження якого «Нептун» втратив різкість зображення.

Увімкнув телевізор, зачекав, поки він нагріється, і на радість обох бабусь на екрані з'явилася дуже навіть непогана картинка. Як на такий старезний апарат, зрозуміло.

— О боже, навіть не знаю, як вам віддячитися, — бабуся вдячно подивилася на мене.

— Вільгельміно, зроби панові чаю, у нас є дуже смачне трояндове варення, цьогорічне, — і вона усміхнулася так щиро, що я не наважився відмовитися, бо поспішаю.

Мій телефон дзвонив, як навіжений, я поглядом вибачився перед бабусями, але вчасно побачив, що це знову Ярек.

Я вимкнув звук. Мабуть, чоловік акторки вже доніс йому про мене, а я зовсім не почувався винним — сказав йому все, що думаю, і край. Крапка. Що тут так складно зрозуміти?

Перша бабуся відсунула вбік карти, не порушивши порядку, в якому вони лежали, переклала вісім купок, перегорнутих малюнком догори, і вісім — малюнком

донизу, кожна рівнесенька, а між ними — ідеальні відстані, вона подбала про те, щоб карти виглядали естетично.

Потім розклала на столі три вишиті серветки, вийняла цукерничку, срібну тацю і маленьку кришталеву баночку зі срібною ложечкою.

Маурицій був би задоволений тим, як дбайливо бабуся поводитися з цими предметами.

Друга старша пані принесла чайничок і філіжанки із золотими смужками. Я машинально підняв філіжанку, щоб прочитати невідому мені назву фірми-виробника.

Обидві бабусі глянули на мене так збентежено, коли я перевернув тарілку, що я мало не згорів із сорому. Відклав тарілочку і дурнувато усміхнувся.

— Валбжих, — сказав я, бо так там було написано.

Обидві бабці, наче за командою, засміялися:

— Валбжих! Ми любимо сілезьку порцеляну кінця дев'ятнадцятого століття. Це так приємно — мати справу з чоловіком, який може розпізнати витвір мистецтва!

Я мовчав. Іноді достатньо просто нічого не говорити, щоб здаватися розумним. Зі мною це завжди працює. Майже завжди.

Бабуся обережно піднесла філіжанку.

— Справжня порцеляна дуже тонка і пропускає світло. А от фаянс не пропускає... Найтоншу порцеляну розмальовували художники, бо це дуже складна робота, потрібно мати найвищу кваліфікацію. А ви з першого погляду оцінили цю чудову позолоту. Ви тільки

подивіться на цей кобальтовий відтінок! У нас є і «Со-рау», — пані повернулася і вийняла іншу філіжанку.

Я мовчки взяв її до рук. Подивився на світло, віддав назад. Такої назви я не знав.

— Зараз фірма називається «Жари». Її власниками була родина Карстенів. Але у сорок п'ятому росіяни розбомбили фабрику, вивезли машини, все знищили. Чай із цих філіжанок має зовсім інший смак. Вільгельміно, налий. Це порцеляна з сервізу «Кавальє» із оздобою, голуба мімоза, — і пані вказала на посуд у шафі.

— Чудова, — сказав я і підставив свою філіжанку. Вона була тоненька і легенька. Золотистий напій поволі стікав усередину. Я дивився на старечу руку — з покрученими суглобами на пальцях, навіть у рукавичках було видно, яка вона деформована, — що міцно стискала вушко. Гарна картинка. Якщо позбутися всього зайвого і залишити у кадрі тільки цю філіжанку і кисть, вийде неймовірно гарна картинка.

— «Тіфенфурт». Теж наш улюблений посуд.

— «Мейсон», — ляпнув я, бо це було єдине, що мені асоціювалося з порцеляною.

— Так, але мейсонівська порцеляна — це зовсім інше. Кохана, подай-но йому варення. Не кладіть цукру, спробуйте з варенням. Знаєте, порцеляну відправляли до художників ще матовою, вони малювали, а потім знову випалювали, і тоді з'являвся блиск. Кожен предмет сервізу вимагав любові. Сьогодні все просто копіюється машинально. Конвеєр. А тут немає двох однакових

предметів, різницю між мазками пензлика майже неможливо зауважити, але вона є.

Я обережно випив ковток.

— Скільки ми вам винні?

— Сорок злотих, — сказав я, хоча ця ціна не мала нічого спільного з дійсністю.

Можливо, порцеляна таки коштує немалі гроші, але одразу було помітно, що сестри у кишнях не мали нічого.

— Хвильку, — Вільгельміна підвелася, відчинила подвійні двері до сусідньої кімнати і старанно зачинила їх за собою. У старих людей таке буває — вони не хочуть, щоб за ними спостерігали.

Досить довго не поверталася, я вже навіть почав переживати, бо було чути, як за дверима щось шурхотить, а кроки віддаляються вглиб помешкання. За мить старша пані повернулася бліда як крейда, з сумочкою у руках.

— Мене пограбували! Нема ні копійки!

Слава богу, що я ні на мить не залишався у кімнаті сам! Мене від цієї думки аж пройняло жаром, бо у голосі Вільгельміни був такий розпач, що від нього навіть «Нептун» би сам по собі став показувати краще.

— Кохана, це ж неможливо!

— Можливо, немає нічого, вся пенсія зникла! Ми не маємо чим заплатити! Боже!

Я подивився на бабусь.

— Для мене це не проблема. Я можу іншим разом заїхати по гроші.

— У жодному разі, — сказала перша бабуся. — Дайно я перевірю.

Вона зазирнула до торбинки, вийняла гаманець, який пам'ятав якщо не перший, то точно останній поділ Польщі*.

— Немає.

— Не хвилюйтеся, — втрутився я. — Ви сьогодні виходили з дому?

— Так! Вранці я ходила на пошту забирати пенсію!

— А що ти робила потім, пригадай собі, що робила, де була? — сестра стурбовано нахилилася над Вільгельміною. Та почала плакати.

Мені хотілося тікати якомога далі.

— Вранці я була на пошті, ходила забирати пенсію, була черга, потім я пішла на ринок, купила моркву, бо ти хотіла моркву на обід, і половинку курячої грудки. Я поверталася Блаватською, зайшла в магазин, бо згадала, що треба купити молоко, о боже, боже.

Бабця присіла, притиснувши до грудей торбинку і гаманець.

— І всюди ти платила? Але ж гаманець на місці... На базарі ти купувала у пані Яніни?

— Як завжди...

— Ну вона би побачила, якби у тебе випали гроші. А на пошті ти де ховала гроші?

Я підвівся.

.....
* 1795 рік. У результаті цього поділу Польщі частина українських земель відійшла до Габсбурзької імперії.

— Дуже дякую за гостину. Я справді мушу бігти. Тішуся, що міг вам допомогти, — і я пішов до дверей.

— О боже! Будь ласка, зачекайте! — долинув до мене втішений голос жінки, у якої щойно текли сльози з очей. — Я була на пошті, але пенсії не отримала! Гроші ще не перерахували! Прошу вас, — Вільгельміна зірвалася, наче їй було дев'ятнадцять, а не дев'яносто. — Будь ласка, зачекайте. Нам так незручно, ви так старалися... Може, ви принаймні варення візьмете на знак вдячності?

Я не знав, що відповісти. Відмовитися було би нечестно: вони хотіли принаймні так заплатити мені за зроблене — ну то прошу дуже.

Я вийшов, обдарований варенням з торішнього ренклову, цьогорічних вишень і троянди, а також невеличкою скляною сільничкою на срібній підставці, з малесенькою срібною ложечкою, яку старша пані старанно запакувала до якоїсь коробочки.

— Це — свідчення подяки. Візьміть на пам'ять, бо ще трохи — і про нас усі забудуть, просимо, будь ласка, не відмовляйтеся. Може, сучасна сільничка і зручніша, але іноді варто поставити на стіл щось гарне... По-іншому сидиться з коханою жінкою, коли перед вами стоїть щось шляхетне...

Цілком згоден, але за умови, що цього шляхетного предмета випадково не проковтнеш.

Я був розгублений, але неможливо відмовити двом жінкам відразу, якщо вони намагаються тобі щось втулити.

Ввічливо попрощався, обидві пані подали мені руки, я вийшов у гарячий полудень і подумав, що цей світ дуже дивно влаштований. Люди не мають телевізора, але п'ють із колекційної порцеляни. Не мають грошей, але не хочуть мати боргів. І шляхетно обдаровують тебе чимось неймовірно вишуканим. Я подумав, що міг би якось пристарати їм телевізор, бо часто буває так, що багаті купують новий і навіть просять забрати старий. Я цього не роблю, бо не маю складу, не торгую технікою, але якщо пошукати, то можна навіть серед знайомих знайти когось, хто за невеликі гроші віддасть свій старий телевізор.

Щось шляхетне, крім мене і жінки... Сільничка... Таке може вигадати тільки людина, якій п'ятсот років.

Я подивився на екран телефона. Шість пропущених дзвінків. Три від Ярка, три від мами. До Ярка не буду телефонувати, бо знаю, що на мене наскаржилися, а мені вже набридло по сто разів пояснювати, хто має рацію. До мами передзвоню ввечері.

НОМО, ЯКИЙ СОПЕ

Зараз у мене вдома одна з особин роду людського, тобто *homo sapiens*, вимахує ногами перед балконними дверима, а друга, молодша, сопе і намагається в усьому наслідувати старшу. Ось до чого я дожився — став найкращою подругою лесбійки і дитини, в якій ще молоко на губах не обсохло.

Інга лежить на підлозі й без напруження робить вправу «ножиці», вільно тримаючи руки вздовж тіла, а мала ледь спромагається зробити п'ять повторів вправи ногами — і вже падає на землю без сил, видаючи при цьому такі звуки, що якби не те, що Христина знає Інгу, то я би боявся показуватися сусідам на очі.

— Приєднуйся до нас, тобі не зашкодить! — каже Інга.

У мене більше немає дому, немає спокою, мала тупотить п'ятами об підлогу, бо не може втримати ноги у повітрі.

Ну і що?

Відповідь не забариться, не сумнівайтесь.

Після кожного опускання ніг Сіра Відьма тричі гатить мені в підлогу.

Може, для неї це єдина розвага? Як і те, що відбувається у мене в квартирі.

Торік вона поїхала кудись на місяць — і це був єдиний період у житті, коли я не відчував, що за мною стежать.

*

Дзвоню мамі.

— Сонечко, ти ж знаєш, що я ніколи, — починає вона, а мене відразу кидає в жар, і я відчуваю, що зараз потребую іншої компанії, — я не хочу тебе хвилювати, але, можливо, мені доведеться трохи затриматися у лікарні. Чи не міг би ти подбати про Геракла?

— Я? — відповідаю з неабияким здивуванням, бо, здається, мама справді не розуміє, що саме пропонує мені. А йому, само собою, зрозуміло.

— Ну, знаєш, на перші два дні я попросила пана Зигмунта, він недалеко мешкає, але я не хочу обтяжувати його надовго, якщо виявиться, що я таки мушу залишитися тут ще. Ясна річ, що такого не станеться, але про всяк випадок хотіла тебе запитати. Бо я би могла дати панові Зигмунту твій телефон, і якби що, то він би тобі подзвонив...

— Мамо, а чому ти в лікарні?

— Сонечко, то різні дрібні жіночі справи. Я не хочу про це говорити з сином, сам розумієш...

Щойно я запитав, як відразу ж про це пошкодував. Якби мама хотіла, то давно сама би мені сказала.

— Зрозуміло, — відповідаю, — але Геракл мене не навидить.

— Важливо, щоб ти його любив, бо ж він — просто маленький песик, який нічого не розуміє. Він дуже прив'язаний до мене, я навіть хотіла раніше тебе попросити зайнятися ним, але знаю, що тобі нелегко, а професор запропонував допомогу... Може, я повернуся ще до суботи, і тоді не буде жодних проблем.

— Я сподіваюся, що ти повернешся, бо ж у неділю я вас запросив на обід, — нагадую мамі.

— Нас? — у її голосі почулася тривога.

— Тебе і Геракла.

— А... ну, звичайно, звичайно. А що там у тебе такий галас?

— Прийшла Інга, — кажу їй, ніби це вичерпно пояснює регіт і стукіт щіткою об підлогу.

— А-а-а, тоді не буду тобі заважати. Гарного дня, — мама явно задоволена. — І навіть не думай мене провідувати, бо це не має жодного сенсу. Жодного. Я дам твій телефон Зигмунту. І не ображай Геракла.

— Сподіваюся, що йому ти скажеш те саме, бо я його ще ні разу не вкусив.

— Не жартуй, сонечко, цілую тебе.

— І я тебе цілую, мамо.

До повного щастя, тобто до щітки, лесбійки та малої, мені бракує тільки Геракла.

Сподіваюся, що мама просто панікує і через півтора дня повернеться додому. Я ні години не витримаю з тим придурком.

*

— Норісе! — мала навчилася від Інги, якій моє прізвисько видається дуже кумедним, тому вона часом так мене називає. — Норісе, ходи сюди!

Вони вже не роблять вправи, а розгорнули альбоми з моїми птахами.

— Я не знала, що ти орнітолог, — з повагою каже мала.

— Я не орнітолог, просто люблю птахів.

— Суперфотки! — тішиться Аня, і я вчоргове з приємністю констатую, що ця дитина розумна і, як на свій вік, дуже розвинута інтелектуально. А до того ж спостережлива.

— А це що таке?

— Ластівка берегова.

— А що вона робить?

— Живе собі! Літає... В'є гнізда у піску, наприклад, над урвищем біля ріки, і тоді там видно отвори.

Зрештою, так само, як і стрижі, за якими ми підглядали разом із Маурицієм.

Я разом із дівчатами розглядаю фото. Гарні кадри, але було непросто їх зробити, бо пташки шугають, як малі «мессершмітти».

— Колись мене за них покарали, — я ще не встиг збагнути, що ляпнув, але вже було пізно.

— О, розкажи, розкажи! — мала підстрибує, а я сподівався, що вона зараз піде, бо ж я домовився зустрітись не з нею, а з Інгою.

— Якось я був на військовому полігоні, там була траншея, але оскільки війни у нас зараз немає, то траншея була порожня, ластівки звили собі у ній гнізда і спокійно жили. Але якийсь дурнувятий військовий, здається, капітан, вирішив розширити і продовжити ці траншеї.

— Що таке траншеї і навіщо їх продовжувати? — допитується мала.

— ...щоб була ширша і довша, така як слід. Діялося це все у травні, якраз коли вилуплюються пташенята, тож я пішов до того капітана і сказав, що зроблю все сам, але через два тижні, бо приблизно через два тижні малі ластів'ята вже вилетять із гнізда.

— А звідки ти знав?

— Ну бо знав.

Я ненавиджу, коли мене перебивають.

— Війни зараз немає, ніхто у нас не стріляє, тож два тижні погоди не зроблять. Але капітан не погодився, бо наказ є наказ, це ж відомо. Тоді я відмовився його виконувати, на мене написали рапорт, і я дістав поважне покарання — три дні на гауптвахті.

— Теж мені кара! — гмикає мала.

— Не дуже велика, але не перебивай.

— А ластів'ята повмирали?

— Я підмовив ще кількох друзів зробити з каміння дитбудинок для цих ластів'ят. Ми почали витягати їх із гнізд, а усі пташата мали кліщів, і то не по одному, а десятки... Тож ми спершу повискубували тих кліщів.

— Тобі не було бридко?

— ...коли ми позбавили їх від кліщів, — я проігно-рував запитання, — то позапахали поміж каміння, не сподіваючись на успіх, бо достатньо взяти ластів'ятко в руки, і батьки покинуть його, почувши людський запах.

— І вони всі померли?

— Виходу в нас не було, але, на моє здивування, того разу батьки не залишили пташенят. Ті, що мали пір'я, вижили. І хоч це і не звучить надто оптимістично, але бодай частина з них залишилися живі, вирости і полетіти геть.

— О боже, — сказала мала, — коли маєш справу з придурками, то так воно і буває.

— Негарно так казати.

— Ти сам так казав!

— Казав, але я дорослий! — Інга регоче, а я відчуваю, як сильно ненавиджу бабів.

— Тобто врешті ти їм таки трохи поміг?

— Аню, біжи додому, мені треба поговорити з Інгою.

— Але ти ж обіцяв, що навчиш мене фотографувати.

— Навчу, але не сьогодні.

— А коли?

Я давно зауважив, що варто відповісти жінці на одне питання, як воно миттєво випускає бруньки і множить-ся у геометричній прогресії. А коли, а чому не сьогодні, а навіщо завтра, а не можемо тоді чи тоді? І так далі. Такого не буває з чоловіками. Завтра — то завтра. Колись — це колись.

А тут навіть якби я необережно сказав: «Завтра», — то відразу напоровся би на наступні питання: «А о котрій годині?», «А ти подзвониш перед тим», «Після обіду?», «Після вечері?», «А ти не будеш голодний?», «А може, краще післязавтра?», «Чи, наприклад...». Ось так це зазвичай виглядає.

— Завтра скажу.

— А о котрій годині?

А я що казав? Передчуття? Доля? Випадковість? Фатум?

— Мала, давай додому, — сказав я рішуче.

— Ну добре, тоді черепашка, — і вона простягнула кулачок.

Я простягнув свій, сподіваючись на чесність. Але цього разу вона знову забрала руку, і я вдарив у пустку.

— Ти — злюка, — сказала вона і зникла.

Інга нахилиється біля відчинених дверцят холодильника. Це дуже звабливо, але навіть у такій позі вона на-вряд чи щось там знайде.

— Я зголодніла. Що ти собі їси?

Я собі їм те, що собі куплю.

А сьогодні я не купив нічого. У мене є трояндове ва-рення від бабусь і банка фрикадельок у томатному со-усі на чорний день. Може, він якраз і настав. Я тягнуся на горішню полицю.

— Ось, це на чорний день, — кажу.

— У тебе чорний день? Як це?

— Це в переносному сенсі.

Мені не хочеться пояснювати, кидаю мовчки фрика-дельки у каструлю і грію. Я добрий, нагодую голодного.

Інга спирається на холодильник.

— Який день вважається чорним? Вихідний?

— Ні, останній. Такий, коли використовуєш сховане про запас. Коли думаєш, що вже нічого немає, але тут виявляється, що є.

— Запасний день?

— Ні, запаси на чорний день. Дай мені спокій, Інго.

Інга дістає тарілки і раптом махає мені перед носом горжетом.

— Це що таке?

— Богоматір.

— Ти віриш у Бога?

Та блін же ж. Я голодний, а їй хочеться поговорити.

— В якому сенсі?

— Тут буває тільки один сенс. Віриш або ні. Якщо віриш, то Матір Божа не повинна пильнувати холодильник. А якщо не віриш, то навіщо це тобі?

Я витягую тарілки, накладаю фрикадельки і повідомляю, що хліба у мене немає, може, хоч би фрикадельки нарешті заткнуть їй рота.

— То віриш чи ні?

Здається, фрикадельки не допоможуть.

— Не знаю. Може. Але якщо священники мають дітей, то тобі важко повірити в Бога, правда?

— А чому ви тут, у Польщі, вважаєте, що Бог ходить убраний у чорну сукню? Священник — це теж людина. Тільки Бог — це Бог.

— Існування Бога не підтверджене жодними доказами, зате існування священників підтверджене.

— Але ж ти дурненький, Норісе! Віра не потребує доказів! Ти віриш у це м'ясо? — вона наколює на виделку фрикадельку, яка навряд чи навіть близько лежала біля м'яса.

— Вірю, що може там є хоч трохи м'яса, — дражню Інгу, хоча знаю, що вона має рацію.

— Я ходжу до церкви, бо вірю в Бога. Моя віра не тушується людей, бо люди недосконалі.

— Не стосується, — автоматично виправляю.

— А ви тут, у цій країні, тільки дивитеся одне на одного, хто що робить. І відразу почуваєте себе богами.

Той злий, цей недобрий, той нормальний, а цей — не дуже. Я питаю тебе: навіщо? Це людині не потрібно.

— Цікаво, що ж тоді людині потрібно.

— Людині потрібно знати, якою є вона сама. Чи вона сама чинить добре. Чи добре робить. Чи добре працює. Чи кривдить когось. І треба виправляти все, що людина робить недобре. Це просто, *isn't it*? А не займатися священником. Один такий, інший — не такий. І що? Бога це не міняє, тільки них.

— Їх, — виправляю машинально.

*

Все ж таки я не знаю Інгу, хоча думав, що знаю. Не уявляв, що вона може вірити у Бога. Але хто зараз про таке питає?

Хтось проповідує по радіо, хтось — по телебаченню, аж соромно зізнатися, а навіть якщо хочеш, то інші перетворюють віру на прапор, і тоді стає ясно, що вони гівнюки.

Я хотів було пояснити Інзі це все, але подумав собі, що наразі не готовий до теологічної дискусії, яка послабить її віру в людей, а надто у земляків її предків.

Може, у Канаді все просто, але у Польщі — ні. Ми — складний народ.

Це неможливо пояснити. Ми все ускладнюємо, і це наша національна особливість. У нас навіть пряма кілька разів перетинає сама себе.

— Інго, я не маю більше з ким поговорити, бо це стосується жінки... — починаю я і відчуваю себе по-дурному.

Я попросив її зайти, бо дорогою додому до мене додзвонився Джері. Він дуже дякував, бо Ксаверій попросив його зробити пробні зйомки — сам він знімає одночасно і фільм, і серіал, тож не встигає.

Про це я якраз знав.

Проте після розмови з ним Джері здалося, що Ксаверій і мене хотів залучити, але — принаймні так зрозумів Джері — Аліна йому сказала, що я не маю часу.

— І я трохи здивувався, — сказав Джері, — бо ти кавав, що просив Аліну підкинути якусь халтурку. Але, може, я просто не так зрозумів, бо ви ж друзі. Найкраще сам перетелефонуй до Ксаверія і поговори з ним, хоча він каже, що ти підтвердив слова Аліни про те, що більше не працюєш за фахом.

На це я відреагував, як рій ос, який хтось випадково стривожив. Джері — не жінка, він не здогадується, не підозрює, не припускає — якщо йому щось не сподобалося, він так і скаже. Отже, йому щось не сподобалося, по-іншому він би не подзвонив.

Я розповідаю все це Інзі, а Інга ставить тарілку до мийниці, але не мие, хоча кожному відомо, що варто відразу мити, бо інакше брудного посуду ставатиме дедалі більше і виникне проблема, але я мовчу, не коментую.

— Єреміє, а що не так?

— Що я маю зробити? Це моя подруга, як ти собі уявляєш — піти до неї і спитати, чи це правда?

— Саме так я це собі і уявляю. Точно так. *Exactly*.

— Інго! Це ж означатиме брак довіри!

— А це може бути правдою?

— Може бути, а може і не бути.

— То запитай. Чому ти питаєш у друзів? Ти дивний, Єреміє, ти справді дивний. Тобі легше дратуватися, ніж запитати. Я цього не розумію.

ХЛОПЦІ — ТО У ШЕВЦЯ

Роботи навалилося на мене з усіх боків. Я забрав маму з лікарні, чемно відвіз на обід, вона намагалася випитувати про особисте життя, а мені від цього завжди робиться недобре. Не знаю, про що нормальні люди розмовляють зі своїми мамами. Пес сидів спокійно під столом, і це стало приємною несподіванкою. Я маю багато замовлень, бо зараз всі по відпустках, а техніка ламається, ну і мені вже конче треба купити пральку, хоча останнім я з мамою і не поділився.

Я не знаю, в чому річ, але у присутності своєї мами я завжди мушу поводитися, як дитина.

— А ти собі готуєш? — може, наприклад, спитати мама.

— Але ж я мушу щось їсти, — відповідаю.

— А ти не думав якось улаштувати своє життя?

Про що я маю думати? Що маю зробити? Скоїти самогубство? Ще ніби рано. Живу собі. Працюю. Заробляю

гроші. Навіть хочу поговорити з Аліною, вже дозрів до цього. Тільки якщо ця розмова буде схожою на ту, яка щойно була з мамою, то я просто переріжу собі жили.

— Знаєш, життя таке коротке. А людям здається, що воно триватиме вічно...

— Мамо... я тебе прошу.

— Хлопці твого віку...

Хлопці працюють підмайстрами у шевця. У моєму віці хлопцями вже не бувають. Шопен помер старшим за мене на сім років. Два свої найкращі концерти написав у дев'ятнадцятирічному віці. Рафал Воячек помер у двадцять п'ять. Анджей Бурса помер приблизно у тому ж віці. Юліуш Словацький — у тридцять дев'ять. Христос — у тридцять три, і на той час він уже був Богом. Айнштайн теж уже був знаменитим. Рокфеллер — багатим. Чувак, який створив *Apple*, уже мав мільйони на рахунок і давно вийшов із гаражів. Гімлер правив світом у тридцять дев'ять. Гьоббельс — у тридцять чотири.

Хоч обидва останні і були вбивцями, але дорослими. Я теж уже не хлопчик. Я — чоловік. Дорослий чоловік.

— Сонечко, ти не даєш собі ради, я ж бачу...

Якби у Стіва Джобса була така мама, то він би досі сидів у гаражі. Шопен би досі грав гама, а Айнштайн спився би на смерть після того, як завалив випускний іспит із фізики. Хіба що Гьоббельс і Гімлер могли би мати невеличкий бізнес, наприклад, овочевий магазин чи щось у тому ж дусі, і це би у минулому врятувало чимало життів.

Я ніколи не зрозумію, навіщо твоя ж мама намагається закопати тебе в землю замість того, щоб дати пожити.

— Мамо, як бачиш, я собі даю раду.

— Річ же не в тім, щоб давати собі раду, а щоб повноцінно жити! Я давно хотіла тобі сказати... — вона на хвилику змовкає, лізе під стіл, бере на коліна Геракла, зараз почнеться скандал через те, що вона сидить за столом, тримаючи пса. — Ти ж знаєш, що я ніколи не нарікаю, а просто хвилююся. Людина не створена для того, щоб жити самотньо. Он Інга, така вродлива дівчина, цікавиться тобою, а ти все не можеш забути Марту.

Ну це вже занадто. Чіпати Марту в неї немає жодних підстав. Невже жінки не можуть поговорити про щось інше?

— Я давно хотіла тобі сказати, що я... Мені теж було нелегко самій, і ось уже кілька років...

Мені вже досить того, що у мене постійно намагаються викликати почуття провини. Хіба я винен, що вона самотня? Ні. Що вона вдова? Ні. Що я з нею не живу? Так. Мені вистачило розуму переїхати і жити окремо.

Дикі гуси викидають пташенят із гнізда, щоб ті вчилися виживати. Якби моя мама була дикою гускою, то не змогла би виховати потомство. Вона би оточила, блін, гніздо колючим дротом, щоб птахи не навчилися літати, а тільки сиділи біля неї весь час. А от свійські гуси — мудрі птахи, вони врятували Рим, дикі гуски — чудові матері. Вони народжуються з природним усвідомленням,

що пташенята не виживуть, якщо їх не навчити літати. Чому моя мама не гуска?

— Мамо, давай уже змінимо тему. Сьогодні такий гарний день, не будемо його псувати.

— Я би так хотіла, щоб ти іноді до мене приїздив як слід... Бо тоді...

А я, цікаво, як приїжджаю, задом?

Непросто з моєю мамою.

Я розумію, що вона роздратована, бо у неї знайшли невеличку пухлинку, це все, що мені вдалося вивідати. Але чому відразу треба все перевертати з ніг на голову? У людей бувають значно гірші проблеми, і нічого. Жінки відразу починають істерику, все бачать у чорних тонах і розвивають такі теорії, що можна зомліти зі страху лише від самої думки про те, що могло би трапитися.

Якщо насправді буде якась проблема, тоді треба буде щось робити. Раз — і все. Але тільки коли вона вже буде?! Бо неможливо розв'язувати уявні проблеми. Навіщо думати про майбутнє? Я цього справді не розумію.

*

Я сьогодні ходив у магазин, як порядний чоловік. Ненавиджу ходити в магазин, але іноді мушу. Тож сновигаю між полицями — сир лежить тут, а масло, зрозуміло ж, у сусідньому ряду, доводиться обійти відділ із консервами, потім ще раз повернутися за туалетним папером на інший кінець, проминати пиво, щоб купити мінеральної

води, бо скільки ж можна поїти Інгу водою з крана. Сорочок хвилин я ходив туди-сюди, щоб покласти в кошик найнеобхідніше. Я зараз вибухну, кожна хвилина у такому магазині робить мене агресивнішим. Сам не знаю, чому так. Довкола мене бігають дівчата у якихось кімоно, ось сир — прошу куштувати, а ось — шоколад. Як я це ненавиджу, мамо рідна! І всюди знижки, акції, цілі кошики уцінених товарів, але можете не сумніватися, що у них сьогодні закінчується термін придатності.

Та ось я бачу горішки і вирішую докинути їх до кошика, щоб після цього якнайшвидше втекти. Підходжу — і що я бачу? Звичайна ціна — двадцять вісім дев'яносто, а ціна акційна — двадцять дев'ять дев'яносто.

Ну блін! Це вже занадто.

Я беру обидві бляшанки і шукаю когось не схожого на клієнта. Окрім касирок, не бачу нікого. Врешті біля полиць із цукром знаходжу жінку, яка розкладає товар. Підходжу і ввічливо питаю:

— Чи не могли б ви мені пояснити, чому горішки без акції коштують двадцять вісім дев'яносто, а акційна ціна — двадцять дев'ять дев'яносто?

Вона повертається до мене і гаркає:

— Що ви мені крутите голову, я тут не працюю, а тільки розкладаю товар!

Тож я тікаю чимшвидше, так і не пізнавши таємниці цього феномена.

Працює, але не працює.

В якій країні я живу?

Сьогодні ми з Аліною домовилися про зустріч. Такого ще не було, щоб я по кілька разів просив її зустрітися, а вона не мала часу. Але врешті ласкаво погодилася побачитися ненадовго у місті, якщо мені так на цьому залежить, бо у неї купа роботи.

Мені треба обговорити з Аліною кілька речей, бо я не хочу, щоб серед знайомих переповідалися якісь неприємні чутки. Я вже закінчив розпаковувати закупи, коли задзвонив телефон.

— Дуже перепрошую, але ви могли б приїхати просто зараз? Ви вже були у нас, я телефоную з Ольбрахта, дуже прошу, якщо це можливо...

— Можемо домовитися на завтра.

— Я дуже прошу, це питання життя і смерті, благаю.

Такий тепер світ, що питання життя і смерті — це телевізор.

Я дивлюся на годинник — якщо поквапитися, то можу встигнути.

Залишаю решту закупів на столі і їду.

Я встановлював їм техніку, пригадую цю господиню, її чоловіка зазвичай немає вдома, бо він щось буде по цілій країні, а вона не може собі дати раду.

Дзвоню, за дверима галас і крик. На перший дзвінок ніхто не реагує, тож дзвоню знову, крики замовкають, відчиняє господиня, на щоках у неї червоні плями. За нею — голови трьох хлопців.

— І кінець розмови! — роздратовано викрикує мама до тих бешкетників, тоді запрошує мене в дім: — Прошу, заходьте, я не знаю, як вам віддячитися за згоду.

Хлопці з цікавістю приглядаються до мене.

— Ідіть по своїх кімнатах, — кричить на них жінка, і вони зникають.

— Ви для мене просто як подарунок небес, — вона заводить мене до кімнати, яка виглядає так, наче тут шаленів тайфун. Всюди порозкидані іграшки, джойстики, диски, на підлозі подушки, увімкнений телевізор, на ньому зупинена гра. Я бачу тюнер від кабельного, програвач дисків та ігрову консоль.

— У мене проблема з... дітьми, — жінка сідає на диван, одразу видно, що вона на межі нервового зриву.

Я — не найкращий помічник у тому, що стосується дітей. Вони, на жаль, не мають пультів управління.

— Мамо, а Роберт мене вдарив! — у дверях з'являється веснянкуватий хлопець і підбігає до нас. За ним ще один, такий же веснянкуватий, той кричить:

— Неправда! Ти перший почав! Я тільки трохи тебе стукнув, а ти мене копнув!

— Бартек бреше! Я сам бачив! Він завжди бреше! — кричить з-за дверей третій.

— І так постійно, розумієте? — жінка схиляє голову. — Якщо ви негайно не заспокоїтеся, я віддам панові вашу ігрову консоль! Негайно! — вона підбігає до телевізора і починає наосліп вишарпувати якісь кабелі.

— Мамо, ні!!! — кричать усі троє. — Ми будемо чемні!
Я в їхньому віці таким точно не був.

Жінка зупиняється.

— Ідіть по своїх кімнатах! — кричить вона у розпачі.

— Ні, це наша консоль! Це тато нам купив! Ти не маєш права!

Вона — просто символ жіночої консеквентності.

Я підходжу до телевізора і відключаю консоль.

Беру до рук.

— Мамо, не дозволяй йому забрати нашу консоль!

Жінка розгублено дивиться то на мене, то на хлопців, то знову на мене.

— Якщо ви підете по своїх кімнатах, то я поговорю з паном, — здається, вона вкурила, про що йдеться.

Двоє старших тягнуть за собою наймолодшого, його губи скривилися до плачу.

Я ставлю на місце консоль.

— У чому проблема?

— Батько в кінці року купив їм це як нагороду. Не знаю, за що саме, бо з Бартеком постійно якісь проблеми. Мене кожного місяця викликають до школи. Ну але що ж вдієш! Так тато хотів компенсувати їм те, що його постійно немає вдома. Ви сідайте. І тепер у мене немає ні секунди спокою. Хлопці кричать один на одного, бо є тільки два джойстики, кричать на мене, вони сваряться, а я не вмію перемикати цю конструкцію назад, на телевізор. Тільки діти знають, як це зробити, а так не можна! До того ж вони постійно мені погрожують,

що подзвонять до батька. Я просто не можу собі з цим дати раду!

— Але чим я можу допомогти? — я вже геть нічого не розумів.

— Ну власне. Якби я вмiла відключати це, то забрала би у них кабель, може, це би щось дало. Але коли я один раз відімкнула, то потiм не могла навіть новини подивитися... Це неможливо. Я вже справді більше так не можу.

Я вирішив систематизувати інформацію.

— Хлопці грають...

— Але сваряться, бо їх троє, і вони не можуть домовитися...

— А ви не вмiєте...

— Тільки Бартек вмiє перемикати цю штуку назад, на телебачення, але він не хоче.

— Тобто я повинен...

— Ну власне... — перебиває вона мене втретє. — Я не знаю, але ви — моя остання надія. Якби їх було двоє або четверо, то я могла би влаштувати якесь чергування... ну чи щось таке...

Хлопці товклися за дверима, які були ледь помітно прочинені. Діти вже цілком погодилися між собою, бо мали тепер спільного ворога — мене і маму, яка ще і хоче їм тут запроваджувати якісь чергування.

— Я думаю, що вам слід побачити, як це працює. Прошу за мною, — я відсунув техніку. — Якщо візьмете ось цей кабель, який входить тут, консоль від'єднається і не

буде працювати. Якщо сховаєте цей кабель кудись, де його не знайдуть хлопці, то будете мати перевагу перед ними. Для того щоб працював телевізор, має бути під'єднана антена, — я показав, — тобто під'єднати ось сюди.

— Це я знаю, але телевізор і так не показує...

— Після того як ви все це зробите, берете в руки пульт, — я натискаю на пульті першу верхню кнопку праворуч. — Побачите іконки HDMI, VHS, V1, TV і так далі. Наведіть курсор на HDMI. Це ваше телебачення. І можете собі дивитися.

— Зачекайте секунду, я собі все це запишу. О боже, я знала, що хтось мені мусить це показати. Бартек не хотів. Вони постійно тільки сваряться.

— А може, ви просто визначите їм окремі години для гри? А якщо не домовляться, то не грає ніхто, — підказую.

— Це неможливо! Вони роблять, що хочуть! — тяжко зітхає жінка.

— Ну власне. Але тепер влада у ваших руках, — я відмикаю кабель і даю жінці. — Сховайте його десь і побачите, що буде.

— Я вже не витримую цього крику. Я справді не можу. Я дуже стараюся, але нічого не виходить. Я вже їм навіть обіцяла, що коли вони будуть чемні...

Жінок неможливо чогось навчити. Вони справді вірять, що, пообіцявши щось хороше у майбутньому, можуть зупинити чоловіка від того, щоб він того чогось не

взяв собі зараз. Навіщо чекати, якщо все ось тут — лиш руку простягни? Треба щось втратити, щоб усвідомити, як усе було добре, це ж зрозуміло.

— Ви нічого їм не обіцяйте, просто домовтеся. І якщо ви вже постановили щось, то треба тримати слово. Я знаю, — намагаюся висловлюватися м'якше, бо й сам був хлопцем.

— І ви думаєте, що цього досить?

— Цілком, — підтверджую.

Чоловіки справді сконструйовані дуже просто. Ясна річ, жінки постійно ламають цей порядок, але варто просто показати, що можна, а що — ні, аби чувак усе зрозумів. Жінки будуть ходити околясом, торгуватися, випробовувати різні стратегії, — але чувак собі просто знає, що так — це так, а ні — це ні.

Щоправда, хлопчиків ще не можна вважати чоловіками, вони іноді мають трохи жіночий підхід до справи, але якщо хоч раз наштовхнуться на мур, то зрозуміють.

— Хлопці, можете зайти, — каже мама. Вони забігають до кімнати всі троє, але враження таке, що їх тридцять.

— Віддавай джойстик, ти вже грав.

— Ні, я ще не грав, це був тільки другий рівень, а ти у мене забрав, віддай. Мамо, нехай він мені віддасть.

Я дивлюся на жінку, вона сидить незворушно.

— Ви повинні домовитися про все між собою.

Хлопці вмикають телевізор. А там — новини. Старший хапає джойстик, переходить на V3, але нічого не

відбувається, бо кабель у мами в кишені. Малий швидко розуміє, в чому річ, дивиться на задню стінку консолі. Кабелю немає.

— Мамо! Немає кабелю! Ми не можемо грати! — всі троє знову заодно. — Мамусю, віддай нам кабель. Мамусю, кохана!

— Ні, — вперше категорично каже жінка.

Хлопці замовкають. Дивляться один на одного, потім — розлючено — на мене. Я розводжу руками.

— Перед жінками я теж безпорадний.

— Якщо ви поприбираєте у кімнатах, я дам вам пограти годину ввечері, — каже мама.

— О ні! Тільки не це! — Бартек розлючено гримає дверима і виходить геть. Усі решта невпевнено перезираються.

— Поговоріть з Бартеком. Всюди має бути порядок — і у вас, і у нього. А потім поговоримо.

Хлопці з ненавистю дивляться на мене і виходять.

— Я вам страшенно вдячна, дуже вдячна, — усміхається мати. — Все виявилось так просто! І як я сама не додумалася!

— Вас четверо, — кажу, — разом із вами. Зробіть собі дві команди, буде легше.

— Я маю стріляти разом із ними? — жінка така здивована, ніби я щойно їй повідомив, що вона від мене вагітна. — Але ж я не вмію!

— Я можу навчити. Це швидко. І проблема з джойстиком буде розв'язана, та й кілька інших теж.

Протягом наступних двадцяти хвилин ми бавимося.
У жінки непогано виходить!

Я виходжу зі сотнею в кишені, ще ніколи гроші не давалися мені так легко і приємно.

Життя таке просте, навіщо його ускладнювати?

Куджо

Аліна має трохи дивний вигляд. Я вітаюся з нею, як завжди, а вона крутиться на стільчику, озирається по кнайпі, ловить офіціанта, замовляє мінеральну воду, — вперше, відколи ми знайомі, у неї є важливіші справи, ніж зустріч зі мною.

— Ну кажи вже, бо у мене справді немає часу.

— Аліно, це достатньо делікатна справа, тож я хотів би розмовляти з тобою щиро, — починаю я дипломатично, бо знаю, що з жінками по-іншому не можна. Треба зробити вступ, провести прелюдію, бо, блін, вони будуть думати, що ти хочеш просто залагодити свої справи, а їм ідеться не про залагодження справ, а про те, щоб бути з кимось. Тож я побуду з нею.

— Що за справа?

— Я зустрів продюсера твого серіалу, і він сказав мені, що...

— То ти віриш йому чи мені? — Аліна кидається на мене, хоча я ще навіть не встиг сказати, про що саме мені йдеться.

— Ясно, що тобі, але, здається, він мене шукав...

— Шукав, але не як оператора.

— Джері мені сказав... — я намагаюся її перебити.

— Єреміє, я тебе не впізнаю. Продюсер сказав, Джері сказав, що такого вони тобі сказали? — Аліна від захисту переходить до нападу. — Ти що, не довіряєш мені, чи що з тобою відбувається?

— Ну знаєш, я просто подумав, що міг би спробувати...

Офіціант приносить дві мінеральні води. У мене в животі квакають жаби.

— Якби ти міг, я би була першою, хто би тобі про це сказав. Я тримаю руку на пульсі. Я казала про тебе, але Ксаверій відразу нагадав мені про «Липу». Якою я, якщо ти пригадуєш, була захоплена. Але не тим, що сталося потім... Все ж таки емоції треба контролювати. Єреміє, — вона торкнулася моєї руки і подивилася мені просто в очі. — Невже ти думаєш, що я не борюся за тебе? Пам'ятаєш проєкт «Скажи: "Пробач"»? Якби його поставили у план, ти би зараз мав роботу. Я домовилася про тебе.

Я пригадав собі, що відразу після «Липи» Аліна дзвонила до мене і пропонувала перейти на приватне телебачення, бо її подруга якраз робить нову передачу. Я пішов подивитися. Це була тупа робота, студія, дві

камери, проєкт і так не вижив. І навіть не було ясно, чи вони візьмуть мене.

— Ти пам'ятаєш «Війну тисячоліття»? Я ходила і просила, як ідіотка. Вони не хотіли тебе брати. Не тому що ти недостатньо професійний, навпаки, ти — геніальний. І я про це знаю. Але відразу почали ширитися чутки, що з тобою будуть проблеми під час зйомок, що ти легко дратуєшся, а потім можеш вдарити, а я не мушу тобі розповідати, скільки коштує знімальний день. Тому тебе не взяли. А ти знаєш про те, що знімав тоді мій друг, Вальдек? І все одно не взяв тебе. То ти зараз мене звинувачуєш і зустрічаєшся зі мною тільки тому, що до тебе дійшли якісь плітки? — Аліна справді обурена. — Ксаверій — це покидьок, він завжди намагається посварити людей між собою. Він знає, що ми друзі, а мене він ненавидить, можеш мені повірити. Звичайна заздрість. Це страшне середовище. Страшне.

Я зовсім не геніальний, хіба, може, був колись. Мені вдалося те, що не вимагало від мене особливих зусиль.

Була хороша ідея, а все решта вийшло само собою. Але добре, що Аліна так каже. Вона завжди вміла підтримати мене морально.

— Пам'ятаєш, як ми знімали «Лещата»? Мали стільки планів... Повір, у мене справді болить серце, що це все не здійснилося...

— У тебе здійснилося, — кажу я і справді радію за неї.

— Теж не так, як я би хотіла, — зізнається вона зі смутком. — І ще ти мене підозрюєш, що я могла би не хотіти тобі допомогти.

— Аліно, це не так. Просто зрозумій мене. Коли Джері сказав, що вони мене хотіли взяти, я просто змушений був запитати у джерела інформації! Я ж ні в чому тебе не звинувачую, ти могла навіть не знати...

Обличчя Аліни кам'яніє.

— Я знаю про все, що відбувається! Невже ти думаєш, що без мене тут щось відбувається? Як ти можеш, Єреміє! У тебе в голові все переплуталося. Я тебе не впізнаю! Одне фото, і ти цілковито змінився? Втратив контроль над собою? Починаєш бачити довкола себе самих ворогів? До Марти можеш так ставитися, вона на це заслуговує, але не я, — Аліна встає з-за столу. — Мені треба ще дещо залагодити. Я дуже помилилася в тобі!

Стоп, стоп, про яке фото вона говорить?

До чого тут Марта?

Мені немов дали по голові, я не можу зібрати докупи думки.

Я точно з нею про це не говорив, про фото знає тільки Інга. А Інгу вона бачила один раз, вони не сподобалися одна одній, і в цьому немає нічого дивного, я вже давно зауважив, що жінки здебільшого не любляться.

— Секунду, — хапаю її за руку. — Про яке фото ти говориш?

Аліна виривається, її обличчя червоне.

— Про яке ти мені говорив.

— Я ні про що тобі не говорив.

— Ти мені подзвонив п'яний і розповів на автовідповідач про все, що вона наробила. Ти не пам'ятаєш? Дай мені спокій.

— Аліно! — я не можу зосередитися. — Я ніколи тобі не говорив ні про яке фото Марти.

— Говорив. На свої уродини. Коли я подзвонила тобі наступного дня, ти нічого не пам'ятав. Тож я більше до цього не поверталася. І вже час почати відрізняти друзів від ворогів, щиро бажаю тобі цього.

Вона йде геть, не попрощавшись.

Я залишаюся біля столу, як придурак, мабуть, збоку ми були схожі на коханців, які сваряться, кілька людей подивилися на мене обурено. Цікаво, чому на неї так ніхто не дивиться. Я ж навіть ні разу не підвищив голос. І я справді придурак.

Щоб розповісти про таке Аліні, треба зовсім втратити розум.

До того ж ще й не пам'ятати, що саме сказав.

Я залишаю недопиту воду і йду геть.

*

Телефонує мама і повідомляє, щоб я таки зайнявся Гераклом. Вона мусить повернутися в лікарню, бо аналізів, які їй робили раніше, виявилось недостатньо. Тепер їй немає з ким залишити пса, але вона сподівається, що я про нього подбаю. Найкраще би було, якби я приїхав

увечері і трохи з ним побув, а вона мені розповість, що і як потрібно робити, а також ще раз повідомить, що вибору в мене немає.

Блін, блін, блін.

Тепер у мене в житті серед абсолютно необхідних речей ще і Геракл.

Але ж цей пес перегризе мені горло, поки я спатиму.

Вбивця Куджо з роману Стівена Кінга проти нього — просто якийсь недоросток.

Я намагаюся пояснити мамі, що це буде непросто, але тепер уже чую в її голосі рішучість:

— Ти знаєш, що я ніколи ні про що тебе не прошу, але зараз ситуація абсолютно безвихідна.

— Але коли ти була у лікарні у червні, хтось же займався Гераклом, — пригадую я їй.

Мені тоді не довелося мати справи з цим придурком.

— Тоді я знала, що мене не буде лише два дні. А зараз може статися, що я залишуся довше. Не можу нікого обтяжувати псом. Я переконана, що ти впораєшся.

Впораюся. Якщо він хоч раз мене вкусить, я втоплю його в унітазі.

Але цього я мамі не кажу, а лише їду до неї, як на страту. Мати спакувала чималу торбу — приблизно як на двотижневу поїздку до Аргентини.

— Ти все береш? — необережно питаю я і відразу ж шкодную.

— Не все, — каже мама, як кожна жінка у світі, — тільки найнеобхідніші речі: піжаму, халат, коцик, бо

може бути холодно, книжки, бо якщо лежатиму довше, то не буду ж я тупо роздивлятися стелю, капці, косметичку, рушничок для обличчя, рушник для тіла...

Ну бо обличчя — це ж не тіло, зрозуміло.

— Ось ключі про всяк випадок. Мене відвезе пан Зигмунт, Геракл не може довго залишатися сам, ти ж про це пам'ятаєш?

Пес розпачливо гавкає і про всяк випадок не підходить до мене.

— Годуватимеш його ось цими консервами, дивися, я тут все приготувала. Там є й полядвичка. Я порізала на маленькі порції, поклади до морозильника і виймай Гераклові щодня свіже, бо він не їсть смердючого м'яса. Ось тут сумка, бо він боїться їздити без неї, у машині тримай його всередині, бо невідомо, як він реагуватиме на тебе. Ось тут повідець, у жодному разі не спускай Геракла, щоб він не загубився. І припини нарешті боятися його і провокувати, бо він же відчуває, що ти ставишся до нього недоброзичливо. Геракле, ходи до мамусі! Давай, бігом! Гоп, — і вона поплескує себе по колінах, але Геракл не зовсім дурний, він взагалі занадто малий як на щось цілісне — тож він ховається під крісло. І гарчить.

— Не забувай, що собаці постійно потрібна свіжа вода. І не перегодовуй його, бо він може об'їдатися. З Гераклом треба гуляти щонайменше п'ять разів на день.

П'ять разів? Уперше чую. Пса цілком достатньо вигуляти тричі. А сусідський пес гуляє двічі плюс раз виходить на балкон.

— Мамо, я дам собі раду, — кажу я, бо мама так знервована тим, що мусить залишати пса зі мною, що я їй аж співчуваю.

— Я навіть хотіла тебе просити, щоб ти переселився сюди, тоді пес почувався би безпечніше, але...

— О ні! — виривається у мене. — Нічого з ним не станеться, побачить трохи світу. Я мушу жити вдома, — намагаюся сформулювати це якимось лагідніше. — Просто мені так буде краще. Там у мене все є, а ти ж і так незабаром повернешся.

— Так, так, — погоджується мама. — Я спакувала йому все необхідне, стоїть у кухні. Сонечко, пан Зигмунт мене відвезе, тож ти не переймайся цим, а зателефоную, коли буду знати, що і як.

— Я прийду до тебе у п'ятницю.

— У п'ятницю або в суботу, побачимо. Ось тут папери, а тут — рахунки, — мама веде мене до кухні, там лежать купкою якісь папери. — Ось тут ключі, ще одну пару я залишу панові Зигмунту, якби раптом щось трапилось, то йому ближче. Ти знаєш, де запобіжники?

О господи. Це вже занадто. Рахунки, ключі, запобіжники, ключ від підвалу, заповіт. У цьому — вся моя мама, виходить з дому на три дні, але повідомляє мене про все на світі, якщо трапиться так, що вона ніколи не повернеться.

— Якщо ти пам'ятаєш, я колись тут жив.

— Так, але хочу тебе попередити, щоб ти не рухав цю розетку, — мама схиляється і показує мені розетку за письмовим столом, відразу над плінтусом, низенько,

нею ніхто ніколи не користується. — З нею щось не так, якщо сюди увімкнути якийсь прилад, то вибиває запобіжники, тому не чіпай її.

Ну звичайно, щойно мама поїде на три дні, я спеціально прийду, відсуну письмовий стіл і увімкну щось у цю розетку, але я би до цього ніколи не додумався, якби вона не підказала.

— І не вмикай чайник, бо він може кип'ятити воду без упину. Я повинна купити новий, але наразі його пильную, поки вода не закипить. А ти краще не чіпай. Зрештою, я від'єднала чайник від розетки. Тут, збоку, я кладу ключі від поштової скриньки, туди треба час від часу зазирати, але я попрошу про це Зигмунта.

Вона озирається по квартирі так, наче отримала контракт на два роки на роботу за кордоном.

— Мамо, ти що, не збираєшся сюди повертатися? — спокійно питаю я.

— Що за дурниці ти кажеш! — нервується вона. — Просто треба подбати про все.

— Ок, — кажу я і перестаю її нервувати.

Вона і так скаже все, що запланувала, тож краще я побуду чемним синочком.

— Ну і найважливіше, — мама підіймає пса, — Геракл. Коханий синочок мамусі, не бійся Єремійка. Сину, візьми песика!

Я чемно встаю і простягаю руки.

Пес починає веслувати усіма чотирма лапами у повітрі з такою швидкістю, що аж дивно, чому він не злітає.

Видає пискляві звуки, схожі на крики чайки. Точно, чайки. Він завжди нагадував мені якогось птаха.

— Мій коханий песику, мій маленький, ну припини, заспокойся, — мама притуляється головою до напруженого тіла Геракла. — Єремцьо тебе не скривдить, ні-ні. Ну, сонечко, — це знову мені, — візьми його!

Вперше у житті цей дебілуватий пес опинився у мене в руках. Він завмер. Закляк. Зробився мов із заліза. Припинив махати кінцівками і напружився мов струна, поки мама надягала на нього повідець.

Боже, як я з чимось таким покажуся у себе біля дому?

— Відкрий сумку, — наказує мама, — і обережно поклади його туди. Тільки дай я ще раз його поцілую.

Песик знову починає веслувати у повітрі, намагаючись вирватися до мами. І, чесне слово, я бачу сльози в маминих очах.

Я терпіти не можу, коли мене затискають у кут. Я приніс це нещастя додому в рожевій сумці з віконечком. Поставив сумку на підлозі у кімнаті.

Розкрив.

Пес скрутився клубком у торбі і не збирається виходити. Я маю це десь. Хай сидить.

Я зайнявся своїми справами, подивився фільм, який позичив кілька днів тому в Бартека, а пес сидить собі у своїй рожевій сумці. Ну і нехай! Я кілька разів зазірав до нього, але коли він мене бачив, то тільки зіщулювався ще більше.

Не збирається виходити, не гавкає, не вдає з себе чайку, дебіла кусок. Я наливаю йому до миски води і насилаю сухого корму.

Телефонує мама, питає, як Геракл.

— Чудово, — кажу, бо йому і справді нічого не бракує.

Хоча нормальний пес вийшов би перевірити, де опинився. Але це нещастя ані нормальне, ані справжній пес. Піду собі в душ, не буду цим перейматися. Повертаюся з ванної, зазираю до торби. Пес зник. Іду до кухні — пса немає. Перевіряю у ванній — немає. У спальні — немає. Дивлюся, що не зачинені двері на балкон, і мені стає недобре. Виходжу, дивлюся на газон унизу, нічого не видно, бо темно. На балконі пса теж немає. Зачиняю балкон, вбираюся, збігаю донизу. Ходжу, як придурок, по чужому гівні, але ніщо, схоже на цю імітацію пса, під балконом не лежить. І слава богу.

— Зійдіть, будь ласка, з газону, там же написано, щоб по траві не ходили, невже не видно! — чую голос чувака з таксою.

Як торпеда, вбігаю сходами нагору. Пес був — і нема. Починаю шукати метр за метром по всій квартирі. Методично — на кухні, замкнути двері, повідчиняти шафки, перевірити навіть найвищі, перевірити холодильник, може, заліз, коли я звідти щось витягав, але немає. Відчиняю духовку — немає. У кухні чисто. Замкнути кухню, перейти до передпокою, замкнути всі двері, перевірити кожен сантиметр підлоги.

Я лягаю на живіт, зазираю під шафу — її робили на замовлення ще попередні власники. Вона масивна, глибока, на ніжках — «щоб було легше помити підлогу». Але яке там, щоб дістати під шафою до стіни, треба лягти на живіт.

Мацаю наосліп, вигрібаю клубки пилуки.

Марта тут взагалі ніколи не прибирала? Не можу дотягнутися до стіни.

Нічого не видно, бо світло туди не досягає, а ліхтарик залишився у машині, мені не хочеться знову бігти донизу.

Я беру фотоапарат, роблю світлину зі спалахом, перевіряю. Це нещастя сидить там, у самому кутку, очі червоні від лампи.

— Геракле, — кажу спокійно, — ходи сюди. — Зіщуплений клубок пилуки і червоних очей навіть не здригнувся. — Ходи сюди, песику, — намагаюся говорити якомога пестливішим тоном, але коли він вийде, я його прибію.

Пес не реагує. Я витягую з сумки його улюблену іграшку, яка називається «Не забувай, що він найбільше її любить, а цей звук його заспокоює». Це якась огидна штука незрозумілої форми, а якщо на неї натиснути, вона жахливо пищить.

Я натискаю кілька разів, можливо, у Геракла ледь помітно здригнулися вуха, але я не впевнений.

Відьма стукає у підлогу.

Я натискаю ще кілька разів.

Відьма чує, Геракл — ні.

— Песику, ходи, — прицмокую, лежачи на підлозі.

Не діє.

Витягую якусь цукерку, починаю шелестіти папером. Нуль реакції.

Ну то нехай сидить під шафою. Зголодніє — вилізе.

Наші з псом стосунки доволі напружені. Першої ночі він точно виходив з-під шафи, бо вранці миска була порожня.

Але я мушу вивести Геракла на прогулянку перед роботою, тож взяв порохотяг, притягнув пса до себе, він не вкусив. Коли я надягав на нього повідець, він був натягнутий мов струна.

Прийшла Інга, захоплено поприцмокувала біля пессика, але у нього я не зауважив взаємності, він лише відвертав голову і залазив назад, до торби. Я пильную, щоби двері до передпокою завжди були зачинені.

Інга прийшла, ясна річ, лише для того, щоб спитати, що там з Аліною, чи я все з'ясував, і повідомити мені, що серіал, про який вона мені говорила, називається «Розділяй і володарюй». Цю цінну інформацію вона, звичайно ж, не могла мені переказати телефоном, просто сателіт би не витримав. Ну і що я маю їй сказати?

Нічого з Аліною. Все з'ясував, справу зроблено.

— Я так не думаю, — сказала вона, — але роби, як собі знаєш. Ти залишаєш все на потім, щоб воно само якось вирішилося. А воно не вирішується, воно навпаки ще більше заплутується.

Я завжди роблю, як знаю, якраз тут мені поради не потрібні.

— Ти просто уникаєш конфронтації, Норісе. До Ярка телефонував?

А навіщо мені до нього дзвонити?

Я все обговорив із Аліною, все з'ясував із чоловіком акторки. Я не винен, що він причепився до мене, як кліщ.

Жодних проблем. Усе просто.

Я сподівався, що попрошу Аню по-сусідськи погуляти з курдупликом, але вона поїхала на екологічний гурток.

То ж треба, щоб так не щастило!

Коли я гуляю з Гераклом, всі на мене дивно витріщаються, тож я вдаю, що у мене немає повідка у руці.

Мамі зроблять операцію, здається, наступного тижня. Я був у неї в неділю. Ненавиджу лікарні. Просто ненавиджу. Тож вийшов із полегшенням, хай би вже швидше все закінчилося.

У неділю ввечері я розморозив полядвизию на наступний день, пес був замкнений у кімнаті, а я взявся за прання. Планував купити пральку минулого тижня, але зовсім забув. Можна було би поїхати до мами, але не хочу мордувати пса. До того ж непогано переться у мийниці на кухні. Я залив водою чорний светр, додав рідини для прання, нехай відмокає.

Геракл сидить у торбі, ніби все гаразд, я зі всім вправся, але щось мене бентежить.

Навіть не знаю, в чому річ. Переживаю за маму, це ясно. Стрес із псом — теж.

Але я таки не казав Аліні нічого про фото. Просто не міг сказати. Грубий мені розповідав, що того дня

я збирався подзвонити Марті, але він мене стримав. Маурицій підтвердив. Хоча мені здається, що Маурицій заснув до того. Якби я говорив щось на автовідповідач Аліні...

Якщо я зателефоную до Грубого, він буде мати мене за придурка, але нічого, не вперше.

Я нічого не розумію. Якби я сказав про все Аліні, точно би цього не забув. Я навіть Грубому не сказав. Чекай-но, Грубий має пам'ятати, що я робив тієї ночі, бо ж він знав, що я хотів дзвонити до Марти, а я цього не пам'ятав. А потім я відрубався. Шукаю номер Грубого. Абонент поза зоною. Повернувся у Словаччину? Я не знаю, чи у нього там взагалі є зв'язок. Пишу йому смс: «Зв'яжися зі мною терміново».

Передзвонить, коли прочитає повідомлення.

А якщо я не казав Аліні, то звідки вона знає?

Светр випраний, тепер його треба просто сполоснути. У мене є чудова методика полоскання. Я виймаю з мийниці корок і тоненькою цівкою пускаю теплу воду, все само зробиться.

Не буду клопотати собі голову дурницями. Вмикаю музику, щоб заглушити звук води.

А якщо Аліна знала про Марту більше, ніж я? Завжди? Тільки не хотіла мені казати, щоб не втручатися поміж нас? Чи це можливо? Баби іноді мають спільні таємниці, але Аліна не могла би повестися зі мною так по-свинськи, у цьому я впевнений.

Я роблю голосніше, ще не дуже пізно.

Я нарешті це зроблю.

Сідаю біля комп'ютера і відкриваю пошту. Переглядаю листа, який зруйнував моє життя. Мовчки, без коментарів. На екрані Марта. Усміхнена. Моя Марта. Права рука на... Дивлюся і дивлюся, вперше не можу відвести погляду від фото, яке змінило все. З нього все почалося. Треба просто поставити на цьому крапку. Маю важливіші справи. Я не можу триматися за минуле.

Це — Марта, у мене немає сумнівів, не можу ж я думати, наче це — Геракл.

Це — моя дівчина, яку я вважав коханням свого життя.

Це не моя мама, не пес, не Марлон Брандо.

Це вона.

Її права рука тримає чужий...

Я заплюшую очі. Добре грають. Концерт Джаррета. Що я тоді зробив? Знав, що це кінець. Відчув себе так само, як після «Липи»? Ні, гірше. Я виявився повним дебілом, сліпим мудаком, який давав себе дурити майже чотири роки. Мені хотілося Марту вбити. Я набрав її номер і почув у слухавці: «Зачекайте. Абонент розмовляє», — кинув слухавку і замовив таксі. Це був кінець.

Але Мартині речі були в моїй квартирі, тож треба було здихатися водночас і дівчини, і її речей — щоб у неї не було шансу поскиглити, сказати, що це була помилка, що вона не хотіла, що не думала, що я так відреагую, що й сама не уявляє, як це сталося, що я все не так зрозумів. Я не мав що сказати Марті, до того ж,

якщо чесно, боявся, що зроблю щось таке, про що потім пошкодную.

Тому я просто зателефонував їй ще раз і повідомив, що ми більше не разом. Машина за її речами приїде завтра о дев'ятій, і вона має виселитися, а ключі нехай перешле мені потім. Я не хочу її бачити, розмовляти з нею, не хочу ніколи більше про неї чути.

Це був єдиний вихід.

Я подивився на фото. Треба його видалити, знищити і ніколи більше до цього не повертатися.

Я раптом усвідомив, що музика звучить справді голосно, але мені чогось бракує. Зрозуміло, Відьма не стукає. Чесно кажучи, музика без стукання — це вже було не те. Я зробив звук тихіше, а потім — знову голосніше. Нічого. Може, вона кудись поїхала?

Добре, час уже з цим покінчити. Давно пора. Я не знаю, хто мені це надіслав. Цікаво, як можна знайти цю людину? Хто би це міг бути? З ким у Марти був роман? Може, якби я знав, мені було би трохи легше. Я би дав йому по морді. Стовок би його на квасне яблуко.

Я дивлюся на це фото, як заворожений. Щось із ним не так. Не розумію, що саме, але точно щось не так. Марта. З коротким волоссям, це я відразу помітив, бо то була нова зачіска, яка їй дуже личила.

Марта, звичайно ж, завжди нарікала, що я ніколи не зауважую таких речей, але це було неправдою, бо вона така гарна, — сама це знає, — не мушу ж я повторювати це від ранку до вечора.

Жінки — справді незбагненні. Навіть якщо ти кажеш, що кохаєш, то вони повинні постійно пересвідчуватися в цьому.

Але це ж зрозуміло! Я був із нею. Якби не кохав, то не був би — тут все просто. А вона ніяк не могла заспокоїтися: «Скажи, ти мене любиш? Я приваблива?». Вона думає, ніби щодня міняється?

Я дивився і не розумів, що саме мене непокоїть...

Руки.

Рука Марти.

Її права рука.

Вона була бездоганна. Гладенька. Чиста.

Мартина долоня. Частина її долоні. Долоня, затиснута в кулак. Нігтів не видно, тільки кісточки. І вони нормальні. І пальці теж. Без жодного сліду. Молода долоня. Права.

Я відскочив від комп'ютера, крісло голосно упало на підлогу, Геракл запищав коротко і з розпачем. Я не вірив власним очам.

Тільки тепер до мене дійшло, на що я дивлюся. Флешбек!

Це ж треба...

Я кинувся до телефону, але він залишився у кухні. Коли відчинив двері, то ступив на середину великого чорного озера на підлозі.

Вода залила підлогу.

Вона тече вже фіг знає скільки. Рукав светра закрив злив. Зараз почнеться скандал, бо ж вода точно

протекла у квартиру Відьми. Я закрутив кран, кинув на підлогу дві шмати, побіг по рушник, хаотично намагався зібрати чорну воду. Тепер не час думати, треба ліквідувати це озеро.

Подумаю про все потім.

Через десять хвилин я був мокрий як хлющ, але мені здавалося, що тримаю ситуацію під контролем — вода підійшла під самі шафи, я про всяк випадок вимкнув холодильник, відсунув меблі, витер підлогу.

Помешкання Відьми залило. Стовідсотково.

Я мушу спуститися. Може, вона в кімнаті і ще не бачить води у квартирі. Піду, вибачуся, скажу, що пофарбую стелю. Зрештою, моя квартира застрахована, це Марта наполягла, хоча я був проти. Треба Відьму попередити, бо зараз вона таке влаштує, що мені буде не до жартів.

Мій комп'ютер?

Фото?

Пізніше. Зачиняю двері, спускаюся на поверх нижче.

Зараз мені треба зайнятися чимось іншим. Наприклад, тим, що я затопив сусідку. Треба придумати, що їй сказати. Добрий вечір, вибачте. Добрий вечір, я — ваш сусід поверхом вище. Вона знає, хто я.

Про інше я подумаю потім.

Я стою перед дверима Відьми. Стукаю.

Тиша.

Я дослухаюся, чи не чути шурхоту капців по підлозі. Тиша. Знову дзвоню. Тиша. Ще раз дзвоню. Відчиняються

двері сусідньої квартири. Сусідка Відьми. Двері зачиняються. Я знову тисну на кнопку дзвінка. Тиша.

Повертаюся до себе.

Не може бути, що Відьми немає вдома. Але ж вона не стукала! Сьогодні жодного разу не стукнула. Навіть коли крісло загриміло. Музика грала, а вона не стукала.

У мене є важливіші справи. Немає коли займатися Відьмою. Може, вона десь у санаторії.

Я переступаю через мокрі рушники на підлозі, кухня схожа на поле після бою. Беру телефон, дзвоню до Ярка.

Мушу знати, що це за електронна адреса, а Ярکو розуміється на комп'ютерах, як мало хто, він може вламатися до чужої електронної скриньки, підібрати пароль — це для нього дрібничка. Він знає все про сервери і те, як до них дістатися, він просто геній у всьому цьому.

— Ярку? — питаю, як дебіл, бо ж знаю, що це він.

— Старий, я не буду займатися твоїми справами, бо ти — придурок. Запиши собі номер телефону того чувака, бо з тобою терміново хоче сконтактуватися його дружина. Я не буду твоїм посередником, чуєш?

— Добре, добре, вже пишу, — обіцяю я. — Але я дзвоню не через це. Поможі мені.

— Поміняти тобі підгузок? Старий, та дружина — відома акторка, ти там чимось їм дуже насолив, а я не хочу мати з цим нічого спільного, вкурив? Не підставляй мене!

— Я обіцяю, що подзвоню, але допоможи мені, будь ласка, старий, це справа життя і смерті.

— Записуй номер! — гарчить він.

Я записую номер акторки на якомусь клаптику паперу.

— Чи ти міг би дізнатися адресу, з якої я кілька місяців назад отримав повідомлення?

— Міг би, і що?

— Будь ласка, зроби це для мене якомога швидше. Я мушу знати цю адресу.

— Мушу, мушу... Давай адресу. І щоб це було востаннє.

Вперше і востаннє, бо ж я ніколи раніше про таке його не просив. Диктую Яркові адресу.

Нічого не вдієш. Все, що я можу робити зараз, це — не думати.

І треба вийти на прогулянку з Гераклом.

Я дістаю пса з торби. Він мовчить, ніби втратив голос. Я намагаюся застебнути на ньому повідець, Геракл тікає.

Треба подихати свіжим повітрям перед тим, як усе це на мене звалиться.

Але що — все?

Все вже звалилося.

Треба не думати ні про що, пес мусить висцятися, от і все.

Я витягну Геракла з-під ліжка, надягаю повідець, пристібаю, з'їжджаю з ним ліфтом донизу.

Біля дверей стоїть група підлітків.

Побачивши нас, починають реготати.

Я виходжу з під'їзду, почуваюся повним дебілом, біля мене дріботить лапами це нещастя. Надворі ясна червенева тепла ніч. Іду з Гераклом за будинок, там спокійніше, немає ні підлітків, ні великих собак, які гавкають, а мамин песик боїться.

Що мені тепер із цим всім робити?

Геракл чеберяє поряд. Мама його спускає з повідка, але я не буду, нехай сцяє або не сцяє, я не маю на це впливу.

Як і на все інше.

*

Цікаво, чому Відьма не відчинила двері? Я дивлюся на гору. У мене ввімкнене світло, я завжди залишаю його, не люблю повертатися до темної квартири.

Але у квартирі піді мною світло теж горить. І квартира на кухні відчинена.

Отже, Відьма вдома. Напевно, вже тарабанить до мене, скандалить на весь під'їзд. Або викликає поліцію. Зараз уже по десятій, ще трохи — і почнеться. Я тягну за собою пса, він слухняно дріботить поряд.

Повертаюся додому, спускаю Геракла з повідка. Треба знову піти до сусідки і поговорити з нею.

Вона не відчиняє.

Я повертаюся додому.

Нічого не можу зробити з тим, що побачив на екрані.

Нічого.

Ще нічого.

Я подумаю над цим.

Забгато всього нараз.

СПУСТИТИСЯ ПО БАЛКОНУ

Я беру в руки трубу від порохотяга і обережно стукаю в підлогу.

Тиша.

Стукаю сильніше.

Тиша.

Тарабаню щосили.

Нічого.

Я дзвоню до сусідів. Двері відчиняє Христина — бачу, що вона вже у халаті, збирається лягати спати.

— Єремія? Аня давно спить, — каже вона з претензією в голосі.

Я на мить забуваю язик у роті. Якщо доросла жінка думає, що я прийшов до її дитини незадовго до півночі, то нема що дивуватися американцям, які вибрали президентом афроамериканця.

— Яка Аня? У мене проблема... Мені потрібна твоя допомога... Вибач, що турбую, але ти працюєш у лікарні...

— Зараз я вже не працюю... А що трапилося? — Христя відчиняє двері і пускає мене до передпокою. Кутиком ока я бачу, як сусід курить на балконі в піжами.

— Ти знаєш нашу сусідку поверхом нижче? З квартири, що під моєю? — тут я усвідомлюю, що не знаю, як звати Сіру Відьму. — Вона має таке сіре обличчя, старша уже... Стукає щіткою у стелю...

Христина подивовано дивиться на мене.

— Ну, знаю...

— Сусідка вдома, але не відчиняє двері. Я залив їй кухню. Вона завжди сильно сварилася... Я хотів їй сказати, що... Але вона не відчиняє. Може, щось сталося?

— Напевно, поїхала кудись.

— Не поїхала, у неї горить світло, я подивився.

— Люди іноді залишають увімкненим світло. А надто ж самотні, — Христя дивиться на мене якось зовсім по-іншому, не так, як завжди. Ніби досі мене не знала.

— Ні, коли сусідка виїздить, то зачиняє вікна. А зараз у неї відчинена квартира... Тож я прийшов...

— А що я можу зробити?

Я поняття не маю, що вона може зробити. Просто мені спало на думку, що варто попросити когось іншого вирішити, що ж робити у цій ситуації.

— Треба до неї зайти, — у дверях з'являється чоловік Христини.

— Було б дуже добре, — погоджуюся. — Вона точно вдома.

— Але як ми можемо це зробити? — Христина повертається до чоловіка. — Ніхто ж не буде ламати чужі двері тільки через те, що Єремія залив квартиру сусідки.

— Я міг би зазирнути з твого балкона.

Це ж так просто! Мені аж прикро, що я сам до такого не додумався. Перехилитися, висунути голову всього на три метри донизу і подивитися.

— Дуже дякую, — кажу йому і розумію, що мені гарантована безсонна ніч.

— Ні, зачекай. Збишек — альпініст, він міг би спуститися від тебе, подивитися, може, щось побачить... — Христина хапає мене за рукав. — Може, справді щось сталося?

— Спуститися? Спуститися з мого балкона? — я перепитую, щоб переконатися, що все правильно почув.

— Саме так. Я візьму мотузку, причеплюся до чогось, а ти мене підстрахуєш, це хвилин п'ять роботи, і все буде відомо. Зачекай, я вберуся.

Я не переконаний, що все правильно зрозумів. Збишек — альпініст, тобто сходить на вершини, тому тепер він спуститься. Якщо Відьма оглухла, то нас усіх посадять за незаконне вторгнення у чуже помешкання. Якщо він впаде, бо це ж я його маю страхувати, то я сяду до кінця життя, до того ж мене гризтиме сумління.

Може, я даремно кіпішую? Мені ж зовсім не розходиться на Відьмі, я знаю, що насправді мені йдеться про Марту. Але щось же треба зробити.

— Іди до себе і чекай на нас, зараз прийдемо, — випихає мене з дверей Христина.

Я заносу Геракла до ванної й зачиняю двері, бо знаю, що цей пес тільки і чекає, як би зробити мені якесь за-падло.

За кілька хвилин Христя з чоловіком прийшли до мене вбрані, Збишек — з альпіністською мотузкою і карабіном у руках.

Я відчинив двері на балкон. Збишек перехилився через поруччя, подивився донизу, схопився за поручні і сильно потрусив ними.

— Витримає, — він вийняв цигарку.

— Ти ж щойно кутив, — біля нас нізвідки, наче привид, з'являється Христина.

— Тут можна і без страховки, достатньо спертися ногами, а перила витримають.

Він заховав пачку до кишені.

— І не думай, — сказала Христина таким тоном, що у мене аж мурашки по шкірі пробігли.

У Збишка, мабуть, теж, бо він причепив мотузку до балкона і показав мені про всяк випадок, як треба тримати — спершу через плече, а потім уже в руках.

— Десант готовий, — він перекинув ноги через поручні і дуже зграбно, — я ніколи б не подумав, що він так уміє, — зсунувся нижче. Я бачив тільки його долоні, які спершу міцно вхопилися за поручні, а потім — нижче, через мить ми почули легесенький стукіт.

Я обережно вихилився з балкона.

— Сусіде, скажи Христі, нехай викликає швидку. Сусідка лежить долілиць. Не знаю, чи дихає.

— Збишку, постукай якомога сильніше, вона рухається? Ще сильніше!

Ми почули, як він гупає в шибку.

— Не рухається. Голова скривлена набік! — крикнув Збишек. Христина набрала номер швидкої, а потім подивилася на мене. — Біжи, буди власника будинку, треба зайти до квартири.

Я уявив собі, як стукаю опівночі до власника квартири і переконую його, що треба виламати двері сусідки. Власник або відчинить, або ні, а якщо відчинить, то і так запропонує телефонувати в поліцію.

І що ми тоді скажемо? Що випадково спустилися на балкон сусідки і побачили, що вона лежить? Бо ми щодня лазимо по балконах перед сном, така у нас розвага?

— Збишку! Ти зможеш зайти до квартири? Кватирка у кухні відхилена. Якщо дотягнешся до підвіконня, то зможеш відчинити вікно. Вдасться? — запитав я у темряву.

— Звичайно. Бачу. Дай мені хвилику. Христина викликала швидку?

— Так, але невідомо, коли вони прийдуть.

— Тримай мотузку, тільки не тягни, бо я буду тоді гойдатися на ній і перелякаю всіх сусідів.

Я вхопив мотузку, як він і велів, і тримав її міцно.

— Тепер вільніше!

— Ще трохи попусти, — сказала Христина. — Що там?

— Заходьте!

Я зачинив двері, і ми побігли донизу. Збишек стояв у відчинених дверях Відьми. Ми забігли до квартири, я зупинився у передпокої, Христина нахилилася над Відьмою, Збишек обійшов її і відчинив двері на балкон. Христина перевернула Відьму набік і шукала пульс.

— Вона жива, — сказала, — але серце б'ється ледь-ледь. Збишку, шукай ключі від помешкання, треба буде зачинити двері. Де її торбинка? Мені потрібні документи сусідки, страховий поліс чи що-небудь. Я навіть не знаю, як її звати.

Старенька сумочка з короткою ручкою висіла на старомодній вішалці. Я через поріг подав торбинку Христині, вона займалася хворою.

— Збишку, де ти? Єреміє, допоможи мені, дай он ту подушку і поклади її ось так... — вона розстебнула блузку Відьми, я не хотів на це дивитися. — Ходи сюди, будеш натискати, як скажу... Треба їй зробити штучне дихання.

Ну ні, цього я точно робити не буду. У мене є важливіші справи. Я не буду її торкатися.

— Швидше! — крикнула Христина і відкрила уста Відьми, а я чемно натискав на її груди, як мені було показано. — Раз, два, три, чотири, стоп, раз, два, три, чотири, стоп. Тільки не занадто сильно, щоб не зламати ребра, але впевнено.

Я ритмічно натискав обома руками, а Христя нахилилася і вдихала повітря у рот старої жінки. Я намагався не думати, що торкаюся людини, а просто знічев'я тренуюся на якомусь матраці, і це не жінка і не чоловік, а щось позбавлене статі, нематеріальне.

— Як ми пояснимо, як тут опинилися? — Збишек із цигаркою в зубах зазирнув до кімнати.

— Не кури в квартирі! Скажемо, що двері були відчинені, дурненький, — промовила Христина у перерві між вдмухуванням повітря. — А ти взагалі йди додому. Там дитина сама. Ми дамо собі раду! Тільки вийми з сумочки документи. І ключі!

Я захоплено дивився на Христю. Сам би не знав, що робити у цій ситуації, а вона за мить усе організувала — і про непритомну сусідку подбала, і чоловікові порадила, і про дрібниці подумала. Мені б таке і на гадку не спало.

— І вікна позачиняй, — командувала Христина чоловіком.

— Не зупиняйся, — це вже було мені. — Я не знаю, скільки доведеться чекати.

— Залиш двері відчиненими, — знову чоловікові. Швидка приїхала через п'ятнадцять хвилин.

*

Христина попросила медиків швидкої завезти Відьму до Белянської лікарні.

— Ми не можемо, бо маємо розподіл за районами.

— Я там працюю, а це моя мама, — Христина подивилася на медиків.

— Якщо у нас буде дозвіл із приймального покою, то завеземо.

Медики під'єднали Відьму до апарата штучного дихання і робили уколи. Мені стало ніяково.

— А ви — родич?

— Зовсім ні, — обурився я.

— Це сусід, він першим зауважив, що з мамою щось не те, — сказала Христина.

Я не знаю, хто би повірив у ці байки, але переді мною стояло двоє таких легковірних.

— Зачекайте, я перетелефоную до лікарні, — Христина роззирнулася по квартирі. Виглядало на те, що донька не знає, де у маминому помешканні телефон. Я показав їй очима на чорний ебонітовий апарат на круглому столику біля дивана.

— То я вже піду, дякую, — я попрямував до дверей.

— Єреміє, зачекай, у тебе є машина, може, треба буде поїхати до лікарні, якщо пани будуть такі ласкаві і все ж таки завезуть її... Алло? Христина Верба з хірургії, з'єднайте, будь ласка, з приймальним покоєм. Здається, у моєї мами інфаркт, чи можна привезти її до нас? Доцент Орловський... Дуже дякую... Так, передаю слухавку... — вона дала слухавку одному з медиків.

— Я навіть не знаю, бо у нас розподіл за районами... Якщо ви домовитесь з центральною, то привеземо...

Я стояв у передпокої і дивився на стелю чужої кухні. Темна пляма з нерівними контурами набухла вологою на стелі і звідти скрапувала вода. Кожна краплина спершу зависала, потім видовжувалася, а далі відривалася і поволі падала на підлогу, а біля столу навсібіч розліталися бризки. На підлозі була уже доволі велика темна калюжа. Таки затопив.

І вода продовжувала текти.

Якщо Відьма виживе, мені кінець. Темна пляма займала майже половину стелі. І на підлозі розтікалася калюжа. А найгірше було те, що продовжувало капати.

Це цікавий ефект із точки зору фізики. Невже вода зібралася у перекритті?

Я зайшов до кухні, яка була обставлена краще, ніж моя, тут було значно більше різних предметів. Я нахилився і зазирнув до шафки, шукаючи велику каструлю. Але не знайшов. У ванній стояла велика жовта миска. Я підставив її під те місце, де найбільше скрапувало зі стелі. Мені треба взяти ключі. Та ні, що я говорю, я ж не буду заходити до чужого помешкання, коли немає власниці. Може, вона не виживе? Тоді буде менше клопоту. Якби Христина прийшла зі мною сюди завтра і після-завтра, то я би пофарбував Відьмину стелю ще до її повернення з лікарні. Може, вона таки виживе.

— У неї є шанс? — Христина стала біля нош.

— Мізерний, — відповів медик, — але, здається, ви встигли в останню мить. Добре мати доньку-медсестру. Ми не можемо взяти вас у машину...

— Я знаю, знаю, звичайно. Ми поїдемо за вами, — вона подивилася на мене. — Завезеш мене?

— Звичайно, — відповів я всупереч собі.

Якого милого кудись зараз їхати? Вона ж уже під наглядом, буде у лікарні, навіщо ми попремося серед ночі на інший кінець міста?

— Прошу дати документи хворої, — один із медиків простягнув руку, в яку Христина поклала якісь папери. — Ми поїхали!

І вони вийшли. Усе відбувалося доволі спокійно, зважаючи на те, що в лікарню везли непритомну безіменну хвору.

Щойно за медиками зачинилися двері, як Христина кинулася до шафи.

Я скам'янів.

— Треба їй знайти якусь піжаму чи нічну сорочку... Ні, краще завезу якусь свою, ти маєш рацію, — вона зачинила шафу. — Нема чого тут стояти, ходімо.

Я побіг слідом за Христею догори. Вона на якийсь час зникла в себе у квартирі, а тоді вийшла з сумкою такого розміру, наче зібралася кудись щонайменше на місяць.

Я здивовано глянув на неї, але промовчав, бо знаю, що жінка повинна завжди і всюди мати з собою багато речей.

У мене при собі були ключі і документи, я чекав Христину біля ліфта.

— Білизна, рушник, халат, вода... Не знаю, що ще... Вона має якусь родину?

Це вона мене питає? А я хіба опікун цієї неврівноваженої бабці, яка ще не так давно облила мене якимось гівном?

Я знизав плечима.

Ми спустилися до машини і поїхали до Белянської лікарні. Це було краще, ніж думати про Марту і те, що я колись зробив.

Я не міг надивуватися Христині. Вона припилънувала, щоб Відьмою відразу ж заопікувалися. Поговорила з колегами, передала Відьмі сумку зі своїми речами, пояснила черговому лікарю, що сталося, а той подивився на мене з повагою, нібито це я, а не Збишек спустився на балкон сусідки. Потім Христина бігала тихими лікарняними коридорами, про щось просила, давала свій номер телефону, обіцяла, що сконтактується з родичами. Хоч і не сказала, яким чином зможе це зробити. Я ходив слідом за нею, бо це було краще, ніж думати про фото у своєму комп'ютері. А потім вона залишила мене у палаті і зникла кудись. Лікарня вночі здається ще більш депресивною, ніж удень. Відьма лежала, а довкола неї стояли якісь апарати, мені аж стало їй шкода.

Я подумав про маму, яка теж лежить у такій самій лікарні, може, не настільки перелякана і не в такому поганому стані, але теж у чужому місці, серед чужих

людей. У цьому точно нічого приємного немає. Завтра ж до неї поїду.

Я дивився на екран, світла лінія на ньому рухалася нерівно, монітори пульсували синім світлом, непоганий кадр — із вікном, у якому відбивається тонесенька лінія життя, зубці то вгору, то вниз, нерівно, нерівномірно, безладно, трохи нижчі, трохи вищі, потім знову нижчі. У протилежному крилі лікарні у великих вікнах відбивалося світло ліхтаря, якого звідси не було видно, і на тлі цього віддзеркаленого світла з'являлися зображені на моніторі цифри 89, 92, 88 — так мінявся пульс, який показував силу поштовхів крові у серці. Це було би дуже складно сфотографувати. Подвійне віддзеркалення. Чудовий кадр, багатогранний.

Відьма зовсім не скидалася на відьму, а була лише невеличкою, зіщуленою жінкою, яка лежала на ліжку. Я ніколи не бачив її такою — завжди схожа на знак питання, зараз більше нагадувала знак оклику, який губився поміж дротами від крапельниць та апаратів. Її сіре обличчя вже не було сірим, а лише дуже блідим. І це ця жінка так затято боролася зі мною? І я з нею боровся?

І під час цієї гри у мене був справжній, наразі невідомий мені ворог на відстані простягнутої руки? На екрані мого комп'ютера?

— Не хвилюйтеся, у неї є шанс, — сказала мені якась медсестра, проходячи повз.

Я відчув себе по-дурному.

Хай би тільки сусідка одужала! Я буду одягати навушники. Зрештою, у мене є чудові навушники.

— Можемо їхати, — сказала Христина, яка раптом зайшла до палати. — Збишек приготував вечерю, я йому подзвонила. Ходімо, я зголодніла.

— Вечерю? — здивувався я.

Уже давно минула північ.

— Я голодна як вовк. Так організм реагує на стрес. А у нас за плечима незаконне вторгнення до чужого помешкання, брехня, крадіжка, — вона помахала сумочкою, в якій, як я припускав, були ключі від квартири Відьми, а за мить додала: — Ти врятував їй життя, Єреміє. Наступних двох годин вона би вже не пережила.

О першій ночі ми були вдома.

Збишек уже чекав нас на кухні, на столі стояла каструля з сосисками, порізаний хліб. Я не був голодний, але незручно відмовлятися, до того ж я дуже не хотів залишатися на самоті.

Я тільки взяв із собою Геракла, щоб він не боявся сам уночі, і, щойно опинившись у сусідській кухні, цей курдупель відразу ж виліз із торби. Виліз, наче був удома, і перейшовся, перевіряючи, де він опинився.

Блін, от же ж гидотний пес.

Ми сиділи за столом, а я дивився на сусідів, немов вони щойно впали з неба.

Ми п'ять років живемо поряд, вони знали, чим я займаюся, а я не мав поняття, ким вони є. Виявилось, що Збишек має друкарню, закінчив фізичний факультет, але

не схотів бути вчителем, тож заснував власний бізнес, він любить гори і мусить поїхати туди хоч би кілька разів на рік. Займається альпінізмом із п'ятнадцяти років.

— У вісімнадцять він піднявся на південний бік Мертвої Гори у Татрах, — з гордістю сказала Христина.

Я не дуже розумів, про що вона, але збагнув, що Збишек — хороший альпініст.

— Зараз ми готуємося до походу в Альпи. Я і ще трое друзів, але, сусіде, знаєш, скільки це бабла... Ми хотіли піднятися на Егюій дю Міді, це три вісімсот висоти, вперше на неї піднявся Антоній Мальчевський 1818-го...

— А потягом туди не доїдеш? — намагався пожартувати я.

— Доїдеш, — відповів він мені. — Навіть є ліфт... Аж на вершину. Але ми хотіли самі піднятися, це складна і небезпечна гора, особливо взимку... Це виклик.

— Ти ж любиш виклики, Збишку, — сказала Христина, — тож ви, напевно, таки поїдете туди. Якщо не цього року, то наступного.

*

Мабуть, таким цей день повинен був бути — повним здивувань.

Жінки зазвичай не люблять, коли чоловіки ризикують.

Коли ти міняєш жарівку, то жінка біжить вимикати запобіжники, щоб із тобою нічого не сталося. Не має до

тебе ні грама довіри. Не попечи шкіру паяльником, не проткни долоню дрелькою, не вдар молотком по пальцю, коли розкручуєш трубу під рукомийником, не залий су-сідів, не покалічся ножем, не розбийся на мотоциклі, не збий нікого машиною — завжди мусиш бути обережним. А якщо ти пілот — то літай собі низько і помаленьку.

Обережно — це їхнє улюблене слово, з яким вони звертаються до чоловіка.

Обережно вдома, у дворі, у транспорті, на пішохідному переході, у кнайпі після третього пива, на прямій дорозі, на повороті, коли береш у руки немовля, коли відкорковуєш шампанське.

Хоч би що ти робив — будь обережним.

А Христина не така. Чоловік лазить по якихось скелях, де постійно гинуть альпіністи, а вона задоволена, що у нього є захоплення. Задоволена, що він любить виклики.

— Я не знала, що ти такий... — Христина робила чай, повернувшись до мене спиною, тож я не бачив виразу її обличчя, але це не прозвучало як комплімент, хоча явно стосувалося мене.

— Який? — запитав я.

— Ну знаєш, ми ближче були знайомі з Мартою, а ти завжди якось тримався осторонь... Я навіть була здивована, що ти раптом став таким добрим із Анею, а тепер... Я була до тебе несправедливою, вибач, — сказала Христина, поставила перед нами чай і всміхнулася мені, здається, вперше у житті якось по-іншому.

Раптом я зауважив, що вона зовсім не стара, старша за мене на кілька років, не більше. І гарна. Справді гарна, стильна, не Барбі, а доросла зріла жінка, до того ж розумна.

За Збишка я раніше не дав би і двох копійок, а зараз він тримався за балкон на кінчиках пальців, хоча важить він не менше вісімдесяти п'яти кілограмів, і без жодного страху спускався по балкону сьомого поверху. Я колись знімав із вертольота, у мене була камера на ремнях, сам я теж був за ремені причеплений до вертольота, але мало не всрався зі страху. Мене тримало тільки те, що я дивився на світ крізь об'єктив камери. Щойно я дивився неозброєним оком — мене охоплював потворний страх. Я розповів про це, а потім подумав, що сам себе скомпрометував.

— Я дуже добре це розумію, — сказав Збишек, — через об'єктив, чи що там у камері, ти маєш дистанцію. Я не знаю, чи я би наважився так, із вертольота. Бо гора принаймні стоїть на місці, хоча іноді й може щось впастити на голову... Так загинув один мій друг, у словацьких Татрах... — сумно сказав Збишек. — Прокотився вниз уздовж цілого схилу, ми утрюх пройшли, а він не зміг... Каменюки завбільшки як цей стіл летіли за ним донизу... Ми не могли його врятувати... Піду покурю.

— Так пізно? Дай уже собі спокій, ти тільки куриш і куриш, щоб не сидіти вдома, — сказала Христина, і тільки тепер я впізнав своїх сусідів. — Зачини двері, бо тягне димом до квартири!

— Не тягне, — сказав Збишек, але двері причинив.

— До речі, про протяг... Ми думали, ти на нас обрався, коли ми тобі зауважили...

Зауважили? Коли?

— Коли ти викидав сміття з балкона... — Збишек визирнув із-за дверей і широко всміхнувся. — Я тобі тоді приніс те гівно, бо так робити не можна...

Блін!

Те, що він мені приніс сміття, як буцімто корисну річ, насправді був підлітковий жарт? Кпив собі з мене? А я до нього поставився цілком серйозно?

— Мені сміття примерзло до балкона, я намагався якось його відірвати... — почав виправдовуватися я.

— Кидай вже свою цигарку, ходімо спати, — сказала Христина до чоловіка.

Я попросився, схопив сумку, взяв Геракла під пахву і пішов до себе.

На екрані комп'ютера і досі було фото Марти.

Я вимкнув комп'ютер і вирішив подумати над цим усім завтра.

Завтра з усім розберуся.

Придивлюся уважніше до фото, на якому була частково Марта.

Сьогодні у мене на це вже точно немає сили.

І знайду того, хто це зробив.

Як в американському кіно

— І навіщо ти прийшов? — обличчя мами аж проясніло, коли вона побачила мене, хоча була, безумовно, здивована. Я зайшов до лікарні, але не знайшов її палати. Мама сиділа у кінці коридору, в затишному тихому закутку, разом із професором Зигмунтом, який, побачивши мене, підвівся і почав нервово прощатися.

— Зигмунт по дорозі зайшов купити мені фруктів. Дуже смачні черешні, вже помиті, частуйся.

Я подав професорові руку для привітання і прощання, він задом вийшов, а мама всміхалася йому вслід.

— Це так мило, що він подумав про фрукти. Після операції мені вже не можна буде такого.

Я відчув себе ніяково, бо нічого не приніс.

— Саме тому я і заїхав — подивитися, чи тобі щось потрібно, але бачу, що про тебе уже подбали. Може, вискочити і купити ще щось? Води? Соку? Їжі? Бо тут, напевно, жахлива кухня... Щось східне... Тобто, як

у росіян, — намагався я пожартувати, але виходило по-дурному, бо я по-дурному почувався.

— Сонечко, насамперед розкажи мені, як там Геракл. Якщо ти голодний, то можемо піти у буфет, там досить смачно. Хто може собі дозволити, то харчується там.

Мама була у непоганій формі, але я не знав, що їй розповідати про Геракла. Який він на вигляд? Це вона, мабуть, ще пам'ятає.

— Пес як пес, — відповідаю їй.

— А як він почувається? Розкажи! Скучив за мамою? Я запитаю, коли повернуся додому.

— То ти його залишив самого? — у голосі мами вчувається докір. — Я думала, що ти його береш із собою. Він не звик бути сам. Заопікуйся ним трохи.

Я не сказав їй, що першу ніч пес провів під шафою і що він навіть не бореться зі мною. Мабуть, це би її найбільше стривожило.

— Ви тепер уже друзі?

Аякже. Вранці розповідаємо один одному, що нам снилося, ввечері трохи дискутуємо про мистецтво, от тільки наші погляди на фільм «Імперія почуттів» Насімі кардинально різняться, бо Геракл вважає, що це не так фільм про кохання, як про катастрофу, і не зауважує неймовірної, як на той час, роботи оператора, а я, хоч і погоджуюся з ним, що кохання у цьому фільмі не є символом життя, а лише катастрофи остаточного знищення, але не заперечую естетичної вартісності фільму.

Але це лише дрібні відмінності у поглядах, які є цілком звичайними поміж собакою і людиною.

— Мамо, прошу тебе... — я говорю стишеним голо-
сом, бо до нас уже починають прислухатися інші люди.

— Пані Весю, це мій син, — радіє мама, побачивши жінку в халаті з трояндами. — А це моя подруга з палати.

— Син! Боже, як добре мати дітей! Це ви! Я так багато про вас чула! Дуже приємно!

Я сиджу як на розпечених жаринах, бо всі ці охання і ахання — це зовсім не мій стиль, але мама вже втягнулася у лікарняне життя, і, здається, їй навіть подобається.

— Сонечко, наступного разу дзвони перед тим, як прийти, щоб не було накладок, бо навіщо це. Завтра буде Юлія, тож тобі немає сенсу приходити. Займися Гераклом і скажи йому, що я за ним скучила, добре? — мама мене не затримує. Я приходжу додому навіть швидше, ніж думав.

Дорогою додому мене ловить Ярек і питає, чи я вже дзвонив до акторки. А електронна адреса, з якої мені надіслали фото, була створена лише на короткий час, а потім відразу ж знищена. Сервер був телевізійний. Чи мені це щось дає?

Я йому щиро дякую.

Це нічого мені не дає.

А що я собі думав? Думав, наче є героєм американського кіно?

Що може мені дати інформація про якийсь сервер?
Хтось хотів мене скривдити, і це вдалося завдяки
моїй же дурості.

Може, навіть сама Марта так прикололася?

Але що я морожу? Здається, я таки зовсім здурів. Це
не в її стилі. Я нічого не можу зробити, треба подумати,
що ж буде далі, цього разу я вже не можу діяти емоційно.

Треба все перевірити, зібрати інформацію, обдумати...

*

— Ти нічого не розумієш.

Аня лежить на дивані і намагається спокусити Ге-
ракла шматком ковбаси. Але той зовсім не дурний і не
ведеться.

— Я знову виглядала найгірше за всіх у класі. Ходи
сюди, Геракле.

Я попросив Інгу приїхати. З чуваками про Марту по-
говорити не вдасться. Але щойно Інга подзвонила у две-
рі, то з'явилася Аня і сама себе запросила.

Довелося бути терплячим.

— Чому найгірша? — Інга старанно її випитувала,
а сама давала мені знаки, що треба дати малій вигово-
ритися, і тоді вона сама піде.

— Я була в екологічній школі, там було кльово, але
всі, ну абсолютно всі дівчата мають матерів, які їх дра-
тують. Обзивають. Кажуть, що ті найгірші. Ідіотки, кре-
тинки, дурні і таке інше... І вони постійно тільки про це

і говорять! Ну тобто не тільки про це, але коли нас поклали спати і перевіряли, чи всі вже у ліжках, то тоді розмовлялося найкраще.

— Але чому найгірша? — не здавалася Інга.

— Ну бо всі мали що сказати, і тільки я — ні! Одна єдина! Абсолютно нічого!

Мені важко було зрозуміти, що можна почуватися нещасливою тільки тому, що твоя мама тебе не обзиває. Але я не втручався, бо був навчений досвідом: коли дві жінки розмовляють, а ти їх переб'єш, то буде море крові.

— А це погано, що мама тобі не каже неприємних речей? — Інга ставилася до молодшої товаришки з розумінням, на відміну від мене.

— Загалом це добре... Але не тоді, коли навіть не маєш чим похвалитися! Одну однокласницю мама навіть обізвала повією!

— *Bitch?* Дитину?

— Ага, — заздрісно сказала Аня, — а мені ніколи... Гераклесику, ходи до мене, хороший песик...

Хороший песик вдавав, що його не існує.

— Що ти за чоловік, якщо навіть пса не можеш переконати, щоб він вийшов до мене, — мала застосувала важку артилерію.

— Усе просто. Я хочу, щоб він там сидів, — різко обірвав її я.

— У чому проблема, Аню? — Інга лягла біля Ані і теж зазирнула під диван. Вигляд вона мала дуже спокусливий. Я відвернувся.

— Моя мама теж іноді мене критикує. Каже, що я зробила щось по-дурному. Або що поведжуся по-ідіотськи. Але навіть «дурепа» чи «ідіотка» вона сказати не може.

Я розреготався.

Навіть попри свій настрій і душевний стан.

Обидві підвелися з підлоги. Аня подивилася на мене зверхньо і сказала Інзі:

— Підеш зі мною поміняти ці штани? Бо вони занадто довгі. Навіть короткі штани на мене задовгі. Я піду собі.

І пішла.

*

— Це не Марта.

Я сидів навпроти Інги, як придурок. Не знаю, на що я сподівався. Що вона відразу ж побіжить до Марти і все їй пояснить? Виправдає мене? Що все стане, як було? Що поверне час назад? Що останні кілька місяців кудись зникнуть?

— Справді? Вона гарна...

— Тобто це Марта. Але решта...

І я розповів їй, як колись, мільйони світлових років тому, ми з Мартою були на Мазурських озерах. Розповів про журавлів і намет. Про консерву, яку Марта відкривала. Про шрам на правій руці. А потім показав фото.

На правій руці не було ані сліду, ні подряпини, ні шраму, ні навіть бодай чогось схожого на шрам.

— І що тепер? — Інга пильно подивилася на мене.

— Я знайду того виплодка, який це зі мною зробив, — сказав я рішуче.

— Та я не питаю тебе, чи ти знайдеш, а питаю, що ти з цим усім зробиш! — вона постукала по монітору.

— Отож-бо!!! — розізлився я.

— Так поводяться діти. Дратуються. Ти постійно драгуєшся. Ти вибачишся перед Мартою? Я про це тебе питаю? Ти кохаєш її?

Чи я її кохаю?

Г'юстоне, у нас проблема!

Я ж не буду про таке розповідати лесбійці! Що я маю їй сказати?

Я любив дивитися, як Марта спить.

Вона збуджувала мене завжди, навіть коли принесла пластмасову муху і приклеїла її до унітаза. А потім сказала дуже серйозним тоном:

— Я читала в журналі «Політика», що, цитую: «Чоловіки повинні мати мету, вони добре зосереджуються на прицільному обпіюванні мухи, щоб її втопити, і тоді не розбризкують сечу. Я хотіла випробувати це на тобі».

Відколи Марта оселилася у мене, світ став кращим.

Я почувався сильнішим.

Мене зворушувало, коли вона плакала або сміялася, читаючи книги і дивлячись фільми.

Марта могла несподівано перервати роботу, щоб мені щось процитувати і поділитися тим, що я негайно і обов'язково повинен був знати.

Вона могла прокинутися вночі, бо «мені наснилося щось таке страшне, добре, що ти тут», я притуляв її до себе і знав, що зможу захистити від усього, навіть від сну.

Марта засинала, притулившись до моєї спини, а мені було так добре від того, що вона поряд.

Секс із нею був офігенний.

Вона була така здивована світом і не вірила у підлість... Завжди підлість мала виявитися непорозумінням, помилкою, бо хтось точно мав добрі наміри, але у нього нічого не вийшло.

Марта чекала на мене щовечора, обвивала руками шию і казала, що скучила.

І я це сказав.

Здається, я вперше у житті вимовив усе це вголос.

— Джеремі, — Інга дивилася на мене зацікавлено, — але я тебе питаю, чи ти її кохав. Бо з усього я бачу, що вона тебе кохала...

Усе ж таки жінки — ідіотки. Адже я щойно розказав це їй так, як ніколи і нікому раніше...

— Ти почувався добре, бо вона тебе розважала. Казала, що скучила. Читала тобі.

Тут я обурився, бо блін, не про читання йдеться! Читати я наразі ще вмю і сам.

Інга справді з якоїсь іншої планети.

— Я питаю тебе, що ти для неї робив. Не вона для тебе. Просто я думаю, що одне дурнувате фото не може нічого знищити. У тебе повинна була якась проблема і до того бути. Ти боявся, що Марта тебе покине?

Я намагаюся розкласти все по поличках, а Інга чіпляється до кожного слова.

Одне фото, і я все втратив.

Невже це я зробив таке фото?

Невже це я його собі надіслав?

До чого тут взагалі я?

Що я для неї робив?

Ось типовий приклад того, як усе можна перевернути з ніг на голову.

— Ти подумай, як ти хочеш із цього вийти.

Цього разу Інга мені нічим не допомогла.

*

Але як могло статися, що я, зазвичай дуже уважний до деталей, не помітив такої суттєвої деталі? Я не можу цього збагнути.

Щоправда, мене захлиснули емоції, і я зреагував швидше, ніж встиг подумати. Але чи тільки в цьому річ? Може, Інга має рацію? Може, мені так було краще? Це якась параноя.

Я надто розізлився саме тому, що був у Марті дуже впевнений.

Через це у мене просто все похололо всередині.

Вона була жінкою мого життя. Якби я не кохав її так сильно, то мав би це десь.

Якщо тебе зраджує найближча людина, ти почуватимешся так, наче тебе зрадив цілий світ.

Саме тому я так і зреагував. І тільки тому. Марта була для мене всім.

Коли я знайду того придурка, який мені це все влаштував, то знищу його. Норвезький психопат поряд зі мною буде виглядати немовлятком.

У цьому я був цілковито впевнений. До того ж Інга намагається мені втулити, що це не може бути випадковістю, і постійно торочить про серіал, який починається точнісінько такою ж сценою.

Жінки завжди хочуть усе поскладати! Як пазли!

А я не розмовляв зі сценаристом того серіалу! Не знаю його! Ніколи не бачив! Я подивився в інтернеті, перевірів прізвище режисера — я його не знав. Це дорога в нікуди.

Зрештою, я отримав фото на початку січня, серіал тоді уже знімали, тож сценарій мав бути написаний давно.

Wanted!

Геракл скавчить, хоча я виводив його о сьомій.

Надягаю на нього повідець і веду на прогулянку ще раз. Він чемно дріботить поряд, але навіть не нюхає квітів. Це просто вершина ідіотизму — гуляти, тримаючи на повідку такого шура. Він дивиться на мене, як поросятко. Якщо зовсім чесно, то мені теж було би складно висцятися, якби мене хтось волочив на повідку.

Я озираюся, дивлюся, що довкола немає інших псів, і відпускаю Геракла. Він відходить на метр, не більше, дивиться на мене лагідно і підіймає ногу. Нехай собі походить, йому теж непросто.

Комп'ютер.

Фото.

Що я наробив?

— Єреміє, Єреміє! — чую голос Христини. Вона стоїть на розі вулиці й махає мені рукою. — Пані Островецька почуввається добре! Я її сьогодні бачила. Ти не уявляєш,

як вона тобі вдячна. Я їй розповіла, як ми вдерлися до неї у квартиру, коли ти зауважив, що щось не так. Вона закохана у тебе, наче ти — її перше кохання. Ти би чув, як вона говорила...

— Та що там, це все дрібниці, — перебиваю її, хоча, якщо чесно, мені приємно. Хоч і трохи шкода втратити такого знайомого ворога. — Ти казала, що я залив її?

— Ну... — вона знітилася, — мені довелося. Вибач, але з чогось же я повинна була почати... Тож сказала, що ти пішов вибачатися і занепокоївся... Але це не страшно. Вона така щаслива, що нарешті має когось близького, ти би її бачив! Зовсім інша людина!

Я сподіваюся, що йдеться про когось іншого, бо мене аж пересмикнуло від думки, що я маю бути близьким Сірій Відьмі. Я точно хочу бути далеким. Дуже дальнім.

— Може, ти зайдеш до неї? І сам усе розкажеш? Вона зрадіє, — Христіна справді збуджена, наче це її власну маму витягли з обіймів Танатоса.

— Христю, моя мама теж у лікарні, — кажу я, — а ось цей — на голові, — і показую на газон.

Але пса на газоні немає.

Я не панікую, він, певно, просто відійшов на хвилю.

— Тоді я перекажу їй вітання від тебе. Те, що ти зробив, було неймовірно. Бувай!

Христіна йде додому, а я починаю шукати Геракла.

Він мусить бути десь тут. Ще секунду тому був на газоні, далеко відійти не встиг. У нього такі коротенькі ноги. Я іду вздовж газону, обходжу будинок довкола,

пса немає. Спокійно, спокійно, ще раз. Може, він помилився і пішов до іншого будинку. Я починаю бігати довкругу і сором'язливо кликати:

— Геракле, Геракле!

Ніхто на мене не озирається, інші пси собі бігають, Геракла немає.

Немає!!!

Цей придуркуватий курдупель кудись поліз, і тепер його доведеться шукати цілими днями і ночами! Я не навиджу цього дебіла!

— Геракле! — я справді стараюся, щоб мій голос звучав привітно.

Жодного ефекту.

До одинадцятої я блукав поміж будинками. Зупиняв усіх перехожих і питав, чи не бачили вони маленького чорненького пса породи чихуахуа. Але все марно, він як під землю провалився.

Я повернувся до своєї квартири і зробив собі каву.

Треба знайти Геракла, поки ніхто його не розтопав на смерть. Ця противна імітація пса вирішила відігратися на мені за те, що я ним опікуюся.

Може, він утік до мами? У Жолібож? Пес Лессі свого часу пройшов дві тисячі кілометрів, щоб знайти власника. От блін.

Це востаннє я пошкодував цього курдупля. Тепер буде сидіти у квартирі, прив'язаний до батареї. Ні на секунду не спущу його з очей. Він ще пожалкує, що знайомий зі мною.

Я так розізлився, що у мене перед очима з'явилися чорні плями. Взяв ключі і зійшов донизу.

— Геракле, Геракле! — я ще раз обійшов довкола будинку, зазираючи під якісь рахітичні кущики.

Він міг бути де завгодно, міг навіть спостерігати за мною з якоїсь схованки і реготати до кольок з моїх пошуків.

Я би пробачив Гераклові все, якби він зараз знайшовся.

Але його не було.

Не було в підвалі, не було на сходах, хоч я і сподівався, що він прошмигнув до під'їзду в когось між ногами. Не було його і довкола сусідніх будинків, не було ні під магазинами, ні на довколишніх газонах.

Ніде не було.

*

Я сів у машину і поїхав під будинок мами, сам собі докоряючи, що це ідіотизм! Пройшов цілу вуличку і парк, де вони ходили на прогулянки.

Від пса не було і сліду.

Він таки дав мені просратися, цей придурок.

Я повернувся додому. Ще в житті стільки не гуляв, як тієї ночі. Пса ніде не було, мені залишалося тільки прийняти це.

Я був такий втомлений, що ліг спати, навіть не знявши одягу.

*

Я прокинувся о сьомій і відразу ж зірвався на рівні ноги. Побіг у туалет, потім — швидко під душ і, навіть не випивши кави, погнав донизу. Там я марно кричав попід будинками:

— Геракле, Геракле!

Пса і слід пропав.

*

Інга прийшла з п'ятдесятьма листками, на яких великими літерами було надруковано спершу «WANTED», потім «УВАГА», а під цим — фото Геракла, яке вона зробила своїм телефоном того дня, коли він тільки оселився у мене. А ще нижче: 1000 злотих винагороди тому, хто знайде. Бракувало хіба фрази «живим чи мертвим». Побачивши цю тисячу, я трохи офігів.

— Це необхідно. Без грошей не буде пса. Я зробила *research*, — сказала Інга.

Аня принесла листочки з малюнками. На них було щось більш схоже на Геракла — така собі польова миша на повідку з вухами кажана.

Я був зворушений обома оголошеннями, але потім швиденько кинув собі у комп'ютер фото мами з тим курдуплом на колінах, вирізав мамині коліна, швидко надрукував наступні п'ятдесят листочків з псом і своїм номером телефону. Може, знайдеться.

— Напевно, хтось його викрав для викупу, — сказала Аня і подивилася на свої оголошення. — З фотографією виглядає краще, але у мене не було фотографії, та і тато не дозволив сидіти за комп'ютером. Він каже, що комп'ютери вбивають мозок. Я тут напишу твій номер телефону від руки.

— Я залишу твоє оголошення собі напам'ять, ти вклала у нього стільки праці, а це важить найбільше, — сказав я цілком щиро. — Аню, можеш зробити для мене щось набагато важливіше? Порозклеюй це все будь-де: у магазинах, на зупинках, у під'їздах. Це буде дуже потрібна допомога, бо я не дам ради. У мене два замовлення, і ще я маю поїхати до мами в лікарню.

— Це можна було зробити вчора, — Інга розглядає свій витвір з певною сатисфакцією. — Тисячу злотих тобі доведеться віддати, я досліджувала це питання, тисяча — гідна винагорода. Люди любовні до грошей.

— Люблять гроші, — виправив я її. — І сподіваюся, що пес таки знайдеться.

Наразі швидко пакував торбу з інструментами, бо запізнювався.

— Моє оголошення більше привертає до себе увагу. *Wanted!* Це добре звучить, — Інга тримала у руках свої листочки.

Учора вночі я сказав їм, що пса немає другий день, і ось ці розумні і зарадні жінки уже прийшли на допомогу.

Але *Wanted?* Це вже якось занадто.

— Візьми наші оголошення. Розклеюй обидва, Аню.

Халепа з псом мене добила остаточно, я увесь день вчора шукав того придурка.

— Це правда, що ти врятував пані Островецьку? — питає Аня, а сама напевно все знає від батьків.

— Не я, а твоя мама.

— Кого ти врятував? — Інзі не сподобалося, що я не захоплююся її оголошенням.

— Ту Відьму з поверху нижче.

— Єремія залив її кухню, а потім подзвонив до мами, і тато спустився на її балкон, бо мій тато — альпініст, і її врятували у лікарні.

Ну от власне. І нехай тепер хтось мені пояснить, навіщо питати, якщо все і так знаєш? Відповідь — бо питає жінка. Хоча і майбутня, але однаково...

— Норісе, ти ж нічого не казав! — Інга хапає мене за лікоть. — Але ти ж не ставишся до жінок, як їм належиться!

Що це значить «їм належиться»? А мені що належиться?

— Інго, не провокуй, — я забираю у неї оголошення, докладаю свої і даю Ані пачку паперу. — Візьми скотч, він ось там.

— Дай ще мій номер телефону, бо якщо тебе не буде, я зможу забрати пса, — пропонує мала розумничка.

— Дай мені свій телефон. Якщо я буду десь далеко, то зателефоную до тебе і попрошу допомогти, — я витягує телефон, готовий записати номер.

Аня диктує мені, в її голосі вчуваю тихе невдоволення.

— Я не можу перекладати на тебе свою відповідальність, — пояснюю я. — А до того ж ідеться про гроші. Платити має дорослий. Але дуже дякую, що ти подумала про це, — я записую її номер у телефон.

— А що він зробив? — Інга питає Аню, яка старанно складає оголошення і пакує скотч до поліетиленової торбинки.

— Норіс робив тій старій штучне дихання, це огидно... — бурчить Аня. — Мама каже, що він врятував їй життя.

— Тій Сірій Відьмі, яку ти ненавидиш? Яка стукає? — Інга захоплено дивиться на мене.

Я сичу на неї, бо не варто при дитині так говорити. І такими словами! Треба бути бодай трохи тактовнішим.

— Так. Тій Сірій Відьмі, — підтверджує мала і виходить.

Це, напевно, якась помилка

Я не буду казати мамі, що курдупель вибрав свободу.

Я взагалі не знаю, що їй казати.

Вона хоче, щоб я приїхав і поговорив із її лікарем, — сьогодні у нього чергування, і він буде після обіду, — і треба це зробити саме сьогодні, бо в інші дні лікар іде з роботи вже о другій. Але про що я маю говорити з лікарем? Я не маю поняття, може, хай лікар щось мені скаже.

Я не хочу зараз думати про Марту.

Їду собі на Урсинів, маю там два замовлення, на Пулавській страшні затори.

Треба було їхати через Жвірки, а потім повернути на Маринарську, але я занадто пізно пригадав, що площу Збавіцеля знову перебудовують.

Мені треба зателефонувати до Марти, пояснити їй, що наш розрив — це не моя провина. Змусити її зустрітися зі мною. Я не знаю, чи вона взагалі візьме слухавку.

Подумаю, як намовити її на зустріч. Я знаю її, вона не захоче зі мною розмовляти.

Зрештою, це вже не має значення.

Я все зіпсував.

Як той, що сказав Офелії іти в монастир, а вона втопилася. Марта вважала, що це помилка перекладу, бо *nunnery* в часи Шекспіра — це був не монастир, а дім розпусти. Тобто він повівся з нею гірше, ніж ми це знаємо з уроків світової літератури.

А я з Мартою вчинив ще гірше.

Нехай цей покидьок тільки знайдеться, і то чимшвидше. Мама мені не пробачить, якщо я не знайду пса. Вона цього точно не переживе.

Мама перестане зі мною розмовляти, тож є у цьому і певні плюси.

Блін.

Забгато всього відразу. Грубий не передзвонив, я йому сьогодні залишив ще одне повідомлення, але він мовчить.

До лікарні я під'їхав по обіді. Ніхто не передзвонив за оголошенням, а мала ж напевно порозвішувала їх. І що сталося з цим псом? Може, його переїхала машина?

Бартек розповідав, що у його друга, який жив у селищі Весола, був ротвейлер. Той ротвейлер сидів собі спокійно на терасі, аж тут до них у садок прибігла білка. І почала бігати туди-сюди, аж друг не витримав і сказав псові: «Фас». Бо пес вишколений, без команди він би навіть не ворухнувся.

Пес стартонув і через мить приніс білку в зубах.

І тут з'ясувалося, що то не білка, а сусідська сучка, теж якась така расова бздудька, китайська, тільки хвіст у неї пухнастий.

Від неї нічого не залишилося. Друг закопав ту сучку під якоюсь квіткою і не зізнався сусідам. Може, той курдуплик теж уже десь лежить закопаний?

Я мушу його знайти, мушу.

*

Коли я прийшов до лікарні, було вже по сімнадцятій. Як завжди, не міг запаркувати авто. Це найгірший час для пересування містом. Я проїздив повз МакДональдз і був голодний як пес, але коли подумав про те, що вони по кілька разів використовують олію для смаження і про несвіжі булки, розігріті у мікрохвильовці, то мало не знепритомнів.

Я намотую кола біля лікарні, може, хтось виїжджатиме, бо я повинен знайти місце, якимось же їх знаходять мільйони варшав'ян. Це таке сучасне польське чудо над Віслою.

І на третьому колі мені нарешті вдається припаркуватися.

Я заходжу до відділення, де лежить мама.

Щойно вдихаю цей лікарняний запах, то відразу ж хочу тікати звідси якнайдалі, це бажання вже виникає майже автоматично.

Але, попри це, я намагаюся мило усміхатися медсестрам — деякі з них, як каже Грубий, мають непогані дупи і симпатичні личка, але мене це не дуже хвилює.

Я відчиняю двері до п'ятої палати, де лежить мама. І кого бачу біля її ліжка? Професора Зигмунта.

А мама, хоч і має запухлі очі, ніби нещодавно плакала, гладить його по руці, наче втішає.

Чого він такий пригнічений? Не можуть знайти четвертого для гри у бридж?

Я заходжу, і аж тепер мама мене зауважує. Професор схоплюється на рівні ноги, я вітаюся з мамою, подаю йому руку, він робить жест, який, мабуть, має означати прощання, але мама каже:

— Зачекай у коридорі, Єремія ще має поговорити з лікарем.

Мабуть, це якесь зашифроване повідомлення, бо я не знаю, яким чином ці речі можуть бути пов'язані. Професор виходить, я сідаю на його місце, ще, перепрошую, тепле, але не бачу в полі зору ніякого лікаря.

— Чим професор такий зворушений? — байдуже питаю, бо якось треба згаяти час.

— Він переживає, бо дуже порядний.

Я не знаю, що означає «порядний».

Це якийсь синонім до слова «ніщо». Якщо вже не можна сказати про когось, що він мудрий, дотепний, придурак, веселий, симпатичний або багатий, то можна вжити саме це слово — «порядний». Не вбиває, не гвалтує, не краде. Такий порядний чоловік. До того ж переживає.

Невже аж настільки порядний? Аж до такої міри? Мама завжди мене чимось підколює, цікаво, що ж вона зараз мала на увазі: що я не порядний, бо не переживаю? І це вона ще не знає про Геракла...

— Сонечко, тобі треба поговорити з лікарем... Він заходив кілька хвилин тому...

— Це не горить, я ще встигну, — кажу я і роззираюся довкола.

У палаті лежать чотири баби, зараз час відвідин, і біля кожної хтось є. Це мило. Я не знаю, чи хотів би, щоб біля мене хтось сидів, коли я лежатиму зачуханий у ліжку. Не думаю. На тумбочці біля мами апельсиновий сік і два банани. Я знову не подумав про те, щоб щось принести.

— Це від Зигмунта. А вчора приходила Юлія. У мене є все необхідне, — вона хапає мене за руку, і я не знаю, що робити. Поплескую її по долоні.

— Не переживай, тебе скоро випишуть.

У маминих очах з'являються сльози. Марту я би обійняв, а от що робити з мамою, яка плаче, невідомо.

— Я би так хотіла побачити Геракла, — моя мама на решті спробує щось сказати.

Ну от!

— Тут, у лікарні? Ти ж знаєш, що це неможливо, — кажу я тихо.

Де я їй візьму цього курдуля?

— У мене післязавтра операція... Принеси його завтра, будь ласка... Іди, поговори з лікарем, а потім повернися

ще раз сюди, добре? — вона намагається стримати сльози, а я з полегкістю підводжуся з крісла. У такому разі краще вже розмовляти з лікарем, бо як допомогти мамі, я не знаю. — Попроси Зигмунта, нехай зайде, не боїться...

Якщо він не боявся кілька хвилин тому, то чому тепер раптом перелякався?

— Я зараз повернуся, мамо, — виходжу з палати і роззираюся у коридорі. Професор стоїть, спершись на стіну.

— Прошу вас зайти, а я піду поговорити з лікарем, — кажу я і прямую до ординаторської.

Там сидять троє дівчат і п'ють каву. Запах приємний, дівчата гарні, життя прекрасне.

— Вибачте, будь ласка, я шукаю лікаря своєї мами, Юстини Чуцкевич, я не знаю його прізвища, може, хтось із вас може мені допомогти? — я роблю паузу, намагаюся всміхатися якомога привабливіше, бо жінок ніщо так не заводить, як безпорадний чоловік, якому треба допомогти, і ось одна з медсестер рушає до мене, така собі симпатична блондиночка.

— Прошу йти за мною. Я погляну, чи є він у своєму кабінеті. Зараз почнеться обхід.

Медсестра тихо стукає у двері, звідти долинає басовите «Прошу!», і тоді вона сміливіше зазирає всередину.

— Пане докторе, тут син пані Чуцкевич...

Вона пропускає мене у двері, я заходжу.

Старший сивий пан у білому халаті сидить за комп'ютером. Підводиться, простягає руку.

— Колач. Прошу сідати.

Я сідаю у крісло навпроти нього.

Він знімає окуляри, протирає їх, знову одягає. Кадр, наче з кіцевого серіалу.

— Що з моєю мамою? — питаю я, щоб полегшити йому завдання.

— Ситуація досить серйозна, бо пухлину виявили на пізній стадії. Звичайно, ми будемо оперувати. Доведеться видалити груди, а також лімфовузли, але сам процес лікування розпочнеться вже після того.

— Яку пухлину? — питаю, як придурок, бо ж не міг я нічого про це не знати, це мусить бути якась помилка. — Моя мама лежить тут на обстеженні... Юстина Чуцкевич, — повторюю.

— Ваша мама потрапила до нас із діагнозом раку грудей. На жаль, пухлина вже досить велика. Її стан тяжкий, ви повинні про це знати. Зрештою, я вже розмовляв про це з вашим батьком.

— Це якась помилка, — зітхаю з полегшенням.

Мабуть, він переплутав пацієнтів, таке буває.

Я чув, що десь в Ольштині пацієнту відрізали здорову ногу, бо неправильно поклали його на стіл. Треба було покласти на живіт, і тоді відрізали би праву ногу, але вони поклали на спину, і права нога опинилася ліворуч. Тобто навпаки. Може, це вигадки. Але помилки трапляються.

— У мамі є тільки я, — раптом усвідомлюю, що це правда.

Тільки я і цей придуркуватий пес, який кудись пропав, і я мушу його знайти. Лікар зітхає, тягнеться за паперами, які лежать перед ним на столі.

— Юстина Чудкевич, п'ятдесят вісім років, рак грудей. Ваша мама знає, що на неї чекає, вам теж слід приготуватися. Операція запланована на п'ятницю, потім будемо визначати подальше лікування. Мабуть, хіміотерапія... Але це вже буде потім.

Мама знає, що на неї чекає?

Мама знає, що у неї рак?

Вона не на обстеження сюди лягла?

Вона мені брехала?

— Дякую вам, — кажу я, бо не хочу, щоб він був свідком мого приниження.

Грудка з бурячками

Я стою у коридорі і спираюся на стіну. По зеленій підлозі повільно човгають домашні капці, ноги майже не підіймаються — ледь сунуться підлогою, поряд із ними — чоловічі черевики пристосовують свої кроки до ритму домашніх капців. Капці й черевики пройшли повз мене. Я глибоко вдихаю.

Як мама могла не сказати мені?

Я відчуваю, як мене заливає хвиля люті. І розумію, що не можу зараз зайти до мами у такому стані, спершу я повинен заспокоїтися. Саме тому вона хотіла, щоб я поговорив із лікарем, щоб довідався не від неї. Вона досі вважає мене шмаркачем. Я підводжу голову, у коридорі знову порожньо, на іншому кінці няня несе в туалет судно.

Моя мама дуже хвора.

А я загубив її пса.

Призахідне сонце зазирає у вікна в кінці коридору — там, де розташована мінівітальня зі столиками,

на підлозі сонце утворює світлі подовгасті плями, які перетворюють зелену підлогу на світло-жовту.

Я мушу повернутися до мами і якось підбадьорити її.

Операція — то операція, потім будемо переживати.

Цікаво, чому ніхто не дзвонить з повідомленням, що знайшов пса? Пси ж не можуть безслідно випаровуватися. Пси губляться, а потім знаходяться.

Знайти пса.

Зробити закупи.

З найважливіших речей, які заплановані на наступний тиждень, — техогляд машини.

Ще раз перетелефонувати до Грубого.

Щось придумати з Мартою.

Я ступаю крок у бік палати номер п'ять. Мої ноги мов із вати. Біля входу до палати стоїть професор Зигмунт, я його щойно зауважив, він явно чекає на мене.

— Ми не хотіли, щоб ти довідався таким чином, — каже він.

Я мовчу. Треба було мені ще мейлом повідомити.

Або смс. Мама, рак, цьом, па.

— Ситуація досить серйозна, тому я хотів поговорити з тобою, — продовжує професор, а я, як придурок, покійрно киваю головою.

— Тут унизу є бар. Можемо піти на каву?

Я знову киваю.

Що я буду робити, якщо не знайду цього ідіотського пса. Що я скажу мамі?

Що я скажу Марті?

Мовчки йду за професором, як вівця до різника. Я голодний. Не хочу кави, бо смертельно голодний!

Г'юстоне, у нас проблема. Навіть кілька!

— Ви голодні, Єреміє?

Я терпіти не можу, коли до мене так звертаються. Треба або на «ви», або на «ти». А він перемішує ці дві форми.

— Так, звичайно, пане професоре, я би радо щось з'їв.

— Тут є обіди зі знижкою для персоналу за вісім дев'яносто, або можна щось вибрати з меню, — професор Зигмунт показує на таблицю над головою барменки.

— Прошу відбивні! — кричить жіночка за прилавком. — І печена картопля, одна порція!

Я би з'їв відбивну.

Після того як поїм, подумаю, що робити далі.

Я стаю в чергу, яка організована досить демократично, поряд стоять і лікарі, і пацієнти, і такі, як ми, що не належать ні до хворих, ні до лікарів. Хоча, певно, ми ближче таки до лікарів, бо від лікарів більше залежить. Саме від них залежить доля наших хворих. Я не знаю, до кого мені ближче.

— Прошу забрати дві булочки і чай! — кричить жінка, а потім зовсім іншим, дуже лагідним голосом звертається до чоловіка, який стоїть перед нами: — Пане ординаторе, пропоную вам сьогодні курячу грудку і бурячки, дуже смачні і свіжесенькі.

Чоловік перед нами махає рукою, мабуть, це означає, що він згоден, бо пані кричить на кухню:

— Де-воляй із буряками! — і знову її голос стає нижнім і лагідним: — Пане ординаторе, може, компотику до того? Зараз сезон ягідок, — і наливає йому з банки від серця, аж виливається, і поки той доносить компот до столика, то половину таки розливає.

— Басю, візьми ганчірочку і витри! — наказує пані з буфету. — І долий компотику, бо мало залишилося. Я вас слухаю!

— Пане Єреміє? — професор торкається моєї руки.

— Відбивну і салат, — читаю напис над головою буфетниці.

— Яку картопельку до того: печену, шматочками чи фрі?

— Фрі й негазовану воду, — кажу скоромовкою і запихаю руку до кишені.

— Дозвольте, я заплачу, — професор легенько, майже невідчутно, але рішуче відсуває мене убік. — Для мене каву і булочку. Скільки разом?

Я беру у пані воду, поглядом знаходжу вільний столик під вікном, іду туди, сідаю. Професор спритно маневрує поміж столиками зі своєю кавою і булочкою.

У мене дзвонить мобільний, відповідаю.

— Це ви дали оголошення? Я не помилилася? — голос дамський, допитливий.

Я весь обертаюся на слух. Нарешті!

— Так. Слухаю вас.

— Я за оголошенням.

— Слухаю.

Професор сів біля мене, я киваю головою, прошу вибачити мені.

— Про якого пса йдеться?

— Невеличкого, — кажу просто у динамік стишеним голосом.

— Ясно. А порода?

— Чихуахуа.

— Тоді це не він, тут ходить якийсь велетенський, більше схожий на вівчарку... Ну що ж... Тоді до побачення.

У погляді пана Зигмунта бачу запитання, тож мушу пояснити:

— Знайома питала, чи Геракл — це чихуахуа. Подобається їй.

Я сам собі дивуюся. І не розумію себе. Давно не поводився так по-ідіотськи.

— Подвійний шніцель і дві кави! — кричить пані з буфету.

— Про що ви хотіли поговорити?

Професор до кави додає цукру і розмішує, водячи ложечкою постійно у лівий бік. Мішає досить довго, Марта казала, що розмішувати треба тільки вправо, бо по-іншому забираєш енергію у напоїв. Але він про це не знає.

— Дорогий Єреміє, — професор підводить голову і дивиться мені просто в очі. — Ми мусимо якось поділити між собою... не знаю, як це сказати? Обов'язки звучить якось не дуже. Але ситуація вимагає...

Обов'язки? З ним? Які? Шукання пса? Я чекаю, бо він явно щось хоче мені сказати, старших не можна перебивати, а він і так ледь дає собі раду, виходить у нього гірше з усіх, кого я знаю. Він завжди був якимось «недовареним», трохи мямлею. Тобто так званим порядним чоловіком.

— Я не знаю, чи ти в курсі, але пухлина твоєї мами... це надзвичайно агресивний вид раку, тож лікування, любий Єреміє, тільки починається, — голос у нього ледве тремтить. — Операція — це тільки вступ. А лікування теж буде доволі агресивним. Щотижня хіміотерапія, якщо твоя мама добре впорається з першим курсом. Бо якщо ні...

— Відбивна, салат, фрі, будь ласка! — кричить пані з буфету.

На щастя, це моє замовлення.

Я підводжуся і прямую по нього. Замовлення подали дуже вчасно, зможу трохи охолонути дорогою.

Чому цей чужий чоловік втручається у справи моєї мами? Чужий — це трохи занадто, я знаю, що вони вже багато років грають разом у бридж, але до чого тут це? Мама хіба його просила?

Я беру свою, прости Господи, відбивну, яку стовкли на тонесеньке, завширшки не більш ніж міліметри три, місиво, але пахне по-домашньому, тож мені аж слинка тече.

— Вибачте, — я сідаю на своє місце і беру ножа й виделку. — Бо якщо ні...

— Їж, їж, не соромся... Якщо робити надто тривалі перерви поміж курсами хіміотерапії, шанси на одужання зменшуються. Погано, якщо перерви будуть занадто великі. Але навіть у найкращому разі лікування триватиме щонайменше кілька місяців, тож ми повинні бути готовими.

Повинні. Хто повинен? Мою маму будуть лікувати.

Це вона повинна бути готова.

Я мушу бути готовий.

Я мушу знайти Геракла.

— Знаю, — збрехав я.

Це справа лікарів, а не цього Зигмунта.

— Я дуже радий, що ти це усвідомлюєш. Її організм втратить здатність опиратися інфекціям, бо ж хімія — це отрута, сподіваймося, що вона врятує життя твоєї мамі, але це однаково отрута. Професор Колач все мені пояснив.

Йому? Хто він такий? Він зауважив мій погляд і пояснив:

— Твоя мама мене уповноважила...

Це якийсь кінець світу. Вони що, створили клан гравців у бридж? Я завжди підозрював, що це секта, до того ж я не люблю бридж. Я також чув, що євреї підтримують одне одного по цілому світу, на відміну від нас, поляків, але щоб гравці у бридж об'єднувалися — таке чую вперше.

Я кивав головою, погоджуючись.

Мені ще треба шукати Геракла.

Треба подзвонити до Грубого.

Я мушу знайти негідника, який зламав мені життя.

Хто надіслав те фото?

— Я — уповноважений до розмов із лікарем і хочу, щоб ти це знав. Від нас залежить дуже багато. Дуже багато залежить від підтримки сім'ї. Ну і якби ти зміг принести Геракла до лікарні... твоя мама висловила таке прохання... Звичайно, персонал буде проти, це треба зробити незаконно, а я, знаєш, досить принциповий у цих питаннях, тому розраховую на тебе. Зроби їй приємність перед операцією, будь ласка.

Де я візьму йому пса?

— Звичайно, мама дуже його любить, — сказав я і почув, що у мене дзвонить телефон.

Подивився. Незнайомий номер, треба взяти слухавку.

— Вибачте, — я підвівся і відійшов у глибину залу.

— Доброго дня, я за оголошенням, — дзвінкий голос поінформував мене, в якій справі дзвонить.

— Слухаю. Ви знайшли пса?

— Це залежить... — мій співрозмовник робить паузу.

— Від чого?

— Чи та тисяча злотих ще актуальна.

— Звичайно, — кажу. — Він у вас?

— Ні, але може бути в мене. Тільки мені потрібна певність, що ви заплатите.

— Звичайно, заплачу!

Я не знаю, що він хоче мені сказати, але чую у його голосі якесь вагання. Він украв пса для викупу?

— Дайте аванс...

— Аванс???

— Ну бо якщо я вам знайду пса, а ви потім не заплатите...

— Я перепрошую, а звідки ви телефонуєте?

— З Любліна, — каже чувак, і мене кидає в жар.

— Пес пропав у Варшаві, у районі Воля!

— Я знаю, до мене тесь подзвонив, а тут недалеко є якраз такі. Тільки вони дорогі, мені потрібен аванс.

— Мені не потрібен такий самий пес, мені потрібен той самий, той, що пропав, розумієте?

Я кладу слухавку.

Блін. Ну що за світ?!

Я сідаю навпроти професора.

— Перебування у лікарні — це питання ще двох тижнів, але потім... — він сумно схилив голову. — Зрештою, потім ще буде час про все це поговорити і узгодити... Зараз ще рано про це думати.

Що він від мене хоче, і чому його це все так цікавить? У нас же немає спільної мами?

З іншого боку, подумав я собі, коли буде складно, то допомога її друзів таки знадобиться. Я сам з усім не впраюся. Марта знала би, що робити.

Він сьогодні, пані Юлія вчора... а я, може, післязавтра.

Цікаво, якби я захворів, хто би до мене прийшов?

— Нам усім важлива доля твоєї мами, — підтвердив він мою гіпотезу.

— Я знаю, — сказав я, цього разу щиро. — Я дуже вдячний.

— Я бачу, що ти заклопотаний цим усім...

Заклопотаний?

Блін, по мені наче танк проїхав, мама мені брехала, невідомо, чи вона виживе після цього всього, пес пропав, я можу залишитися сиротою, я сам собі пересрав єдині важливі стосунки у моєму житті, а він мені про заклопотаність? Від заклопотаності мене відділяють мільйони морських миль.

— Ні, я не заклопотаний, — кажу, бо час називати речі своїми іменами.

— На щастя, це буде серйозне полегшення для твоєї мами. Вона завжди, всупереч моїм бажанням, намагалася все приховувати.

Що приховувати?

Він думає, що вона у своєму віці мала бігати до сина і показувати цицьки? Дивний чувак. Я стільки років його знаю! Він завжди справляв враження стриманого і культурного чоловіка, а зараз раптом намагається черевиками потоптатися по наших внутрішніх сімейних справах. Виявляється, я склав про нього хибне враження.

— Єреміє, я дуже радий, що ми розуміємо один одного. Я пам'ятаю тебе після смерті твого батька, ми з ним були дуже близькі, тож для мене його смерть теж стала ударом, але я вже тоді не сумнівався, що з тебе виростуть люди. Тож прошу тебе, візьми завтра песика з собою...

Я повертаюся додому вулицями, переповненими машинами і людьми. Варшава сонна після сьогоднішньої спеки, було би непогано, якби випав дощ. Переді мною, як черепаха, повзе 175 автобус. Я навіть не намагаюся думати про те, як його обігнати. Це мені байдуже.

Дорогою кілька разів розмовляю телефоном.

Якась пані хотіла би помінятися псами, бо її пес бруднить хату...

Інша прочитала оголошення і подумала собі, що, можливо, я би хотів таксу, раз уже мій пес пропав. Бо у неї під вікнами гуляє якась бездомна такса.

Я навіть не питаю, де саме, а просто дякую.

Третім дзвонить чувак, який повідомляє мені, що знайшов пса, хоча він і більше схожий на kota, але теж невеликий.

— Я шукаю пса! — гарчу я в телефон.

— Я можу недорого продати вам кролика, тоді не доведеться платити аж тисячу, віддам за сотню, — намагається він вмовити мене, видно, у нього теж якісь проблеми.

Я кидаю телефон на сидіння.

— Мене звати Мазурек Віолетта, ваш телефон мені дала подруга, ви їй ставили щось таке, що можна... Я все поясню. Ви могли би зараз приїхати?

— Наступного тижня, не раніше, — кажу.

— Тоді дякую, — вона кладе слухавку.

Вони завжди хочуть мати все і зараз. Якби могли, то вагітніли би знову одразу після народження дитини.

Цілий день ніхто не телефонував, а тепер, коли я за кермом, — прошу дуже, один дзвінок за іншим.

— Я за оголошенням, — повідомляє мені сильний чоловічий голос.

— Ви знайшли мого пса?

— Ні. Можу віддати боксера.

— Я не хочу боксера!

— Він кусає моїх дітей, тож я віддам його в добрі руки.

— Я шукаю маленького песика, там же є фото!

— А, ну такого у мене немає. Шкода, що ви не хочете боксера, це хороший пес, якщо у вас діти не...

Я кидаю слухавку.

ГОРЖЕЇ НЕ ПРАЦЮЄ

У мене червоне вухо. Я вже дивитися не можу на телефон. А він знову дзвонить.

— Ви можете приїхати? У нас не працює інтернет. Діти розібрали на шматки роутер.

— Треба купити новий, я зможу наступного тижня.

— Наступного тижня???

— Не раніше, — підтверджую, бо зараз у мене є важливіші справи, ніж купування роутера і роз'їзди по хатах.

— Та ви жартуєте! — кинули слухавку.

Коли я виїжджаю на кільце, знову дзвонить телефон.

— Прошу пана, я прочитала оголошення і дзвоню, — приємний жіночий голос діловито інформує мене, в якій саме справі.

Боже, зроби так, щоб той сраний пес був у неї.

— Слухаю вас, — намагаюся говорити спокійно, щоб у моєму голосі не було надто чути напруження, бо це

може спонукати жінку вимагати ще більшу винагороду, а вона і так максимально висока.

— Але як я повинна переконатися, що це точно ваш пес? — каже жінка.

— Прошу?

— Це ж може бути взагалі не ваш пес.

Я терміново шукаю місце для зупинки, бо, здається, курдупель таки знайшовся.

— Прошу пані, невже ви думаєте, що я міг би писати і розвішувати оголошення у справі чужого пса? Це мій пес...

Тільки б це був він! Я мушу показати його мамі. Тоді все вдасться.

— Не знаю... А раптом ви збоченець...

Я не вірю власним вухам.

— Чому я повинен бути збоченцем? — питаю дуже спокійно.

— Зараз ніколи не знаєш, із ким маєш справу...

— Прошу вас, якщо пес реагує на ім'я Ге... — кажу я, а у слухавці вже чути сигнали, бо зв'язок перервався.

Я відкриваю папку «нещодавні» у телефоні і перездзвонюю їй.

— Вибачте, нас перервало...

— З якого приводу ви дзвоните? — голос той самий. — Боже, в якому світі я живу?

Невже вона хоче забрати собі цю підробку пса? Не вірю.

— Ми з вами щойно розмовляли...

— А звідки у вас мій номер?

— Ви до мене дзвонили за оголошенням, що зник пес...

— Нічого у мене не зникло, прошу мене не турбувати! — кричить вона.

Я кладу слухавку.

Ще до того, як я доїжджаю додому, якийсь приглушений чоловічий голос повідомляє мені, що у нього є талант слідчого. Чоловік спостерігав за дуже схожим псом на розі Маршалковської і Грибовської, а останнім часом пес навіть з'являвся під будинком номер чотири, після чого пішов геть. Того пса можна спокусити ковбасою, він покаже місце, якщо я заплачу наперед. Щоправда, пес білий, але є доволі вагоме припущення, що...

А ще телефонувала дуже мила пані, яка запропонувала за акційною ціною на перший місяць — шістдесят дев'ять дев'яносто — актуалізовану телефонну книгу. Я поклав слухавку.

Коли паркувався, подзвонив Джері і спитав, як справи. Я йому кажу, що пес пропав, а він мені — щоб я не морочив йому голову якимись тваринами, бо у нього на роботі люди як тварини, а то й гірше, і він багато би дав, щоб вони кудись позникали і щоб ніхто не хотів їхнього повернення.

Тоді я запитав, чи його взяли у новий проект, він відповів, що наразі невідомо, може, візьмуть на другу серію серіалу, і спитав, чи я бачив Мауриція, бо він мене шукав. Я сказав, що бачив, але він нічого не пропонував, тільки

щось марудив. Джері останнім часом працює в якійсь корпорації, яка займається дослідженнями ринку. У нього дуже відповідальне завдання: поставити камеру і знімати людей під час цих досліджень. А хтось інший потім аналізує їхню поведінку, мову тіла та інші дурниці. Люди ніби знають, що їх знімають, але швидко забувають про це. Та Джері каже, що його нудить від того, що там відбувається. Для нього серіал теж був би порятунком.

З нашої четвірки тільки Бартек найкраще влаштувався. Він припинив перейматися кіно, відкрив картинну галерею, і справи у нього йдуть непогано, хоча часи зараз безнадійні. Щоправда, Аська ще має бістро при тій галереї, тож їм вистачає на життя. Бістро у гарному місці — біля площі Тшех Кшижи. У них хороша і недорога кухня, а картинна галерея є окрасою закладу. У них харчується усе Міністерство соціальної політики. Найкраще те, що Бартек ніколи, ні секунди не нарікав. Але зараз він геть здурів, бо незабаром стане батьком недомірка жіночої статі. Я би мав сам зателефонувати до них, Аська вже тричі дзвонила, але через того дебільного пса я геть забув.

*

Я паркую авто біля самого входу і йду на обхід, хоча зовсім не маю сили. Може, пес десь гуляє? Кричу голосно, мені байдуже, що подумують люди. Але від мого пса не залишилося і сліду.

Не принесу його мамі у лікарню.

Я повертаюся додому і не знаю, що робити. Книжки у шафах розставлені по-дебільному, не буде тут, як у квартирі якоїсь жінки! Я скидаю все з полиць, поскладаю собі так, як хочу. Треба чимось себе зайняти, бо здурію.

На стукіт у двері мені не хочеться реагувати. І правильно, бо на порозі стоїть Аня. З якоюсь тарілкою у руках.

— Мама передала тобі шматок лазаньї. Б-р-р, я її ненавиджу, — каже мала і заходить, як до себе додому.

Я мовчки замикаю за нею двері, але страва принаймні непогано пахне.

— Ти робиш ремонт? — вона зазирає до кімнати, — рідна донька свого тата, — книжки лежать всюди, тобто здебільшого на підлозі, на столі і на дивані. Трохи і на підвіконні. — Допомогти тобі? Давай-но червоні поставимо сюди...

— Ні! — кричу, аж мала підскакує. — Ні, я спершу мушу помити полиці і все таке інше, — пояснюю, бо дитина ж не винна, що Марта так по-дурному поскладала книжки.

І що пес пропав.

І що Марта пішла.

І що мама захворіла.

— У мене є новина для тебе... — вона забирає книжки з дивана і сідає. Люди, рятуйте, я хочу побути на самоті. — У моєї подруги є пес... Тобто сучка... І та сучка

народила таких гарних щенят... Вони такі пухнасті, со-
лоденькі, я була сьогодні у неї і...

— Аню, я мушу знайти Геракла, мушу занести його
мамі до лікарні. Я не хочу ніякого щеняти. Я не люблю
собак!

— Але я не про тебе. Чому ти ніколи не дослухаєш
до кінця?

Рідна донька своєї мами.

— Ідеться про мене... Я би хотіла мати таке щеня.
Якби ти поговорив із мамою і сказав, що такий пес доб-
ре впливає на характер, і якби ти став на мій бік... Бо
вона мене навіть слухати не хоче. Жінки ніколи не слу-
хають, тільки перебивають тебе... — сказала вона філо-
софську істину, відому всім на світі чоловікам.

— Я? — здивувався я.

— Ну бо моя мама вважає тебе героєм. І каже, що
у тебе є перспектива. І що ти чуйний до людей, хоча
цього на перший погляд не помітно. Тож, може, ти маєш
вплив у нашій родині?

Якби не те, що я був справді пригнічений і не знав,
що мені робити, а таке зі мною ніколи не трапляється,
то я би точно розреготався.

Але мені було не до сміху.

Я повинен знайти Геракла найпізніше післязавтра.
Чому він не міг пропасти через три дні?

Я не можу влаштувати таке своїй мамі. Своєї хво-
рій мамі.

— Аню, — почав я, а вона підвелася і зітхнула...

— Я бачу, що у цій справі не можу на тебе розраховувати. І це трохи нечесно, бо ти на мене можеш розраховувати завжди і у всьому.

Це мало не звалило мене з ніг.

— Аню!

— Я навіть написала вірш, в разі якщо пес не знайдеться. Щось на зразок некролога, — вона стала у дверях і продекламувала:

Песик Геракл у землі тут похований
Всі, хто любив його, відчаю сповнені...

— Ти дзвонив до притулку для тварин? — спитала Аня і вийшла.

Я кинувся в інтернет. І як мені самому це на думку не спало? Треба було відразу подзвонити в притулок.

Моя надія прожила недовго, лише до тієї миті, поки вони взяли слухавку під час моєї четвертої спроби додзвонитися — цього тижня у них не було жодного чи-хуахуа. Але у них є багато інших чудових собак, які прагнуть любові й ласки. Я теж прагну любові й ласки.

Мені байдуже до інших псів. Люди, які не заводять собак, мають вище відчуття соціальної відповідальності і гуманності.

Геракле, повернися!!!

І що?

Я дивлюся на рожеву сумку з віконечком, а там навіть його надутої на мене морди немає.

Пухлина — це ще не найстрашніше, може, не варто аж так переживати.

Лікар теж сказав, що це всього лише пухлина.

І що вони будуть її лікувати.

Значно гірше, якби вони не могли вже нічого вдіяти.

А операція — це просто операція, виріжуть, що треба, і буде спокій.

Марта колись розповідала мені, як її співробітниця знайшла у себе на плечі темну пляму.

У неї відразу ж почалася істерика, вона подзвонила до сімейного лікаря, який звелів їй прийти завтра, вона у паніці сіла за комп'ютер, видзвонила усіх дерматологів, записалася на спеціалізовану професорську консультацію, прочекала у черзі чотири години, заплатила сто п'ятдесят злотих — і отримала інформацію, що та темна плямка насправді від шоколаду і що її слід просто змити.

Але пса треба знайти.

Він кров із носа мені потрібен на п'ятницю.

Який завгодно, аби був схожим.

Це не обман, а намагання зробити добру справу.

Ну а переживати буду потім.

Мама повинна знати, що все гаразд.

*

Я заходжу до кухні, вмикаю світло, проводжу рукою по холодильнику. Десь тут має бути той чортів горжет, я ж

сюди його поклав, не міг же він дематеріалізуватися. Намагаюся намацати його долонею, знаходжу торбинку із запліснявілим хлібом, який я колись відклав і забув куди, потім шукав і не знайшов, а зараз знайшов... Чорт його забирай, і хай би тепер сам собі ліз до смітника.

А ґоржет кудись зник.

Якщо я його загубив, то все марно.

Все пропало.

Я мушу віднести його мамі, вона у нього вірить, віддала мені ту свою віру, яка мені ні на що не знадобилася.

Може, хоч пес знайдеться?

Якщо знайдеться пес, то все буде добре.

Я залажу на крісло — може, він десь іззаду? Інґа роздивлялася його — певно, кудись переклала? Але цього не може бути, бо я тоді взяв ґоржет у неї з рук і поклав на місце. Тобто на холодильник.

Потім я затопив кухню. І відсував усі меблі. Він міг кудись упасти. Відсуваю холодильник, але там нічого немає. Оглядаю метр за метром, ніде немає. Як крізь землю провалився. Тільки цього мені й бракувало.

Він повинен бути десь тут, я просто погано шукаю, треба зосередитися і все уважно передивитися. Чудес не буває. Я витягую холодильник посеред кухні, вилажу на нього, перехилиюся і зазираю у простір поміж шафками і стіною, але там нічого немає.

Невже наді мною висить якесь прокляття? Я озирюся і раптом бачу, як ґоржет хитається у мене перед

носом, ланцюжок зачепився за трубу на холодильнику заду, а припорошена пилом Діва Марія знущально дивиться на мене.

Я мию горжет під теплою водою засобом для миття посуду і витираю насухо. Занесу мамі в лікарню, позичу їй, я у такі речі не вірю, але якщо вона вірить, то їй напевно допоможе. Плацебо завжди допомагає.

— Ситуація не дуже сприятлива, ми не знаємо, як ваша мама відреагує на лікування, тож вам слід приготуватися.

До чого приготуватися?

Я знаю одне: якщо пес знайдеться, то і мама одужає. Це нещастя ходять парами, щастя завжди одне, нещастя — тисячі, здоров'я — одне, хвороб — мільйони, кохання — одне, а ненависті завжди багато. Все зміниться, треба тільки, щоб одна невеличка річ або подія розпочала ці зміни.

*

Я вирушаю з дому і їду, мов на страту. Минаю лікарню для будівельників, потім проїжджаю перехрестя з Торунською трасою і повертаю на Соколовську. Паркуюся біля Вольської. Поряд із великим костелом. Сам не знаю навіщо.

Костел порожній. Це гарна готична будівля, я проїжджаю повз неї майже щодня дорогою до центру і потім ще раз, коли повертаюся додому.

Сідаю ззаду і схиляю голову.

Я не знаю, що мені робити. Не знаю, кого і про що просити. Я сам. Із ґоржетом.

Боже, якщо ти є, зроби щось.

Моя мама за власним бажанням позбулася твоєї опіки, я тримаю в руці ґоржет, чистий і такий же чужий, як завжди, тож зроби щось, бо вона хотіла для мене тільки найкращого.

Нехай цей пес знайдеться, і тоді все буде добре.

«Все буде добре» — це назва фільму, там хлопець теж торгується із Богом, і у нього теж хвора мама. І хоч хлопець доходить до самої Ченстохови, мама помирає.

Я не знаю, що я тут забув.

З усієї сили затискаю у долоні ґоржет, він вривається мені у пальці.

Передостанній раз я був у костелі на похороні батька, останній — на похороні Мартиної бабці. А потім більше не був. Я роззираюся довкола, тут холодно і порожньо. З бічної нави виходить священник, я дивлюся на нього, він зупиняється, невпевнено робить крок у мій бік, я підводжуся, мов учень, якого викликали до дошки.

— Вам потрібна... розмова?

— Ні. Я не ходжу до костелу, — відповідаю поспіхом.

— Але ви в костелі.

— Ну от, власне, — я чую розпач у своєму голосі, і мене це вражає.

Він сідає поряд зі мною, я відсуваюся, даю йому місце, ми у костелі тільки удвох.

— Може, тобі не було куди піти.... Це не страшно. Бог чекає на всіх.

Так воно з ними завжди. Чи вам потрібна розмова, але, «може, тобі не було куди піти». Цікаво, це означає, що я з ним теж на «ти», чи тільки що він на «ти» зі мною?

— Я не вірю в... — шепочу.

— Це не страшно... Зате Бог у тебе вірить...

Я відчув себе втомленим, страшенно втомленим. Мені хотілося заснути і про все забути. І не думати.

Прокинутися, коли все вже буде позаду.

— Я втомлений, — сказав я. — Все у житті летить шкереберть...

— З тобою щось трапилося?

— Ні. Загалом ідеться про пса.

Я — ідіот.

— Твого?

— Ні, маминого... Мама захворіла, але у неї пропав пес. Якщо він не знайдеться...

І не встиг я отямитися, як уже розповів йому про все: про ненависного Геракла, про хворобу мами, про ці дві речі, які переплітаються, про своє безсилля.

— А чому ти так думаєш? Ми тут не займаємося магією... Твоя мама важко хвора, тому тобі легше думати про пса? Не так боляче, правда?

Я зірвався.

— Магія тут ні до чого... Але мама дала мені горжет... — я витягнув Діву Марію і дав священнику. — Він у нашій родині вже дуже давно. Ви бачите це заглиблення?

Мама каже, що куля зупинилася тут, саме тут... Він рятував нашу родину... І мама віддала його мені на уродини... Щоб мене він теж беріг... І як тільки віддала, відразу у неї рак...

— Пречиста Діва, — сказав священник. — Дуже гарна пам'ятка, чудовий подарунок.

— Але він не допомагає, — сказав я ще до того, як встиг подумати.

— Хочеш помолитися разом зі мною? Молитва допомагає...

— Я не вмю, — сказав я, а в горлі у мене щось стиснулося.

— Просто повторюй за мною...

Ми стали на коліна.

— Під Твою милість прибігаємо, Богородице Діво, — почав молитися священник, а я повторював за ним.

— ...молитвами нашими в скорботах наших не погордуй...

— ... а від бід захисти нас, Діво Преславна і Благословенна, — священник чекав на мене, не поспішав.

— ...О, володарко наша...

— ...О, володарко наша, — повторював я.

— ...заступнице наша, посереднице наша...

— ...заступнице наша, посереднице наша...

— ...утішителько наша!..

— ...утішителько наша! — говорив я щораз тихіше.

— ...З Сином Своїм примири нас, Синові Своєму до-
ручи нас... — його голос був спокійний і сильний.

— ...З Сином Своїм примири нас, Синові Своєму до-
ручи нас.

— ...Синові Своєму віддай нас. Амінь.

— ...Синові Своєму віддай нас. Амінь.

У спітнілій долоні я стискав поранений горжет.

— Довірся Господу, — сказав священник і підвівся.

Потім перехрестив мене.

велика містифікація

О восьмій двадцять три у дверях моєї квартири стояла Інга. У руці тримала брунатну подовгасту торбу, зрозуміло ж, із віконцем. З віконця визирала морда пса, який був як дві краплі води схожий на Геракла, тільки трохи іншого відтінку. І хвіст інший, невідомо чому. Пес поводився чудово і відразу ж кинувся на мої штани, при цьому запищав, як придушена миша в дуєті з електричною зубною щіткою.

Якщо мама не буде надто уважно придивлятися, то побачить, що цей пес тієї ж породи, що і Геракл, але більше між ними немає нічого спільного.

— Будь мужиком, — сказала Інга. Цікаво, хто її цього навчив? — Просто покажеш мамі пса через вікно. І все буде ок.

— Мама побачить і через вікно, — заперечив я.

Але загалом це могло і вдатися. Я не мушу посвячувати у нашу містифікацію професора, бо він — порядний

чоловік і цього не зрозуміє, але можу зателефонувати до мами, щоб вона визирнула через вікно. Я підніму пса, вона втішиться, потім сховаю пса до сумки, сумку — до машини і зайду до мами, виконавши свій обов'язок.

Пес із небуденним і милозвучним іменем Шварці (ясна річ, від Шварцнеггера) ліг на підстилку біля дверей і кліпав очима.

— Ні на секунду не спускай його з повідка, — Інга подала мені повідець. — Я приїду за ним завтра відразу після пар, бо позичила пса до вечора. Я сказала, що його знімуть у кіно. Зробиш кілька кадрів? Потім скажемо, що сцену вирізали. Я завжди не брехала, бо ти ж оператор, правда? — вона трохи засмутилася, а мені стало весело від такого поєднання брехні з почуттям провини. Не кажучи вже про її кумедну польську.

Жінка мусить завжди все виправдати. Не може змиритися з тим, що є так, як є. І часом людина мусить збрехати. А жінка повинна знати, що іншого виходу просто не було, і додати до цього всього ідеологію. Відсутність інших варіантів усе спрощує. Якщо не було вибору, немає і провини. Якщо не було вибору, то брехня перестає бути брехнею, а стає необхідністю. А необхідність ліквідує всі перешкоди. Винною стає дійсність, винний — Геракл, який пропав, винний я, який це допустив.

Але якщо чесно, то слід визнати за жінками те, що коли вони кохають, то борються за своє кохання затято.

Він не напився, а просто нічого не їв від самого ранку, він блював, бо салат був несвіжий, вона теж це відчула,

але нічого не сказала; дитина — не лінох, а просто вчителі недостатньо зусиль докладають; контейнер зі сміттям не стояв на тому місці, де щойно припаркувався коханий, вліпившись у цей контейнер задом, бо не подивився, а хтось підставив контейнер щойно; навіть для наслідків бурі не достатньо природних причин, — бо була буря і все знищила, — а винен у цьому хтось, хто не попередив.

Жіноча логіка незбагненна — невже якби прогноз попередив про бурю, то вона би нічого не знищила?

Але жінки завжди зроблять усе можливе, щоб тобі допомогти. Це правда.

— Інго, ти — мій янгол, — сказав я, — ніколи тобі цього не забуду. Ти навіть не уявляєш, як багато для мене зробила.

— Я мушу бігти, Єреміє, — зітхнула вона. — До завтра.

*

Я відпровадив Інгу на зупинку, сподіваючись, що, може, побачу десь свого придуркуватого пса. Потім прогулявся околицею. Бачив різних псів: здоровенних мастифів, вівчарок, яких я знаю, одна — з мого будинку, інша — з тринадцятого, але вони дружать, такса мого сусіда знизу, яка ледь пересувається, два веселих йоркширських тер'єри, але мого Геракла не було.

Я повернувся до свого помешкання. І оскільки я люблю свою маму, то залишився сам на сам із чужим псом

породи, яку ненавиджу. А мама і так не довідається ніколи про мою самопосягату. Життя несправедливе. Чужий пес сидів під батареєю і уважно стежив за кожним моїм рухом. Мені слід врешті порозкладати книги на полиці, але немає часу. Нічого з ними не станеться. Я увімкнув телевізор, екран замиготів, але тут з'явився політик, якого я дуже не люблю. Я перемкнув на CNN. Кумедно, що той самий світ у двох різних програмах новин, зроблених у двох різних країнах, виглядає цілком по-різному. Ніби вони говорять про різні планети. Тож даремно я дивуюся Інзі.

Пес під батареєю завмер. Поклав голову на передні лапи, а це у таких псів виглядає геть смішно. У нього була темна пляма між вухами і розумні темні очі. Він не відводив від мене погляду. Цей дурненький недоросток боявся, але вдавав із себе сміливця.

Я пішов на кухню і витягнув миску, в якій тримав полярдицю для Геракла.

Вона ще не смерділа, хоча я про всяк випадок розморозив її ще вчора — мамин пес міг знайтися. Я помив м'ясо у холодній воді і порівав на дрібні шматочки. Поклав назад у миску, помив дощечку і поставив на місце. Досить із мене бардаку в кімнаті, у кухні я намагаюся не розводити безлад, хоч це і непросто.

Коли я підійшов до пса, той підвів голову і ще більше нашорошив вуха. Спробував загарчати, але з його дрібненького горла вирвався лише тихенький писк. Я поставив біля нього миску і сів на диван. Кутиком ока

спостерігав за тим, що він зробить. На штивних лапах пес підійшов до миски, кумедно підняв передню лапку і чекав, ніби у нього була кров мисливського пса. Він тремтів. Така вже ця мишоподібна порода. А потім він схилив голову і почав жерти, аж вуха тряслися. Через десять секунд миска спорожніла. Пес подивився на мене і знову заліз під батарею. Навіть не подякував. Так, наче йому це було само собою зрозуміло.

А потім ми пішли на прогулянку шукати Геракла.

*

Мама не бере слухавки, а пес перелякано сидить у чужій торбі, тобто торбі Геракла, і попискує.

Я запаркував машину під самим вікном, дав двадцять злотих охоронцю, щоб не чіплявся. Опустив вікно, закрив машину і побіг на третій поверх. Мама сиділа у вітальні в кінці коридору разом із двома іншими жінками. З однією я вже познайомився раніше, а інша була її подругою, про що, на мою думку, свідчила відсутність халата. Я чемно вклонився, поцілував маму в щоку.

— А де Геракл?

— Внизу. Я не зміг його пронести, мене зупинили біля гардероба, — брешу я, але брешу з благородною метою, тож це майже правда.

— Я розмовляла з дуже милою медсестрою, і вона сказала, що я можу зійти донизу...

— Мамо, — не на жарт перелякався я, — про це не може бути мови, ти не зможеш вийти надвір, а Геракл...

— Цей песик такий чистий, що нікого не може заразити... — закінчила фразу мама.

— Це він може чимось заразитися, — сказав я рішуче, — а зараз він під моєю опікою!

— Ваш син має рацію, — сказала мамина подруга. — А у вас завтра операція, краще не треба.

— Я покажу його тобі знизу, визирни через вікно зі своєї палати. Я спеціально там припаркував авто.

Я даю мамі торбинку з консервованими ананасами, бо знаю, що вона їх любить. У торбинці є ще соки.

— Даремно, сонечко, ти все це купував, тут є магазинчик, у ньому все можна придбати, — мама підводиться і обіймає мене, я ненавиджу такі вияви почуттів перед сторонніми людьми. Чужа жінка теж підводиться. Мама прямує до своєї палати, і жінка відпроваджує мене до дверей відділення.

— Не нервуйтеся так сильно, — каже вона, щоб втішити мене, хоча я зовсім не нервуюся, а тим паче не потребую її втішання, — вони будь-яку пухлину називають раком, але рак буває і доброякісним.

«Рак завжди злоякісний», — хочеться заперечити, це пухлина може бути доброякісна, але яка мені тепер уже різниця. І операція ця не дуже складна — це по-перше, а по-друге, не треба переживати. Мамі виріжуть пухлину, через три дні вона буде вдома, а потім виявиться, що пса немає, і ось тоді буде справді проблема.

Дуже серйозна проблема.

— Дякую, — кажу я чужій жінці, так, наче вона дала мені змогу побачити світло в кінці тунелю.

Я спускаюся донизу пожежними сходами, там стоїть групка хворих, які, звичайно ж, курять під табличкою: «Курити заборонено на усій території лікарні». Почувши мої кроки, вони невміло ховають цигарки в долоні, а на їхніх обличчях з'являється вираз полегшення, коли я просто пробігаю повз, не звертаючи уваги, і мені робиться від цього приємно. Тут смердить, як у туалеті моєї школи на великій перерві, але що зробиш.

Я біжу до пса.

Мама махає мені рукою з вікна, я махаю їй у відповідь, широко всміхаючись. Витягну торбу, ставлю на землю, щоб вона бачила, що це Геракл. Торбу видно краще, ніж пса. Я виймаю пса, він гарчить і намагається сховатися глибше, але у мене немає виходу. Підіймаю його, заціпенілого, високо, мама усміхається, я притуляю до себе Шварці, він у відчаї кидається до мого обличчя, але я тут же забираю його від себе, мама сміється, вистава триває.

— Гераклик, мій песик! — кричить мама з вікна, тож я щипаю пса, щоб він бодай змінив позу, пес махає лапами.

Собака у стресі, я — у ще більшому.

— Сюди! Сюди! — кричить мама, тож я знову підіймаю пса догори, він припиняє вириватися, прикидається неживим. Це прикидання триває коротко, потім він знову намагається вкусити мене.

Я опускаю Шварці на землю, він підбирає під себе хвоста і стоїть на газоні, не хоче зрушити з місця. Я силою запихаю пса назад до торби, він знає, що це не його торба, я теж це знаю, але мама не знає. Засуваю блискавку, кладу сумку назад на сидіння, махаю мамі, замикаю двері, повертаюся назад, у палату, мокрий мов хлющ.

— Здається, він змінився, — каже мама, — якось по-іншому гавкає.

Яке там гавкання, це попискування нічим взагалі на гавкання не схоже, але що вже там.

— Якби не те, — мама починає сміятися, — що ця дрібнота знову на тебе накинулася, я би подумала, що це не Геракл. Але тепер я упізнала свого хороброго синочка!

Кохана мама — це вам не абищо.

Добре, що після тієї полядвиці пес не потоваришував зі мною.

Хоробрий синочок.

пси люблять запах напалму на світанку.

— Посидь зі мною, сонечко, ти ж не поспішаєш, правда?

Я не знаю, що сказати, бо насправді поспішаю. Мені треба їхати в центр, до того ж із псом, бо чийсь плазмовий телевізор незрозуміло чому світиться вночі, тож я мушу перевірити, що там сталося, а ще у мене грошей катма. А потім треба віддати пса.

— Я трохи побоююся завтрашнього дня, — каже мама, але я не дуже добрий адресат для таких розмов.

— Не варто, мамо, — намагаюся заспокоїти її. — Це справді не дуже складна операція.

— Я не дуже впевнена у цьому, сонечко, — каже вона і гладить мене по долоні. — Ти даси собі раду з усім?

З чим це — з усім?

Пса мушу знайти. Марту повернути не вдасться.

Ну а решта якось вже буде.

— Я так подумала, сонечко, що якби зі мною щось трапилося...

— Нічого з тобою не трапиться, — перебиваю я її, бо дуже не люблю, коли все малюють чорними фарбами. Якщо жінка ні за що не переживає, це означає, що вона померла. Відповідно до цього, моя мама почуватиметься чудово.

— Я теж так думаю, — зітхає мама. Чесне слово, мені здається, що в її голосі чується прикрість.

До палати заходить медсестра, роздає термометри.

— Пані Юстино, у вас була призначена операція на завтра?

— Так, — підтверджує мама і кладе під пахву термометр. — Що означає була? — спохоплюється вона швидше за мене.

— Вашу операцію скасували.

— Що означає — скасували? — мама зблідла, я мовчу.

— Подзвонив лікар Колач, він повернеться з Брюсселя не раніше вівторка.

— У вівторок?

— У вівторок, — знизує плечима медсестра. — Але ми вас і так не випишемо, щоб ви нічим не заразилися. Можете хіба що вийти прогулятися парком.

За вікном доволі гарний краєвид. Старі дерева, призахідне сонце, яке гарно лягає поміж листя. Небо стало рожевим, жовті стіни кімнати тепло відбивають останні промінчики. Навіть ця палата мала б кращий вигляд, якби ще поставити дивани і якісь столики — то було б, як на курорті.

Під вікном одне вільне ліжко. Я запитально дивлюся на маму.

— Ти не хочеш туди переселитися?

— Ні, потім мене і так переселять.

— Куди?

— У післяопераційну, якщо все буде гаразд.

Боже, я цього не витримаю.

— До тебе ще хтось прийде сьогодні?

— А хто мав би прийти?

— Не знаю, професор або пані Юлія...

— Ні, з професором ми вже сьогодні бачилися. Я хотіла провести вечір з тобою...

Який вечір? Хіба звідси не виганяють відвідувачів після певної години? Я неспокійно кручуся на своєму кріслі.

— Може, вийдемо кудись на каву?

— А ти голодний?

— Ні, але я подумав, що ми могли би сходити в буфет, якщо ти хочеш... Я не голодний. Я поїв, — брешу. — Але мені вже час іти до... — мало не вибовкнув Шварца, але встиг себе виправити, — до Геракла. І ще у мене замовлення у центрі.

— То чого ж ти мовчиш, сонечко, я би не затримувала тебе, якби знала, — мама розводить руки і підводиться. — Я тебе відпровожу до ліфта.

Не хочу їхати ліфтом, краще спуститися сходами, щоб якомога швидше звідси втекти.

У коридорі майже порожньо, лише медсестра заходить до різних палат і збирає термометри.

Дві інші медсестри сидять у відкритій маніпуляційній і розкладають ліки по пластикових коробках.

Пластик — це нещастя нашого часу. У животі однієї чайки знайшли двісті сімдесят три шматки пластику. Чайка померла з голоду. Птахи плутають пластик на поверхні води із планктоном або водоростями, їм здається, що коли ця речовина легко колишеться на хвилях, то вона їстівна. А в Тихому океані мільярди тонн пластику утворили острів, у шість разів більший за Польщу. На кілограм планктону припадає сорок шість кілограмів штучних матеріалів, які ніколи не розкладуться. Вони просто зменшуються, розпадаються на менші шматочки і стають усе більш небезпечними. Північно-Тихоокеанський субтропічний вир, велетенська течія в океані, збирає все це гівно і формує один велетенський шматок сміття.

Щогодини у воду скидають сімдесят тонн відходів. Тому я не купую води у пластикових пляшках.

— Я би хотіла, щоб це вже було позаду. Але що поробиш.

— Не переживай, — кажу рішуче, хоча зараз теж відчуваю втому і брак оптимізму.

Але зі Шварці все вдалося.

Мама виходить разом зі мною у коридор, прямуючи до ліфта, я згадую про горжет, який ношу з собою відчора.

— Я забув телефон, — кажу і на хвилю повертаюся у палату, запихаю горжет у мамину косметичку. Не зашкодить, хоч я і не забобонний.

Я наздоганяю маму біля ліфта.

Кутиком ока дивлюся на неї. Вона у довгому синьому халаті, виглядає гарно, усміхається трохи вимушено, я знаю цей вигин її вуст, розумію, що вона перелякана.

— Ні за що не хвилюйся.

— Сонечко, не ображай Геракла... У нього, крім мене, нікого немає.

— Я не ображаю, мамо, — відчиняю двері ліфта, мама стоїть нерухомо, це схоже на сцену з фільму.

— Ми ще побачимося?

Я нахилиюся і цілую її.

— Звичайно, я знаю, що все буде добре, — кажу я, і двері зачиняються.

Собачатинка, Телятинка і куйочка

Інга чекає мене на сходах. Я відчиняю двері, віддаю їй сумку з чужим псом. Ніхто не телефонував сьогодні за оголошенням. Жодного дзвінка.

— У тебе знову немає що їсти, Норісе, — каже Інга, зазираючи до холодильника. Вона не ображається за те, що я спізнився. Телефонував, щоб попередити її, але у неї розрядився телефон. — Ідемо до китайського ресторану, — каже вона, — я тебе запрошую.

Я не хочу їсти, а ще менше хочу, щоб вона мене запрошувала. У мене зараз інші проблеми.

Добре, ходімо їсти, а потім я повернуся до порожньої хати і буду думати, що робити зі своїм життям.

Передзвонив Грубий.

Він не має поняття, про які фото я говорю, він не брав жодних фото, порно ми тоді не дивилися, бо зосередилися на пияцтві, це може підтвердити Маурицій, а я був у стресі.

— Старий, ти справді подзвонив Аліні й залишив їй повідомлення на автовідповідачі, але якісь два слова, не більше, а потім ти відрубався. Ти сказав: «Аліно, Алінко», — точно не більше. І я взагалі не розумію, про що ти, ти нічого їй не казав, а тим паче нічого важливого. Перед тим ми справді розмовляли про фото і про зйомки до «Метелика і скафандра», але знімав, на жаль, не ти. І послухай, старий, щоб тобі передзвонити, мені довелося спуститися з гори поїздом, бо на горі немає зв'язку. Я думав, що у тебе якісь серйозні проблеми. О боже, у твоєї мами рак? Вибач, старий. Тобі потрібен лікар? Гроші? Тобі хтось допомагає? Мій батько дружить із професором із Центру онкології, чого ж ти зразу не сказав, а все ходиш довкола, ми ж не відучора знайомі. Старий, не переживай, все буде добре, не здавайся, вибач, що я наїхав на тебе, але треба було відразу сказати, що сталося, а ти почав із Аліни... Ну і я дуже радий, що ти отримав роботу! Яку роботу? Хтось хотів тебе запросити знімати «Шепіт на світанку». До тебе телефонували?

Якось трохи забагато всього як на один дзвінок.

Забагато.

Я не зможу обміркувати цю інформацію, поки чогось не з'їм, бо відчуваю, що зараз помру з голоду.

Я мушу впоратися з цим усім. Сам. Мушу знайти Геракла.

— Ходімо?

— Так, — кажу до Інги і зачиняю квартиру. З сусідніх дверей визирає Христина.

— Єреміє, наступного тижня повертається твоя улюблена сусідка. Привіт, Інго, Збишек сказав, що допоможе тобі...

— Допоможе?

У чому може мені зараз допомогти Збишек, якщо я сам усе зіпсував?

— Ну, з фарбуванням кухні... Тобі доведеться поговорити з сусідкою...

Я машинально киваю, Інга тримає торбу з чужим псом. На вулиці вирує життя.

Достатньо було кількох днів погоди, щоб люди вийшли з дому.

Прогулюються. Дехто — з собаками. Хтось обіймається, а інші йдуть, ніби вони не разом. Ідуть і тішаться невідомо з чого.

Ми заходимо до мого в'єтнамця чи китайця, я їх не розрізняю. Мабуть, для них ми теж усі однакові.

Інга бере собаку на руки, дає мені сумку.

Китаець радіє, побачивши нас, а ще більше радіє Шварці:

— О, песик, песик.

— Не песика, а куйочку, — кажу машинально, бо не розумію, чи він пропонує нам меню, чи просто любить собак, хоча у них це завжди звучить двозначно.

— Куйочка і рис із овочами! — повторює він наше замовлення і дивиться на плечі Інги. — Песик їсти?

— Песика не їсти! — відповідає Інга. — Песика їсти — фу!

— Їсти, їсти, — усміхається китаєць.

— Тут песика не їсти. Їсти куйочку, свининку, песика — ні.

— Їсти, їсти. Бути і їсти. Вчора бути, сьогодні бути! Завтїа бути!

— *Yesterday?* — перепитує Інґа.

— *Yesterday evening, the same dog was here! Small pet!*

— *The same one?*

— *Looks like the same one.*

Я стою, як оглушений. Ніби все розумію, але нічого не розумію.

— *He looks hungry, I gave him kujciak! Good boy!* — він простягнув руку, і тут Інґа не встигла стримати Шварці від ривка.

— Не цей песик, той доблий, цей недоблий, — китаїзоа швидко забрав руку і перестав усміхатися.

— Де песик? — я зловив його за руку.

— Тут, тут, — він показав на задню стінку.

Як за командою, ми з Інґою кинулися до виходу.

Ми оточили будку, вона — з одного боку, я — з іншого.

З-під гори дощок, які закривали будку ззаду, повз шум, який долинав від вулиці Ґурчевської, до мене долинув слабенький писк.

— Ґеракле? — запитав я і присів.

Я готовий був багато віддати за те, щоб це був Ґеракл.

Я ніколи не кричатиму на нього.

Не називатиму придурком.

Присягаюся.

Щось ворухнулося між дошками, а потім поповзло у мій бік.

Це був Геракл.

Я завмер, а потім повільно простягнув руку. Інга з'явилася з-за рогу і зупинилася. Геракл не зважав ні на кого, підповз до мене і почав лизати мою долоню. Я схопив його на руки. Це було найкраще, що могло зі мною трапитися. Притулив пса до себе, він тремтів і, здається, схуд, лежав на моїх руках, наче народився там. Я гладив його по голові, він хотів махати хвостом, але не мав сили.

— Ти, дурненький, — сказав я.

— Я піду по їжу, — втішена Інга повернулася на п'ятках, а я стояв із псом на руках і вперше за кілька тижнів був справді щасливий.

— Це твоє, а це — моє, ідіть додому, я сідаю в таксі, — Інга подає мені торбинку з їжею. Я їй неймовірно вдячний.

Вона справді як чоловік.

*

Я покупав Геракла, він зі мною не воював. Витер його своїм рушником і загорнув у інший, сухий.

Пес тремтів, але лежав спокійно. Випив трохи води, але у бік полядвиці навіть не глянув. Я поклав це нещастя на своє ліжко.

Він заснув.

Повідець сушився у ванній.

Я з'їв уже майже холодну страву з куйчака, переніс собачі миски до своєї кімнати — якщо зголодніє, то встане, — і обережно ліг поряд із Гераклом.

Заснув як убитий.

*

Вранці прокинувся від відчуття, що мені незручно, і не відразу зрозумів чому. Щось мене душить. Підводжу руку — на шиї щось важке заважає дихати. Відразу ж прокидаюся. На шиї у мене жива тварина. Встаю, Геракл скочується з мене. Я не розуміюся на псах, але бачу, що йому погано.

Я підсуваю до нього миску, але він не хоче їсти. Я вбираюся, надягаю на нього повідець, більше ніколи в житті не спущу пса. Виходжу з ним на прогулянку. Він пісяє, але сеча має колір темного пива, а пес хитається. Не має сили ходити. Я беру його на руки.

Тільки цього мені і бракувало.

ХВОРОБА

Може, китаець чимось його отруїв.

Якусь мить я розмірковую, що мені робити. Повертаюся до квартири, вмикаю комп'ютер, бачу, що поряд із моїм домом є ветеринарна клініка. П'ю каву, пакую пса до торби, він не протестує.

У клініці спокійно.

У передпокої зайняті три крісла — на одному морська свинка зі своєю господинею, на другому — Геракл зі мною, а на третьому — такса із добре вбраним старшим паном.

— Пес захворів? — заглядає у мою торбу пан.

— Сподіваюся, що ні.

— Тоді навіщо ви прийшли сюди?

— Бо він якийсь ослаблений.

— А хто тут не ослаблений, пане. Я теж не дуже сильний. І теж прийшов зі своїм собакою. Заходьте перед нами. Ми не поспішаємо. Можемо посидіти.

— Дякую, — кажу чемно, у мене справді немає часу годинами сидіти поміж свинками, псами чи якимись іншими звірятами. Найважливіше, що пес знайшовся.

Ветеринар дуже привітний, він питає, як давно пес погано почувається, я пояснюю, що не бачив його кілька останніх днів, бо той утік. Але відучора його характер різко змінився. І сеча стала, як пиво.

Лікар уважно слухає, просить вийняти пса, я знаю, що Геракл буде боронитися, але той, здається, сам себе підмінив на спокійнішого брата-близнюка.

Навіть не поворухнувся.

— Не подобається він мені, треба взяти аналіз крові...

— Беріть.

Я відвертаюся, коли ветеринар голить псові ногу і заганяє під шкіру голку. Не можу дивитися на кров, хай навіть собачу.

— Коли будуть результати?

— Залиште мені номер телефону, я передзвоню, зробимо терміново, бо пес дуже слабкий...

Я даю лікареві номер телефону, плачу нефігову суму і виходжу з кабінету.

У передпокої додалася ще одна вівчарка, один великий рудий кіт, обидва — на колінах у власників. Усі тварини спокійні. Старший пан із таксою підводиться.

— Я повернуся трохи згодом, а ви займіть мені чергу. Хочу прогулятися з псом. Ми не поспішаємо.

Такса має сивину на морді і рухається, немов з бодуна. Незграбно і повільно.

— Не забудете? А що з песиком?

— Не знаю, — низую плечима. — Взяли кров на аналіз.

— Зараз їх лікують краще, ніж людей, — зітхає старший пан і прямує до виходу. — А скільки псові років?

— Чотири.

— Пощастило вам, ще поживе.

Це правда, цьому псові стільки ж років, скільки нашим із Мартою стосункам. Приблизно. Але різниця у тому, що стосунків більше немає.

Старший пан відчиняє двері, ми виходимо разом із ним надвір.

— Я зі своїм ще погуляю.

Він явно хоче порозмовляти, але я не можу зараз розмовляти про собак, у мене мама в лікарні, а я повинен впорядкувати своє життя.

Повертаюся додому, Геракл не хоче навіть вилізти з торби.

Я виймаю його, кладу на диван. Він спирається головою на передні лапи, заплющує очі.

Пес вже навіть не відчуває до мене ворожості. Це мене найбільше турбує.

Я їду в Біляни, бо ще з минулого тижня маю там два швидких замовлення — розподілити сигнал від Wi-Fi по цілому будинку і розкинути сигнал із сателітки на два телевізори.

Дорогою дзвонить телефон, і чоловічий голос повідомляє:

— У мене є ваш пес.

— У мене теж, — кажу я і кладу слухавку.

Я мав би сам собі виплатити нагороду за знайденого пса, це би врятувало мої фінанси.

На Білянах я пробув години три. Телефоную до мами, але у неї якісь відвідувачі, вона каже мені прийти завтра, бо хоче поговорити. Постійно говорити. Скільки можна?

Пів на третю дзвонять із клініки.

— Шановний пане, прошу привезти вашого пса негайно. У нього піроплазмоз.

Мені ця назва нічого не говорить.

— Це захворювання переносять кліщі, воно дуже небезпечно, особливо для собак. Якщо ви хотіли би його приспати...

Приспати? Геракла?

Через двадцять хвилин я вже вдома, хапаю пса і біжу до клініки. У передпокої і далі сидить уже знайомий мені старший пан і ще якась жінка з котом перської породи.

— Чи не могли би ви... — звертаюся я до пані, але старший пан перебиває мене.

— Цей чоловік був тут щойно, я тримаю місце для нього, — і підморгує мені так, що і сліпий би побачив.

Я знову заходжу до кабінету, кладу на стіл Геракла, він не виривається, і це мене трохи непокоїть.

Цього разу ветеринар уже не такий привітний, він невпевнено киває. Піроплазмоз, пес маленький, невідомо, скільки він уже хворіє, шкода, що я не давав йому

крапель проти інфекції, шансів мало, дуже мало, можна спробувати, зараз на півтори години під крапельницю, він лежатиме спокійно, я не мушу стояти біля нього, так, він не впаде, буде у торбі, треба йому поставити крапельницю, невідомо, але можна спробувати... Якщо піроплазмоз не лікувати, це смертельно, відбувається ураження печінки, нірок, це інфекція крові, вона руйнує червоні кров'яні тільця, починається сильна анемія.

Я виходжу до передпокою, там уже багато людей. Пан із такою сидить у самому кінці черги.

— І що?.. — питає.

— Піроплазмоз, — відповідаю.

— О, це погано. У пса мого брата таке було. Але він вижив. Хоча не буду вам навіть казати, чого це коштувало. Йому поголили ногу, потім волосся відросло світліше, бо такса може поміняти масть дуже швидко, не встигнеш озирнутися, тепер пес темний, а плямка на носі — світла.

Я киваю, але якось невизначено.

— Піду куплю газету.

— Ідіть, ідіть, я потримаю місце.

— Не потрібно, дякую.

Я виходжу у прочинені двері, у клініці повно людей із тваринами, здебільшого це коти і собаки, але у куточку бачу дівчинку з великим білим щуром на плечі.

Я купую журнал «Політика» і якусь мить роздумую над тим, щоб узяти ще й цигарок про всяк випадок. Але шкода перекреслювати три роки без куріння.

Повертаюся до клініки, йти додому немає сенсу.
А може, мене викличуть раніше?

Може, це не буде так довго тривати?

Може, якісь боги на мене прогнівалися?

Чи це кара за Марту?

Мамину операцію перенесли на три дні. Але хіба
у світі існує тільки один лікар?

Може, вони передумали оперувати, просто не хочуть
казати мамі?

*

Наполегливо дзвонить телефон, я беру слухавку і, як не
дивно, відразу ж упізнаю голос.

Агата Кулебяк.

— Це Єремія Чуцкевич?

— Так, це я. Я просто хотів пояснити, що... — пропи-
хаюся поміж людьми і виходжу надвір, нервово хапаю
ротом повітря, тепер мені страшенно незручно, бо тре-
ба було відразу зателефонувати.

— Нарешті, — каже найкраща у цій країні акторка. —
Непросто вас видзвонити. Ви переховуєтеся? — в її го-
лосі чути неприховану іронію.

— Ні, чому, просто...

— Я бачила «Липу», бачила «Непотрібну розлуку».
Ви ж оператор?

— Так, — погоджуюся, хоча до чого тут це, якщо
я просто міняв у її домі кабель. — Коли я виходив від

вас, телевізори працювали, — белькочу я і знову чую її сміх.

— Я хочу, щоб ви знімали мій наступний фільм. Мені на цьому залежить. Ви зараз вільні? Чи маєте інші пропозиції?

Я мовчу. Не можу вимовити й слова. Зараз? Коли у мене хворий пес? І мама? І коли все довкола летить шкереберть?

— Слухаю? Ви ще тут?

— Так, — видушую з себе після паузи.

— Я думаю, ми могли би порозумітися. Хоча непрос-то було визначити, хто є хто... — вона знову сміється. — Ваш колега завзято вас захищав... Я знаю, що телевізори працювали, чоловік мені сказав.

— Це добре, — полегшено зітхаю, наче це найважливіша у світі справа.

— Я би хотіла, щоб ви негайно сконтактувалися з Ксаверієм Недзвядком, він продюсер. Щоправда, він сказав мені, що ви не зацікавлені, але я йому не повірила. Ви ж знайомі, правда? Режисер Якуб Грабарчик. Він зніматиме «Зустрінемося на світанку». Він знає вас.

— Так, — знову машинально повторюю. А за мить додаю: — Але...

— Але? — вона робить паузу.

— Я не знаю, чи ви в курсі, але у мене були проблеми з паном Коласинським...

— У мене теж були, — я знову почув її сміх. — У нашо-му середовищі про це всі знають. Я пропоную вам роботу,

бо вірю, що працюватимете так само добре, як у своїх попередніх фільмах. І я вам довіряю. Перевірено кабелем.

Вона явно знущається з мене, але це звучить так мило.

— Не вірю, — врешті кажу я.

— Тут не про віру йдеться, а про підписання угоди. Чи можу я на вас розраховувати? А через кабель даремно переживали. Просто ви нажили ворогів у моєму саду. Точніше, одного ворога, тож на що тут сподіватися? Ви зіпсували його роботу — мабуть, він віддячився...

*

Мене наче обухом по голові гепнули...

Ця розмова була схожа на якийсь сон.

Такого просто не буває.

Не у нашому світі.

Я хапаю телефон і дзвоню Ксаверію.

— Єремія? — дивується він, наче я воскрес із мертвих, хоча приблизно так і почуваюся.

— Я говорив із Агатою Кулеб'як...

— Я знав, що де диявол не зможе, баба допоможе.

Мені ти відмовив.

— Я тобі відмовив? — тепер я справді здивувався.

— Я запитав, чи ти зараз десь працюєш, ти сказав, що кіно тебе більше не цікавить. Зрештою, Конярьська казала те саме. Чувак, у тебе що, амнезія? Альцгаймер почався занадто рано? Чи ти на наркоті?

Я пригадав собі розмову в «0,8 проміле».

Невже я можу настільки неправильно трактувати те, що мені говорять?

Аліна?

Аліна казала, що мене кіно не цікавить? Аліна, яка знає, що я ночами вию від того, що не можу знімати?

Це неможливо. Тільки не Аліна.

Я повинен це з'ясувати.

Але не зараз, бо у дверях клініки стоїть старший пан і махає мені рукою.

— Заберіть свого пса, там шукають власника.

Я знову заходжу до клініки, всміхаюся, перепрошую, беру пса, слухаю поради лікаря, обіцяю уважно стежити за здоров'ям Геракла.

— Зараз нічого не можу сказати, — повідомляє мені ветеринар. — Через кілька днів буде відомо, чи він виживе. Увесь наступний тиждень ви повинні приносити його на крапельниці, якщо доживе. Пильнуйте, щоб він пив. Багато пив.

Я виходжу з клініки із рожевою сумкою в руках. Зазираю у віконечко, у пса у вені канюля для крапельниці, лапа перев'язана, він лежить на боці і дихає. Здається, дихає.

*

Усю суботу я доглядаю пса, везу його на крапельницю. Він майже не рухається. Дихає ледь чутно, не знаю, чи виживе.

Я мушу їхати до лікарні, до мами, вона вже тричі дзвонила, щоб я приїхав о третій.

Стукаю до Христини і питаю, чи можна принести їм Геракла, бо його не варто зараз залишати самого.

— Звичайно, Єреміє, у тебе зараз є важливіші справи, не хвилюйся, ми його припилуємо.

Ані немає, вона у таборі, вчора заходила попрощатися, я позичив їй фотоапарат — старий, але крутий, напівавтомат, вона за три хвилини навчилася ним користуватися і була на сьомому небі.

Христина ніжно, але рішуче бере у мене пса, з перев'язаною лапою і канюлею той виглядає як шматок м'яса, не протестує, дивиться на мене напівпритомно своїми чорними очицями, піддається, коли його гладить жіноча долоня, а потім знову опускає голову.

Слабий він.

— Йому треба багато пити, — кажу я і не хочу залишати Геракла. Краще би був зі мною.

— Іди вже, Єреміє, — Христина зачиняє двері.

Зраджений

Вийшовши з лікарняного ліфта, зустрічаю професора. Його явно тішить моя присутність, але я не можу відповісти йому взаємністю.

— Єреміє, як добре, що ми зустрілися. Я біжу по морозиво, мама хоче морозива, — каже він. — Прогуляєшся зі мною, якщо твоя ласка? — він показує на ліфт, із якого я щойно вийшов.

Гаразд, зроблю йому таку ласку. Ми стоїмо перед входом до лікарні. Погода неймовірна. Чудове літо.

— Це добре, що я тебе зловив, бо вже немає більше змоги все приховувати і намагатися не афішувати. Невідомо, чи твоя мама вибереться з цього всього, ми повинні бути готовими до будь-якого варіанту, але зараз насамперед мусимо їй допомогти.

Що означає «будь-якого варіанту»? Що за дурнувата канцелярська мова?

— Так, я знаю, — кажу.

— А операція — це не тільки фізична травма, це і цілковито нова психологічна ситуація. Просто жінки так уже влаштовані, що... вони думають, що разом із грудьми... — він починає затинатися, — думають, що перестають бути жінками. А це неправда. Жінки дуже важко переносять мастектомію. Але цим я займаюся.

Цікаво, як саме. Віддасть їй свої груди? І чому він має цим займатися?

Блін, блін, блін.

Що мені робити, як поводитися, чому він намагається мені звирятися? І звідки раптом ця рішучість? Він більше не схожий на розварені кльоцки. Стрункий, мужній, розчісує пальцями сиву чуприну, має проникливий і уважний погляд.

— Добре, — відповідаю.

Я не знаю, як саме він цим займеться, але якщо хоче зайнятися — будь ласка.

— Чи можу я на тебе розраховувати?

— Це ж моя мама, — відповідаю.

Це радше я міг би дивуватися, чого це раптом він пропонує мені розраховувати на нього.

— Твоя мама може не пережити цього, ти усвідомлюєш серйозність ситуації?

А це якраз неможливо.

Про таке не може бути мови.

Що він таке каже? Я мушу поговорити з лікарем, я щось пропустив. А цей придурок доходить таких висновків, ніби ми у залі суду! Ці мені недоумки-професори!

Юристи мають таку схильність, спокійно, старий, не дай на себе насісти якомусь ідіотові, просто роби своє.

— Я би хотів, щоб у тебе був мій номер телефону.

Голос професора був сумним, коли він диктував мені цифри, а я слухняно записував їх у телефон.

— Так, так, — повторив він ніби сам собі, а потім знову подивився мені в очі, — це дуже важливо, але це — моє завдання, жінки після операції почуваються покинутими, твоя мама повинна зрозуміти, що для чоловіка, який її кохає, це не має значення.

Звичайно, що для мене це не має жодного значення, не розумію, що він намагається мені втовкмачити!

— Ну і у цій ситуації ми якраз мусимо поділити обов'язки, вона повинна перебувати в товаристві людей, які її люблять.

Я тільки сподіваюся, що мені не доведеться з нею жити. Хіба що вона погодиться оселитися в мене. У моєму будинку принаймні є ліфт. Але, знаючи свою маму, я розумію, що про це годі й говорити.

— Уже кілька тижнів твоя мама знає, що ситуація дуже складна. Вона не хотіла тобі розповідати про це, поки не матиме певності. Але зараз я дуже радий, що...

Г'юстоне, у нас проблема!

— Я радий, що все нарешті з'ясувалося, — він подає мені руку.

Що з'ясувалося? І що мало з'ясуватися?

Я дивлюся на те, як він іде геть пружним кроком, наче зібрався на військовий вишкіл, а не по морозиво.

Витягує телефон, розмовляє. Цікаво, що мама від мене нічого не хоче, а професора юриспруденції, викладача, свого партнера з гри у бридж, ганяє за морозивом, ніби вона щонайменше вагітна від нього.

Вибігаю сходами на третій поверх, бо біля ліфта стоїть багато людей, ще й інвалідний візок.

Мама сидить на ліжку, досить елегантна у своєму халаті, підставляє мені щічку для поцілунку, три баби поряд із нею витріщаються на мене, такі у них розваги — подивимося собі на синочка тієї пані, що має рак.

Мама підводиться з ліжка, бере мене попід руку, а я такого не люблю, бо це негарно, занадто старомодно, а до того ж трохи недоречно — так, ніби я належу їй.

Я ніколи не любив так із мамою ходити, натомість вона часом посеред вулиці брала мене попід руку.

— Ходімо до вітальні, я сказала Зигмунтові, що ми будемо там.

Ми сідаємо під вікном, мама дивиться на дерева, наче забула про мене.

— Зигмунт сказав мені все, — починає вона.

— Що саме? — питаю, як дурний, бо справді не розумію, про що вона.

— Знаєш, у мене складалося враження, що ти ні про що не здогадуєшся. Але я тішуся, що, ну... що ти не переживав.

Я не розумію, що маю відчувати. Якби знав, то, може, хвилювався би.

— Я дуже боялася. І даремно. Я завжди у тебе вірила, синку. Ти підійшов до справи так по-дорослому.

Боже, вона що, прощається перед смертю? Ще ніколи в житті мама так не розмовляла зі мною.

— Я не знаю, чи ти зауважила, але я вже досить давно дорослий.

— Знаєш, мені йдеться про те, що ти прийняв...

Яка різниця, чи у мами є цицьки, чи ні, аби була жива. Але вона про мене думає! Завжди мусить чимось дорікнути.

— Звичайно, що прийняв. Найважливіше, щоб ти була жива. А перейматися немає чим.

— О, Зигмунте, як ти швидко! — побачивши професора, мама проясніла, а той підбіг до неї з ванільним морозивом, її улюбленим. — Сідай, сідай...

— Бачиш, кохана, ти даремно переживала... Ми з Єрмією серйозно поговорили і все з'ясували.

Кохана?

Що означає — кохана?

Я розумію, що юристи завжди так — замість розмовляти виголошують промови. Але кохана? Це вже занадто!

— Може, варто подумати над тим, де ти будеш жити. Ти ж не зможеш тепер бути сама, — професор бере маму за руку, але дивиться на мене. — Твоїй мамі потрібен хтось поряд.

Блін, як же я сам про це не подумав. Мамі терміново потрібно знайти якусь допомогу.

— Чесно кажучи, ми вже кілька років про це думали, але твоя мама дуже переймалася, як ти до цього поставишся...

— Перепрошую, але про що ви? — я не уявляю, про що він говорить.

— Я ж тобі казав, що нас із твоєю мамою пов'язують почуття, і то не від сьогодні.

— Почуття?

— Єрemie, не будь дитиною, твоя мама — гарна зріла жінка, а я — зрілий чоловік.

Я фігію! Моя мама займається сексом?! І що мені з цим робити?

Я витягну телефон і прикладаю до вуха.

— Ні, не можу, зараз передзвоню, я у лікарні, — кажу у мовчазний телефон.

Я мушу вийти, мушу залишити їх, бо мене зараз просто розірве на шматки.

— Вибачте, я мушу передзвонити, — усміхаюся, вибачаюся, мама теж всміхнулася, а професор серйозний — він спостережливий і розуміє, що я прикидаюся.

Я виходжу з вітальні з телефоном у руці. Удаю, ніби розмовляю, а сам дихаю, немов біжу марафон. Перешкода, дихай, перешкода.

Я фігію.

Я фігію!

Який же я дебіл.

Сліпий.

Дурний.

Тепер зрозуміло, чому мені слід було телефонувати і попереджати, коли я збираюся прийти. Не з'являтися мов сніг на голову, а домовлятися про візит.

Блін, вона все життя мене обманювала, та й зараз теж.

Але треба повернутися туди і вдати, наче нічого не трапилося.

Я повертаюся, але почуваюся геть зайвим. Вони розмовляють про якісь дурниці, про те, що, може, зіграють тут увечері в бридж. Мабуть, прийде Юлія з чоловіком, це було би гарно, професор домовиться з медсестрами, принесе каву в термосі. Тож якби я хотів, то теж можу залишитися; як там Геракл, як робота? Мені навіть не хочеться говорити мамі, що через місяць я починаю знімати фільм, у понеділок мені надішлють сценарій. Її це може образити. Як так — вона хвора, а я буду зайнятий? Вже чую ці інтонації. Ти ж знаєш, що я ніколи... але не думала, що якраз тоді, коли мені потрібна буде допомога...

Якось воно буде.

Я думав, що мама збирається поговорити зі мною про щось важливе, а виходить, що я повинен просто бути присутнім, поки вони тут розмовляють собі любесенько з професором. Це якесь непорозуміння.

— Єрміє, що трапилося? — матуся врешті зауважила мене.

— А що могло статися? Ясна річ, поза тим, що у тебе рак, — виривається у мене, а мама кам'яніє.

Професор хапає її за руку.

— Він просто повинен звикнутися з цією думкою, — каже він до мами лагідно, як до дитини.

Звичайно, хай мені все пояснить, бо хто ж, як не він!

Мені хочеться крикнути йому, що я переживаю не за маму, а за пса, бо мама і так одужає, а той придурок збирається мені там здохнути, і все тільки тому, що я через своє добре серце один-єдиний раз спустив його з повідка!

У мене свої проблеми!

Мені треба поговорити з Аліною, пофарбувати стелю у сусідчиній кухні, яку я zalив, змиритися з тим, що я сам собі зіпсував життя, а він мене буде тут виправдовувати!

Пояснювати!

Це ж не я брехав, що у мене просто якісь рутинні аналізи, не я брехав, що бідний, самотній і постійно мушу бачитися з сином, бо він — моя єдина опора у житті, найважливіша у світі людина!

Тепер це все без мене!

— Мамо, я прийду до тебе завтра, зараз мені ще треба залагодити кілька справ, ок?

— Іди, коханий, якщо мусиш, — мама знову світиться від щастя, майже не зважає на мене. — Я така рада, що ми разом.

Я фігію!

Разом!

Я, він і вона!

Більшого щастя годі й уявити!

*

Я не можу отямитися, мене зараз просто розірве на шматки просто тут, на місці. Вертаюся додому, здається, вічність, хоча машиною це і недалеко.

Що вони всі зі мною роблять?

Я такий злий, що аж пелена застилає очі. Не буду напиватися, бо хочу думати ясно. У ліфті телефоную до Інги.

— Єреміє, як мама?

— Можеш заїхати?

— З мамою погано?

— Зі мною погано, — кажу крізь зуби.

— Скоро буду.

На четвертому поверсі ліфт зупиняється, невідомо чому, і заходять двоє.

Я знову з'їжджаю з ними вниз. А потім повертаюся на свій восьмий поверх. Стискаю зуби ще сильніше. Бідний пес. Тільки би він вижив.

*

— Розкажи, що сталося, але від початку.

— Якщо чесно, то нічого не сталося, — я такий злий, що мені навіть говорити не хочеться. — Маю сказати тобі, що моя мама, як завжди, протягом усіх тридцяти років мого життя, обдурювала мене?

— Як обдурювала?

— Вона знала, що в неї рак, ще місяць тому. А зараз обдурює із Зигмунтом.

— Не розумію. Ти про того чоловіка, з яким вони разом?

Мені мало чайник не вивалився з рук.

— Ти про це знаєш?

— Ну це ж очевидно! Пес завжди тішиться, коли його бачить. Вони точно разом. Просто живуть окремо. Це ж помітно. Я з ним познайомилася, коли була у твоєї мами з батьками.

— Цікаво, як же я нічого не зауважив, я ж не сліпий!

— Єреміє, ти що, ревнуєш маму?

Тут вона вже перегнула палицю.

— Ревнощі тут ні до чого, просто чому я довідався останнім? Ти хоч уявляєш, як я себе почуваю?

— Як? — запитала ніжно. — Як придурок?

— Гірше, — буркнув я.

— Але в чому проблема?

— У брехні! Обмані! Нечесності!

— А ти як собі це уявляв? Мама повинна була прийти до тебе, зізнатися, що спить з тим паном, і спитати, чи ти не проти?

Від думки про те, що мама може з кимось спати, мені знову стало невесело. Ні, Інга не може так думати!

— Слухай, дай спокій, не можуть же вони спати одне з одним?

— Сказати тобі правду, Єреміє?

— Правду про маму? Ти щось знаєш?

— Правду про тебе.

— Уважно слухаю, — сказав я і сів за стіл у кухні.

Раптом пішов дощ, від відчиненого вікна повіяло свіжістю. Краплі стукали об підвіконня, я зачинив вікно і подивився на Інгу.

— Ти вже зрозумів, чому тобі доводиться завжди бити когось? Ти не можеш подзвонити до Аліни, ти не...

Про що це вона знову? Ми ж зараз не про Аліну говоримо!

— У мене зараз є важливіші справи, — обірвав її.

— Раз ти сказав, що слухаєш, то слухай, — Інга нахилилася над столом і замовкла. — Ти, як мала дитина, продовжуєш вірити у те, що коли тобі чогось хочеться, то так воно і буде. Знімаєш фільми, бо любиш ілюзії. Не бачиш дійсна.

— Дійсно?

— Дійсностей.

— Дійсності.

— Дійсності. *Life is life*. Ти не маєш часу на розмову з Мартою, не маєш часу на розмову з Аліною, ти можеш не мати часу на розмову з мамою, а вона може померти! Знайди врешті час на справжню розмову. Щоб порозумітися, а не просто обмінятися словами. Це може бути остання нагода налагодити стосунки з нею, невже ти не розумієш, *don't you*? Не ховай голову в пісок, бо тоді ти виставляєш нагору свою дупу... як той страус! Ти ревнуєш, ти боїшся зараз, бо твій тато теж уже *dead*!

Мій батько лежить у землі уже двадцять років і нікого не займає, а вона мені тут про нього. До чого тут одне до іншого?

— Ти дратуєшся. Постійно дратуєшся. І як Марта витримувала з тобою?

Як?

— Не нервуй мене, Інго, — сказав я і пошкодував, що вона прийшла. Я вже зовсім з'їхав із глузду. Треба було напитися і самому собі давати раду.

— Я — за тебе, тому кажу тобі правду. Навіщо тобі брехня? Друзі не брешуть. А я — твій друг. І я тобі кажу, щоб ти порозмовляв із нею перед тим, як дратуватися, ти вже не дитина!

Я вже не дитина? Десь я вже це чув.

Невже жінки у цілому світі під'єднані до одного спільного диску з глобальною пам'яттю і однією і тією ж програмою? Ти вже не дитина, задумайся, робиш перше чи друге? Ти одягаєш короткі штанці, а знімаєш довгі?

Чому моя мама повинна померти?

— Ти не розумієш мене, Інго, — кажу я врешті-решт, а дощ все іде і йде. Нарешті, бо була нестерпна спека. — Річ не у тому, що я чогось боюся...

— А найгірше те, що ти все заперечуєш... Усі бояться втратити батьків. А ти вже одного собі втратив.

— Собі? З дванадцяти років я мордююся сам-один із мамою, бо батько був такий ласкавий покинути нас непередбачувано, і це теж моя провина?

Я почув, що сказав, і відразу ж замовк.

Інга теж почула, бо обережно торкнулася моєї руки.

— Твоя мама чекає на операцію. Зараз не ти найважливіший.

Чекаючи на Годо

Пес лежав біля мене всю ніч і майже не рухався.

Я мушу щось зробити, мушу подзвонити до Аліни, домовитися з нею про зустріч.

Треба поїхати у Раківець до жінки, якій ставив апаратуру, вона благає, щоб я приїхав у неділю, бо не може працювати. Вона перекладачка, як і Марта. У неї тільки діалоги на папері, тож поки не побачить фільм, не зробить перекладу, а завтра має віддати. На комп'ютері фільм не відкривається.

Я мушу якось сконтактуватися з Мартою. Але що я їй скажу? Занадто пізно. На її місці я би собі не пробачив, то ж з якої радості вона має кидатися мені на шию? Я би хотів поїхати до Бартка і Аськи, я мушу з кимось зустрітися, не можу постійно розриватися поміж псом і лікарнею. Ввечері сяду за сценарій. Хочу поскладати книжки, даремно я їх познімав, тепер вони лежать всюди, крім полиць, але зараз мені не хочеться нічого складати.

Я ледь зліз із ліжка, зніс на траву Геракла без повідка, він ледь-ледь стояв на ногах, попівся просто під себе і благально подивився на мене.

Я поснідав кефіром, у якого вже закінчився термін придатності, арахісом і мигдалем, які залишилися відтоді, коли тут жила Марта. Випив дві кави і повіз Геракла до клініки.

Ще одна крапельниця. Посиджу біля пса, потім залишу його у Христини і поїду у своїх справах.

Сиджу в лікарні і чекаю, поки закінчиться крапельниця. Хай би вже той пес одужав. Лежить такий нещасний з голкою у вені.

Я сиджу в кутку із заплющеними очима, не мушу спілкуватися з людьми, нехай думають, що я сплю. Це триває тільки годину, я витримаю.

До мене долинає монотонний голос дідуса з такою. Він приходив вчора і позавчора, сьогодні теж прийшов. Вітається зі мною як зі старим знайомим, його пес лежить у кошику, який дідусь тримає перед животом, обіймає обома руками, наче оберігає цей безцінний скарб, щоб не вирвали з рук.

— Уряд страшенно дурний. Усі тільки рвуться до корита, рвуться і рвуться, все їм мало. Я своє знаю, нікому не вірю. А ви? Теж ні? Ви ж тут сидите і сидите.

Інший чоловік, який сидить у черзі поряд зі мною, киває — мабуть, теж не хоче вступати у цю розмову.

Я заплющую очі. Мушу зателефонувати до Аліни, домовитися з нею про зустріч, поговорити. Не може бути,

щоб вона сказала, ніби я не зацікавлений роботою за фахом. Це якась помилка. Вчора я отримав сценарій, він чудовий. Щоб усе вдалося, треба все добре обдумати, наступного тижня будемо розписувати сцени.

— Не сідайте, пані, тут брудно, я вже їм казав прибрати, але вони не прибрали. І не квапляться це робити, бо самі вони сидять усередині, де чисто, і тільки гроші беруть, а ти думай, звідки ці гроші дістати. Сюди можна сперти. А що у вашого? Більмо? Ви тільки подивіться, з більмом вона прийшла. Людині ніхто не допоможе. А що воно з більмом не проживе? Хіба то варто лікувати? Я просто питаю, не пхаюся, це не моя справа. Так сидиш тут і сидиш, чекаєш невідомо чого, тільки час даремно гаєш, я тут уже півтори години сиджу.

Мама одужає, не зробить мені такої кривди.

Пса я мушувилікувати.

А потім треба почати знову жити нормальним життям. Щоб все погане нарешті залишилося позаду.

— Тут черга! Кожен каже, що тільки запитати, а тоді ти сидиш і сидиш, а всі заходять і виходять, ніби тільки запитати, а самі все залагоджують, а ти, як дурний, віриш кожному. То запитайте через двері, не заходьте. Ось цей чоловік сидить із самого ранку. Спить? Непоганий собі сон. Тварини зараз добре живуть. Не те що люди. Людина набігається, перехвилюється, а потім і так віддасть останні гроші, таке вже воно, життя, нічим не зарадиш. Я ще, поки маю здоров'я, можу трохи відкласти, але не дай боже, якась болячка, то взагалі не

даю собі раду. Донька мені трохи допомагає, але звідки їй самій взяти, якщо у неї трое дітей-школярів. Питаю вас, звідки?

Дідусь обертається на своєму стільчику. Нас тут сидить шестеро, але говорить тільки він. З нами говорить?

Сам із собою?

Зі своїм псом?

Я не ревную маму. Ніколи не ревнував. Але дуже образливо, коли твоя мама ставиться до тебе, як до придурка.

Невже вона думала, що я кинуся бити того її кавалера?

— Але кого там цікавить звичайна людина. Вони хочуть, щоб усі вимерли, о, це для них просто мрія. Найкраще, що може статися. Кожен, хто сьогодні виходить на пенсію, завтра помирає. Сідайте, пані, я відсунуся. Ой, біда. Зламана нога? Схоже на те. А чого він такий тихенький? Погано, коли тихенький.

Дзеленчання телефона змушує усіх повернутися у мій бік.

— Слухаю вас? — кажу якомога тихіше. Мені не хочеться нікуди виходити. Після вчорашнього дощу повітря вологе і надворі страшенно душно. Просто сауна. О сьомій ранку було вже двадцять шість градусів, я не пригадую, коли востаннє було таке спекотне літо. Тут, усередині, хоч трохи холодніше.

— Пан Єремія Чуцкевич? Мене звати Генрик Аркадовський, я дзвоню повідомити, що ви отримали

нагороду. Ви виграли, і на вас чекає подарунок, чи можна попросити адресу, на яку ми надішлемо запрошення?

— Запрошення чи подарунок? — уточнюю.

— Запрошення на розпродаж ковдр, але на цій зустрічі на вас чекає подарунок — срібний...

— Дуже дякую, — кажу спокійно, — можете взяти цю дрібничку собі.

— Дуже дякую вам за розмову, — він кладе слухавку.

От кому пощастило з роботою! Кожну розмову записують, а він щоразу змушений когось розізлити, у нього просто немає іншого виходу. І отримує за годину максимум вісім злотих. Няня у лікарні отримує тисячу сто п'ятдесят. Тож не дивно, що ці бабусі тільки й чекають, щоб їм давали по п'ять злотих за кожне винесене судно.

— Зараз ваша черга? А мені здавалося, що того папа, — дідок керує клінікою. — Ні, не ви, я до вас звертаюся! Зараз ваша черга! Ні? Тоді вибачайте. Я тут сиджу від десятої. Цілий день доведеться змарнувати. Кожен поспішає, а я, що думаєте, для приємності тут сиджу? Ні, заходьте, якщо хочете, бачу, що вашому погано. Я зачекаю. Мені вже однаково. А ви зайдете, коли буде ваша черга.

*

Якщо зйомки починаються через місяць, це означає, що через місяць я буду зайнятий від ранку до вечора. Але маму комусь доведеться возити на хіміотерапію. Треба

буде з кимось домовитися. Або відмовитися від фільму. Але я не можу відмовитися, тільки не тепер!

Треба це все якось організувати.

Шкода, що я спустив стільки бабла на ті Канари. Кому хотів цим насолити?

На Канарах з Мартою було по-іншому. Але Марти немає і не буде.

Якщо я зараз відмовлюся знімати, мене вже ніхто ніколи і нікуди не візьме. Такий шанс не випаде ще раз. Те, що акторка може вибрати собі оператора, є щасливою випадковістю. Таке можуть собі дозволити тільки найбільші зірки.

Що мені робити?

*

— Як його звати? Яцентій? — дідусь схиляється над великим мисливським псом. Той не зважає на старого. — Довге ім'я. Я більше люблю короткі. Вони якісь зручніші. Але у кожного свої вподобання, про це не дискутують. Короткі імена якось швидше вимовляються. Наприклад, Джек.

*

А може, Інга має рацію?

Якби я не був таким нарваним, то життя моє було би іншим, це точно. Зателефоную до Аліни — може, вона

погодиться сьогодні зі мною зустрітися. Набираю її номер, чекаю десять гудків, автовідповідач відключений. Пишу смс: «Може, повечеряємо сьогодні разом? Хочу з тобою зустрітися. Єремія».

*

— Заходьте, пані, я можу зачекати. Я вже стільки чекаю, ще п'ять хвилин — не страшно.

Дідусь озирається і чіпляється до кожного у черзі. Зараз хапає за руку юнака з великою пластмасовою коробкою.

— Ви теж із песиком?

Юнак не відповідає, сідає біля мене.

— Такі часи настали, хто би міг подумати. Колись було якось більше по-божому. Звірята помирали, їх ховали, а зараз вигадують, що хочеш, тільки щоб витягти з людини гроші.

Хай собі говорить, дідок мені не заважає.

Невже старість саме така? Він пропустив перед собою вже чотирьох людей і зовсім нікуди не поспішає. Де ще він знайде стільки слухачів? Невже ось такою є самотність? Чи моя мама доживе до старості? Адже їй тільки п'ятдесят вісім. І вже двадцять років вона вдова. Тобто вона була не набагато старша за мене, коли овдовіла. Боже! Тільки на шість років старша!

— Якщо свербить, то людина мучиться, але допомогти нічим не може. Ось мій пес, у кошику. Я знаю, що

вигляд у нього кепський, бо пес хворий. Собаці в лютому було вже сімнадцять. Ну і що з того, що старий? Я теж не молодий. Той лікар, блондин, сказав, що доведеться присипляти, якщо не стане краще. А воно не стало. Може, ще щось придумає. Тільки мені шкода мучити це створіння. Бо вони би лікували, поки не витягнуть із тебе всі гроші. Але як не крути, а людина мучиться з тою твариною і не знає, що робити. Лікар каже, щоб я сам вирішував, а я що, Бог? Заходьте з тим псом, я ще почекаю. Ми можемо почекати. Нам немає куди поспішати, правда, Шаріку? Звідки ж я знав, що мені попадеться якраз така такса?

Тихо тут, мені завжди здавалося, що у клініці з псами, котами, щурами, хом'ячками тварини гавкають, пишать одне на одного, а тут цілковита тиша. У лікарнях для людей страшенно гамірно, а тут спокій. Тільки цей бідний дідусь постійно говорить.

— Коли він дихає, то у нього ось тут аж випинається, бачите? Він уже, бідака, тільки мучиться. Минулого тижня йому поставили крапельницю. З початку місяця я вже витратив триста двадцять злотих. Але нічого не допомогло.

До почекальні заходить жінка, яка обіймає невеличкого песика, з дверей за нею вривається розжарене, мов із печі, повітря. Жінка роззирається довкола. Я встаю — нехай сідає. Дідусь пожвавлюється.

— Якщо ви поспішаєте, я можу пропустити, але треба мене ввічливо попросити, а не по-хамському пхатися.

Я не кажу, що пані — хамка, просто узагальнюю. Хоча якщо узагальнити, то все добре вже колись минуло, але немає виходу, людина мусить жити далі. А я можу посидіти ще трохи, — дідусь нахилиється над своїм кошником, і голос у нього відразу лагіднішає. — Ну що, маленький, посидимо ще трохи?

Його пес ледь дихає.

А потім дідусь підводить очі на мене. Вони у нього голубі, та ніби зблякли, посумнішали, бо занадто довго дивляться на світ.

— Я ще трохи прогуляюся, потримаєте моє місце, добре? Перейдуся. І повернуся. За хвилику. Винесу його на вулицю, нехай ще побачить світ. Дуже дякую. Ви пропустите цього пана, бо кров капає? Вони миттю зашиють, тварина навіть нічого не відчує, побачите. Перепрошую, перепрошую, зараз повернуся.

Я беру на руки свого Геракла, ветеринар мені усміхається. Може, пес таки одужає?

— Я вже піду собі, потримаєте місце для того старшого чоловіка, добре? Дякую.

Запихаю Геракла до рожевої торби, ну і що з того, що вона рожева? А яку мама мала купити? Чорну? Як на жалобу? Зрозуміло ж, що пес не мій.

— Я ж казав, що буде краще. Цей пан сюди вже тижень ходить, — повідомляє усім дідусь, наче це когось цікавить.

І підіймає свій кошник. Його такса лежить на шматку старої ковдри. Я пропускаю його у дверях.

— Дякую вам, це добре, що псові полегшало.

— Дуже добре. Моя мама хвора, а цей пес — її єдина радість, — пояснюю я і бачу сльози в очах старого. — Вашому теж пощастило мати таке гарне довге життя, — кажу йому, бо бачу, що він прощається зі своєю таксою.

— Та власне. А зараз доводиться вирішувати за нього, — каже старий і йде геть.

Кльово було би зробити фільм про цього старого і його Шаріка. Я вже більше його тут не зустріну, це точно. Дивлюся на схилені плечі старого і товсті покручені пальці, які тримають кошик із псом.

Старий ставить кошик на траві, а пес навіть не підводить голови.

А потім я залишаю їх на самоті, відвертаюся і несу Геракла додому. Покладу його у ванній, там принаймні прохолодно.

У лікарню я приїхав ще до п'ятої. Ми вийшли з мамою надвір, сіли на лавці під каштаном, як пара пенсіонерів. У лікарні так душно, що й не знаю, як це можна витримати. Всі палати відчинені, вікна відчинені, але все одно як у сауні. Ніде неможливо витримати: тут, під цим деревом, теж ні, хоч тут і є трохи тіні. Я весь мокрий, бо у машині, ясна річ, зламався кондиціонер, який я зовсім недавно поставив.

— Ти міг би привезти пса, — каже мама, а мене починає трусити.

— Якби міг, то привіз би.

— Ти ж не подумав про це, правда?

Взагалі-то правда, я навіть не думав, що можна привезти до лікарні це отого нещасного загиблика, щоб маюся на нього уважніше подивилася.

— Не подумав. Така спека, — кажу і дивлюся в небо. Буде дощ? Вчора ввечері був, позавчора теж був.

В якомусь нормальному кліматі вже стало би прохолодніше, а тут — ні, спека, як у тропіках.

— І як ти тепер даватимеш собі раду? — питає мама.

— Як завжди, — відповідаю.

— А ти хоч раз на день їси щось тепле?

Дайте мені спокій. Я знаю, що у неї завтра операція. Але це вже занадто.

— Так, я їм, п'ю, пісяю, чищу зубки, — вихоплюється у мене.

Але мама цього разу не робить мені зауваження за хамство, тільки якось уважніше дивиться на мене і торкається моєї руки.

Я не переконаний, що мені подобається, коли вона так мене торкається. Це видається трохи зверхнім.

— Ти ніколи мені не пробачиш? — питає вона несподівано.

— Того, що ти мене контролюєш? Не хвилюйся, — кажу. — Я вже звик.

— Ну якраз у цьому ти не можеш мені дорікнути. Я не переживала би за тебе, якби знала, що ти даєш собі раду, але ти...

— Хочеш сказати, що не справдив твоїх очікувань? — не витримую я, хоча починаю шкодувати про це ще до того, як встигаю завершити речення.

Я навіть думав поговорити з мамою про те, що через чотири тижні буду знімати фільм і що потрібно щось вирішити. Я, звичайно, можу і відмовитися, але сподіваюся, що вона зрозуміє: я буду приїздити вечорами,

отримаю непоганий аванс, ми зможемо когось найняти, і так далі, але зараз уже немає бажання поділитися цією інформацією.

Навіщо?

Адже і так ясно, що я не даю собі ради.

Усім відомо, що я також зіпсував собі життя.

А це означає, що і мамі теж.

— Як ти можеш так зі мною розмовляти? Ти ж знаєш, що я цього не витримаю... — голос мами тремтить. — Як ти можеш так зі мною?

— Ні, — кажу замість того, щоб змовчати, — це ти завжди так зі мною. Я все життя у чомусь винен.

І раптом я усвідомлюю, що це, здається, саме так і є. Усе життя я ставлюся до мами так. А вона завжди бідна і нещасна. Спершу — бо помер чоловік, тож я мушу подбати про маму і стати для неї всім, потім вона нещасна, бо самотня, і я повинен пильнувати, щоб вона добре себе почувала, далі вона хворіє, і знову нещасна. А я — завжди той, хто добиває її, заганяє у могилу, той, кому життя не вдалося, кому не пощастило, і добре, що мій батько цього всього не бачить.

— Сину, невже ти ніколи мені не пробачиш? Ніколи не зрозумієш?

— Що я маю зрозуміти, мамо? — я розгублений. — Того, що ти не могла сказати мені про свою хворобу? Я б тоді не їхав на ті ідіотські Канари.

— Я не хотіла тривожити тебе занадто рано...

— Справді? Краще занадто пізно?

— Ти завжди звинувачував мене у тому, що твій батько помер, але мені було важче, я залишилася сама з дитиною, зрозумій це врешті!

Мама підвищує голос, а цього я вже дуже давно від неї не чув.

Знову те саме.

— Це я тебе звинувачував? Мені було дванадцять років!

— Ти так і не пробачив мені, що я відразу не забрала тебе з того табору. А що би це дало? Нічого, розумієш? — мама схиляється до мене, її обличчя не таке, як зазвичай, вона змучена і сумна. — Ти не зміг попрощатися з ним, як не зміг би нічим мені допомогти, а я ж не була готова до смерті чоловіка...

— А я? Думаєш, я встиг підготуватися до смерті батька?

У моїй пам'яті постала дорога додому з Вісли. Я вперше поїхав до зимового табору. Повний автобус дітей, усі щасливі після двох чудових тижнів катання на лижах. Зима була неймовірна, випало багато снігу, ми цілий день дуріли, каталися, була чудова компанія й інструктори, які ставилися до нас як до партнерів і були з нами, дітьми, на «ти».

Я був у горах уперше в житті. На свободі, без опіки батьків, вільний, як птах, радісний, мов щеня. Я тоді лише починав кататися, а через два тижні навчання вже їздив, мов досвідчений лижник. Інструктор сказав, що я — талант-самородок. Я пишався собою, мов павич. Уже більше

не падав із крісла на підйомнику, а за два дні до повернення інструктор вибрав найкращих, серед них і мене, і ми поїхали на справжній витяг і трасу для дорослих. Небагато хто з дитячого спуску перейшов на справжній, дорослий, а я був єдиним, хто вперше тоді став на лижі!

Я їхав донизу, і світ був моїм. Там я вперше відчув себе дорослим чоловіком.

Батько мав би пишатися мною.

А він уже не жив, хоча я нічого про це не знав.

Останню ніч ми провели, пробираючись у сусідні кімнати і намащуючи дівчат чим доведеться — зубною пастою, вкраденим у їдальні ягідним повидлом, медом, а також ховалися від опікунів у туалетах, душових, коридорах.

Ми чудово розважалися, а мого батька у цей час уже не було на світі. За чотири дні до того відбулися змагання — я посів друге місце після якогось п'ятнадцятирічного хлопця зі старшої групи, отримав диплом, на якому було написано: «За друге місце...». Я був другий і неперевершений, тішився, як дурний, скрутив диплом у трубочку, щоб він не пом'явся, і поклав на дно сумки, хотів показати вдома татові.

А тата вже не було, хоча я про це нічого не знав. Я познайомився з дівчиною, Касею, вона була старша на рік, добре каталася на дошці, вона поцілувала мене у щоку і сказала, що я кльовий, і це була таємниця від хлопців, бо вони би з мене сміялися. А батька вже не було, хоча я про це не знав.

Усі ці шість днів, останні дні в таборі, я був напівсиротою і нічого про це не знав. Життя тривало, воно було чудовим, а я був таким щасливим у тому таборі!

А тата вже не було, хоча я про це нічого не знав.

Я не знав нічого навіть тоді, коли мама вже везла мене додому. Вона приїхала по мене туди, куди нас привіз автобус, під Палац культури. Вже був вечір, а ми всю дорогу дуріли і грали в ігри.

Дорогою додому я розповідав мамі, як усе було і як я скучив за татом, а тата вже не було, хоча я про це нічого не знав.

Коли ми приїхали додому, мама поклала мене спати і сказала, що тато приїде завтра, бо терміново кудись поїхав. Я був страшенно розчарований, бо хотів показати їй диплом і похвалитися, що я — найкращий, бо той п'ятнадцятирічний хлопець з іншої групи взагалі не рахується — а тата вже не було, і мама мені нічого про це не сказала.

Вона змінилася, я зауважив, у неї були сині кола під очима, але вона пояснила це сильною мігренню, сказала, що випила таблетки і що ми поговоримо завтра.

— Я зробила так, щоби захистити тебе, невже ти не розумієш? Як я могла забрати з табору малого хлопця і сказати: вертайся, хлопче, бо у тебе вже немає батька? Він був у тебе на тиждень довше!

— Як ти могла так зі мною, мамо? — запитав я її вперше у житті, й у моєму голосі прозвучало стільки болю, що я аж перелякався.

— Я знала, що це буде для тебе ударом, ти мусиш мене зрозуміти.

А я зовсім не мусив.

— Удар? Ударом стала для мене новина, що поки я тішився, мов щеня, пишався собою і дурів — у мене вже не було батька, бо ти вирішила збрехати мені!

— Я не брехала, синку, просто хотіла вберегти тебе від цього. Я не знала, що і як маю зробити, але знала, що для тебе це буде трагедія. І мала рацію, бо коли я прийшла до тебе вранці і сказала, що твій батько помер, то ти став біля вікна і заціпенів...

Я не пригадую, щоб вона казала, що батько помер. Я довідався, що його більше немає, але чи сказала вона слово «помер», я не пригадую.

— І я таки мала рацію, бо ти стояв біля вікна, стояв години дві, і взагалі не хотів говорити зі мною. Я так боялася за тебе! А ти стояв і дивився на липу. Я знаю, чому саме. Мабуть, ти пригадав собі, як ви з батьком вішали на неї годівницю для птахів, але ти ще був такий маленький тоді... Тобі було рочків зо три, не більше... Ти стояв і дивився у вікно. Я не знаю, чи ти саме це собі пригадав, але зі мною ти не хотів розмовляти взагалі. А тоді був такий гарний день... Я ніколи його не забуду. Все було біле, ніби Бог заморозив світ. На всьому паморозь... І ти стояв, стояв і дивився, а коли я заходила до кімнати, ти просив, щоб я вийшла... Я підслуховувала під дверима, боялася, щоб ти не зробив якоїсь дурниці, а ти просто стояв і дивився, а у мене серце розривалося

із жалю... І на похороні ти ні разу не заплакав... Ти ж не можеш усе життя звинувачувати мене за це... Особливо зараз...

Невже мій батько помер, коли липа була така гарна? Чи просто я довідався вже тоді? Не пригадую. Чи мама повідомила мені про це того ранку? Чи того дня був похорон? А я повернувся з табору попереднього вечора? Нічого не пам'ятаю.

Пам'ятаю дерево, якого вже немає. Пам'ятаю кожну гілочку і пташку на тому дереві. Пам'ятаю, який я був зачарований усім цим надзвичайним світом. Нічого більше не пам'ятаю. Тільки тих двох темних пташок на білих гілках.

І блискучу липу.

Кристалики, які виблискували на сонці. Світ, посипаний діамантовим попелом.

Я не пригадую, чи це був день похорону мого батька.

— Ти був для мене всім, сонечко... Я завжди знала, що можу на тебе розраховувати...

Розраховувати на дванадцятирічного хлопця? Невже я мав сам собі замінити батька? А їй чоловіка? Це так само, якби я зараз розраховував на доньку Христини.

— Я знаю, що зробила недобре, але це через мою любов до тебе. Я би так хотіла, щоб ти був щасливий. Тоді би й мені було спокійніше.

Отже, щастя моєї мами залежало не від Геракла, а від мене. От блін. Це ще гірше. Я цього не витримаю.

До мене потроху почало доходити.

— А тобі не спадало на думку, що я буду щасливий, якщо попри все і попри трагедію, яка з нами трапилася, я матиму щасливу маму? Навіщо ти змусила мене взяти на себе такий важкий обов'язок?

Я пригадав, як вона плакала вечорами, а я намагався вдавати чемного і незворушного хлопця, який в змозі розсмішити і розважити свою нещасну маму, і мені стало недобре від цих спогадів.

— Тепер я це знаю. І мені дуже прикро. Справді.

Я був мокрий, як миша. Мені було недобре. Я не хотів розмовляти з мамою, пригадав собі все, що намагався забути.

— Але зараз ти зробила все точнісінько так само, як і тоді.

— Ні, сонечко, неправда.

— Я знову довідався про все останнім.

Я був злий і не міг видобути з себе ні крихти співчуття. Знав, що у неї завтра операція, але не відчував нічого, крім люті.

— Вибач, сонечко, справді.

До того ж вона вважала, що слово «вибач» може щось змінити. Повернути час назад. Перекреслити все, що було фальшивого і поганого.

Так вважають усі жінки.

Я не хотів, щоб вона вибачалася, відчув, як страшенно мені бракує батька і наскільки сильно мама заглушила у мені його відсутність.

— Сонечко, ти такий здібний хлопець...

Я вже давно не хлопець. Відчув, що зараз завию, якщо негайно не поїду додому. Якщо я звідси зараз не піду, то станеться щось страшне.

Мама була схожа на суцільне нещастя. Її очі були повні сліз, але я повинен був піти.

— Я прийду завтра, відпочинь.

— Я дуже тебе люблю, — прошепотіла вона.

Я теж її любив.

І ненавидів.

Водночас.

Куди мені подітися?

Піт тече з мене струменями, я відчиняю у машині всі вікна, мені треба подихати, поїздити туди-сюди, мушу з кимось зустрітися.

Я поволі рухаюся містом, зараз виїду на Ґданську, трохи покатаюся перед тим, як повернутися додому, натискаю педаль газу на максимум, маю десь поліцаїв, хай тільки спробують мене зараз зачепити. Спека не спадає, надворі понад тридцять градусів, а сонце вже от-от зайде.

Хвилині п'ятнадцять я гнав на максимальній швидкості, яку тільки міг витиснути зі своєї машини. Поліції не було. За Ломянками повернув і повільно проїхав через Варшаву.

Я не хочу залишатися сам. Люди сидять на вулицях, у кнайпах, вся Варшава виповзла надвір, навіть на Алеях Єрозолимських кав'ярні повиставляли столики на

вулицю. Люди сидять надворі, розмовляють, вони не самотні.

Сидять собі біля «Цепелії», п'ють пиво або воду. Вони регочуть, розважаються, наближається вечір, і їм хочеться жити, а мені нічого не хочеться.

Може, десь припаркувати авто і перейтися? Але куди йти самому? Куди мені подітися?

Невже мене все життя будуть обдурювати?

Грубого немає, Маурицій може зі мною зустрітись, але він прийде з Євою, бо не хоче залишати її саму, ну їх, Бартек запрошує до них додому, але я не хочу розмовляти з дитиною, до того ж іще ненародженою, до клубу не піду, бо почуватимуся там як придурок, до того ж я на машині.

Може, поїхати на закупи? Але навіщо мені закупи? Геракл має що їсти, але і так не їсть.

Моїй мамі завтра зроблять операцію, яка, можливо, врятує або принаймні трохи продовжить їй життя, а я злий. І ще цей кондиціонер. Але чорт із ним, нехай собі не працює.

Я сам винен, не треба було його ставити.

Виявляється, що я у всьому сам собі винен.

Я повертаю до будинку суду, там є цілодобовий магазин, куплю сиру і якогось хліба. Може, ще молока.

Але навіщо мені молоко?

Місце для паркування немає, ну, звичайно, ті, що прийшли в кіно, паркуються тут, бо навпроти, на другому боці вулиці, теж немає місць, я їду повільніше і шукаю,

куди можна було би впихнутися, але марно. Потім їду швидше, біля Плоцької є ще один магазин, я не мушу тут зупинятися.

Боже, як душно, це неможливо.

У мене немає води — треба купити, а ще сир, хліб і, може, якесь пиво.

Я зупиняюся біля церкви, побачивши вільне місце. Заходжу до магазину і не вірю власним очам. Тут черга! Хто би міг подумати. Така страшна криза, а люди постійно щось купують? У магазині повно веселих дітей,десь недалеко зупинився автобус із якоюсь шкільною екскурсією, і треба ж, щоб їх занесло саме сюди. Діти кричать і тішаться, як дурні, а мені доведеться пів години стояти у черзі.

Я виходжу і збираюся зачекати на вулиці.

На Вольській дзвонять і гуркотять трамваї, люди переливаються через хідники, смердять машини.

Стоїть такий галас, наче в ярмарковий день.

Я зачекаю.

Сідаю на підмурівок церковної огорожі. Якби у мене були цигарки, я би закурив. Шкода, що не купив цигарок.

Асфальт на доріжці потріскався, блін, ну чому не можна хоч раз нормально покласти асфальт, тут же можна вбитися!

Я втомився.

Обгортки від морозива лежать на землі поряд зі смітником. Смітник повний, мабуть, ще з минулого року...

Кому потрібна чистота у цій країні? Банка з-під пива, смітник — чудове я собі знайшов місце для відпочинку.

Я присуваю до себе ногою листівку, яка лежить найближче. Це реклама піци чи школи вивчення іноземних мов? А може, школи танцю?

Ок, якщо це реклама їжі, то одне очко на мою користь, якщо реклама якоїсь школи або адвокатської фірми, наприклад «*Woltar and Wlotar*», то я програв.

Я не беру до рук листок, мені бридко. Носаком черевика відгинаю кутик і читаю... ОБІ.

Може, це реклама цілодобового постачання дівчат додому. Хоч скільки завгодно дівчат замовляй, третя година безкоштовно. Тоді часточка «обі» означає — тобі, добі, собі чи щось у такому дусі.

Якщо це ескорт-сервіс, то очко на мою користь, а якщо ні — то я програв.

Якщо це парафіяльне оголошення, то «обі» може означати «жалобі», тоді теж очко на мою користь, а якщо це реклама ліків проти хвороби печінки — то я програв.

Я відхиляю кутик листка ще більше... ЧОГО.

Чого? Нічого. Кого чого? Кому чому? Нічому. Чого? Наприклад, вовчого.

Якщо це має якийсь зв'язок із технікою, то очко на мою користь, а якщо з фармацевтикою — то я втрачаю очко.

Наступне слово трохи вимазане, погано видно. УХУ. Вуху, слуху, духу.

Ок, фармацевтична промисловість, очко на мою користь, а якщо ларинголог — то я програв.

Що ще? РАК — великими літерами.

О, реклама онкології, якщо хочеш мати рак, подзвони нам.

Може, це якесь скорочення — реклама Агентства проти криміналу. Може, Трак. Може, Крак. Що у нас там вийшло?

ОБІ, ЧОГО, УХУ, РАК. РАК ВУХА ОБІ ЧОГО. Чого маєш рак? Слуху? Не слуху, а вуха.

Ще одне невеличке слівце на пожмаканому папірці. АТО.

А то тікай. Тікай від раку. Чи, може, від стоку? Тобто таки сантехніка? Це буде очко для мене чи програш? Не пам'ятаю.

Ато, чого, рак, слуху, тобі.

Ок, старий, пора щось вирішувати, рахуємо. Десять, дев'ять, що там виходить?

Ти сам-один як палець, тобі й вирішувати. Виграєш або програєш. Сантехніка чи фармацевтика? Може, розширити поле пошуку? Розвага чи навчання? Розвага — це повія, а фармацевтика, школи чи адвокати — це вже ближче до науки і культури.

Розширюємо поле пошуку. Культура і мистецтво проти життєвого прагматизму.

Цілодобово двоє дівчат — це мистецтво чи прагматизм?

Треба звузити коло пошуку.

Таки розваги і навчання.

Ок.

Тобто у нас дві можливості. Адвокати пасують до розваги. З точки зору обвинуваченого, ясна річ.

Я мушу підняти цей розірваний папірець.

Мушу перемогти.

Поки що мені вдається перемогти тільки огиду.

Папірець зім'ятий і брудний. Я допомагаю собі лівою ногою і тоді, наче манна небесна, на мене падають п'ять злотих — дзвінка, кругленька, новенька монетка.

Я підводжу голову і бачу старшу пані, яка дивиться на мене зі співчуттям.

От блін!

Вона сумно киває і показує мені знаками, що це для мене, що це не випадково впало.

Блін.

Я вилупився на неї, як дурний. Пані відвертається і йде геть. Вирішила, що я жебрак? У дорогих штанах?

Я підіймаю п'ять злотих разом із папірцем. Розправляю його.

Зі смутком і болем повідомляємо, що у день ... помер Євгеній Петрак, коханий дідусь, чоловік і тато, залізничний інженер і один із засновників профспілкового робітничого руху. Родина схиляється у жалобі...

Рак, Петрак; ато, тато; уху, руху; чого, робітничого; обі, жалобі.

Ну і що?

Розвага чи навчання?

Я програв.

А що мені робити з п'ятьма злотими?

Я обертаю монету в долоні.
Г'юстоне, у нас проблеми!
Вперше у житті хтось визнав мене за жебрака.
А та бабуся не була схожа на багачку.
П'ять злотих — це півтора пива.
Але ж не буду я купувати пиво за чужі гроші.
Вона дала їх бідному.
Треба віддати.
Я заходжу до костелу.
Це той самий костел, у якому я вже був.
Дзенькіт трамваїв раптом кудись зникає, вуличний
гамір також.

Тиша.

Цілковита, безумовна тиша.

І холод.

Навіщо нам кондиціонери, якщо у нас є стільки костелів? Я озираюся. Рай — холодно, тихо і порожньо. Приємно. Тут можна сховатися. Нарешті я можу відпочити.

Я кидаю п'ять злотих до дерев'яної скриньки біля святого Антонія і сідаю на лавку.

Відпочити.

Заплющую очі.

Втекти туди, де найближче

— Ти повернувся?

Підводжу голову.

Бачу знайому привітну усмішку.

— Добрий день, — кажу. — Ні, я просто забіг на хвилю. Тут прохолодно, — пояснюю священнику, з яким ми розмовляли про пса.

— Можна? — питає він.

Дежавю.

Я відсуваюся, звільняючи для нього місце.

Він сідає поряд зі мною.

Я не знаю, що робити, тому дивлюся прямо.

Христос висить на хресті.

Хрест.

Знак чогось приземленого, плаского, такого, що повзає по землі, людського, звичайного, буденного, і додаткова вертикальна лінія, яка вистрелює в небо.

Я рішуче дивлюся поперед себе.

— Ти все ж таки прийшов?.. — питає священник.

— Мене сплутали з жебраком і дали п'ять злотих, я мусив віддати, — кажу тихо, бо у костелі тихо.

— Нічого не трапляється без причини, — каже священник і усміхається.

— В іншому разі я би не зайшов. Просто збирався у магазин.

— Тут? Тут ти можеш знайти хіба зерно, але аж ніяк не фрукт.

Я мовчу.

Він теж.

Добре так сидіти поряд із кимось, хто нічого від тебе не хоче.

Сидіти поряд із кимось, кому ти не зробив нічого поганого.

Так, як ти зробив мамі. Чи Марті. І так далі.

— Пес одужав?

Я дивлюся на священника і не знаю, чи говорить він серйозно, чи жартує. Він все пам'ятає.

— Як мама?

— Жахливо, — не витримую я. — Її перенесли дату операції, але ніхто не знає, як усе це буде, до того ж... — я замовкаю, бо що можна тут сказати?

— До того ж? Якщо не хочеш, не мусиш говорити...

— Сьогодні вона сказала мені, що я завжди її звинувачував, а насправді це вона завжди мені брехала!

Священникові я можу сказати, бо він не передасть це далі.

— У важливій для тебе справі... — сказав він серйозно.

— Мама не сказала мені, що мій батько помер. Я нічого не знав! А зараз вона стверджує, що зробила це для мене! Вона нічого мені не сказала про свій рак, приховувала, що вже багато років має стосунки з іншим чоловіком, вона постійно мені брехала!

— Ти сьогодні довідався, що батько помер?

— Та ні, чого ж сьогодні, — він нічого не зрозумів. — Мені було тоді дванадцять, я відпочивав у таборі, а мама мені сказала аж після того, як я повернувся. Так же не можна!

— Скільки тобі років, сину?

— Тридцять два.

— Минуло вже дванадцять років відтоді, — у голосі священника не було докору, тільки констатація факту.

— Ну і що? — я знову розізлився.

— Ти дратуєшся. А це завжди свідчить про спробу захиститися.

— Захиститися? — я справді розізлився, але у той момент відчував і здивування. До чого тут захист? Мама мене обдурює, і в цьому теж я винен?

— Ти боїшся, що і її можеш втратити, як втратив батька? Це серйозний удар для дитини.

Я раптом відчув, як у мене стискається в горлі.

Сильно.

Я хотів щось сказати, але не зміг.

Мені стало душно, і я не міг проковтнути слину.

Раптом мене наче придушило чимось, наче хтось поклав мені на плечі мішок цементу, і я не здатен був підвестися з лави.

Щось тримало мене за горло, і я повинен був викинути це «щось» із себе, щоб воно мене не задушило.

Я затамував подих — зараз все минеться. Але воно не миналося. Раптом відчув тепло на спині, легенький доторк, і мною затрусило.

Я почув свій власний зойк.

У мене потекло з носа, я з усіх сил заплющив очі, але моє тіло тремтіло і не хотіло заспокоїтися.

Рука священника на моїй спині видобула з мене стільки жалю! Так батько тримав руку в мене на спині, коли ми разом ішли лісом. Мільйони років тому.

Плечі тремтіли, я відчував, що священник бачить мої відчайдушні спроби стриматися з останніх сил, але мені було байдуже.

Я не знаю, як довго ми так сиділи. Врешті-решт я глибоко зітхнув.

— Коли ти востаннє плакав, сину?

— Я навіть на похороні батька не плакав, — вимовив я і відчув, як всередині щось вивільняється і відпускає мене. — Мама мене у всьому звинувачує, а насправді це вона брехала, не сказала мені, що батько помер, а зараз має до мене претензії, бо змушена була сама мене виховувати. Дорікає, що я ніколи її не розумів, що моє життя невдале, а я відчуваюся так, наче в мене взагалі ніколи не було батька, наче в мене і мами вже немає. Бо вона

брехала, до того ж задля мене! Ніколи не була чесною! Все це була ілюзія!

— Чекай-но. Ти живеш на світі завдяки їм, — сказав священник теплим, спокійним голосом. — Хтось переживав за тебе, хтось тобою опікувався, хтось тебе годував, показував зорі, місяць, траву, дерева...

— І птахів, — вирвалося у мене.

— І птахів, — повторив він за мною. — У тебе був батько дванадцять років, не всім випадає таке щастя.

— Щастя? — я почувався, немов мене розчавили танком. Священник і далі нічого не розумів. — Тоді, коли він був мені найбільше потрібен, він залишив мене!

— Бачиш, тобі легше дратуватися і злитися, бачиш? Ти не допускаєш до себе смуток і жаль, тугу. Нинішній світ не любить таких виявів слабкості. Ти тікаєш від смутку у гнів, а при тому тобі є за чим тужити, бо у тебе було багатство.

— Багатство? — я був вражений. Ладен був почути що завгодно, але до чого тут багатство?

— Ти доторкнувся до чогось справді цінного, це знак, що тебе обдаровано, знак Божої ласки, не бійся цього.

— Чого? Що я стільки втратив? — у мене затремтів голос, бо я вперше відчув, як сильно тужу за своїм батьком.

До того ж я ніколи не міг навіть зізнатися в цьому, бо мама і так постійно плакала ночами, тож я повинен був бути сильним.

А я тужив за ним, страшенно тужив.

Я би багато дав за те, щоб він ще хоч раз колись показав мені пальцем у небо і сказав: «Бачиш, він зараз полюватиме, ось та маленька чорна крапочка у небі — це яструб».

— Ні. Того, що ти отримав так багато, бо маєш за чим сумувати... Людина не сумує за тим, чого не знала. Ось це твій дар.

У мене знову стиснуло в горлі.

— А зараз ти боїшся за маму, що вона теж може померти. І гніваєшся на неї. Гніваєшся за те, що вона теж може завдати тобі такого болю.

Я відчув, наче мене хтось копнув у живіт, раптовий спазм струсонув мною, і щось трапилося з усім моїм тілом. Щось підіймалося у мене всередині, підступало до самого горла, я відчув, як спазматичний страх стискає мене. Я підніс долоні до обличчя, хотів стримати сльози, але було пізно.

— Не бійся, це добре, — сказав священник, а я схлипував, як дитина.

У мене текли сльози з очей, текло з носа, з вуст, з кожним наступним подихом я ставав усе беззахиснішим і легшим. Більше не соромився цього чоловіка. Я не розумів, що зі мною відбувається, але це не мало значення.

Я не хотів, щоб і моя мама теж померла.

Священник непорушно сидів біля мене, я не був самотнім.

Над нами висів Христос.

Вперше за багато місяців я був не сам. Тепер міг дихати щораз глибше. Я витер носа долонею, рука була мокра. Потім глибоко вдихнув. Повітря було якесь інше, мені було легко дихати, наче у костелі раптом побільшало кисню. Зараз я вже міг подивитися священникові просто в очі. Мені не було соромно.

— Дякую, — сказав я тихо.

— Не забувай, що сьогоднішній сум — це теж частина тодішнього щастя.

Я вже десь це чув, у якомусь фільмі, але забув, у якому саме.

— І я нічого не можу зробити для мами?

— Людина хоче контролювати світ, впорядковувати його по-своєму, вирішувати, а це справа Бога, а не людини. Тому будемо молитися — нехай буде воля твоя. Людина повинна вміти піддатися, повірити, довіритися, залишити Богу ті речі, на які ми не маємо впливу. Ти можеш багато зробити для мами — любити її, поки вона у тебе є. Допусти до себе любов, від якої ти так захищаєшся. Вона товаришує людині у часи суму і туги... за чим би ти тужив, якби нікого не любив?

Я тужу за стількома людьми.

Тужу за батьком і за Мартою.

Я не хочу тужити ще і за мамою.

Я хочу, щоб вона жила.

Для священників усе просто, так повинно бути, бо на все воля Божа. Якби Бог існував, він не допустив би до тисяч поганих речей, які трапляються у світі.

— Бог милосердний, — сказав священник, наче почув мої думки.

— Якщо Бог є і якщо він такий милосердний і всемогутній, то чому дозволяє людські страждання? Де Він був, коли люди гинули в газових камерах? — вирвалося у мене.

Навіщо я чіпляюся до цього чоловіка, який уже вдруге став мені найближчою у світі людиною?

— Де був Бог? — священник схилив голову, а потім підвів на мене погляд. У його голосі була впевненість. — Він був у тих газових камерах. Це одні люди завдавали болю іншим. А чому так відбувається, це частина таємниці віри. Я не маю відповіді на це запитання.

Я мовчав.

А потім покірно запитав:

— Тоді що важливо?

— Віра, надія і любов. Не бійся, що тебе хтось відштовхне, що тобі щось не вдасться. Ризикни! Просіть, і буде вам дано, стукайте, і вам відчинять.

— Якщо я помолюся, то вона одужає?

А Марта пробачить мені?

Я знаю, що це неможливо.

— Так або ні. На все воля Божа. Скорися цьому, але не як безпорадна дитина, а як свідомий чоловік. Ти сам відповідаєш за себе і за свій вибір.

— Але я не отримую того, що хотів би.

— Кожен отримує те, що йому потрібне, а не те, що він хоче. Що ти робиш, чим займаєшся?

Я здивувався.

— Я кінооператор.

— Тоді у тебе спрощене завдання. Ти вже серед обраних. У тебе вже є дар. Ти створиєш гарне і вічне. Іди і займися цим замість того, щоб сидіти тут зі мною.

Священник підвівся і всміхнувся. Чесне слово, це була іронічна посмішка.

Я мовчав.

Зараз вже хотів тільки додому, лягти у ліжко і заснути.

— Тоді я піду, — ризикнув сказати.

Ми підвелися, і я, мов дурень, простягнув йому руку. Він подав мені свою, знову всміхнувся і сказав, стискаючи мою долоню на прощання:

— Як Бог може дати тобі щось, якщо ти не можеш взяти, адже руки у тебе зайняті?

Я ще не розумів, що він має на увазі.

Але, вийшовши з костелу, відчув, ніби я опинився у цілковито іншому світі.

*

Я повертаюся додому уже майже порожніми вулицями. Протягом трьох останніх годин ішов дощ, усі, хто міг, повтікали по домівках. Гарний вечір, Варшава втихомирилася і виглядала гарною і відмитою.

Гераклові вже краще. Я не казав мамі, що він хворів, не хотів її тривожити. Зрештою, я роблю те саме, що

і вона. Повторюю те, що каже вона, до того ж цілком несвідомо, механічно, мимоволі.

Але це мене не виправдовує — останнім часом Інга заміняє мені маму, у певному сенсі. Хоча, звичайно, я сам повинен поводитися всі свої проблеми. І не кулаками.

А коли з'явилася дівчина, яка прийняла мене таким, яким я був і для якої захотів стати кращим, я знищив усе одним-єдиним телефонним дзвінком, власною злістю і дурістю.

А також браком довіри.

*

Треба все це впорядкувати.

Спершу я мушу поговорити з Аліною. Ясна річ, чутки ширилися різні, зокрема і про те, що я вже більше не працюю як оператор. Маурицій підтвердив, що розмовляв із Аліною, тож я повинен з'ясувати все, і то якомога швидше, бо не хочу, щоб за нами тягнувся шлейф непорозумінь. З Мартою теж варто би поговорити. Шкода, що я так пізно дійшов до таких розумних рішень.

Геракл привітав мене радісним гавкотом. Я взяв його на повідок і спустився ліфтом.

У квартирі під моєю світилося, Відьма повернулася додому. Цікаво, чому вона досі не спить?

Христина вчора розмовляла з нею. Відьма сказала, що наступного тижня ми зі Збишком можемо пофарбувати стелю на кухні.

Збишек пообіцяв, що візьме відгул у середу, і ми все це зробимо за день. Але у неї там купа баракла, тож нам не буде так просто. Я у Відьми ще не був, хоча мав би зайти і вибачитися за потоп.

*

Я відпускаю Геракла з повідка. Пес ще слабкий, але вже нюхає сліди своїх побратимів, хоча не відходить від мене ні на крок, та і я більше не спускаю з нього очей. Нехай трохи походить, раз він уже може.

Набираю номер Джері.

Я хочу, щоб він прочитав сценарій, тоді я міг би поділитися з ним ідеями щодо поділу на сцени ще до обговорення з режисером. Все ще боюся, що історія з «Липою» безнадійно зіпсувала мою репутацію.

Джері швидко повертає мені віру в себе.

— Не заморочуйся, старий, раніше ти і справді був у дупі, але зараз повертаєшся. Я вже тобі казав, що Кола-сінський нарвався у кількох людей. Його останній фільм коштував чотирнадцять мільйонів, з них п'ять — сценографія, але фільм вийшов провальним... Тож у тебе є кілька друзів у нашому колі, Грубий тебе постійно рекламував... Здається, Одарговський справді злий на тебе...

— Одарговський?

— Ну, знаєш, той, із яким ти мав знімати у в'язниці...

— А-а-а, — намагаюся пригадати я, але мені здається, що це було дуже давно, в якомусь попередньому житті.

— Знаєш, про що пліткують?

— Ні, — я дивлюся на Геракла, але чемний песик не відходить від мене ні на крок, хоча міг би трохи пробігтися, точніше, потупцяти, бо бігати йому ще рано.

— Кажуть, що ти приїхав на зйомки п'яний...

— Що? — обурююся я.

— Принаймні так подейкують. Зрештою, не ти перший, не ти останній...

— Джері, я був тверезий, як свиня, ти що, не пам'ятаєш? Це ж були мої уродини! — рішуче заперечую я. — Ми вже аж потім напилися!

— Старий, у всій цій історії плітки — це найвеселіше. Хіба ти забув, що не взяв із собою камеру на зйомки? То вже краще нехай кажуть, що ти приїхав п'яний... Я можу зайти у суботу, подивимося до того сценарію, я радо прочитаю. А як мама?

— Тримається яюсь.

— Ну от бачиш?

Ну от бачу.

Я лежав у ліжку, на підлозі виднілася поодинокі смужка світла з передпокою, батько сидів збоку. Я бачив тільки контур його постаті, цей силует був великий і заступав собою весь світ.

— Розкажи мені якусь історію про птахів, але правдиву.

— Я завжди мріяв поїхати кудись до води і зловити там рибу, таку величезну, щоб я її аж перелякався. У мого друга у Гданську був знайомий, що мав корабель. І одного дня ми поїхали до моря, майже під Борнгольм. — Я вперше чув усі ці назви, але під спокійний, трохи приглушений голос батька було приємно засинати. — Ми опинилися дуже далеко від берега, а хмари там геть інші, ніж на суші, бувають такі хмари, які стоять над водою, і запливаєш у таку хмару, а там мокро, темно, страшно, а коли випливаєш із неї, знову сонце і голубе небо, — це щось неймовірне.

— Покажеш мені колись?

— Покажу. Ми пливли собі, пливли, і раптом дивимося — перед нами летить зграя птахів, золотомушки жовточубі. Ми тоді ще не знали, що це за птахи. Їм чомусь спало на думку, що вони зможуть долетіти до суші, але вони явно переоцінили свої сили. І так ці дрібні пташки опинилися посеред Балтійського моря. Вони були такі виснажені, що ми з корабля побачили, як частина зграї впала у воду, а деякі приземлилися на наш корабель. Щоправда, це приземлення виглядало доволі небезпечно — вони просто падали камінцями і лежали, не здатні поворухнутися. Які вони були змучені! Тож ми зробили перерву у риболовлі, я почав кричати, щоб моряки не позатоптували цю дрібноту, бо пташки лежали всюди, ми позбирали їх, як достиглі фрукти, які падають із дерева.

— Вони були живі?

— Усі були живі, але не протестували, не реагували на нас, не хотіли тікати. Вони полежали трохи, набралися сил, а потім випурхнули на капітанський місток і більше не давалися в руки. Ось так підстрибнули, підлетіли трохи вгору і всілися на капітанському містку. Годинку перепочили, а потім полетіли далі, понад хвилями. Тоді я геть забув про тріску, задля якої ми сюди приїхали, з тої поїздки я запам'ятав тільки цих сміливих пташок. Коли ти трохи підростеш, попливемо разом. Я покажу тобі це місце.

— Нехай уже лягає спати, що ви там робите, вже майже дев'ята! — мама заходила до кімнати, батько

підводився, вони обоє цілували мене на добраніч, а я засинав, і снилися мені дрібні пташки, яких урятував мій батько.

*

Я лежав на дивані і розглядав стелю.

Звичайно, я пам'ятав шпаківню, бо це для мене батько прибив її до тієї липи. Це він вчив мене розрізняти птахів.

Він купував мені у зоологічному магазині корм для мого дрозда. Зараз я усвідомив, що це ж не я ловив мух для свого птаха. Батько щодня давав мені три коробки, в одній були комахи, в іншій — живі хробаки і личинки, а у третій — зварене на круто яйце, яке мама щодня готувала.

— Не забудь, комах треба вбити перед тим, як давати птаху, найкраще запхни їх до холодильника, це така швидка евтаназія, — тоді я вперше почув це слово. — Комахи страшенно агресивні, і якщо їх залишити живими, вони можуть прогризти нутрощі такої невеличкої пташки. І додай трохи білка, самого білка, без жовтка. Я покажу тобі, як це робиться.

Батько струшував вимощену целюлозою коробку, в якій жив мій дрізд, і легенько свистів.

— Струсони коробкою, бо він ще сліпий і реагує тільки на звук і вібрацію, батьків він упізнає, бо вони приземляються у гнізді, і воно від того рухається, — батько давав

мені в руки невеличкі пасатигі і вчив, як брати ними хробака. — Ще до того, як дрізд зможе бачити, він за рухом і вібрацією чує, що прилетів хтось із батьків і приніс їжу, — батько брав мене за плечі і трусив, а я сміявся.

Дрізд широко відкривав дзьоб, — якщо чесно, тоді він складався із самого лише дзьоба, — потім напружувався, і тоді з-під хвоста у нього вивалювався крихітний мішечок.

— Бачиш, які ці малюки. Мама відразу ж прибирає гнівно, бо у гнізді має бути чисто, у неї завдання спрощене: з одного боку вона годує, з іншого — вивалюється. Птахи такі малі, що і їжа, і екскременти у них не поміщаються.

Птах розкривав дзьоб, а я пасатигами подавав йому по черзі хробаків, яйце і комашок. Дрозда треба було годувати що двадцять хвилин. На щастя, він бодай вночі спав.

Не міг же я сам постійно годувати птаха, напевно, мені допомагали батьки, хоч я цього і не пригадую.

Коли я вперше розібрав на дрібні деталі радіо «Шаротка», мама сплеснула руками:

— Боже, який тут безлад. Ти тільки подивися, що він зробив!

Я аж зіщулювся, коли батько зайшов до кухні:

— Якщо розібрав, то мусиш і зібрати.

Він сів біля мене і став показувати кожен діод, пояснював, що для чого призначене і що зробити, щоб воно знову запрацювало.

«Шаротка» — я назавжди запам'ятав цю назву, це було перше радіо, яке я самостійно склав до купи, хоч і під пильним оком тата.

Мій батько слухав старий радіоприймач «Бетховен» і казав: «Дивися, у нього є всі частоти, а як чудово він резонує».

У тата було кілька старих радіоприймачів: «Колібрі», «Елізабет», «Редмор», «Клеопатра». Він захоплювався технікою, збирав чорні аналогові платівки і так ніколи і не перейшов навіть на касети.

Коли мені було десять або одинадцять років, узяв мене з собою на Бебжанські болота, саме тому мене так туди і тягне.

У Польщі є кілька диких річок і диких озер, куди люди не добираються. Якщо природа не знає людини, то і не тікає від неї.

Лось не знає, що від людей треба тікати якнайдалі, тваринам цікаво, бо вони ще не зазнали від людей кривди.

Лось дивиться здивованими очима, бо вперше у житті бачить намет. Лисиця думає, як би спіонерити рибу з сітки. Або якийсь паштет, який лежить біля намету.

Це дуже кльове відчуття, бо людина сидить собі у такому відлюдді і раптом відчуває, що вона — частина цього всього.

— Ти побачиш шлюбні ігри турухтанів! Сюди їздять знімати навіть із телеканалу американського Національного географічного товариства!

Батько збирав нас у похід, весело пакував біноклі, наплічники, спальники. Хотілося ж йому волочитися по болотах із таким недоростком, як я.

Турухтани — це птахи середнього розміру, трохи менші за куріпок, але цікаво те, що пір'я самців складається у дуже різноманітні візерунки і дивує унікальними поєднаннями кольорів. Вони дуже стараються привернути увагу самок. Мають багато пір'я, яке часто виривається під час шлюбних ігрищ. Це не аристократичне змагання, як іноді трапляється у природі, коли самці стають один навпроти іншого, розпушують хвости, хваляться, показують свою красу з усіх боків, і рано чи пізно хтось визнає, що інший переміг, а у турухтанів справді відбувається серйозна бійка.

— Бачиш, синку, вони б'ються, але дотримуються певних правил, — батько давав мені бінокль, ми сідали десь високо. Я би не знайшов згодом цього місця. — Якщо хтось один загавиться, то вже не зможе повернутися до бійки, але його і не атакують. Якщо ти відвернувся, то програв, а суперник тобі вже не попустить. Перемога вже є dokonаним фактом, тож не варто пробувати далі. І птахи не порушують ці правила. Це не люди, вони мають власний кодекс честі.

Я захоплено дивився на все довкола. Тільки мене батько брав у такі походи. Тільки я отримав ножа, мов дорослий, і батько навчив мене ним користуватися. Я різав хліб, гострив палички для смаження ковбасок на вогнищі. Батько не боявся, що я поріжуся, ставився до

мене як до дорослого партнера, а я ж був ще зовсім шмаркач — такий, як зараз Аня.

— Поглянь, он там самки. Вони тільки дивляться, оцінюють. А потім виберуть собі самця.

А турухтани старалися, аж зі шкіри лізли, билися, але не один із одним, а як у вестерні, коли десь у барі сорок мужиків раптом починають битися стінка на стінку.

Тому я і люблю птахів.

Мій батько їх любив.

Це він переконав маму не переживати, що тепер їй вічно доведеться прибирати це всюдишуще гівно, бо мій дрізд колись таки полетить геть. І ще він вважав, що так я навчуся терплячості і відповідальності.

Батьки сміялися з мене, бо я дуже кумедно виглядав із птахом на голові.

— Вгадай, які двигуни у літаків «спітфаєрів»?

Я не знав ні назв двигунів, ні взагалі жодних іншомовних назв, але всім відомо, що машина «роллс-ройс» — найелегантніша у світі.

— «Роллс-ройс», — сказав я, бо це була єдина іншомовна назва, яку зміг пригадати. Я любив машини.

Батько був на сьомому небі.

— Це неможливо, але ти вгадав, вони справді мають двигуни від «роллс-ройса». Ці мотори називаються «Мерлін». Наш хлопчик вгадав, які мотори мали літаки «спітфаєри».

— Не забудь, що найкращі мисливські літаки — це «мессершмітти» і «спітфаєри», одні — німецькі, інші —

англійські. Англійські мали мотори від «роллс-ройса», а німецькі? — батько робив паузу, а я вдивлявся у нього, мов у картину.

Він чекав, а я на ходу придумав відповідь, яка мала би його розважити. Якщо в англійських літаків мотори від «роллс-ройса», то у німецьких — ясна річ, від «мерседеса»!

— «Мерседес»! — вигукнув я.

— Браво! Браво! — батько підіймав мене догори, тож те, що мало бути просто жартом, виявилось пострілом в яблучко. — Даймлер і Бенц! Саме так! А найкращим у світі конструктором моторів на заводах Готтліба-Даймлера був Майбах...

— Та машина?

— Ні, але ти думаєш у правильному напрямку. «Майбах» — це сьогодні машина, яка отримала назву саме від цього прізвища. Майбах осиротів ще зовсім малим... Але став генієм... З примхи долі людина, яка вийшла з найбільшої бідності, створювала найдорожчі у світі машини, для найбагатших клієнтів. Єреміє, ти — геній! — казав батько.

І вмер.

*

Я скинув із себе Геракла, цей негідник, мабуть, усе ще дуже хворий, бо я тепер — його єдина любов. Цікаво, коли він нарешті повернеться до нормального стану?

Мамі зробили операцію.

Я бачив її лише хвилину, встиг тільки сказати, що отримав замовлення на фільм і що пес трохи хворів.

— Але вже все гаразд, правда ж? Ти дав собі раду? — сказала вона коротко, чим неабияк мене здивувала. — Я дуже рада, що ти знову займатимешся улюбленою справою.

Інга каже, що це буде класний фільм.

Я розписую сцени, післязавтра їду на локалізацію. Вже домовився із Зигмунтом, щоб на цей час він підмінив мене біля мами. Я дивився на них вчора і зауважив, що вони гарна пара. Мама має оптимістичний настрій, я намагаюся не думати про майбутнє.

Буде те, що має бути.

Так буває завжди.

Я хотів поговорити з мамою і вибачитися, але вона ще була занадто слабка. Може, я справді трохи ревнував?

Тричі я надсилав смс Аліні, але вона не відповіла. Доведеться поїхати на телебачення і знайти її там, я мушу поговорити з нею і з'ясувати все.

До Марти телефонувати немає сенсу — знаю, що вона не буде зі мною розмовляти.

А шкода.

Зараз я вже би не повівся так по-дурному. Цікаво, чому Аліна вперше, відколи ми знайомі, так уперто мене ігнорує.

Завтра вранці треба зробити закупи і прибрати у квартирі. Я купив пральку з сушкою, у кінці тижня

отримаю аванс, тож наразі можу не хвилюватися через гроші.

До мене телефонують постійні клієнти, я відправляю їх до Ярка, деякі просять, щоб приїхав саме я. Це приємно. Ярек теж задоволений, подзвонив, подякував, запитав, чи у мене все добре.

До доброго ще страшенно далеко.

Але вже непогано.

Я ще злий на маму, бо вона думає, що достатньо одного «вибач», і справу залагоджено. Так, наче цим «вибач» можна все виправити. Але зараз я навіть не можу їй цього сказати, бо вона хвора, тож я тим ще більше дратуюся.

*

Гераклу сьогодні востаннє поставили крапельницю. Коли йому зняли канюлю, чесне слово, він подивився на мене так, наче я був сукою чихуахуа. Вчора він випив мою каву, бо я поставив горнятко на килимі біля дивана, добре, що я хоча б вчасно зауважив це. Не знаю, чи у мами пес теж пив каву. Я мушу пильнувати його, бо він намагається зжерти все, що бачить.

*

Фільм починається вдало, повинен вийти крутий кадр: її викидають із машини, і ми не знаємо, чи впаде вона

з мосту, бо просто зникає з кадру; машина їде на нього, він вистрибує на поруччя, але не може втримати рівновагу і летить донизу, у річку, з доволі немалої висоти.

Треба буде знімати це згори, з платформи, щоб видно було перспективу неба: камера під'їжджає догори, на перила мосту, міст треба буде втримати у кадрі, зробити добрий перехід від першого плану до того, що відбувається унизу, камера полетить донизу, за ним, або рухатиметься назустріч, що ще краще.

Далі все зрозуміло — зроблять макет мосту, поставлять вентилятор для вітру, актор вдаватиме переляк, а потім все це доведеться обробляти на комп'ютері.

Але на мості мені потрібно зробити кадри з трьох камер, під трьома різними кутами, і ще з підводної камери. Це непросто, але зробимо це як мультиплікацію, у 3D, подивимося, як це вдасться.

Можна буде запросити каскадера, тож він про всяк випадок стрибне, і все піде як по маслу, ну а потім і решта додасться.

Я запропонував співпрацю освітлювальникам, із якими знімав «Непотрібну розлуку». Вони суперові, ми розуміємо одне одного з півслова. Я знову буду знімати — від самої думки про це у мене стається адреналіновий вибух.

Що мені потрібно? Чіткість зображення, добре поставлена експозиція, впевненість, що актор буде в кадрі, одна камера у мене буде на крані, дві — на штативах, одна — під водою. Все має бути добре.

У четвер я їду до мами, до того ж з Інгою. Вона вперлася, що поїде зі мною, бо вона — жінка, і якщо мамі потрібна допомога, то я нічого не розумію, бо ж я — чоловік.

Ну звичайно, що я можу розуміти? Це ж просто моя мама. Вона вже знову у своїй палаті номер п'ять, туди поклали ще двох новеньких, а знайома мамі, пані Веся, залишилася.

Я не знаю, що з нею, але додому вона, здається, не збирається.

— Ти постійно чекаєш на якусь ілюзію, — сказала мені дорогою Інга, — а життя тікає в один бік, а не біжить у різні боки. Поговори з нею.

Інга ніяк не може зрозуміти, що моя мама зараз — це просто хвора жінка, яка не здатна щось з'ясувати і обговорювати різні теми з минулого.

— Мамо? — ми заходимо у палату.

Побачивши Інгу, мама усміхається.

— Я так рада тебе бачити, люба.

— Я теж, добрий день, — Інга вітається, наче школярка.

— Сідайте, сідайте, я така рада, що ви прийшли разом.

Я не коментую, бо що тут можна сказати.

— Я — лесбійка, — каже натомість Інга, — але я люблю Єремію.

— Що означає ле... — мама неспроможна вимовити страшне слово, вона повертається до товаришок по палаті, перевіряючи, чи вони почули.

Але вони вдають, що не почули.

Мама каже приглушеним голосом:

— А твої батьки знають?

— Вони з цим змирилися.

Інга мене штовхає. Я не хочу, щоб мене штовхали.

— *O, shit*, — пригадує вона собі, — Єреміє, дай, будь ласка, ключі від машини, я залишила там сумку, а в ній подушка. Я принесла спеціальну подушку з йоги, вона наповнена крупною, дуже зручно ставити її під голову.

Мама невпевнено дивиться на неї, я даю Інзі ключі від машини, вона виходить. От зараза, я ж знаю, що вона зумисне залишила сумку.

Але тепер я нарешті запитаю маму:

— Мамо, чому ти нічого не сказала про Зигмунта?

— Я дуже рада, що ти це добре сприйняв.

— Тобі не здається, що я мав би дізнатися про це від тебе?

— Сонечко, але хіба ти сліпий? Ми ж уже багато років зустрічаємося. Ти бачив його у мене вдома на кожні свята. Я ж просила тебе попереджати перед приїздом, бо у мене є власне життя...

Я промовчав, але мама таки заткнула мені рот.

— Я була переконана, що ти знаєш або принаймні здогадуєшся... Ти ж розумієш, що я ніколи би не виставляла

цього напоказ, щоб не робити тобі боляче. Але не вдавай, наче ти взагалі нічого не зауважив.

— Мамо, але я справді не зауважив! — доволі складно кричати пошепки, але я саме це і роблю.

— Ти все життя ставишся до мене тільки як до мами. А я ж маю ще роботу, друзів. Невже ти думаєш, що весь мій світ зосереджений лише на тобі?

Ні, не думаю, на жаль.

— У мене теж є право на своє життя, — раптом мама розгнівалася, і це прозвучало доволі двозначно на цьому ліжку, де вона лежала з перебинтованими грудьми.

Я не був готовим до такого. Невже це означає, що я втручаюся в її життя? Але ж насправді все навпаки!

— Мамо, але ти ж сама казала мені приходити на обіди щонеділі, і це злочасне прання я постійно привозив...

Вона перебиває мене:

— ...для того щоб зробити мені приємно? Я бачила, в якому стані ти був після розриву з Мартою! І це був мій обов'язок. Поки ви були разом, я не втручалася.

Дуже дивно вести такі розмови з мамою, яка лежить поряд із тобою знесилена, але голос при цьому в неї гучний і рішучий.

— Ти завжди втручалася. Марта тебе теж не влаштувала. Як і всі інші дівчата, з якими я тебе знайомив.

— Сонечко, я завжди і в усьому була на твоєму боці. Після того як ви розійшлися, мені довелося підтримувати тебе. Що я могла сказати? Що ти придурок, якщо не зміг втримати при собі таку жінку? Якщо ти говорив,

що вона безнадійна, то я підтакувала. Хтось же мав бути на твоєму боці.

Невже мені це все сниться?

Мама дивиться на мене зі свого ліжка з явною іронією. А мені відібрало мову, чесне слово. І саме зараз зовсім не смішно.

— Баська тобі теж не подобалася, — нагадую їй.

— З ким ти рівняєш Марту? — мама зверхньо пирхає і показує мені на горнятку. Я подаю їй горнятку. Допмагаю підняти голову, в горнятку соломинка, мама кривиться, бо кожен порух спричиняє біль. Її руки лежать на ковдрі нерухомо.

Я ніколи не зможу дійти згоди з мамою.

Ніколи.

Вона завжди все перекрутить по-своєму.

— Облишмо це, сину, я втомилася. Мое життя теж було нелегким. Яке значення мають тепер ті твої дівчата... Річ зовсім не у цьому... Ти завжди діяв імпульсивно. І досі так робиш. Але я справді не маю сили. Я вибачилася перед тобою за те, що не все і не завжди робила добре, але ми не можемо повернути час назад. У нас є тільки теперішнє. І невідомо, що зі мною буде далі. У мене було хороше життя.

Було?

— Мамо, — перебив я її, але вона не дала мені говорити.

— Витягни з косметички горжет. Я знаю, що ти залишив його там... Знаю, що ти хвилюєшся, але все буде

так, як захоче Господь. Візьми цей горжет, він твій. Тобі більше потрібна Божа опіка.

— Мені потрібна опіка більше, ніж тобі? — я взяв до рук Богоматір на тлі орла.

— Про мене подбаєш ти. Сину, не переживай заздалегідь. Яюсь дамо собі раду. Коли ти починаєш знімати?

Я тримав горжет у долоні, впізнавав його на дотик. Він був холодний. Мій. Мені потрібно було за щось вхопитися.

— Мар'ян? — раптом голос моєї мами зазвучав голосно, мов дзвіночок.

Я підняв голову і побачив у дверях свого хресного батька. У нього було напружене обличчя, він не намагався удавати спокійного. Ступив крок до ліжка мами і зупинився. Плечі його опустилися, мама простягнула до нього руки. Він зробив ще один крок і став на коліна на сірій підлозі. Я підвівся з крісла.

— Ти приїхав? Даремно... Я нікуди не збираюся.

Я побачив, як моя мама гладить свого брата по лисій голові, а його плечі здригаються від притлумленого плачу.

Я стояв біля них і боявся поворухнутися. Дядько підвівся з колін, витер очі долонею і аж після того подивився на мене, кивнув головою, тож я підійшов до нього, він обійняв мене міцно, як колись, у дитинстві. І я знову відчув, як у мене стискається горло.

Дядько міцно поплескав мене по спині і прокашлявся.

— Привіт, Єреміє...

І раптом я усвідомив, що мені навіть не спало на думку зателефонувати до нього або бодай запитати маму, чи вона йому сказала про операцію. Мені не спало на думку, що, крім мене, у неї був ще брат. Щоправда, він уже три роки живе у Лондоні, але від цього не перестав бути її братом.

— У такі хвилини треба триматися разом, — рішуче сказав він, — ми не дамо їй нікуди піти, правда ж?

Я кивнув.

— Зигмунт дасть тобі ключі, — мама всміхнулася. — Ти приїхав лишень через те, що я хвора?

— Щойно він мені подзвонив, я купив квиток, — сказав мій дядько, мій хресний, через якого у мене таке ім'я. — Нічим не переймайся. Усе буде добре.

Я ненавиджу це речення. Це найбрехливіше речення у світі. Ніколи не буває все добре.

Ніколи.

Може щось одне бути добре, щось невеличке, або навіть щось важливе, але не все.

— Іди вже, сонечко, Мар'ян посидить зі мною.

Мама жестом покликала мене до себе, я нахилився, вона поцілувала мене у щоку. У цю мить у дверях з'явилася Інга, вона тримала чисту постіль і подушку.

— Ось! — крикнула переможно. — Я домовилася!

— Це — мій дядько, — я представив Мар'яна.

— Допоможіть мені, — Інга поклала постіль на крісло і нахилилася над мамою. — Єреміє, обережно

підніми маму, а я тут підсуну, ось так, і відразу поміняємо постіль, тепер ось сюди, дуже добре, — диктує Інга, а я тримаю у руках свою маму, вперше за багато років, взагалі вперше, — вона здається такою тендітною, — а потім дуже обережно кладу її назад на ліжко.

Інга піднімає їй ноги, спритно знімає старе простирадло, одягає нову пошивку на ковдру, виймає з-під спини подушку, мама кривиться від болю, хоча Інга робить все дуже обережно. За мить мама вже лежить на чистій постелі.

— Ідіть уже, ідіть, дякую тобі, дитино, — мама гладить Інгу по щоці. Я схиляюся над мамою, цілую її в чоло. Воно вологе.

Мама затримує мене.

— Дякую, сонечко. Мар'ян залишиться зі мною, а ти займися своїми справами. Щоб у тебе все було добре, гаразд? Геракл чемний?

— Ти його не впізнаєш, — кажу. Потім додаю: — Відпочивай.

— Спочивай з миром, — каже Інга.

Ми з Мар'яном, як за командою, завмираємо, навіть сусідка з-під вікна, яка вдає, наче в'яже, теж завмерла, а мама регоче.

— Ще ні, — мама махає нам здоровою рукою на прощання.

Я виштовхую Інгу за двері.

— Що я сказала не так?

— «Спочивай з миром» кажуть на похороні.

І у костелі.

— Але що я маю сказати? Я ж хочу, щоб твоя мама спочивала з миром, а не з тривогою. Ти ж сам казав...

Не має значення, що я там казав. Я не маю сили розмовляти з жінками. Ховаю горжет до кишені штанів і везу Інгу додому.

Як було би добре, якби зі мною зараз була Марта...

Інга — неймовірна, вона думає, як справжня жінка, я сам ніколи в житті би не здогадався ані принести подушку, наповнену гречаною крупою, ні поміняти постіль у лікарні. Але зараз я сумую за Мартою, як ніколи досі.

Батьки Марти загинули в автокатастрофі, тож бабця, з якою я встиг познайомитися, виховувала онуку сама. Бабця померла понад рік тому.

Того дня Марта повернулася додому і мовчала увесь вечір, а обличчя мала застигле, мов маска. Я набрав теплу ванну, Марта сіла у воду, підігнула коліна під підборіддя і знерухоміла, мов статуя.

Я теж заліз у ту ванну, сів поряд із нею, притулив її до свого живота, і аж тоді Марта почала плакати. Її худенькі плечі здригалися від ридань, я бачив голову дівчини лише ззаду, вона уся тремтіла, а моє серце розривалося від болю.

Я гладив її по волоссю і повторював:

— Марто, Марто, я з тобою, — а вона все більше розслаблялася, все сильніше спиралася на мої груди і щоразу голосніше ридала.

Я витер її, мов немовля, і заніс у ліжко. Марта відвернулася до стіни, я ліг поряд із нею, гладив її волосся, але зовсім не знав, що слід робити з жінками, яким боляче, я нічим не міг їй допомогти, і це було найгірше.

А потім почув, як вона тихесенько сказала:

— Дякую тобі, що ти є.

Батьки Марти загинули в якійсь страшній і позбавленій сенсу автокатастрофі у Німеччині. На дорозі утворився затор, вони зупинилися, а цистерна з бензином не встигла загальмувати, тож на повній швидкості вїхала у них, вони загинули на місці, від машини нічого не залишилося.

На автобані тоді утворився кільканадцятикілометровий затор, здається, навіть у наших новинах це показували.

Бабця стала для Марти усім. А Марта ніколи не скаржилася на Бога, що він вчинив їй таку кривду. Казала, що їй пощастило мати таку бабцю.

Перед похороном я розмовляв зі священником, який мав ховати бабцю Марти. Я вмовив його, щоб замість похоронного маршу він дозволив увімкнути пісеньку з фільму «Смішна дівчина» — бабця Марти любила Барбру Стрейзанд і цей фільм, один із небагатьох американських фільмів, який їй дуже подобався.

Священник здивувався, але погодився, тож я пишався собою, мов павич. І завдяки цій мелодії похорон виїшов гарний.

Тоді я знав, що слід зробити. Тож і тепер мушу це собі пригадати. Я би тоді дав порізати себе на шматки, тільки щоб Марта не страждала.

І тепер я не зовсім ще відморожений.

Точно ні.

Інакше я би не міг знімати таких добрих кадрів.

*

Я стою в магазині біля холодильника з м'ясом і не вірю власним очам.

Розглядаю написи великими друкованими літерами. На одному читаю: «До м'яса покличте співробітника», а другий визирає з якоїсь миски: «Фарш із оленя».

А може, мені слід покликати: «Шинко, шинко!». І тоді вона сама себе поріже?

Я натискаю на дзвінок, із підсобки виходить огрядна жінка.

— Слухаю вас, — каже вона і всміхається так мило, що аж дивно. Я би не міг так усміхатися, якби працював тут.

— Чи смачний цей оленячий фарш? — питаю я простакувато, ніби не розумію, про що йдеться.

— Знаєте, я такого не їм, — зізнається мені продавчиня. — Може, візьміть нормальну свинину або щось інше.

Я беру «щось інше», тобто курячу грудку для Геракла і мисливські ковбаски для себе. У них є одна суттєва перевага — у холодильнику не псуються понад три дні.

Спека минула різко, мов її і не було, і тепер надворі знову вісімнадцять градусів, для мами так краще, бо липень і серпень — це не найкращі місяці для прооперованих. Коли стоїть така спека, то легше підхопити інфекцію.

*

Вирішив сьогодні вранці вчинити по-чоловічому. Поїду на телебачення і зачекаю там на Аліну. Вона не відповіла на жодне моє повідомлення, тож, може, мені вдасться зловити її на роботі.

Зміг пройти без перепустки, бо вахтерка на вході впізнає мене, я йду нагору, до секретарки.

Пані Аліна на роботі, але зараз у неї щотижнева нарада. Разом із іншими керівниками. Здається, сьогодні є навіть директор. Тож невідомо, коли вони завершать.

Я зачекаю. Домовляюся з секретаркою, що вона повідомить мене, коли Аліна вийде з наради.

У Варшаві безлюдно, порожньо і у коридорах телестудії. Навіщо їм нарада, якщо зараз вони крутять самі повтори? У коридорі з'являється поважний пан, за ним дріботить ніжками жінка на дуже високих підборах, вона майже налітає на нього, і я чую, як знервовано і швидко каже:

— Пане Владиславе, це чудова ідея, якщо сьогодні зробити, то можна пустити восени... гроші... реклама... це краще, ніж англійський формат... чудово... але я не знаю... якби ви поговорили з Грачиком... Ну справді...

Вони проходять повз мене.

Я вже не розрізняю окремих слів, а чую лише шурхотіння.

Чекаю.

У кав'ярні я замовляю канапку, тут встановлені телемонітори, які транслюють шостий канал. Всюди. Без звуку, я роздивляюся вуста, які беззвучно рухаються.

Поряд зі мною якийсь чоловік голосно каже у телефон:

— Можна спробувати, продюсер профінансує, ризикнемо.

Нарешті дзвонить мій телефон.

— Пані Конярьська саме виходить через будинок Б. Я заходжу до коридору, який веде до будинку Б. Бачу її здалека. Аліна худорлява, ефектна, чудово вбрана, справжній символ сучасних ЗМІ, поряд із нею кілька людей у сірих костюмах, — керівництво каналу, — я впізнаю директора Крусського.

Я думав, що його давно зняли.

Аліна серед них схожа на кольорового птаха. Вона змінила зачіску, тепер у неї набагато світліше волосся, так значно краще, але я її ледь упізнав. Туфлі на високих підборах, яких вона раніше ніколи не носила, у них вона по-іншому рухається, ходить пружним кроком і випромінює впевненість у собі.

Дивно, що у травні, коли я востаннє її бачив, то геть не зауважив цього. Аліна бачить мене, зупиняється, перекидається кількома словами з чоловіком поряд, віддає йому якісь папери, потім іде до мене, широко усміхається.

— Єреміє, а ти що тут робиш?

— Чекаю на тебе.

— Знаєш, я зараз трохи зайнята...

— Аліно, нам треба поговорити.

— Щось трапилося?

— Так.

— Тоді давай так. Мені ще потрібно хвилин сорок п'ять, — вона дивиться на годинник, хороший, мабуть, дорогий. — А ти йди до кафе «Золотисте» і зачекай на мене, тоді разом пообідаємо, ок? Я спробую звільнитися чимшвидше, гаразд?

— Я чекатиму на тебе.

Сиджу і чекаю понад годину, п'ю мінеральну воду.

Нічого не можу вдіяти, доведеться зачекати, щоб з'ясувати кілька важливих речей. У житті так іноді буває. Аліна забігає до кнайпи, нахиляється наді мною і цілує у щоку:

— Вибач, але вирватися було дуже складно. У нас щось страшно робиться. Ти вже замовив?

Вона мені усміхається, і я вперше порівнюю її з птахом *Aesplo milca*. Дивно, що я раніше цього не помічав.

— Ні, ще ні.

— Я пропоную мідії, вони тут дуже смачні. Але зачекай, що у нас сьогодні? Середа? Ні, мідії можна їсти

у четвер, тоді до Польщі їх привозять свіжими. Але можемо з'їсти кролика у гірчичному соусі, як тобі? Хочеш? Я так давно тебе не бачила. Дуже рада, що ми можемо разом пообідати, — Аліна радісна і піднесена. — Ти знаєш, що ми з тобою ніколи не обідали разом у кнайпі? Хіба це не кумедно? Пане Стасю, для мене крілик, а для мого колеги...

— Мінеральну воду, — кажу я.

— Не випендрюйся. Пане Сташку, дві порції кролика і келихи. Ти за кермом? — вона не чекає на відповідь. — І келих червоного вина, якогось французького, на ваш смак... Ти за мною скучив?

— Аліно, — кажу я, — мені здається, ти повинна мені дещо пояснити.

Її обличчя раптом гасне, наче хтось вимкнув настільну лампу.

— Що пояснити? Ми ж усе давним-давно одне одному пояснили. А я саме збиралася до тебе дзвонити, бо у мене є чудова новина, — вона робить паузу, а я раптом ясно усвідомлюю, що її піднесення і енергійність, які мені здавалися жвавистію і спонтанністю, цілковито награні.

Аліна поводитьсь, як гальванізована жаба.

Я мовчу.

— Тобі не цікаво? Але ти навіть не уявляєш, про що я! А коли почувеш, то будеш стрибати до стелі з радості!

Якби я не знав того, що знаю, то бачив би у її поведінці радість, але зараз я бачив лише гру.

— Ти маєш роботу для мене?

— Ну, знаєш, це ще не точно, але один режисер шукає... і я йому нагадала про тебе... Він уже майже погодився, тепер це тільки питання часу... Але довелося трохи біля нього побігати... — знову з'являється офіціант, Аліна дарує йому чарівну усмішку. — Дякую, пане Стасю.

Вона пригублює вина.

— Хороше... Може, трохи закисле... Але ні, таке, як треба, дякую...

— В якому проєкті?

— У новому фільмі з Агатою Кулеб'як!

І вона чекає на мою реакцію.

Не треба реагувати відразу.

Я мовчу.

— Аліно, це дуже цікаво, бо я саме цією новиною хотів із тобою поділитися. Я буду в цьому фільмі головним оператором.

— О, то вони вже телефонували до тебе? Чудово, тож за це й вип'ємо!

Я більше не хотів вдавати, що це дружня зустріч.

— Аліно, скажи мені, навіщо ти це зробила? — запитав я серйозно і якомога спокійніше, наскільки був здатен.

Я не хотів бавитися в її ігри.

Аліна дивилася на мене якусь мить, а потім її обличчя спотворила бридка гримаса. Вона одразу мене зрозуміла. Ми ж дружили багато років. Вона зрозуміла, про що я питаю.

Мені було цікаво, що вона скаже на своє виправдання, як пояснить те, що брехала всім, хто хотів дати мені роботу, — казала, що у мене вже є замовлення або що я більше не працюю за фахом.

— Навіщо? Ти мене питаєш навіщо? А чому ні? — в її голосі забриніла зухвалість, як у дитини, яку зловили на дрібному гріху.

— Аліно, ми ж з тобою дружили стільки років...

— Дружили? Це була дружба? Тобі ніколи не спадало на думку, що ти просто використовував мене усі ці роки, як тоді, під час зйомок «Лещат»? Ти просто егоїст, який вважає, що я повинна прибігати щоразу, коли йому від мене щось потрібно, дбати про його інтереси. А сам ти при цьому був сліпим і глухим. Аліна — друг, товариш, навіть не подруга. Аліна, якій я можу розповісти про всі свої сексуальні пригоди, яка завжди зрозуміє і завжди щось порадить.

Вона більше не здавалася гарною, її обличчя, яке нахилилося до мене над столиком, було спотворене брідкою гримасою.

— Тобі стало боляче від того фото? Але це ж був просто невинний жарт! Товариський! Хіба не так заведено між вами, пацанами? Ви ж таке любите. Не так? А тепер ти хочеш мене звинуватити у тому, що твій романчик загнувся? Але це навіть не я придумала, я просто скопіювала це з чужого сценарію. Ну і що?

Я не міг видобути з себе ні слова.

Уперше в житті я думав, що зараз знепритомнію.

Заплющив очі, щоб не дивитися на неї.

Я мушу опанувати себе. Зібратися.

— А тепер подумаймо, що у вас були за стосунки? Мабуть, не дуже міцні. Марта! — я навіть не думав, що можна в одному-єдиному слові вмістити стільки зневаги. — Марта! Дівчина, яка з'явилася нізвідки! І я пішла у відставку! А ми ж уже рухалися у правильному напрямку... Після того як ти розійшовся з тією дурепою Баською, я проявила до тебе стільки співчуття... Завжди була поряд...

Я дивився на Аліну і бачив, як міняється її обличчя, як злість спотворює її вродливі вуста, як звужуються очі з люті.

— Хто взагалі така ця Марта? Чого вона досягнула? У чому тобі допомогла? Я би зробила для тебе все! Розумієш, усе! А ти не хотів нічого про це чути... Ти ставився до мене, як до зручної медсестри, яка завжди під рукою. Ти думаєш, що я мрію шукати ідіотські подарунки для твоєї мами? Але якщо Єремія не знає, що йому робити, то Алінка завжди допоможе. Якщо Єремія напивається і дзвонить, Алінка терпляче вислухає. І тепер ти ще маєш до мене претензії?

Я мовчав.

Мене мов оглушило.

Це Аліна надіслала мені фото.

До мене дійшло тільки це.

Вона знищила все моє життя.

Вона нівелювала усі мої зусилля, яких я докладав, щоб повернутися до роботи за фахом.

Аліна, моя подруга Аліна.

Чи я щось відчуваю?

— Ти знищила моє життя, — кажу я.

— А ти? Що ти зробив із моїм життям? Ти тільки подивися на мене! Ти був у мене першим... Я була... — її голос затремтів, а я дивився, як з-під цієї огидної маски з'являється колишня Аліна.

Молодша, сповнена надії, радісна, захоплена всім, що нас тоді оточувало. Я бачив, як вона прибігає на зйомки, щоб поправити комусь макіяж, спритна, піднесена, бо почалася робота, сповнена ентузіазму і захоплення.

Я бачив її захоплення, коли всі плескали після завершення зйомок тієї чи іншої сцени, я пригадав собі, як вона плакала, коли ми зняли сцену розлуки героїв.

Пригадав, як ми святкували «екватор», пригадав ту нашу невдалу зустріч, але вона ж подобалася мені. І сказала: «Не страшно, я все розумію», — і мені попустило, бо я дуже тішився, що ми можемо і далі бути друзями навіть після того, як переспали одне з одним.

— Ти ж сама мені сказала, що це нічого не означає, що це був лише інцидент, — сказав я тихо, бо і справді її не розумів.

— Тільки послухай себе! — вона почервоніла з люті і дивилася на мене з неприхованою ненавистю. — Інцидент! Це було єдине, що мені залишалося сказати, щоб мати змогу бути поряд із тобою! Ти ж навіть їздив разом зі мною до моїх батьків...

Я пригадав собі ту подорож через усю Польщу на моєму старому «форді». Ми їхали годин десять, зупинилися перекусити у «*TIR de Luxe*», де за чотири п'ятдесят ілі чудові свинячі ніжки, а потім шукали, де можна поміняти пробите колесо. Аліна спала на задньому сидінні.

Її батьки?

Кістлява, вихудла жінка з дрібними рисами, яка постійно кашляла, змусила нас повечеряти, на столі лежало кільце ковбаси, смалець, зроблений спеціально до нашого приїзду, стояла миска смачнющих вареників, не густо политих шкварками, ми не були голодні, а вона смажила цибульку і не хотіла присісти ні на мить.

Батько Аліни поставив півлітру, Аліні не дали чарки, він пив зі мною, і хоча мені не хотілося, відмовити не було як.

Потім батько водив мене по своєму господарстві, у них саме отелилася корова, маленьке телятко стояло на тоненьких ніжках, а він поплескував корову по заду, казав: «Моя хороша, моя гарненька». В оборі було волого і душно, Аліна була трохи напружена, я — захоплений, бо думав раніше, що таку господарку можна створити лише як куліси до фільму, було трохи схоже на сценографію у стрічці «Селяни» Реймонта.

Її батько покрикував, диригуючи то мамою, то донькою, але тоді у певному сенсі мені це навіть сподобалося. Такий собі Борина.

Він вивів мене у поле, сонце сідало, дозрівала кукурудза, висока і буйна.

— Це — моє, — показував він рукою, — спадок від батька. Хотіли у мене взяти в оренду, але що би я тоді сам робив? Картопля в мене он яка, — він стискав обидві сильні і спрацьовані долони у кулаки. — Мамо, ходи сюди!

І мама Аліни хутко підбігала, витираючи руки об фартух.

— Покажи Єремії свиней! Будемо різати на свята! Буде добра шинка, а кров'янки собі візьмете до столиці! Ви — художник, а з художниками все ясно, — у його голосі звучала нотка зверхності, — та нічого, Алінка вивчиться і буде легше у житті. Це все для неї, бо наука — справа недешева. А вам теж варто було би знайти собі якусь порядну роботу. Донька моя буде директором, бо ж вона вчиться на менеджменті, а за цим — майбутнє.

Аліна подавала мені різні знаки, але я пам'ятав, кого саме маю вдавати перед її батьками.

— Батько мене приб'є, якщо довідається, що я працюю в кіно, ти їх не знаєш, це люди зовсім іншої ментальності, — казала вона мені перед поїздкою.

Аліна справді вивчала менеджмент, але цілими днями крутилася біля знімального майданчика, вона обожнювала кіно.

І знала, ким хоче стати.

І здійснила свої мрії.

— Так, їздив, але ж...

— А ти вважаєш, що це нічого не означає, що це все просто так — подивився трохи на простих селян, і на цьому все? А це — моє життя. У батька була важка рука і для мене, і для мами. Я впустила тебе у своє життя, думала, що ти це розумієш, а ти вирішив, що це краєзнавча екскурсія?

— А що я мав вирішити? Ти мене попросила, щоб я завіз телевізор, забула?

Я зовсім не це хотів сказати. Раптом збагнув, що вона не може по-іншому. Ніколи не могла, і саме тому вона зараз на своєму місці і досягнула того, до чого прагнула.

— Це був просто привід, невже ти не зрозумів? Ти ж не придурок. Люди в селі серйозно ставляться до життя. Мама постійно повторювала мені, що я отримаю своє, якщо буду терплячою з тобою. І я їй повірила.

— Своє?

— Ніхто би не ставився до тебе так, як я, — її голос змінився. — Ти був для мене всім. Я пригадую, як ти обійняв мене після закінчення зйомок, як ми стояли на майданчику, а в тебе в очах було стільки радості...

Так, я теж це пам'ятав. Це було тисячі років тому. Я пам'ятав і озеро, і дерев'яний поміст для зйомок, який мало не розвалювався у кінці. Після останнього кадру всіх охоплює ейфорія. Ми всі обіймалися, дякували одне

одному, вибачалися за все, що було не так, як завжди, як після кожного завершення зйомок.

Аліна вирішила, що це означає щось більше? Інше? Саме тому ми опинилися у ліжку?

— На мене доти ніхто ніколи так не дивився. Я знала, що у нас спільні плани, спільні інтереси, що це буде інше життя, а не лише безкінечна робота, крики, сварки... — вона зараз нарікала, як мала дитина.

Я дивився на Аліну і бачив бідну маленьку дівчинку, яка всі свої сподівання і очікування зосередила на мені. Я мав стати частиною її вигаданого світу, її мрії.

Але зараз це доросла жінка, яка готова бігти по трупах навздогін за своєю ілюзією.

Можливо, я не зауважив дечого, але і вона була сліпою і глухою до інших.

Я не почувався винним.

У певному сенсі я розумів Аліну.

Загалом мені було її шкода. І я не хотів мати з нею справи. Ніколи більше.

Відсунув тарілку з їжею, до якої так і не торкнувся. Очі Аліни були повні сліз. Мені справді було її жаль.

— Що такого було у Марті, чого не було в мені?

— Я думав, що ми друзі, Аліно, — сказав я і встав із-за столу. — Але ми ніколи не були друзями. Шкода.

— Не йди, Єреміє, — прошепотіла вона, і в її голосі було стільки благання, що мені стало ніяково.

Я не відчував ненависті до Аліни. Вона була бідною, скривдженою дівчинкою.

Але не я був у цьому винен.

Я відчував зневагу до неї і до всього, до чого вона причетна. Я ніколи не відкидав її почуттів, бо ми ніколи не були парою.

— Мені шкода, — сказав я, витягнув із гаманця сотню і поклав на столик. Мабуть, стільки тут коштує кролик, якого я не їстиму.

Я пройшов повз неї, вона схопила мене за лікоть і рвучко шарпнула, не як жінка, а як чоловік.

— Ти не підеш ось так, я тебе доб'ю, у мене є можливості, ти навіть не уявляєш, що я можу...

— Це вже твоя справа.

— Ти дурень! Дурень! І це ти так поставився до своєї дівчини, не я, а ти сам!

Я вирвався.

— Я тебе доб'ю, ти ще мене не знаєш, один раз тобі вдалося, але не думай, що так буде завжди, тут я важлива, а не ти, я багато можу, і ти би мав усе...

Я озирнувся у дверях. Аліна сиділа біля столу, пряма, як струна, кольорова, і тепер я точно знав, якого саме птаха вона мені нагадувала. Двоколірну дроздову мухоловку.

На світі є тільки два види отруйних птахів. І це один із них. Обидва — і двоколірна дроздова мухоловка, і синьоголовка — живуть у Папуа-Новій Гвінеї. Про свою смертельну небезпечність вони попереджають яскравим пір'ям. Отрута знаходиться у цілому тілі, але найбільше її сконцентровано у шкірі і перах. Це — батрахотоксин,

той самий, який є у небезпечному японському смако-
лику — рибі фугу.

Ця отрута порушує передавання нервових імпульсів,
майже паралізує і спричиняє раптову смерть.

Аліна була смертельно небезпечним птахом. Але
з тією різницею, що птахи застерігають про свою не-
безпечність незвичайним кольоровим пір'ям, а Аліна не
застерігала нічим.

Невідомо, звідки у птахів узялася ця отрута. Аналіз
ДНК доводить, що двоколірна дроздова мухоловка і си-
ньоголовка — з однієї родини. Але вони би мали бути
родичами і з Аліною.

Аліна — це минуле.

Keep your friends close, but your enemies closer.

Тримай друзів близько, але ворогів — ще ближче.

Але мене це вже не стосувалося.

Я був неймовірно втомлений.

Невже я не бачу, що роблю?

Це неможливо. Адже я розрізняю деталі, бачу карти-
ни, можу відрізнити головне від другорядного, знаю, які
деталі важливі, а які зовсім несуттєві. Знаю, що важливо.

Аліна?

Це остання людина, яку я міг би запідозрити.

Але Аліна, на жаль, в одному мала рацію.

Що це за кохання, якщо я перекреслив чотири роки
одним телефонним дзвінком?

Що це за стосунки, які хтось третій міг так легко
знищити?

Реальне кохання

«Липа» закінчилася.

Я взяв до рук пульт і вимкнув телевізор.

Інга скрутилася калачиком у куточку дивана. На животі у неї так само згорнувся Геракл. Він спав. Інга час від часу гладила пса, і від цього його дрібненьке тільки здригалося.

— Це сумно, — сказала вона.

Я кивнув. Це справді було сумно.

— Гарний фільм. Ти не використовуєш свій другий бік.

— Свій другий бік?

— Свій другий бік. Розумієш? Так, як Аліна.

— Дай мені спокій з такими порівняннями. Що може бути страшніше за покинуту жінку?

— У цьому вона на тебе схожа... Бачиш, до чого це проводитьь.

— Призводитьь. Точніше, призвело. Минулий доконаний час.

— Ло. Ло. І що тепер?

— Через два тижні ми починаємо знімати. Завтра я їду робити локалізацію. Інго, я тепер щодня їжджу до мами, до того ж мушу всюди встигати. Мама незабаром виходить із лікарні, ми завершуємо розписувати сцени, у мене справді була тривала перерва у роботі.

Я повинен бути на висоті, показати себе з найкращого боку.

Це мій останній шанс.

— Це твій шанс на все, — й Інга постукала мені пальцем по грудях.

*

Я мушу відвезти цього малого гівнюка до мами. Спакував його миски, їжу. Геракл не відходить від мене ні на крок.

— Ти повертаєшся додому, — сказав я йому і подивився на це щуряче гівно, яке я не без труднощів вивірвав із лап смерті.

Він був гарний.

Пес підвів голову і подивився на мене.

— Ходи, — я постукав себе по коліні.

Він зірвався з місця, як «мессершмітт».

Я навчив його відштовхуватися від колін і приземлятися на груди, але при цьому коліна мені доводиться згинати. Мама здивується. Цей пес доволі здібний, якщо у нього є відповідна компанія.

Я поставив диск Енніо Морріконе.

Книжки знову стоять на полицях, а ще я помив вікна, бо востаннє це робила ще Марта. У квартирі навіть стало світліше, невідомо чому. Я запакував пса до торби, він не протестував. Потім я почув стукіт. Тож постукав у відповідь.

Нічого не змінилося.

Вчора Відьма врешті-решт дозволила нам, тобто мені і Збишеку, пофарбувати стелю на кухні. Три години вона стояла над нами, а точніше, під нами, бо нам довелося працювати на драбинах, і командувала, ліворуч чи праворуч. І ще раз, бо потекло. І щоб не хляпати, бо це не відмиється. Поміж тим вона зварила нам якісь кльоцки, бо «голодними я вас не випущу». Ми чесно з'їли, бо якось тепер навіть незручно їй відмовити.

Але шафки довелося познімати, бо після того, як ми пофарбували стелю, вже варто було і стіни поправити. Відьма намагалася протестувати, що це геть непотрібно, але ми не послухали її, і вона змирилася зі своєю поразкою і чемно пішла до іншої кімнати, де увімкнула телевізор.

Справді було чути, як Геракл совгає лапами по підлозі. Я постукав до себе, щоб підтримати традицію. Вона прибігла з іншої кімнати і застала мене зі щіткою в руці. Мені стало незручно. Я стояв із тою щіткою, як придурок.

— Не так уже воно і заважає, — сказала вона.

— Я вже звик, — всміхнувся, і вона теж усміхнулася.

Усміхнена Відьма!
Кінець світу!
Разів п'ятнадцять вона питала, як саме може віддя-
читися.

А це насправді дуже просто.

Не обливати мене водою.

Не кричати.

Не погрожувати викликати поліцію.

Є дуже багато різних способів.

Тож тепер, перед виходом до мами, я знову з приєм-
ністю постукав у відповідь.

Зараз я принаймні знаю: якщо у мене трапиться ін-
фаркт, то хтось зазирне і перевірить, що зі мною відбу-
вається.

*

Аня повернулася з табору засмагла і, чесне слово, на
пів голови вища, хоча таке, здається, неможливо. Вона
кинулася мені на шию, коли ми саме виходили з ліфта,
мені аж стало незручно.

— Єреміє, я тобі така вдячна, ти не уявляєш, які кльо-
ві фотки зробила! Я мушу трохи отямитися, потім тобі
все розповім!

Знала б вона, де я мав таке знайомство.

Треба знайти того нещасного слоника і виставити ку-
дись на помітне місце, бо мала вже разів три про нього
питала. Нічого не поробиш, жінки всі однакові.

Сьогодні до мене приперлося усе Братство Дуполюбів, щоб випити за моє повернення у кіно. Бартек героїчно наважився залишити удома свою вагітну дружину саму на цілих три години, за цей час він дзвонив їй всього сім разів. Може, тому, що вона на сьомому місяці.

Грубий повернувся зі Словаччини, Маурицій зміг відірватися від Єви. Джері не відривався ні від кого.

— У нас є штука, від якої розриває мозок, — Грубий тріумфально підняв пляшку абсенту. — Заборонений напій. Після нього не буває бодуна. Але узалежнюєшся. Хто хоче?

Хотіли всі.

— Давай цукор, абсент треба пити через цукор! — кричав Грубий, а я чекав, коли нарешті пролунає стукіт щітки.

Г'юстоне, у нас проблема!

Бартек зазирнув до холодильника.

У холодильнику був тільки собачий корм, про який я забув. І багато йогуртів.

— Замовмо піцу, — сказав я. — Я ставлю. У мене не було часу нічого приготувати... чи купити...

— Сигнал SOS неактуальний, — Бартек витягнув цукор. — Абсент п'ють через цукор, це я знаю з літератури.

Він поклав собі до рота ложку цукру і влив келих абсенту. Якусь мить прицмокував, удаючи екстаз, а потім ним затіпало.

— Лий, чувак, не дрімай.

— Ти знаєш, що SOS означає *save our souls*? Врятуйте наші душі... Людина живе на цьому світі, нічого не знає, вмикає телевизор, і в якійсь грі «Мільйонер» чи іншому схожому гівні раптом трапляється таке питання... Я не мав поняття... — зізнається Джері.

— Я бачив якусь програму під назвою «Виграй усе» чи яюсь так... І хлопці не знали, що «Імператора» написав Капусцінський.

— А я брав участь у співбесіді на посаду керівника фірми, але не скажу вам, якої саме. Спершу я мав тільки знімати, але вони платили п'ять тисяч. Це було дуже повчально. Бла-бла, тут біографія, тут здобутки, тут плани, срака-мотика. А потім зайшов чувак, високий, мужній, знаєте, такий, що знає — світ лежить у нього в ногах.

— Як Грубий?

— Відчепися від мене, старий.

— Може, це був він? Ти ходив на кастинг керівників відділення продажів?

— Дай спокій, бо кумариш, — повторив Грубий і налив собі абсенту.

— І вони такі питають його, хто він, а він — послухайте, він каже: «Я — султан постпродажів!».

Ми зареготали. Він так кумедно це зіграв, наче ми всі були при тому присутні.

— Люди, ви би бачили їхні міні! Блін, сцена як із фільму, чесне слово!

— Якщо бувають королі продажів, то чому би не мало існувати султана постпродажів, це ж логічно, — відповів Бартек. — Яку піцу замовляти?

— Візьми гостру з подвійною шинкою. Або будь-яку.

Бартек замовляє піцу, а я сиджу і порпаюся серед дисків, щоб увімкнути якусь кльову музичку. Дроти у мене тепер мідні, звук фантастичний, нехай пацани зацінять. Я радий, що вони прийшли.

— Грубий, наливай, але не тільки собі!

— Якщо будеш стільки пити, станеш грубим.

— Ти бачив колись грубого алкоголіка?

Маурицій на мить замислюється.

— Без зубів, — каже він врешті-решт.

— Без зубів він теж менше важить, — регоче Джері. — Я недавно їхав Алеями Єрозолимськими, і таксист мені розповідав, що земля під гіпермаркетом «Макро» коштувала двадцять доларів за метр квадратний, а вже під «Леклерком» — вісімдесят. Та сама вулиця, а така от фігня. Якби хтось додумався купити по двадцять, а потім продати...

— А звідки твій таксист усе це знає?

— Бо у нього той самий стоматолог, що і у власників цієї землі, які на ній заробляють.

— Та він це все вигадав, а ти повірив.

— Або стоматолог його розводить, — сміється Бартек.

Я з приємністю слухаю їхні розмови. Джері розповідає, як я розвів його на Канарах, а всі регочуть, мов діти.

Я виходжу на кухню і телефоную мамі.

— Я добре себе почуваю, а чому в тебе так голосно?

— Прийшли пацани з нашого Братства, — відповідаю. — Трохи випиваємо.

— Ти ж знаєш, що я ніколи... — починає мама, а у мене терпнуть ноги. Але вона раптом завершує несподівано: — Ну то обійми хлопців від мене. До завтра, сонце, не шкодуй собі. Дякую, що подзвонив.

— Мама переказує вам вітання, — кажу я, повернувшись до кімнати, — хоч я і сказав їй, що ми випиваємо. Це дивно. Мабуть, вона ще не отямилася після операції.

— А пригадуєш, як вона колись віддала нам свій коньяк?

Я не пам'ятав.

— Ми обмивали диплом, приперлися всі до тебе, а ти з мамою вів переговори про її мінібар. Ми стали на коліна і почали ходити по колу. Тоді вона віддала нам коньяк. Ти їй відкупив пляшку? Бо ти тоді поклявся, що купиш.

І справді, зараз я пригадую, що так воно і було. Я був уже веселенький, на годиннику — друга ночі, я завалив до маминої кімнати і попросив, щоб вона почастувала моїх друзів, бо ми страждаємо через брак алкоголю в крові. Вона сказала, що у неї є тільки якийсь супердорогий коньяк, який вона береже для особливої нагоди. Але потім встала, вийняла його з шафи і дала нам.

— Люди, ви не уявляєте, які у Словаччині тьолки, — раптом сказав Грубий.

— Як феї.

— Тільки без чарівної палички їх не приручиш.

— Дуже смішно.

— А ви знаєте, що є такий птах, називається очертянка прудка, він може трахатися майже тридцять п'ять хвилин? — вирішив я взяти слово.

— Відчепися зі своїм птахом, Норісе, бо зараз ми всі впадемо в депресію. Наливай, Грубий.

Грубий відкоркував пляшку.

— Так, це не абсент, — сказав він із огидою. — А я, знаєте, стояв собі на зупинці, лило як із відра, а біля мене така супертьолка. Говорить по телефону, а сама на мене коситься. Я стою — і ні пари з вуст. А потім чую: «Слухай, я мушу закінчити розмову, бо тут до мене якийсь придурок пристає». Я на неї витріщився, а вона кладе телефон у сумку і каже: «Я перепрошую за брехню, але більше не мала сили триндіти».

Ми всі заржали.

— У мене на районі ходить чувак, який прибирає різні відходи, — раптом сказав Маурицій.

— Єреміє, у тебе можна курити?

— На балконі, — кажу і відчиняю двері.

На сусідському балконі стоїть Збишек, ясна річ, із цигаркою.

— Збишку, — кличу його, — заходь на чарку, познайомишся з моїми друзями, — я бачу, що він вагається, і кажу: — Давай, старий. Покурити зможеш і тут.

— Я колись читав протоколи судових засідань. З мого улюбленого: займався сексом з георгіастичними елементами.

— Ну, тоді вип'ємо за георгії!

Ми підіймаємо келихи, я відчиняю двері Збишкові.

— Штрафну! Штрафну для сусіда, — кричить Маурицій.

Пляшка горілки на шістьох лише розігріла наш апетит.

— У тебе більше немає?

— Я думав, що ви принесете.

— Ти ж запросив нас обмити подю, то ми не хотіли тебе ображати.

— У мене є, — каже Збишек, — але я не хотів здаватися дивним, прийшовши зі своєю пляшкою.

— Зараз збігаю на Ґурчевську і принесу.

Перестрибуючи через дві сходинки, я біжу донизу, ліфт зайнятий, а мені не хочеться чекати. І що я бачу? На сьомому поверсі відчиняються двері, і у них стоїть Відьма. Я машинально ухиляюся.

— Пане Єреміє, що трапилося?

— Прийшли друзі, а мені забракло пального, — відповідаю теж майже автоматично.

— Куди ви там будете ходити по ночі, це небезпечно, я позичу, в мене є пляшка ще з Різдва, добра, чиста, мені подарували, — чую я і не вірю своїм вухам.

Відьма змусила мене остовпіти.

Не встиг я відповісти, що радо пристану на її пропозицію, як одразу ж з'явилася чудова літрова пляшка.

Я гречно вклонився, поцілував Відьмі руку і побіг нагору.

— Під килимком лежала? — здивувався Маурицій.

— Ти тільки одну приніс? — здивувався Грубий.

— У мене такої не було, це Христина тобі дала? — здивувався Збишек.

— Я не п'ю, — сказав Бартек. — Аська вагітна.

— Серйозно? — здивувався я.

— А від кого? — запитав Грубий, і тоді навіть Бартек зареготав.

— Ну ти даєш, — сказав Бартек.

— Відсунься, ти заважаєш мені дихати.

Грубий відкоркував нову пляшку.

Її вистачило на наступних пів години.

На десерт принесли піцу.

Ми чесно розділили два пива, які я випадково знайшов за кефіром, — на щастя тільки два, — а потім я відпровадив хлопців до таксі. Збишек вийшов зі мною.

— Яка найвища вершина? — белькотів Джері, бо у кожному товаристві завжди знаходиться хтось, хто п'яніє найшвидше. — Найвища вершина — це військова частина!

— Старий, не забудь, — Бартек повернувся до мене, перед тим як сісти у таксі. — На нас ти можеш завжди розраховувати. Коли почнеш працювати, то у тебе не буде часу навіть почухатися зайвий раз, тож пам'ятай, що я можу возити твою маму на хімотерапію, і Маурицій може. Все буде як слід.

Саме це я найбільше люблю у чоловіках — вони тобі не розповідають, що все буде добре. Бо буде так, як має бути.

А я і так колись буду їздити на крутішій тачці, ніж вони всі разом узяті.

Наприклад, на «мазераті».

Тиша на майданчику!

Я повернувся додому і відразу поприбирав усе сміття, викинув недопалки з балкона, де хлопці бичкували у ва-зонку. Минулого року Марта посадила там пеларгонію, а цього року від лютого там квітли лише недопалки.

Мені бракувало Геракла. Я пішов під душ, а потім довго не міг заснути.

*

Поїздка з Джері на Канари була досить вдалою, та шкода, що ми так зациклилися на чувіхах. Якби не це, то могли би побачити більше.

З Мартою на Сицилії було чудово.

Першої ночі ми вийшли з готелю, поклали матраци на пляжі, шуміло море, ми лежали і дивилися у небо. Мовчки. Я не пригадую, коли ми заснули. Я прокинувся від руху поряд із собою.

Сходило сонце, вода була ледь помітно золотавою.

Марта стояла гола на березі моря.

Вона не знала, що я не сплю. Це було видовище з іншого світу. Можна було би безкінечно виставляти світло, але однаково не вдалося би досягнути такого лагідного і м'якого, яке так лягало би на воду. Потужні білі хмари відбивалися у вологому піску, щоб зникнути і з'явитися через мить, коли хвиля знову зробить їх дзеркальними.

Марта стояла на березі, вода омивала її ступні. Дівчина піднімала ноги, мов птах, цілковито вільна, не усвідомлюючи, що за нею спостерігають.

Потім поволі зайшла у море, підвела руки і занурилася у воду. Я схопився на рівні ноги, зірвав із себе одяг і побіг за нею.

Ми спокійно і неспіхом кохалися у воді, я навіть не знав, що так можна.

*

Зозуля підкидає яйця іншим птахам, а ті навіть не підозрюють, кого будуть виховувати. Вони знають, що яйце — це яйце, пташеня — це пташеня, і годують цю потвору, яка іноді виростає утричі більшою за них. Їх не дивує, що пташеня не схоже на батька. Не дивує і те, що було три пташеняти, а стало одне.

Зрештою, зозуля вміє допасовувати вигляд свого яйця до вигляду інших яєць у гнізді, яке вона собі

вподобала. Літає, придивляється, бачить, де яйця з крапочками, і підкладає туди свої з крапочками, потім бачить гніздо з білими — і підкладає туди білі.

Такий ось вона хитрий паразит.

Але зате гарно кукує.

«Скільки років ми будемо щасливі?» — питають за-
кохані і чують: «Ку-ку, ку-ку».

Скільки років ми проживемо?

А я теж не зауважив, що у нас є одне зозулине яйце.

Я ж знав, що Марта не може мене підставити.

Знав, але не повірив.

Дехто не знав, але повірив.

*

Горжет я ношу у гаманці, відколи мама віддала мені
його у лікарні.

Про всяк випадок.

Не зашкодить.

*

Відпустку я вже використав.

Може, я ще у вересні кудись поїду після того, як за-
вершу зйомки, але невідомо, як почуватиметься мама.

Я радий, що незабаром побачу знайомі пики. Опера-
тори, костюмери, режисер, продюсер, актори, технічні

працівники, водії, освітлювальники, Янек Кліма, який керує світлом, так званими «світлячками», він дуже добрий, йому достатньо раз підморгнути, і він уже знає, що потрібні додаткові ледові лампи.

Я люблю довгі сцени, зараз обдумую, як найкраще зняти зустріч, хоч і не знаю, чи це мені вдасться. Треба побачити місце зйомок, тоді і вирішу. Я пам'ятаю таке зависання в кадрі у фільмі Еммануеля Любезького «Діти людські», але вони готувалися до зйомок одного кадру тижнів зо два, нам цього ніхто не дозволить.

Знову в моєму житті будуть пригоди.

Ми знову будемо сваритися, чи можна знести стіну, чи ставити помости, чи достатньо просто додати світла.

І щоразу не буде точно відомо, що з цього всього вийде. Ідзьяк колись розповідав, що після того, як вони подивилися першу версію «Подвійного життя Вероніки», то були в трансі, не знали, що робити, і це незнання тривало місяцями. А потім одного дня прийшов Кесльовський і викинув усі найважливіші сцени. Виявилось, що від цього фільм тільки виграв.

Зараз ми зациклені на сценарії, а життя і кіно проходять повз нас.

Грубий колись розповідав, що ніколи не вмикає камеру за команду «Стоп».

Він навчив мене, що найцінніші фрагменти зазвичай трапляються після того, як режисер скаже: «Стоп», — а оператор вимкне камеру.

На чому я зупинився?

Після «Стоп»?

Чи після вимкнення камери?

Я скучив за криками:

— Тиша на майданчику!

— Камера пішла!

— Мотор!

Я давно сумую за всіма недопрацьованими моментами, коли в останню секунду виявляється, що не можу відступити з камерою на крок назад, бо не вистачає місця — надто тісно. Скучив за словами: «Блін, забери мені цей мікрофон з кадру». Сумую за тим, що треба повторювати найгірші сцени з технічних причин.

Сумую за короткими зрозумілими командами:

— На штативі — правіше.

— Поверни головну камеру ліворуч.

— Поміняй мені на четвірку.

— Іди на лампи.

— Забери світло з цих ламп.

Тепер я відповідатиму за це.

Якби я тоді повівся по-іншому, Марта зараз раділа би разом зі мною. Але зараз я сам-один.

Тепер я трохи краще розумію теорію грон Джері. Колиш, під час однієї поїздки, він мені її детально пояснив. Отже, у жінок однією зі складових імунної системи є необхідність обмінюватися інформацією. Це їхня захисна функція. Ми, чоловіки, послуговуємося спрощеною мовою: хочеш — не хочеш, ось і вся розмова. А жінкам потрібно знати значно більше.

У них є система захисту перед дійсністю. Чоловіки не бачать потреби у такому захисті, тому частіше закінчують життя самогубством. Чоловіки скоюють самогубства, гинуть на мотоциклах двадцятирічними, п'ють. І попри те що їхній організм від природи сильніший, міцніші хрящі і кращий кровообіг, вони деградують значно швидше, мабуть, мають усередині закодовану схильність до самогубства — передати далі гени і загинути, якимось так. Натомість жінки, — так переконав мене Джері, — беруть на себе всі інші обов'язки: народити, виховати, і не хочуть залишатися з цим усім самі. Тож що роблять жінки? Вони об'єднуються у гроно. Гроно подруг спілкується між собою, вони розповідають одна одній, що трапилося з тією, а що — з іншою, хто, з ким і навіщо, хто кого бачив і де.

Знання про стосунки — це їхня єдина зброя, адже вони хочуть зберегти родину, тож повинні знати наперед, де криється небезпека.

Чувак схопить зброю і буде з неї фігачити всіх підряд, а жінки не хочуть фігачити, вони хочуть лише знати. Вони відчують, хто у цій кімнаті з ким спить, у кого життя складається краще, а у кого — гірше, хто з ким дружить, а хто кого ненавидить. Вони такі речі просто бачать. І це якраз і є захисна функція.

Жінки просто мусять розмовляти одна з одною, вони збирають інформацію про те, хто кого зраджує, що відбувається, чи чувак ходив наліво, бо якась дупа чи там цицьки йому сподобалися, а наступного дня він уже

нічого не пам'ятає, бо це не було важливо, але жінка повинна знати, як і де помістити свої відчуття, бо вона бореться за безпеку і стабільність.

Тому жінки постійно пліткують, і це передавання інформації одна одній безперервне — що з ким трапилося, де треба бути обережною, з ким варто мати справу, а з ким — ні, кому співчувати, хто може бути другом і підтримкою, а хто — лише ворогом.

Бо вони не хочуть залишитися на самоті з цим ба-рахлом.

А я взяв рушник і розфігачив усе нафіг.

Сьогодні я навмисне пішов до того костелу на Волі.

Знову під вечір, уже після візиту до мами.

Вона непогано дає собі раду, хоча ще слабка. Дядько Мар'ян залишиться до кінця місяця.

Геракл, побачивши мене, мов здурів, пищав, як різана чайка, і ніяк не міг заспокоїтися. Треба було бачити міну моєї мами!

Він вистрибнув мені на коліна, заховав морду під лікоть і удавав, що його немає. А коли я йшов додому, пес намагався піти зі мною, я вже навіть переживав, що мама ревнуватиме, але вона тільки сказала:

— От бачиш? Я ж тобі казала, що достатньо просто бути до нього трохи привітним. Я знала, що врешті ви домовитесь.

Вона знає, що пес хворів, бо відразу ж запитала, чому у нього поголена лапа. Але в її голосі я не відчув докору, що все це через мене. І це було приємно. Бо я трохи

переживав, щоб вона не подумала, наче це я вкусив пса, а не кліщ.

Я припаркував машину на Соколовській, зайшов до костелу і сів. Сидів і чекав.

Я сподівався, що священник знову з'явиться.

Але він не прийшов.

Я сидів сам у порожньому костелі. Власне, не сам, бо за мною на задній лаві сиділи дві жінки, одна старша, вони молилися разом.

Я сидів і дивився поперед себе.

Наприклад, Армстронґ повірив у Бога тільки після того, як висадився на Місяці. Цікаво чому. Що такого там трапилось? Що він побачив? Знання зміцнює віру чи навпаки? А може, якщо переступити якийсь поріг, тоді все стає очевидним?

Для мене ніщо не було очевидним. Ще ні.

Але я хотів мати вільні руки, щоб мати змогу в них щось отримати. Тільки я не дуже знав, що у цих руках було досі і що я маю допустити до себе. Все?

Я витяг ґоржет, тепер ношу його під кредиткою, тримаю в окремій кишеньці. Він уже не здається мені таким бридким, як на початку, коли я вперше його побачив. Від цього у мене тепер твердий гаманець, і я не знаю, чи це не образа для ґоржета, якщо я ношу його у задній кишені штанів, але зате він постійно зі мною.

Якщо про людину постійно дбає вища сила, то яка тоді роль людини у цьому світі? Така, що людина теж повинна про когось дбати?

— Зачиняємо, — біля мене нізвідки з'являється монахиня, я миттю ховаю горжет до гаманця, запихаю будь-як, щоб вона не подумала, наче я якийсь придурок.

— Вибачте, але ми зачиняємося.

— Зазвичай у такий час тут було відчинено, — наважився сказати я. — Скажіть, будь ласка, а де той священник, який раніше тут завжди був?

— У такий час тут не буває священника.

— Але ж я тут його зустрічав, такий високий блондин, в окулярах...

— На нашій парафії немає жодного священника в окулярах, — тихо сказала монахиня.

Невже мені це все наснилося?

— Я зустрів його тут...

— Ну, знаєте, тут багато людей буває. Минулого місяця у нас були нічні чування. А зараз ми зачиняємося на ніч, — сказала монахиня. — Покваптеся, будь ласка.

Я став навколішки.

Дуже дивне відчуття — ставати навколішки з власної волі.

Але зате так вона мене не викине на вулицю.

Шкода, що немає того священника, я би хотів йому подякувати.

Щось змінилося, хоч я і не знаю, що саме.

Андре Фроссар зайшов до костелу на п'ятнадцять хвилин, щоб заховатися від дощу, бо більше не було куди, і, як сказав, знайшов Бога.

Може, і я колись його знайду?

Кому мені подякувати?

Тому випадковому священнику, який розмовляв зі мною, чи тому, хто його до мене послав?

І за що?

У мене був кльовий батько. У мене чудова мама, якої я досі геть не розумів. Пес одужав, у мами є всі шанси. Може, вона щаслива, навіть попри хворобу. У мене є улюблена професія.

І у мене була найкраща у світі дівчина.

Я знаю, за чим я можу сумувати.

— Дякую, — прошепотів я і підвівся з колін.

Монахиня стояла неподалік, ми були удвох у костелі — я і вона, дві пані зникли.

— Дякую, — сказав я їй.

— Іди з Богом, — відповіла вона мені.

Я і пішов.

*

Я намагався додзвонитися до Марти, але вона не відповідала.

Зовсім не дивно, на її місці я би теж ігнорував мої дзвінки. Я дуже хотів би мати змогу все їй пояснити, вибачитися. Проте не маю ілюзій — я би собі теж не вибачив.

Я з'їздив сьогодні до Аськи, вона чудова — товстенька і щаслива. Дорогою купив чудову іграшку для немовлят — кольорові метелики, підвішені на шнурочках, які причіплені до паличок, усе це легенько похитується.

Аська була на сьомому небі.

Я попросив її зателефонувати до Марти. Якщо подзвонить Аська, Марта напевно візьме слухавку. Нехай просто дасть мені годину, я ні про що більше не прошу.

Аська сиділа на дивані, її обличчя було дуже серйозне.

— Я не знаю, що між вами трапилося, але я справді не маю наміру втручатися. Єреміє, якщо вона не хоче, не змушуй її.

— Асю, благаю тебе, тільки попроси її від мого імені, нехай назве час і місце, я прийду куди і коли вона скаже, нехай дасть мені одну-єдину годину. Ти ж сама жінка, тому добре знаєш, як можна переконати іншу жінку.

Уперше в житті мені так сильно залежало на чомусь, якщо не брати до уваги придуркуватого щуроподібного пса і мами.

— Ти змінився, Єреміє, — сказала Аська.

Я не змінився.

— Ти сумний. Я вперше бачу тебе сумним.

— Ти просто спробуй. Якщо не вдасться, то немає вибору, доведеться мені з цим змиритися. Дуже тебе прошу, подзвони.

*

Два дні я сидів, наче на розпечених жаринах, мільйон разів перевіряв, чи є мережа, чи не розрядився мобільний, чи не надійшло мені якесь повідомлення.

Мама запитала мене, чи зможу взяти Геракла на вихідні, бо вона, Зигмунт і дядько хотіли би поїхати до Кракова, адже після того, як почнеться хіміотерапія, невідомо, коли мама зможе кудись вибратися, а хоче побувати на могилах батьків. Вона знає, що я зайнятий, і усвідомлює, що це клопіт для мене...

Довелося мені поїхати за тим хуліганом.

Я навіть припустити не міг, що доживу колись до того, що радітиму можливості провести поряд із цим псом бодай два дні. Він крутився, як дзиґа, а його хвіст звивався, мов змія, і то так швидко, що я побоювався, чи він не відпаде. У нас є ціла п'ятниця, субота і неділя, які ми зможемо провести разом. Завтра після обіду обіцяла прийти Аня. Це буде перший вільний день цього тижня, але вона дуже хоче показати мені фото.

Я завершив локалізацію, сподіваюся, усе буде супер. Над деталями ще доведеться трохи посидіти, починаючи з середи у мене буде дурдом, тож зараз маю два останні вільні дні.

Добре, що у мене є робота, бо не доведеться думати про інші речі. Коли людина зайнята, їй легше відволіктися. Може, це вдасться і мені, хоча невідомо.

*

Секунду тому я отримав повідомлення від Марти. Вона може зустрітися зі мною завтра або післязавтра біля другої, якщо я наполягаю.

Я відповів їй, що хотів би завтра, щиро подякував і спитав, де саме ми зустрінемося. Вона написала, що їй було би найзручніше у кав'ярні «Тобрук».

Я ще раз подякував і підтвердив, що буду.

Час і місце — ніякі, в обідню перерву, тобто посеред робочого дня, місце зустрічі — кав'ярня, тож, мабуть, ми швидко залагодимо справи і розійдемося назавжди.

Ну що ж поробиш.

Я повинен поговорити з Мартою, якщо вона буде готова мене вислухати.

Думав, що зрадію, проте до радості мені далеко.

Я почуваюся, наче грицик малий.

Грицик малий — це птах, який здатен пролетіти найдовшу дистанцію, за вісім днів він іноді долає одинадцять тисяч кілометрів. Летить собі цей дріб'язок через океан, без зупинок, без їжі, без питва, він скорочує споживання їжі, у нього зменшується шлунок, а серце збільшується майже на третину. Самку грицика окільцювали і пустили з Аляски. Вона долетіла до Нової Гвінеї за вісім днів. Прилетіла худесенька, аж прозора, удвічі легша.

Я відчуваю себе схоже, з тією лишень різницею, що, попри довгу дорогу, яка у мене за спиною, моє серце зменшилося на третину.

ОСТАННІЙ ЛЯПАС

Я сидів навпроти жінки своєї мрії. Вона схудла, і даремно, бо здалась якоюсь чужою, наче не була моєю. Але вона і не була моєю.

Марта навіть не подала мені руки на привітання.

— Аська сказала, що твоя мама важко хвора. Мені шкода.

Невже їй довелося застосувати аж такі аргументи? Невже не було іншого способу? Але на що я розраховував? Що вона кинеється мені на шию? Ні.

— Марто, — почав я, — я би хотів розповісти тобі, що трапилося.

— Я не знаю, чи це мене цікавить. Думаю, що вже ні.

З кожного її слова аж скрапувала байдужість, бажання відштовхнути мене якнайдалі. Я не відштовхував від себе Аліну, натомість відштовхнув Марту. Вона була скривджена, а не байдужа.

— Я дуже хочу, щоб ти мене вислухала...

— А навіщо, Єреміє, я маю тебе слухати? Чому ти знову повинен бути важливішим за усе інше?

Я замовк. Здається, вона мала рацію.

— Не знаю, — сказав я правду.

— Зараз я вже на іншому життєвому етапі, ніж у січні, — сказала вона.

Ну звичайно, я навіть не знав, чи вона когось має. Але це, врешті, не важливо.

— Я тільки хотів вибачитися перед тобою за все...

— Хотів пояснити мені, що ти ні в чому не винен? Хотів сказати, що це не ти вигнав мене без жодного слова пояснення? — голос її затремтів.

— Це була моя і тільки моя провина. Але я хочу, щоб ти знала, чому так трапилося. Можливо, це наша остання розмова, я тебе дуже прошу, дозволь мені розповісти, як усе було. Я хотів показати тобі дещо...

Я не був злий, не був роздратований, що Марта не хоче мене слухати. Я би на її місці сам мене не слухав, але знав, що раз вона зустрілася зі мною, то є один-єдиний шанс, і, може, вона зараз не розвернеться і не піде геть.

Хоча я був готовим і до цього.

На столику переді мною лежав ноутбук. Я не відкрив його, не міг відкрити без її дозволу.

— То показуй, і покінчимо з цим.

— Дякую.

Я справді відчував вдячність. Відкрив комп'ютер і зайшов у свою пошту. Показав Марті фото. Її очі стали великими і круглими, вона мовчала, а я заговорив.

Розповів їй, як усе було. Не сказав тільки того, що знаю, хто саме послав це фото, бо це вже була зайва інформація. Я говорив про те, що зі мною відбувалося, про свою лють, про те, що я шкодую про цю помилку. Я розповів їй про батька, про те, що, мабуть, через нього я так відреагував на це фото. Говорив, як сильно я шкодую, шкодую щодня, шкодую про те, що скривдив її, говорив, як сильно мені її бракує.

Я ні на що не розраховував. Її обличчя мінялося, але вона слухала, бодай слухала.

— Вибач мені, будь ласка, за все, Марто.

Я замовк. Вона теж мовчала.

Видалив повідомлення і фото. Закрив ноутбук.

Аж потім наважився знову подивитися на Марту.

Вона була зворушена, це я бачив, бо ж добре її знав, але було і ще щось незнайоме. Щось чуже.

— Дякую тобі, що розповів мені все, — сказала вона врешті, — але, Єреміє...

Раптом сонце здалося мені вибляклим, столики не такими темними, як ще мить тому, стільчики недостатньо дерев'яними, а вона розквітла у цьому всьому кольоровою плямою, позбавленою контурів.

— Я не знаю, на що ти розраховував. Думаєш, достатньо сказати «вибач», і це все залагодить? Річ не у фото, не у тому, що хтось із нас, — вона сказала «нас», наче ми досі були парою, — почує про іншого, навіть не в тому, у якій ситуації хтось із нас застане іншого. Я думала, що між нами є щось особливе, — я впізнавав голос

колишньої Марти, хоча вловлював чужі, незнайомі нотки. — Ясна річ, ти зреагував по-своєму, але це означає, що ти ніколи мені не довіряв, тобі забракло цієї довіри. А стосунки не можуть існувати без довіри. Я розумію, що могло з тобою відбутися, але вибач, — вона ледь помітно нахилилася до мене, — це твоя справа, ти дорослий, і зараз ти вибираєш, що тобі робити. Недостатньо сказати «вибач» і розраховувати на те, що раптом, наче від доторку чарівної палички, все ураз зміниться. Нічого не зміниться. Часу не повернеш назад. Тут не йдеться про вибачення. Я тебе розумію і дякую, що ти, попри все, пояснив мені, про що ж тобі йшлося тоді. Але це не мінняє фактів. Що сталося, те сталося.

— Так я і думав, — сказав я тихо. — Так я і думав.

Я більше не міг із нею бути.

Мені треба було йти, треба було їхати до Геракла, треба було зробити щось інше, хоча все раптом втратило сенс.

Усе ж таки у мене була надія.

По-іншому я би зараз не почувався так, немов земля вислизнула у мене з-під ніг.

— Вибач, але я мушу йти, — витиснув я з себе через силу, — я мушу йти.

— То йди. Ти зовсім не змінився, — вона ковтнула своєї кави.

Я не змінився.

Я кохав її так само, як і раніше, може, навіть сильніше, якщо це можливо.

— Просто у мене зараз Геракл, — пояснив я, наче придурак, бо яка Марті різниця, але мені треба було якось виправдатися. — Я заплачу, дякую тобі, до побачення.

Я підвівся і рушив до бару.

— Але ти ж його ненавидиш, — сказала Марта і розгорнула газету, яка досі лежала між нами на столику. — Бувай.

Я підійшов до барної стійки і поліз до кишені.

У кишені цих штанів не було готівки, тож я дістав із гаманця кредитку.

Кельнер скривився, бо рахунок був невеликий.

— Карткою можна розрахуватися, лише коли рахунок буде не менший, ніж ось ця сума, — і він показав на табличку.

— Тоді дайте ще вино, — я тицьнув пальцем на пляшку, — але спочатку розрахуйте мене.

Мені було все байдуже, але я не хотів ще більше погіршувати ситуацію. У мене трусилися руки, гаманець упав на підлогу. Кельнер посміхнувся, набрав суму, я ввів PIN, заховав гаманець.

Він схилився, щоб дістати пляшку, але я не хотів чекати, мені не потрібне було вино, мені треба було якнайшвидше вийти звідти.

Я повинен був їхати додому.

Поспіхом пішов до виходу.

— Пане! Зачекайте! — крикнув кельнер мені вслід, але я махнув рукою, бо мені не потрібне було вино.

Мені вже нічого не було потрібно.

Біг до машини, яку запаркував неподалік, за рогом.
Я навіть не подякував Асьці за те, що вона переконала Марту зустрітися зі мною.

Витяг телефон, одночасно шукаючи ключі від машини.
Треба тікати звідси якомога далі.

Я відчинив двері, і тут телефон вилетів із моєї долоні і впав на тротуар. Я нахилився до нього і підняв — мобільний здох.

Не страшно, відремонтують, усі контакти, фото і повідомлення я скинув на запасний диск. Я кинув комп'ютер на бічне сидіння і рушив, не пристебнувши ременя безпеки.

Я вже десь чув цю фразу: «Вибачення недостатньо». Або сам казав її.

Немає значення.

Ніщо вже не має значення.

Не буває усе добре, не буває «все буде добре».

Але добре, що ми зустрілися, що я Марті усе розповів.

Їхав повільно, намотував кола, за кермом я завжди заспокоювався.

Світ не перестав бути світом, вулиці не змінилися, небо і далі було безхмарне, а дерева зелені.

Я повертався додому через Жвірки і Вігури. Люблю цю зелену смугу з деревами посеред міста, поверну собі на Банаха.

Надворі було тепле липнєве пообіддя. Я вийду на прогулянку з Гераклом, мала принесе фотоапарат, я її навчу перекидати фото у комп'ютер.

Завтра теж буде день.
Ще один день без Марти, а тоді ще один і ще один.
І так до кінця світу.

*

Я спокійно під'їхав на паркінг. О цій порі року я можу паркуватися, де схочу, бо половина мешканців у відпустках.

Шкода телефона, перевірю вдома, що з ним таке, може, це просто батарейка накрилася, екран тріснув, але з розбитим екраном телефони живуть.

Так, як я живу з розбитим серцем.

Я припаркувався, взяв під пахву комп'ютер і тоді побачив Марту.

Вона стояла біля відчинених дверей таксі.

Моє серце затріпотіло, мов шалене.

Я ступив кілька кроків у її бік, вона стояла біля під'їзду, нахилилася до таксиста, щось йому сказала, у мене колотилося в грудях.

— Єреміє, — вона підійшла до мене, двері таксі й далі були відчинені, — ти залишив це у кав'ярні, я дзвонила, але... ти сказав, що їдеш додому, тож я приїхала віддати тобі...

У руках вона тримала мою кредитку.

Зрозуміло.

Я простягнув руку, взяв картку, показав на розбитий телефон, наче це все пояснювало.

— Це теж твоє? — Марта розкрила долоню, на якій лежав горжет. — Кельнер наполягав, що це в тебе випало...

— Так, моє, дякую, — я би навіть не знав, де згубив свою Богоматір. — Моє, — повторив я.

На мить наші долони доторкнулися одна до одної.

— Пане Єреміє, пане Єреміє! — почув я старечий голос ззаду за собою.

До нас рішуче марширувала Відьма.

— Ну тоді бувай, — сказала Марта, а я повернувся до сходів.

— Зачекайте, будь ласка!

Я вдавав, наче не чую Відьми, не хотів ні з ким розмовляти.

— Звичайно, як завжди, — почув я ззаду слова Марти, коли був уже майже у дверях під'їзду.

Я побіг сходами на свій восьмий поверх. Перестрибуючи через дві сходинки. У руці я стискав горжет і телефон. Відчинив двері, Геракл кинувся мені назустріч із радісним писком. Я нахилився і притулив його до себе. Пес лизав мені обличчя, а я це ненавиджу, але ніяк не можу його відівчити.

Я важко опустився на диван. Гарна у мене квартира, останнім часом вона мені подобається. Я закінчив монтувати апаратуру і врешті поскладав книги як слід, тематично. Вийшло фігово — книги не пасують одна до одної. Одна більша, інша менша, та й за кольором вони геть не підходять.

Зате диски поскладав суперово, я зробив додаткові полиці: угорі — фільми, унизу — музика.

Пес поводитьсь так, наче я вже помер, а його завдання — повернути мене у світ живих. Скаче по мені, намагається лизати, лізе під руки.

Зі мною все гаразд.

Але чому я почуваюся так, наче з мене хтось випустив повітря?

Світ раптом став таким тісним.

Я постійно тримаю горжет у долоні.

— Ти мала мене оберегати, — шепочу я, а Геракл радісно підстрибує.

Треба буде знайти якесь місце для цієї бляшанки.

Виявляється, що я можу її легко загубити.

Може, повісити її десь?

Але де?

Не в кухні ж.

Я гладжу Геракла, хоч і не відчуваю при цьому особливої приємності, бо надто вже він схожий на щура. Худого, кістлявого щура.

Чихуахуа. Насправді чихуахуа походять від древніх псів, які жили при дворі ацтекських володарів. Тож Геракла не в капусті знайшли. Може, він і потвора, зате шляхетна.

Добре, що фільм «Зустріньмося на світанку» — це мудрий фільм. На прем'єрі «Бетмена» якийсь психопат стріляв у людей. Я не буду знімати фільмів, які пропагують насильство.

Геракл скаче по моему животі, грудях, підстрибує мені до підборіддя, злазить на підлогу, а потім знову намагається мене лизнути.

Ця порода має генетичні схильності до надмірної нервовості, я десь таке вичитав, і це, на жаль, підтверджується.

Здається, я зробив усе, що міг.

Більше від мене нічого не залежить.

*

Дзвонять у двері, Геракл підстрибує і шалено гавкає. Але ж він знає Аню. Дівчинка мала прийти пізніше, але це точно вона, бо у домофон не дзвонили.

Я відчиняю.

У дверях стоїть Марта.

Двері ліфта зачиняються, та я встигаю побачити Відьму. Вона усміхається.

Я заляк.

— Можна зайти?

Геракл шаленіє.

Марта невпевнено всміхається.

— Привіт, Г'юстоне, ви нас чуєте? — вона махає своєю чудовою скаліченою долонею, і світ починає розширюватися.

Подяки і лист

Було дуже багато чоловіків, які мені допомагали, консультували, ділилися зі мною своїми історіями, виправляли, говорили: «Чоловік ніколи так не скаже!» або «А моя мама....».

Чимало було і тих, хто пояснював мені різницю між «зняти тьолку», тобто спокусити її, і «відбити» — тобто вирвати її з попереднього товариства, сподіваючись на секс. А також тих, які доброзичливо спостерігали за писанням цієї книги і питали мене, коли вже вона на решті вийде.

Я всім їм дуже дякую.

А також тим, хто працює у місці, якого я не можу назвати.

А також тим, чиї імена не можу назвати з очевидних для них причин.

А також тим, хто читав перші сторінки, оцінював не-сміливі спроби написання і підтримував мене.

А також Тому, після сварки з яким книгу перевернули з ніг на голову, і то з користю, я сподіваюся, для Бога, Батьківщини і Гордості країни.

Особлива подяка Анджеєві Пйотровському і усім решта, згаданим в алфавітному порядку:

Юрку Мареку Адамчику
Тадеушу Буйновському
Анджею Вішневському
Міхалові Грущинському
Адаму Козакевичу
Ґжеґожу Світальському
Єжи Слонецькому
Войткові Ястжембському
А також

Давиду Очковісу, який взявся за мене і змусив мене зробити так, щоб моя вебсторінка нарешті запрацювала: www.grochola.pl

Шановний отче Рафале!

Коли ми зустрілися і я сказала, що пишу про чоловіка, ти сказав:

— Чоловіки відрізняються від жінок тим, що вміють думати.

Напевно, по мені було видно, що я розізлилася, бо постійно чую ці ідіотські стереотипи, а як можна заперечити сутані і святому Павлу?

Ти взяв мене за руку і сказав:

— Я не хочу образити жінок. Я працюю у в'язниці. Кажу тобі, у Чистий Четвер приходжу в чоловіче відділення

і кажу: «Панове, завтра Хресна хода, хто піде?». А у жіноче відділення приходить сестра і каже: «Завтра Хресна хода, хто відчуває потребу взяти участь?». Я саме це і хотів сказати: нічого нового, ми думаємо, а ви — відчуваєте.

Тоді я запитала тебе, чи ми не повинні розраховувати на чоловічі відчуття.

Ти нахилився до мене.

— Я вислухав у житті чимало сповідей. І скажу тобі, що коли чоловік каже, що кохає або кохав, то це слова з самого його нутра, ще живого і закривавленого. І знай, що це правда.

Дякую, що ти мені це сказав.

ЗМІСТ

Западло — це наше все	7
Перший подарунок	26
Уродини	36
Заборонити законом тривалі стосунки	58
Чудовий кадр	75
Гості, гості	81
Ретроспектива	97
Що у тебе нового?	107
Останнє танго в Парижі	117
Мама страждає, і мені перепадає	125
Легковажні дівчата	144
Інсайт	161
Теревені	173
Як створюється гепі-енд	184

Жінки — дурепи	191
Побачення з Маурицієм	203
Трахатися — це здорова фігня	220
Ти ж знаєш, що я ніколи...	227
Ти змінив сексуальну орієнтацію?	236
Життя — гівно	244
Супердівчина	258
На тлі антикварних декорацій	265
Сюрприз!	274
Невже вони завжди прикидаються?	284
День матері	304
Але ж воно нічого не важить	314
Are you ready?	322
Мої візуальні враження	334
Пам'ятаєш, як ми втрюх?	343
Ми летимо, вони летять	351
Мій яструб	357
А пілот із нами летить?	365
Короткі штанці	375
Довгі чоловічі вихідні	386
Свято «Липи»	404
Суто чоловіча розмова	412

Друзі	421
З жінкою ніколи не домовишся	429
Треба мати знайомства, старий	444
Предмет потребує любові	453
Номо, який сопе	465
Хлопці — то у шевця	477
Куджо	490
Флешбек	500
Спуститися по балкону.	514
Крупний план	525
Як в американському кіно	532
Wanted!	542
Це, напевно, якась помилка	550
Грудка з бурячками.	558
Ґоржет не працює.	570
Велика містифікація	584
Собачатинка, телятинка і куйочка	596
Хвороба.	602
Зраджений.	612
Чекаючи на Ґодо	625
Ніжні слова	635
Я — жебрак	645

Втекти туди, де найближче	652
Тато	664
Оленячий фарш	683
Реальне кохання	700
Тиша на майданчику!	712
E.T. go home	719
Останній ляпас	726
Подяки і лист	736

Літературно-художнє видання

КАТАЖИНА ГРОХОЛЯ
Г'ЮСТОНЕ, У НАС ПРОБЛЕМИ

Переклад з польської Наталки Сняданко

Головний редактор Мар'яна Савка

Дизайн обкладинки Іван Шкоропад

Відповідальний редактор Ольга Горба

Літературний редактор Катерина Щадило

Художній редактор Назар Гайдучик

Макетування Альона Олійник

Підписано до друку 22.05.2020. Формат 84×108/32
Гарнітура «Rolleston Text». Друк офсетний. Умовн. друк. арк. 39,06
Наклад 2000 прим. Зам. №

видавництво
СТАРОВО ЛЕВА

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців
ДК № 4708 від 09.04.2014 р.

Адреса для листування:
а/с 879, м. Львів, 79008

Львівський офіс:
вул. Старознесенська, 24–26

Київський офіс:
Ⓜ Конtrakтова площа
вул. Григорія Сковороди, 6

Книжки «Видавництва Старого Лева»
Ви можете замовити на сайті starlev.com.ua
☎ 0(800) 501 508 ✉ spilnota@starlev.com.ua

Партнер видавництва

Віддруковано АТ «Харківська книжкова фабрика «Глобус»
вул. Різдяна, 11, м. Харків, 61052
Свідоцтво ДК № 3985 від 22.02.2011
www.globus-book.com